

BIBLIOTHEEK

Landbouw proefstation

en Boekenland-instituut

SEPARAAT

11658

RASSENLIJST

VOOR

L214

GROENTEGEWASSEN

1956

INSTITUUT

VOOR DE VEREDELING VAN TUINBOUWGEWASSEN

S. L. Mansholtlaan 15, Wageningen, Postbus 16, Telefoon K 8370-3141

Stichting staande onder toezicht van het Ministerie van Landbouw,
Visserij en Voedselvoorziening

BESTUUR

<i>N. Veldhuijzen van Zanten</i>	te Enkhuizen, Voorzitter	
<i>D. Barten</i>	te N. Scharwoude	} Uit de kringen van de tuinzaadbedrijven
<i>Simon J. Sluis</i>	te Enkhuizen	
<i>A. Vijn</i>	te Rotterdam	
.....	} Uit de kringen van de boomkwekerijbedrijven
<i>Jac. Lombarts</i>	te Zundert	
<i>W. H. Kemmers, econ. drs</i>	te Honselersdijk	Uit de kringen van de groentetelers
<i>J. Boof</i>	te Schellinkhout	} Uit de kringen van de fruittelers
<i>P. v. d. Have</i>	te Kapelle Biezeling	
<i>J. P. L. L. A. Burg</i>	te 's-Gravenhage	} Adviserende leden
<i>Ir W. van Soest</i>	te Naaldwijk	
<i>Prof. Dr Ir S. J. Wellensiek</i>	te Wageningen	

STAF

Dr O. Banga, l.i., directeur.

I. Rassenonderzoek en Veredeling

Ir J. M. Andeweg,
peul- en vlezige vruchten.
Dr O. Banga,
knol- en bolgewassen.

.....
siergewassen en tabak.

Ir A. S. de Bruyne,
appel, peer en pruim.

Ir G. Elzenga en
Ir L. F. J. M. v. d. Ven,
(gastmedewerker),
kruiden.

Ir C. J. Gerritsen,
noot, kers e.a.

Ir J. A. Huyskes,
bladgewassen.

Ir J. R. Jensma,
koolgewassen.
Mej. Ir H. G. Kronenberg,
klein fruit.

II. Bijzonder onderzoek

.....
wiskunde.
J. W. de Bruyn, pharm. drs,
phytochemie.

J. P. Braak, biol. drs,
Ir L. Smeets,

Ir Kho Yam Oh en
Mej. Dr W. Terpstra,
(gastmedewerkster),
physiologie.

Ir J. Floor,
vermeerdering van houtige
gewassen.

III. Taxonomie

Dr B. K. Boom,
siergewassen en laanbomen.

E. T. Nannenga, biol. drs,
fruitgewassen.

W. E. G. de Bruin,
kwekersrechtangelegenheden
en plantenuitwisseling.

IV. Documentatie en Technische Diensten

W. Koopmans,
bibliotheek en technisch archief.

G. Komen,
teeltadministratie en rondleiding
bezoekers.

J. Baër,
grafische documentatie.

J. W. Gijsbers,
fotografie en lichtdrukken.

V. Interne Dienst

R. Vos,
algemene zaken en secretariaat.

VI. Comptabiliteit

J. W. van Eyndhoven,
financiën.

Proeftuinen

G. F. Elemans, tuinchef
„De Goor”, Wageningen.

H. J. Blaas,
bedrijfsleider de „Santacker”,
Elst (O.B.).

INSTITUUT
VOOR DE VEREDELING VAN TUINBOUWGEWASSEN

8^E BESCHRIJVENDE
RASSENLIJST

VOOR

GROENTEGEWASSEN

[INCLUSIEF VROEGE AARDAPPEL, AARDBEI, TABAK
GENEESKRACHTIGE EN AROMATISCHE KRUIDEN]

1956

REDACTEUR: DR O. BANGA

PRIJS f 1.75

INHOUD

	Blz.
Inleiding	3
Redactionele mededelingen	3
Medewerkers aan deze rassenlijst	3
Commissies Practijkproeven	3
Aanduidingen en afkortingen	4
Aanmelding van nieuwe rassen van groentegewassen bij de Raad voor het Kwekersrecht, ter inschrijving in het Centraal Rassenregister	5
De verhouding van het Centraal Rassenregister en de Rassenlijst voor Groentegewassen	5
Deelneming aan de Practijkproeven	6
Beschrijving van de gewassen, rassen en selecties	8
Register	155

INLEIDING

Redactionele mededelingen

De gewassen zijn alphabetisch gerangschikt. De gewassen, welke tot de kruiden worden gerekend, zijn onder deze groepsnaam opgenomen.

Voor de betekenis van de letters A, B enz. zie men pag. 4.

Zo nodig staat achter de rasnaam de kweker vermeld en meestal het jaar waarin het kwekersrecht werd verkregen.

Ten gerieve van de gebruikers namen wij uit de Rassenlijst voor Landbouwgewassen wederom het hoofdstuk over Vroege Aardappelen en enkele beschrijvingen van erwten en koolrapen over. Wij betuigen hiervoor onze hartelijke dank.

Medewerkers aan deze rassenlijst

Hieronder volgt een opsomming van de personen die de verschillende gewassengroepen hebben bewerkt:

Knol- en wortelgewassen door Dr O. Banga.

Ui en sjalot door Dr C. W. C. van Beekom, Rijkslandbouwconsulent en deskundige van de Stichting Nederlandse Uien-Federatie te Middelharnis.

Blad- en stengelgewassen door Ir J. A. Huyskes en Ir J. Sneep, directeur van het Proefstation voor de Groenteteelt in de Volle Grond te Alkmaar.

Koolgewassen door Ir J. R. Jensma.

Groenten met vlezige vruchten door Ir J. M. Andeweg.

Bonen en erwten door Ir J. M. Andeweg, Ir R. P. Lammers, deskundige van de Peulvruchten Studie Combinatie en Mej. A. Veenbaas, hoofd afd. Voedingsonderzoek van het Centraal Instituut voor Landbouwkundig Onderzoek.

Mais door Ir W. R. Becker, onderzoeker aan het Centraal Instituut voor Landbouwkundig Onderzoek.

Tabak door Ir J. Bekendam en Ir L. F. J. M. van der Ven, Rijkstuinbouwconsulent voor Tabaksaangelegenheden.

Geneeskrachtige en aromatische kruiden door Ir G. Elzenga.

Aardbei door Mej. Ir H. G. Kronenberg.

Verder ontvingen wij in een of andere vorm medewerking van tal van personen uit vakkringen en uit de ambtelijke wereld.

Wij betuigen hiervoor onze hartelijke dank.

Commissies Practijkproeven

Een belangrijke groep van medewerkers aan de inhoud van deze rassenlijst vormden ook de leden van de verschillende commissies, die de selecties in de practijkproeven hebben beoordeeld. De samenstelling van deze commissies vindt men in de voorafgaande uitgaven van de rassenlijst. Alleen die van de nieuwste commissies treft men hieronder aan.

Commissie Practijkproeven Aardbeiklonen

H. G. A. van Roosmalen voor het Rijkstuinbouwconsulentschap

INLEIDING

's-Hertogenbosch; M. Bok voor de N.A.K.B.; Mej. Ir H. G. Kronenberg en L. M. Wassenaar voor het I.V.T.

Commissie Practijkproeven Knolselderij 1953-1954

Dr O. Banga, voorzitter; J. J. v. d. Berg Sr (Gebrs v. d. Berg), Jos Huizer Azn (Fa. Jos Huizer Azn), J. J. Meddens (Groente-selectiebedrijf „Nunhem”), N. Groot Jzn (N.V. Sluis & Groot), Rijk Zwaan en J. v. Dok (Rijk Zwaan) en J. Koopman (Coöp. „West-Friesland”) voor de zaadproducenten; G. Meulenbroek, G. Brink, B. Brink en K. Limburg voor de knolselderijtelers te IJsselmuiden; J. Crommentuin en L. Joosten voor de knolselderijtelers te Venlo; G. Esselink, W. Doorn en E. Stel voor de knolselderijtelers te Zwolle; Jac. Staat, K. Niemantsverdriet, J. Baan en J. van Turenhout voor de knolselderijtelers te Barendrecht; D. Venema en J. Janssen voor de conservenindustrie; F. Nieuwenhuis, G. Backus en H. During voor de veilingen; Ir D. Bloemsma, Th. G. v. Jaarsveld en Sj. Tolsma voor het Rijkstuinbouwconsulentschap Apeldoorn; Ir D. Kers en S. J. Klapwijk voor het Rijkstuinbouwconsulentschap Barendrecht; Ir W. G. v. d. Kroft en J. P. M. Sanders voor het Rijkstuinbouwconsulentschap Maas-tricht; Th. Ebus voor het U.C.B.; Ir G. T. Grooters, W. Duys, H. Hoogenboom en J. G. Zwaal voor de N.A.K.-G.; J. L. van Bennekom en de voorzitter voor het I.V.T.

Commissie Practijkproeven Stoksnijbonen 1953-1954

Dr O. Banga, voorzitter; E. van Beurden, Haarsteeg; P. A. Hoogervorst, Ter Aar; A. N. Pekel, Heemskerk en S. v. d. Ven, H.I. Ambacht voor de tuinders; J. J. v. d. Berg en J. A. v. d. Berg (N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk); J. Koopman (Coöp. „West Friesland”); G. Struik en P. J. Struik (Gebr. Struik & Co., Enkhuizen); Rijk Zwaan en J. v. Dok (Rijk Zwaan, Rotterdam) voor de zaadproducenten; J. G. Klapwijk en J. den Haan voor het Rijkstuinbouwconsulentschap Amsterdam; J. M. Bruystens, G. Th. op 't Hoog en A. Verhagen voor het Rijkstuinbouwconsulentschap 's-Hertogenbosch; J. Groenewegen, L. G. Nederpel en W. P. van Winden voor het Rijkstuinbouwconsulentschap Naaldwijk; C. J. v. d. Ven voor het Rijkstuinbouwconsulentschap Barendrecht; Ir G. T. Grooters, W. Duys, H. Hoogenboom en J. G. Zwaal voor de N.A.K.-G.; Ir J. M. Andeweg en A. van Steenberghe voor het I.V.T.

AANDUIDINGEN EN AFKORTINGEN

Letters vóór een rasnaam:

A = Algemeen aanbevolen ras.

B = Beperkt aanbevolen ras.

O = Onbelangrijk ras, dat echter voor een zeer beperkt doel nog van waarde wordt geacht.

Deze aanduidingen gelden soms voor landelijk gebruik, maar meestal voor een bepaalde teeltwijze. Zo kan eenzelfde ras b.v. voor zomerteelt een A hebben en voor vroege teelt een B.

N = Nieuw of hier te lande nog weinig bekend ras.

Vet = De beschrijving van een ras is in vette letters gedrukt wanneer het ras een overheersende positie inneemt of bijzondere belangstelling verdient.

Afkortingen ná een rasnaam:

K. = Kweker.

Kw.r. = Kwekersrecht. Dit betekent, dat het ras is ingeschreven in het Centraal Rassenregister en dat de betreffende kweker en kwekersrecht op heeft.

Het bijgevoegde jaartal geeft aan, wanneer het kwekersrecht is ingegaan.

V. = Verkoper van zaad van het ras, die hiertoe door de kweker speciaal is gemachtigd.

Intr. = Introductie door de persoon wiens naam na Intr. wordt genoemd.

Andere afkortingen:

pr.pr. = Practijkproeven.

Personen, die een selectie voeren, die in de Practijkproeven is goedgekeurd, zijn gerechtigd in hun prijscourant achter de naam van deze selectie de letter P. met een jaartal te plaatsen; dit betekent dat de selectie in het genoemde jaar in de Practijkproeven is goedgekeurd.

AANMELDING VAN NIEUWE RASSEN VAN GROENTEGEWASSEN BIJ DE RAAD VOOR HET KWEKERSRECHT, TER INSCHRIJVING IN HET CENTRAAL RASSENREGISTER

1. Voor inschrijving komen alleen in aanmerking *nieuwe* rassen, d.w.z. rassen, die voldoen aan de volgende drie voorwaarden:
 - a. Op het moment van indiening van de aanvraag is nog geen voortkweekingsmateriaal van het betreffende ras in de handel gebracht;
 - b. De in te schrijven rassen zijn voldoende te onderscheiden van andere rassen;
 - c. Zij zijn in voldoende mate raszuiver.
2. De mogelijkheid bestaat, dat men materiaal van een nieuw ras al vóór de indiening van de aanvraag aan telers uitgeeft ter beproeving. Om latere moeilijkheden te voorkomen, vrage men hiervoor echter eerst de goedkeuring van de Raad voor het Kwekersrecht, Bezuidenhoutseweg 53, Den Haag.
3. Om inschrijving te verkrijgen, vrage men eerst een stel aanvraagformulieren plus beschrijvingsbladen voor zijn gewas aan bij de Raad voor het Kwekersrecht, Bezuidenhoutseweg 53, Den Haag. De Raad zendt deze tegen een bepaalde vergoeding toe en geeft aanwijzingen, hoe men verder moet handelen.

DE VERHOUDING VAN HET CENTRAAL RASSENREGISTER EN DE RASSENLIJST VOOR GROENTEGEWASSEN

Inschrijving van een nieuw ras in het Centraal Rassenregister

INLEIDING

ten behoeve van de kweker van dit ras legt een soort eigendomsrecht op dit ras vast, maar zegt niets van de gebruikswaarde.

Opname van een ras in de Rassenlijst houdt verband met zijn gebruikswaarde, en is onafhankelijk van de vraag of het ras al of niet in het Centraal Rassenregister is ingeschreven.

DEELNEMING AAN DE PRACTIJKPROEVEN

Uitnodigingen tot deelneming aan de praktijkproeven worden in overleg met de N.A.K.-G., op grond van de lijst van bij de N.A.K.-G. toegelaten selectiebedrijven, door het I.V.T. verzonden.

De zaadmonsters worden opgehaald door de N.A.K.-G., welke de monsters doorzendt naar het I.V.T., waar ze ingedeeld worden in rassengroepen. Vervolgens worden de monsters door de Directeur van het Rijksproefstation voor Zaadcontrole overgestort in zakken, waarop alleen een nummer voorkomt. Daarbij legt hij een lijst aan, waarop voorkomt van welke firma een bepaald nummer is. Deze lijst wordt onder zegel bewaard en pas geopend, wanneer de proeven afgelopen zijn en de commissie de aanbevelenswaardige nummers op haar eindvergadering heeft aangewezen.

De commissies worden samengesteld door het I.V.T. en bestaan steeds uit tuinders, zaadproducenten, vertegenwoordigers van de Rijkstuinbouwvoorlichtingsdienst, de N.A.K.-G. en het I.V.T.

Alle deelnemers krijgen steeds gelegenheid een of meer proeven te komen bezichtigen en hun oordeel over de waarde van de diverse nummers uit te spreken. Dit oordeel wordt door het I.V.T. als adviserend beschouwd.

In principe loopt een praktijkproef over twee opeenvolgende jaren en hij wordt op verschillende plaatsen in het land aangelegd. Na zes jaar wordt voor hetzelfde gewas opnieuw begonnen.

De lopende cyclus van de praktijkproeven ziet er voorlopig (wijzigingen voorbehouden) als volgt uit (de plusjes geven aan in welke jaren voor een bepaald gewas Praktijkproeven zullen lopen):

Gewassen	Jaren							
	'56	'57	'58	'59	'60	'61	'62	'63
Bloemkool (Lecerf)	+	+					+	+
Boerenkool			+	+			+	+
Consumptieraap				+	+			
Knolselderij				+	+			
Komkommer Groene	+	+					+	+
Witte					+	+		
Kroot Platte + Crosby	+					+	+	
Ronde		+	+					+
Lange		+	+					+
Kropsla							+	+
Peulen, Vroege		+	+					+
Prei	+					+	+	+
Pronkboon	+					+	+	
Radijs Rond Rood		+	+					+
Rond Witpunt				+	+			
Rode Kool Vroeg	+	+					+	+
Herfst	+	+					+	+
Bewaar	+	+					+	+
Savoye Kool Groen Vroeg					+	+		
Herfst					+	+		
Winter					+	+		
Schorseneer					+	+		
Spinazie Vroeg			+	+				
Zomer			+	+				
Spitskool	+	+					+	+
Spruitkool			+	+			+	+
Stoksnijboon				+	+			
Tomaat					+			
Tuinboon	+					+	+	
Uit		+		+		+		+
Witlof					+	+		
Witte Kool Vroeg			+	+				
Vroege Herfst +								
Roem v. Enkhuizen			+	+				
Late Herfst + Succes			+	+				
Bewaar			+	+				
Wortel A'damse Bak	+					+	+	
Nantes		+	+					+
Winter-	+					+	+	

AARDAPPEL

(Solanum tuberosum L.)

(Met toestemming overgenomen uit de 30e Beschrijvende Rassenlijst voor Landbouwgewassen)

Vroege consumptieaardappelen worden in hoofdzaak als tuinbouwgewas geteeld. Daarom wordt alleen deze groep van aardappels hier vermeld. De vroegrooibaarheid is hierbij een zeer belangrijke eigenschap. Hoe vroeger gerooid kan worden, des te hoger in de regel de prijs, die voor het product gemaakt kan worden en des te groter in het algemeen de kans op het slagen van een nagewas of van een tussenteelt. De vroegrijpende rassen zijn in de regel in vergelijking met de later rijpende matig productief en minder goed houdbaar.

Eersteling is nog steeds het belangrijkste ras, mede door de export. Doré heeft een betere consumptiekwaliteit bij vroeg rooien; de mogelijkheden voor export zijn echter beperkt.

Rode Eersteling wordt slechts in beperkte mate verbouwd. Het nieuwe ras Barima kan bij zeer vroeg rooien een zeer goede opbrengst geven; de consumptiekwaliteit en de vorm laten wel iets te wensen over.

A — Eersteling — K.: W. Sim, Greenmyre, Schotland.

Dit zeer vroege ras is nog steeds de belangrijkste vroege aardappel voor consumptie en export. Wordt vooral op lichte kleigronden verbouwd; ook bruikbaar voor zandgronden.

De opbrengst is bij zeer vroeg rooien zeer goed. Consumptiekwaliteit bij zeer vroeg gebruik goed, later in vergelijking met andere rassen matig. Het vitamine C-gehalte is hoog.

De langovale, vlakogige, geelvezige knollen hebben een zeer mooie regelmatige vorm. Weinig duurzaam.

Aanvankelijk vlug ontwikkelend, middenhoog, iets slap, behoorlijk dekkend, tamelijk grootbladig loof, dat zich na afvriezen moeijlijk herstelt. Leent zich zeer goed voor tussenteelt.

Zeer vatbaar voor *Phytophthora* in loof en knol. Onvatbaar voor A-virus *); besmet met X- en S-virus. Zeer vatbaar voor „stengelbont”, kringrigheid en andere knolgebreken. Vatbaar voor wratzlekke.

Het pootgoed is zwak. Na veel en vooral laat spruitverlies ontstaan bij uitplanten in koude grond gemakkelijk „onderzeërs”. Verdraagt zeer zorgvuldig snijden.

A — Doré — K.: I. H. Bierma, Holwerd.

Zeer kort na Eersteling rijpende consumptieaardappel. Geeft bij zeer vroeg rooien een goede opbrengst; is dan kruimig op schotel en goed van smaak. Wordt bij rijp rooien ge-

*) Onder A-virus wordt verstaan het virus, dat in verschillende rassen het „gewone” mozaïek veroorzaakt o.a. in de Lichte Industrie.

makkelijk te los in de kook en voldoet dan in de regel niet voor consumptie. Geeft op kleigrond betere resultaten dan op zandgrond; voldoet niet op dalgrond.

De geelvezige knollen, die iets bruin-geel van schil zijn en soms iets verspreid door de grond zitten, hebben een mooie, ovale vorm en zijn vlakogig. Rijp gerooid komen vooral op zandgrond soms nogal holle knollen voor. Het pootgoed eist een zeer zorgvuldige bewaring; is sterk geneigd tot onderzeeërvorming. Vooral bij dit vroege ras verdient het gebruik van grote poters aanbeveling.

Matig vlug ontwikkelend, middenhoog, vrij stevig, smalbladig, vrij goed dekkend loof; herstelt zich moeilijk na vorstschade. Nogal vatbaar voor *Phytophthora* in het loof, echter weinig in de knol. Zeer vatbaar voor schurft. Onvatbaar voor wratziekte.

Is, wat mozaïek betreft, moeilijk op peil te houden.

B — Rode Eersteling — K.: H. J. Brandsma, Stiens, I. H. Bierma, Holwerd en A. H. Matthijs, Koewacht (Z.-VI.).

Onderscheidt zich van Eersteling door een donkerrode schil. De opbrengst is gemiddeld lager, de sortering echter gunstiger. De smaak is soms iets beter dan van Eersteling; meer kruimig.

Het loof is iets steviger en ijler; vooral bij het opkomen rood aangelopen. Wat gevoeliger voor droogte en windbeschadiging. Leent zich zeer goed voor tussenteelt. Evenals bij Eersteling is het pootgoed zeer gevoelig voor ongunstige omstandigheden tijdens de bewaring en bij het poten.

N — Barima — K.: Ver. Proefschooltuin „West-Friesland”, Hoorn.

Zeer vroegrijpende, lichtgeelvezige aardappel, die onder gunstige omstandigheden bij zeer vroeg rooien, in vergelijking met Eersteling belangrijk hogere opbrengsten kan geven met een grovere sortering. De knollen zijn evenwel minder mooi gevormd en dieper van ogen, terwijl de consumptiekwiteit, vooral bij vroeg rooien, iets minder goed is. Evenals Eersteling weinig duurzaam.

Vlug ontwikkelend, later een matig loofrijk, iets slap, matig dekkend gewas. Gevoelig voor magnesiumtekort. De indruk werd verkregen, dat dit ras zich na vorstschade moeilijk herstelt. Leent zich zeer goed voor tussenteelt. Zeer vatbaar voor *Phytophthora* in loof en knol en voor kringrigheid. Zeer vatbaar voor X-virus. Onvatbaar voor wratziekte.

AARDBEI

(Fragaria ananassa Duch.)

Aardbeien worden geteeld in de volle grond en onder glas. De vruchten van de volle grond worden gedeeltelijk vers verbruikt, maar voor het grootste gedeelte (thans ongeveer voor 70 %) gaan ze naar de fabriek, waar ze meestal met SO₂ als pulp worden gepreserveerd en later tot jam verwerkt. Een klein gedeelte wordt ingeblikt en ingevroren. Aardbeien, die voor de fabriek zijn bestemd, moeten op het veld zonder dop worden geplukt. Voor de verse consumptie wordt met kelk geplukt; de vruchten zijn dan beter houdbaar.

Voor de glasteelt, voornamelijk onder koud platglas, gebruikt men uitsluitend vroege rassen en wel hoofdzakelijk Deutsch Evern.

In onderstaand overzicht zijn de rassen ingedeeld volgens teeltwijze en vroegheid. De rassen welke als A-rassen zijn aangeduid hebben alle bezwaren, zodat de A-kwalificatie zeker aanvechtbaar is. Zolang ze echter niet door betere vervangen kunnen worden, hebben we gemeend hen in deze klasse te moeten handhaven.

RASSEN VOOR DE TEELT IN DE VOLLEGROND

Vroeg.

A — Deutsch Evern. K.: J. Boettner, Duitsland, 1903.

Hoewel dit oude ras jaren lang goed heeft volstaan, heeft het de laatste jaren veel teleurstellingen gegeven. Alleen in de Bommelerwaard wordt Deutsch Evern nog algemeen in de volle grond aangeplant. Daar nog geen alleszins bevredigende vervanger kan worden aanbevolen, handhaven we dit ras voorlopig nog in de A-groep.

Er is goed gezond, geselecteerd, zelfs geheel virus-vrij plantmateriaal van verkrijgbaar.

Groeikracht matig; productiviteit matig, in de meeste jaren vrij gering. Zeer matig winterhard. Veel uitloperplanten. De planten zijn zeer gevoelig voor aardbeimijt, virus, aaltjes en Botrytis-rot, maar weinig gevoelig voor verwelkingsziekte.

De bloemen zijn tweeslachtig en hebben veel goed stuifmeel. Ze zijn gevoelig voor nachtvorst.

De vruchten zijn vroeg rijp; de eerste zijn vrij groot, de latere vrij klein; vrij lang kegelvormig, fris oranje-rood van kleur, met wit vruchtvlees, vrij sappig en goed van smaak. Een bezwaar is de kwetsbaarheid en de grote gevoeligheid voor Botrytis-rot; het laatste is te bestrijden door bespuitingen met T.M.T.D. De vruchten plukken moeilijk zonder dop. Ze worden vooral gekocht voor de verse consumptie en voor inblikken. Voor invriezen zijn ze maar matig geschikt.

Het ras kan uitsluitend als éénjarig gewas worden geteeld; aan de tweejarige planten worden de vruchten te klein.

GOEDGEKEURDE KLONEN

Naam	Kloon van
Stam 19	Proef- en Selectiebedrijf „De Bommelerwaard”, Zaltbommel.
Stam DE K 5 . . .	Stichting Tuinbouw-, Proef- en Selectiebedrijf, 's-Hertogenbosch.
Stam DE K 8 . . .	Stichting Tuinbouw-, Proef- en Selectiebedrijf, 's-Hertogenbosch.
Stam 39	Gebr. Henselmans, Obdam en Proeftuin H.U.V., Amsterdam-West.

N — Macherauchs Frühernte. K.: Max Planck Institut, Duitsland. In Nederland onder licentie verhandeld.

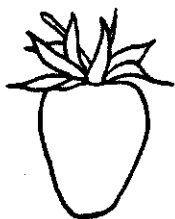
Dit nieuwe ras heeft op verschillende plaatsen goed voldaan en wordt o.a. in Zeeland reeds vrij veel geteeld. Ook voor andere streken is het zeker de moeite van het proberen waard. Slechte resultaten verkreeg men echter op de rivierklei van de Bommelerwaard.

De vruchten zijn even groot als die van Deutsch Evern, maar steviger en minder gevoelig voor rot; de kleur is iets donkerder. Een bezwaar is de grote gevoeligheid der planten voor ziekten en iets minder gunstige groeiomstandigheden.

De groei is krachtig; de vruchtbaarheid goed. Veel uitloperplanten. De planten zijn zeer gevoelig voor aaltjes, meeldauw en verwelkingsziekte. Streng selectie van plantmateriaal is daardoor nodig.

De bloei is vroeg; de bloemen staan meestal onder het blad aan korte stelen; ze zijn tweeslachtig. De oogst begint vroeg, gemiddeld zelfs nog iets vóór Deutsch Evern. De vruchten zijn middelmatig van grootte tot vrij klein; regelmatig, lang kegelvormig en iets halsvormig. Ze kunnen tamelijk gemakkelijk zonder dop worden geplukt. De vruchtkleur is glanzend kersrood, het vruchtvlees witachtig tot lichtrood; vrij stevig. De smaak is lekker. Voor verse consumptie.

N — Regina. K.: Max Planck Institut, Duitsland. In Nederland onder licentie in de handel gebracht.

Ook met dit zeer vroege ras werden vooral op lichte zeeklei in Zeeland reeds gunstige resultaten bereikt. Het dient eveneens verder te worden geprobeerd.

De vruchten zijn groter en steviger dan die van Deutsch Evern en evenals deze fris oranje-rood van kleur.

Eenjarige planten groeien matig en hebben slechts weinig, maar zeer grote bladeren; een tweejarig gewas kan zeer fors worden. Veel uitloperplanten.

De bloei is vroeg; de bloemen zijn tweeslachtig; weinig, maar rijkbloeiende bloemstengels.

AARDBEI

De oogst begint vroeg. De vruchten, vooral de eerste, zijn zeer groot, lang kegelvormig, de eerste vaak diep gegroefd; lichtrood met wit of iets rose gekleurd vruchtvlees, stevig, tamelijk sappig en goed van smaak. Niet doppend; daardoor ongeschikt voor verwerking.

Mogelijk beter geschikt voor klei dan voor zand; zeker als tweejarig gewas.

O — Madame Lefeber. Intr.: R. Hendriksen te Reeuwijk.

Dit ras heeft zich lang gehandhaafd door zijn ongevoeligheid voor ziekten en zijn vroegheid. De vruchten zijn groot en daardoor goedkoop te plukken. De bloemen zijn echter erg gevoelig voor nachtvorst en de kwaliteit van de vruchten is beslist slecht, hoewel mogelijk is, dat hierin plaatselijke verschillen bestaan. De teelt van dit ras moet worden afgeraden.

Goede groeier; vrij veel uitlopers. Zeer matig winterhard. Vruchtbaar. Blad sterk gegolfd en komvormig, vrij donkergroen. Niet gevoelig voor virus; een vrij geringe gevoeligheid voor aardbeimijt, aaltjes en bladvlekken; gevoelig voor meeldauw.

Bloei vroeg; veel kans op nachtvorstschade. Bloemen tweeslachtig.

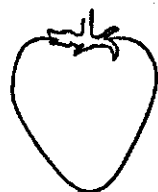
Vruchten vroeg. Plukken niet zonder dop. Groot tot middelgroot en daardoor minder plukarbeid dan bij Deutsch Evern; kegelvormig; helderrood, inwendig oranje; vrij zacht, smaak flauw tot iets zuur. Uitsluitend verse consumptie; wegens zachtheid ongeschikt voor de fabriek.

GOEDGEKEURDE KLONEN

Naam	Kloon van
Stam 23	Aardbeicommissie van de A.B.T.B., afd. Huissen, Huissen.
Stam 26	Aardbeicommissie van de A.B.T.B., afd. Huissen, Huissen.

Middentijds en Laat.

A — Oberschlesien. (Moulin Rouge). K.: Prof. Dr O. Schindler, Duitsland, vermoedelijk tussen 1914 en 1920.

Oberschlesien voldoet nog steeds goed op zandgrond, voor de teelt voor de verse markt, door het mooie uiterlijk van de vruchten. Daar de vruchten moeilijk zonder dop geplukt kunnen worden, is het ras weinig aanbevelenswaard voor de fabriek.

Groei vrij sterk; slechts vrij weinig uitlopers. Kan vruchtbaar zijn. Winterhard.

Blad zwak gegolfd. Gevoeligheid voor aarbei-

mijt, aaltjes en bladvlekken vrij gering; vrij gevoelig voor virus, zeer gevoelig voor verwelkingsziekte en zwart wortelrot.

Lange, forse bloeiwijzen. Bloem tweeslachtig; kwaliteit stuifmeel tamelijk slecht. Bloei middentijds, waardoor vrij geringe kans op nachtvorstschade.

Rijping middentijds. Plukt moeilijk zonder dop. Vrucht groot, kegelvormig, helderrood, inwendig oranje. Tamelijk stevig; vrij sappig, smaak matig, iets zuur. Gevoelig voor zonverbranding. Uitsluitend voor de volle grond, op zand- en veengrond.

GOEDGEKEURDE KLONEN

Naam	Kloon van
A.O.C. Stam 19	Aardbeicommissie van de Veiling, Apeldoorn. Gebr. Henselmans, Obdam.

A — Auchincruive Climax (Climax). K.: Dr R. D. Reid (Department of Agriculture for Scotland) Auchincruive, Schotland, 1939. Intr.: 1947.

Ondanks ernstig voorjaarsbont behoort dit ras toch tot de beste van ons tegenwoordige sortiment door zijn goede vruchtbaarheid en zeer mooie, lekker smakende vruchten. Voortdurende strenge selectie zal echter nodig blijven, om te voorkomen dat het ras snel degenereert door voorjaarsbont.

Speciaal gekweekt op resistentie tegen de roodwortelrot-zwam (*Phytophthora fragariae*), een ziekte die hier te lande nog niet voorkomt.

Forse groeier; vroeg en veel uitlopers. Minder goed winterhard dan Jucunda. Productief. Blad vlak, vrij donkergroen. Zeer gevoelig voor aardbeimijt, gevoelig voor zwart wortelrot en witte-vlekziekte (*Mycosphaerella fragariae*), vrij gevoelig voor virus. Sterke neiging tot voorjaarsbont.

Bloemen onder het blad; bloei vrij laat; vaak een tweede bloei in de nazomer. Meeldraden goed ontwikkeld.

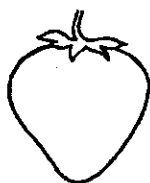
Vruchten laat; moeilijk doppend; vrij groot; mooi van uiterlijk; regelmatig, kort kegelvormig; helderrood met oranje vruchtvlies; vrij stevig, sappig, goed van smaak met duidelijk aroma. Goed, zowel voor verse consumptie als voor verwerking. Goed voor invriezen. Uitsluitend voor de volle grond.

GOEDGEKEURDE KLONEN

Naam	Kloon van
Stam 4	Stichting Tuinbouw-, Proef- en Selectiebedrijf, 's-Hertogenbosch.

AARDBEI

A — Jucunda. K.: J. Salter, Hammersmith, Engeland, ± 1854.

Jucunda is door zijn uitstekend doppende vruchten nog steeds het fabrieksras. Het wordt dan ook in het groot voor de fabriek geteeld op de Zuidhollandse Eilanden, in West-Brabant en Zeeland.

Groei-kracht vrij sterk. Uitloperontwikkeling laat en vrij sterk. Matig winterhard. Vrij vruchtbaar. Gevoelig voor aardbeimijt en verwelkingsziekte; vrij gevoelig voor virus, aaltjes en blad-
vlekken. Bloei laat.

Weinig kans op schade door nachtvorst. Bloemen weliswaar tweeslachtig, maar weinig goed stuifmeel; hierdoor is de bestuiving soms onvoldoende en de vruchtzetting slecht; in dit opzicht is de ene kloon gevoeliger dan de andere.

Vrucht laat rijp, plukt gemakkelijk zonder dop; daardoor bij uitstek geschikt voor de fabriek. Middelmatic van grootte; kegelvormig. Steenrood, inwendig wit. Vrucht vrij stevig, sappig, matig van smaak en weinig gevoelig voor vruchtrot. Voor pulp; niet voor invriezen. Uitsluitend voor de volle grond.

GOEDGEKEURDE KLONEN

Naam	Kloon van
JK 2	Stichting Tuinbouw-, Proef- en Selectiebedrijf, 's-Hertogenbosch.
JO 4	Stichting Tuinbouw-, Proef- en Selectiebedrijf, 's-Hertogenbosch.
JE 5	Stichting Tuinbouw-, Proef- en Selectiebedrijf, 's-Hertogenbosch.
Stam 2	Fa. A. van Liere & Zn, Kapelle-Biezeling.
Stam 3	Fa. A. van Liere & Zn, Kapelle-Biezeling.
Stam 5	Fa. A. van Liere & Zn, Kapelle-Biezeling.
Stam 7	Fa. A. van Liere & Zn, Kapelle-Biezeling.
Stam 8	Fa. A. van Liere & Zn, Kapelle-Biezeling.

N — Georg Soltwedel. K.: G. Soltwedel, Deutsch Evern, Duitsland. Intr.: 1942.

Hoewel dit ras in proeven in het midden des lands slecht heeft voldaan, wordt het voor Paterswolde beproevenswaard geacht. Het ras is er zeer vruchtbaar, maar gevoelig voor virus en vruchtrot.

Herkenbaar aan de vrij lichtgroene, zeer sterk behaarde bladeren, de aanliggende beharing der bladstelen en de typisch gevormde vruchten met grote, vaak dubbel getande kelkslipjes.

Matige tot goede groeier; vrij veel uitlopers.

Bloemen tweeslachtig met veel goed stuifmeel. Rijptijd mid-dentijds tot laat. Vruchten vrij groot, met grote kelk; niet doppend; lang kegelvormig tot cilindrisch, donkerrood, met bloedrood vruchtvlees; vrij stevig, maar weinig sappig en iets sponzig van structuur. Vrij goed van smaak.

O — Bowa. K.: Proeftuin van de V.V.T.B., Zaltbommel. Kw.r. 1952.

Hoewel dit ras aanvankelijk sterk de aandacht heeft getrokken door zijn mooie, grote lichtrode, lekker smakende vruchten, blijkt het in de teelt steeds meer tegen te vallen. Door de slechte vruchtzetting van de latere bloemen blijft de opbrengst meestal gering, vooral van een zwakker ontwikkeld gewas. Op zandgrond zijn de vruchten te zacht en te bleek van kleur.

Voor tuinbouwbedrijven achten we dit ras dan ook niet aanbevelenswaard.

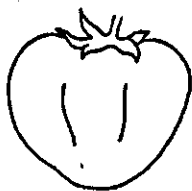
Groei fors. Zeer matig productief; tamelijk veel uitlopers.

Blad sterk gegolfd, iets komvormig. Slechts weinig gevoelig voor meeldauw en bladvlekken; matig gevoelig voor aaltjes en aardbeimijt.

Bloei middentijds en overvloedig. Gevoelig voor nachtvorst. Bloemen tweeslachtig; de latere bloemen zetten slecht.

Vrucht rijpt vroeg tot middentijds; niet doppend; vruchten groot; mooi van uiterlijk door gelijkmatige, afgeronde kegelvorm en glanzend lichtrode kleur; vruchtvlees wit en matig stevig; vrij sappig; goed van smaak. Gevoelig voor Botrytis-vruchtrot.

O — Madame Moutot. Franse aardbei, vermoedelijk uit het begin van deze eeuw.

De laatste jaren is de waardering voor de Madame Moutot sterk gedaald. Men ontdekte hoe slecht het uiterlijk en de kwaliteit der vruchten is in vergelijking met andere rassen. Ook is de gevoeligheid voor nachtvorst en vruchtrot groot.

Forse groeier. Kan vrij vruchtbaar zijn. Blad vlak, blauwgroen. Vrij veel uitloperplanten.

Gevoeligheid voor aardbeimijt en bladvlekken vrij gering, vrij gevoelig voor virus, gevoelig voor meeldauw en verwelkingsziekte; zeer gevoelig voor aaltjes. Voorjaarsbont; er bestaat evenwel een groene kloon.

Bloei vrij laat; bloemen tweeslachtig; vaak veel slecht ontwikkelde meeldraden en betrekkelijk weinig goed stuifmeel.

Misvormde vruchten komen nogal eens voor.

Zeer gevoelig voor nachtvorst. Ook de nog gesloten knoppen bevroren gemakkelijk.

Vruchten vrij laat rijp; is vrij moeilijk zonder dop te plukken; lelijk van uiterlijk; zeer groot en grof, zeer onregelmatig van vorm; kort kegelvormig tot hoogronde; de grote vruchten sterk geribd en breed kamvormig; kleur ongelijkmatig rood; vruchtvlees oranje-rood; vrij stevig; soms hol; matig sappig tot iets droog, vaak melig; matig tot goed van smaak. Gevoelig voor Botrytis-rot. Voor verse consumptie; ongeschikt voor invriezen. Uitsluitend volle grond, bij voorkeur op klei; voorzichtigheid met N-bemesting is geboden. Vervanging is zeer gewenst.

AARDBEI

GOEDGEKEURDE KLONEN

Naam	Kloon van
ML 15	Fa. A. van Liere & Zn, Kapelle-Biezellinge.

RASSEN VOOR DE TEELT ONDER GLAS

A — Deutsch Evern.

Voldoet nog steeds zeer goed onder glas. Zie bl. 10.

N — Macherauchs Frühernte.

Kan onder glas hoge opbrengsten geven. Vormt een zwaar bladgewas. Zie blz. 11.

N — Regina.

In de meeste proeven lagen de opbrengsten lager dan van Macherauchs Frühernte en Deutsch Evern; in een enkel geval echter hoger. Dient verder te worden geprobeerd. Zie blz. 11.

O — Laxton van Glanerbrug. (Roem van Apeldoorn, Amazone). Herkomst niet bekend.

Te Paterswolde wordt dit ras nog vrij algemeen onder platglas geteeld en gewaardeerd om zijn productiviteit, de geringe gevoeligheid voor degeneratie-ziekten en drogere grond. Een bezwaar is de ongelijkmatige grootte der vruchten, die spoedig klein worden.

Tamelijk lage groeiwijze; tamelijk veel uitlopers. Blad vrij donkergroen. Weinig gevoelig voor ziekten.

Bloei vroeg; bloemen tweeslachtig, met veel goed stuifmeel. Vruchten vroeg; de eerste vrij groot, de volgende worden snel kleiner; breedronde tot niervormig; gelijkmatig lichtrood met oranje-rood vruchtvlees. Stevig, sappig, goed van smaak.

O — Madame Lefebvre.

Alleen te Huissen wordt dit ras nog vrij algemeen gebruikt voor de glasteelt. De productiviteit is goed en door de grote vruchten zijn de plukkosten geringer dan van Deutsch Evern. Zie pag. 12.

EIGENSCHAPPEN VAN DE AARDBEIRASSEN IN CIJFERS

Rassen voor de vollegrond	Plant										Vrucht					
	Groetkracht	Aantal uitloperplanten	Kg Opbrengst per are	Winterhardheid	Weerstand tegen virus	Weerstand tegen verwelkingsziekte	Bloem		Rijptijd	Doppen	Grootte	Uitendlijk	Weerstand tegen vervoer	Smaak	Geschiktheid voor pulp	Geschiktheid voor invriezen
							Nachtvorst	Bloeitijd								
<i>Vroeg</i>																
A-Deutsch Evern	3	5	3	2	1	4	1	1	1	3	3	2	4	3	3	3
N-Macherauchs Frühernte	4	5	4	4	4	2	2	1	1	4	4	3	4	4	3	3
N-Regina	3	5	3	4	4	-	1	1	1	1	4	4	4	1	1	1
O-Madame Leféber	4	4	4	2	5	2	1	1	1	1	4	2	1	1	1	1
<i>Middentijds - laat</i>																
A-Oberschlesien	4	2	4	3	2	2	3	3	3	2	4	3	2	2	3	3
A-Auchincruive Climax	5	3	4	2	3	2	4	4	3	3	4	4	4	3	4	4
A-Jucunda	4	3	4	3	2	2	4	5	5	5	3	4	2	4	1	1
N-Georg Soltwedel	4	5	4	-	1	-	4	4	4	1	4	-	3	1	1	1
O-Bowa	5	5	2	4	3	-	1	3	2	1	4	2	4	1	1	1
O-Madame Moutot	5	4	3	4	2	2	1	4	4	3	5	4	2	2	2	1

Tweelichting: In het algemeen betekent een hoog cijfer dat de betrokken eigenschap gunstig ontwikkeld is.

Bij bloeitijd en rijptijd betekent 1 = vroeg en 5 = laat.

ANDIJVIE

(Cichorium endivia L.)

Andijvie wordt van oudsher in hoofdzaak voor het binnenlands verbruik geteeld.

Er zijn breedbladige andijvierassen en rassen met smal, krullend blad.

De eerstgenoemden zijn het beste geschikt voor consumptie in gekookte toestand, terwijl laatstgenoemden bij gebruik in rauwe toestand het best tot hun recht komen. Daar andijvie in Nederland in hoofdzaak gekookt gegeten wordt, worden hier praktisch uitsluitend breedbladige rassen geteeld en hiervan zijn er voor ons slechts twee van werkelijk belang.

Alle in Nederland bekende andijvierassen zijn gevoelig voor vernalisatie, d.w.z. dat zij na verblijf in jeugdtoestand bij temperaturen van omstreeks 0 tot 10° C doorschieten, voordat zij voldoende krop gevormd hebben. Daarom kan in de volle grond gewoonlijk niet voor eind Mei worden gezaaid. Sommige telers wachten hiermee zelfs tot de langste dag.

Daar het andijviegewas verder gevoelig is voor vorst, kan als regel niet meer na half Juli voor een vollegrondsteelt gezaaid worden. Bij latere zaai is de kans groot dat het gewas ontijdig door vorst vernietigd wordt.

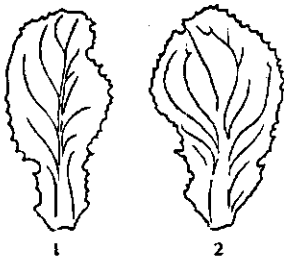
Wil men telen voor of na de bovenaangegeven grenzen, dan moet men voor de gehele teelt of voor een onderdeel ervan glas te hulp roepen.

Vollegrondsandijvie, die in de zomer oogstbaar wordt, z.g. zomerandijvie, kan wat zachter van blad zijn dan de z.g. winterandijvie, die in herfst of winter gesneden wordt. Deze laatste moet iets harder en stugger van blad zijn, omdat zij anders bij donker, vochtig weer te spoedig op het veld gaat rotten.

Voor de teelt onder glas wenst men over het algemeen vlug groeiende, volle kroppen met weinig los buitenblad.

In vele partijen andijvie komen enige „wilde” planten voor. Dit zijn verbasteringen met andere, in Nederland onbekende, rassen. Sommige telers zijn van oordeel, dat overjarig zaad minder „wilde” of vroegschietende planten levert. Deze veronderstelling is echter in het algemeen niet juist.

De zaadteelt van andijvie is in het Nederlandse klimaat zeer riskant. Het zaad rijpt eerst laat en naast de gewone moeilijkheden, die hierdoor ontstaan, bestaat het gevaar, dat de kiem tijdens de rijping van het zaad reeds gevernaliseerd

1 = Blad van Breedblad Volhart
2 = Blad van Nummer Vijf

wordt, waardoor de planten, die eruit voortkomen, zeer snel schieten.

Voor een afbeelding, die het verschil tussen andijviezaad enerzijds en witlof- en cichoreizaad anderzijds weergeeft, wordt verwezen naar pag. 140.

BREEDBLADIGE RASSEN

A — Nummer Vijf (Monarch, Perfecta, Zomerkrop)

Blad vrij kort en breed, aan de voet vrij plotseling smaller wordend, vrij mals. Kleur groen tot enigszins geel-groen, aan de onderzijde bleek-groen.

Bladhouding vrij opgericht, waardoor de plant zich minder uitspreidt dan die van Breedblad Volhart Winter, en het hart eerder „vol” wordt.

Groeit wat sneller dan Breedblad Volhart, is echter door het zachtere blad minder bestand tegen ongunstige weersomstandigheden dan dit laatste ras. Verder gevoeliger voor bladverlies en niet zo geschikt voor langdurig vervoer.

De krop toont in de vellingkist minder dan Breedblad Volhart Winter, omdat het ondereinde, door de enigszins opgerichte bladhouding, smal is en het buitenblad vaak afgepeld moet worden.

Zeer geschikt voor zomerandijvie, maar op normale gronden ook voor alle andere teelten in het bijzonder de voorjaars-teelten.

Door de goede kwaliteit van het product zeer gewild. Momenteel het meest geteelde ras in Nederland.

Tot Nummer Vijf mag ook gerekend worden Nummer Zes of Herfstkoning.

Oorspronkelijk stond dit ras tussen Nummer Vijf en Breedblad Volhart in. Thans gelijkt het echter zoveel op Nummer Vijf, dat het hiermede gelijk te stellen is.

A — Breedblad Volhart Winter (Haarlems Volhart, Zwijndrechts Volhart, Tuinders Volhart, Gewone Volhart, Gewone Vroege Volhart, Breedblad Late Krop, Utrechtse Reuzenstruik, Groene Volhart)

Blad lang en vrij smal, vrij stug, kleur donkergroen. Bladhouding afstaand, waardoor de plant een enigszins platte indruk maakt en het hart lang „leeg” blijft.

Vrij goed bestand tegen ongunstig herfstweer en daardoor geschikt voor de herfstteelt in de volle grond. Schijnt in bepaalde streken van ons land de voorkeur te genieten voor de late najaars- en de winterteelt onder koud glas.

Kan beter tegen verzending dan Nummer Vijf en kan in de late herfst en winter zelfs korte tijd in de schuur worden opgeslagen.

Geniet voor inzouten de voorkeur, omdat het blad weinig slinkt.

In het grondras komen verschillende selecties voor, die vooral in uniformiteit kunnen verschillen.

ANDIJVIE/ARTISJOK

Naast de Breedblad Volhart Winter komt nog voor de Breedblad Volhart Zomer (Vroege Krop, Courte de Paris).

Dit type onderscheidt zich van de Breedblad Volhart Winter op morphologisch gebied voornamelijk door het iets kortere blad. Verder is het minder tegen ongunstige weersomstandigheden en nachtvorst bestand, zodat het gebruik ervan tot de zomerteelt beperkt moet blijven.

Wordt in Nederland betrekkelijk weinig meer gebruikt.

GEKRULBLADIGE RASSEN

Voor rauwkost als andijviesla (fiber). In hoofdzaak in particuliere tuinen en volkstuinten geteeld. Beperkte hoeveelheden worden ook door hotels, ziekenhuizen e.d. inrichtingen afgenomen.

B — Groene Krul (Fijne Krul)

Langs de hoofdnerf zijn nog samenhangende stroken van de bladschijf aanwezig; de plant is groter dan de Kleine Groene Krul.

O — Kleine Groene Krul

Langs de hoofdnerf zijn nog samenhangende stroken van de bladschijf aanwezig; de plant is groter dan de Moskrul, maar kleiner dan de gewone Groene Krul.

Voor particulieren.

O — Groene Moskrul

Klein, fijn plantje; er is geen bladschijf meer over, deze is geheel opgesplitst in tot de bladnerf gaande „krullen”.

Voor particulieren.

O — Gele Krul (Altijd Gele Fijne Krul)

Langs de hoofdnerf zijn nog samenhangende stroken van de bladschijf aanwezig. Bladkleur geelgroen. Over het algemeen minder oogstzeker, maar iets malser dan de Groene.

Voor particulieren.

ARTISJOK

(*Cynara scolymus* L.)

Men oogst van de artisjok de bloemhoofdjes nog voordat de kleur van de bloemblaadjes zichtbaar is en eet de vlezige bloembodem en de vlezige delen van de omwindselblaadjes. Vermenigvuldiging is mogelijk door zaad of door scheuren in 5-6 delen. Daar de rassen meestal niet zaadvast zijn, kan scheuring voordelig zijn, vooral als men het uitgangsmateriaal in de buurt heeft. Uit het zaad plegen echter naast minder goede planten ook heel goede te komen, zodat zaai, gecombineerd met zaailingselectie, eveneens tot goede resultaten kan leiden. Men zoekt uit de zaailingen bij voorkeur de planten met

een gedrongen groei en zo weinig mogelijk stekels. Verder zoekt men naar de planten met de zwaarste knoppen, de vlezigste schubben en de dikste bloembodems.

In de winter de overblijvende delen van de planten zorgvuldig tegen de vorst beschermen.

Men plante de artisjok op een beschutte, niet te vochtige plaats.

B — Groene van Laon

Hoogte van het gewas 80-100 cm. Grote bloemknoppen met brede, vlezige knopschubben en grote, vlezige bloembodem. Sterk ras. Vrij goed te overwinteren. Productief. Wat laat rijp.

B — Camus de Bretagne

Hoogte van het gewas 100-130 cm. Grote bloemknoppen met brede, dikke bloembodem. Iets vroeger dan Groene van Laon.

B — Violette Franse

Hoogte 70 cm. Bloemknoppen klein. Bloembodem klein en dik. Vroeg. Vooral om rauw te eten.

ASPERGE

(*Asparagus officinalis* L.)

De asperge is tweehuizig, d.w.z. de planten hebben of vrouwelijke of mannelijke bloemen. Uiteraard heeft dus steeds kruisbevruchting plaats. Hierdoor treedt een geweldige verbastering op. Daar de rassen bovendien zeer heteroogeen van samenstelling zijn is het moeilijk om bij asperge van scherpomlijnde rassen te spreken; men spreke liever van populaties.

Door de vormenrijkdom van de oorspronkelijke rassen zijn op de plaatsen, waar men zelf zaad gewonnen heeft, vaak andere typen ontstaan, die speciaal in kwaliteit van het oorspronkelijke ras afwijken.

Deze twee omstandigheden in aanmerking nemend, geven wij hieronder met enig voorbehoud de omschrijving van de „rassen”.

De zeer heterogene samenstelling van onze aspergerassen heeft ook tot gevolg, dat de groeikracht en daardoor de productie van plant tot plant sterk verschilt. In verband hiermede is het zeer aanbevelenswaardig bij het zaaien de zaden op onderlinge afstanden van 10 cm te leggen. Hierdoor wordt het mogelijk in de herfst de planten op het zaaibed reeds stuk voor stuk op groeikracht te beoordelen en de zwakke groeiers tijdig te verwijderen. Zodoende wordt voorkomen, dat zwakke planten, die hun gehele leven zullen achterblijven, in de bedden komen.

De eisen, die in Nederland aan asperges gesteld worden zijn: dik, helderwit, recht, gesloten, naaldscherpe kop, geen insnoering onder de kop en weinig opvallende schubben op de stengel.

ASPERGE/AUGURK

A — Roem van Brunswijk (Brunswijker, Brunswijker Reuzen, Erfurter Reuzen, Bergen op Zoomse)

Top vast en gesloten; wit, maar in het licht spoedig blauw wordend. Witvlezig. Een hoog percentage zware stengels. Middelvroeg tot laat. Ontstaan uit de gewone, Hollandse asperge. Gevoelig voor roest. Te Bergen op Zoom teelt men plaatselijke selecties van de Roem van Brunswijk. Enkele selecties zijn verbasterd met Vroege van Argenteuil. De Roem van Brunswijk is het meest geteelde ras in Nederland.

B — Vroege van Argenteuil

Top spits; wordt niet gauw blauw. Niet zo'n groot percentage dikke stengels als Roem van Brunswijk, maar van fijnere kwaliteit. Vroeg, productief, loof blijft lang groen. Ontstaan uit de gewone Hollandse asperge. Gevoeliger voor weersinvloeden dan Roem van Brunswijk. Daardoor in een koud voorjaar niet vroeg en bij invallend koud weer in groei achterblijvend.

B — Mary Washington

Zeer spitse top, zeer goed gesloten. Schubben nauwelijks afzonderlijk te zien. Stengels bros, iets ovaalrond met weinig opvallende schubben. Mals, dunne schil. Wordt niet gauw blauw. Vroeg. Daar de planten eerder versleten zijn is de opbrengst, vooral van oude planten, lager dan van Roem van Brunswijk. Mary Washington vraagt een goede aspergegrond, het ras is n.l., vooral op lichte grond, spoedig versleten.

Loof blijft lang groen. Vrij ongevoelig voor aspergeroest; gevoelig voor *Fusarium* (voetziekte).

AUGURK

(*Cucumis sativus* L.)

De augurk wordt speciaal in de omgeving van Venlo en Roermond, in O.N.-Brabant, in de Venen en in de omgeving van de Beemster geteeld; hoofdzakelijk voor de conservenindustrie in binnen- en buitenland. De export vindt deels plaats in verse toestand, deels ingezouten.

Gladde augurken zijn beter bestand tegen vervoer in verse toestand dan scherpe, daar de doortjes van deze laatste gemakkelijk kneuzen, waardoor zwarte wondjes ontstaan.

De belangrijkste ziekten van de augurk zijn:

1. *Mozaïekziekte*, al of niet gepaard met verwelking. De mozaïekverwelking neemt sterk toe bij koud en guur weer tijdens de groei.
2. *Bladvlekkenziekten*
 - a. *Bacteriebladvlekkenziekte* (*Pseudomonas lachrymans*). Ronde tot onregelmatige, later bruin wordende, vlekjes op zaadlobben en bladeren.
 - b. *Brandvlekkenziekte* (*Glomerella lagenarium*). Vlekken op blad, stengels, ranken en vruchten. Veroorzaakt de

laatste jaren steeds meer schade; bestrijding nog niet voldoende bekend.

3. *Vruchtvuur* (*Cladosporium cucumerinum*), ook bekend als „stippel” of „plekken”. Rottende plekken op de vruchten.

Tegen mozaïekziekte is nog niet veel te doen, zolang nog niet over resistente rassen beschikt kan worden. Alleen het ras *Delikatess* is hiervoor wat minder gevoelig. In 1956 zal de proeftuin „Noord-Limburg” te Venlo waarschijnlijk een nieuw mozaïektolerant ras voor de praktijk beschikbaar kunnen stellen. Men verwarre overigens de verwelking, die met de mozaïekziekte samengaat, niet met de verwelkingsziekte, die te Roelofarendsveen plaatselijk voorkomt en die door een schimmel wordt veroorzaakt. Voor deze laatste zijn, voor zover bekend, alle rassen even gevoelig en is ruime vruchtwisseling of enten op *Cucurbita ficifolia* de aangewezen weg.

Voorzover bekend zijn alle gebruikelijke rassen zeer gevoelig voor brandvlekkenziekte en bacteriebladvlekkenziekte. Van vruchtvuur behoeft men geen last te hebben als men maar resistente rassen teelt. Vroeger teelde men in Limburg veel de oude *Venlose*, een matig scherpe (ruige) augurk, die zeer vatbaar was voor vruchtvuur. In de jaren tussen 1910 en 1920 is men toen overgegaan op de *Venlose Nietplekker*, een uit Duitsland afkomstig, gladvruchtig ras, dat minder gevoelig was voor vruchtvuur. Dit ras heeft algemeen opgang gemaakt en is het uitgangsras geworden voor verschillende selecties, die nog aanzienlijk minder vatbaar zijn voor het „plekken”. Het is vooral de heer J. H. Tercken te Baarlo geweest, die op dit gebied zeer verdienstelijk werk heeft verricht.

A — Baarlose Nietplekker Ras VII. — K.: J. H. Tercken, Baarlo.

Gewonnen uit een kruising van *Baarlose Nietplekker Ras VI* x *Delikatess*. In de handel gebracht in 1949.

Gewas iets forser dan van *Baarlose Nietplekker Ras VI*, met als gevolg een snellere en betere veldbedekking, waardoor de mozaïekziekte iets minder gauw optreedt en de schade dientengevolge in de regel iets minder groot is.

Overigens is dit ras ook, evenals *Baarlose Nietplekker Ras VI*, zeer gevoelig voor mozaïekziekte.

Vrucht meestal mooi groen, lang, slank en recht, fijn behaard, geselecteerd op fijne pluk, echter ook voor grove pluk geschikt. Begin van de pluk iets later dan bij *Baarlose Nietplekker Ras VI*, maar gaat wat langer door.

Dit ras wint de laatste jaren meer en meer terrein ten koste van *Baarlose Nietplekker Ras VI*.

A — Baarlose Nietplekker Ras VI. — K.: J. H. Tercken, Baarlo.

Gewonnen uit de *Venlose Nietplekker* en in 1937 in de handel gebracht. Tamelijk sterke groeier. Vrucht meestal mooi groen (soms echter wat bleke vruchten), lang, slank en recht, glad, fijn behaard, geselecteerd op fijne pluk, echter ook voor grove pluk geschikt. Opbrengst goed, echter zeer gevoelig voor mozaïekaantasting, waardoor de oogst — mede door koud en guur weer — vrijwel kan mislukken.

AUGURK/BINDSLA

Van dit ras wordt nog steeds een aanzienlijke oppervlakte geteeld, maar het moet de laatste jaren steeds meer terrein prijsgeven aan de rassen Delikatess en Baarlose Nietplekker Ras VII.

De thans — meestal onder de naam Venlose Nietplekker — in de handel voorkomende selecties van het nietplekkertype vertonen bijna alle zeer veel overeenkomst met Ras VI.

B — Delikatess

Fors gewas, vrucht donkergroen, lang en slank, glad, wit behaard. Practisch onvatbaar voor vruchtvuur. Speciaal geschikt voor grove pluk, wordt echter de laatste jaren om zijn minder grote vatbaarheid voor mozalekziekte ook meer en meer geteeld voor de fijne pluk. Is wat later en minder vruchtbaar. Op klei worden in ongunstige jaren de vruchten vaak krom. Op veengrond moet de plantafstand iets ruimer zijn dan bij andere rassen.

BINDSLA

(*Lactuca sativa* L. var. *romana* Gars.)

Een slasoort met betrekkelijk smalle, rechtopstaande bladeren, glanzend en knappend, met zware nerven. Bij de meeste rassen sluit de krop niet uit zichzelf, maar moet hij worden dichtgebonden.

Sommige rassen zijn in staat een vrij losse krop te vormen. Overigens bestaan er overgangsvormen tussen de uitgesproken bindslavormen en de echte kropsla.

Personen, die in de zomer een iets knappende sla verkiezen boven botersla, kan aangeraden worden, de Amerikaanse ijsslarassen te beproeven; in de eerste plaats *Great Lakes* en daarnaast *New-York* en *Imperial*.

B — Parijse Gele Zelfsluitende (Paris White Cos, Blonde Marchère)

Zaadkleur wit; blad opstaand, iets gebobbeld, zonder anthocyaan; krop zelfsluitend, tamelijk vast, bleekgroen, inwendig witachtig, van goede kwaliteit, zacht van smaak en knappend van structuur; iets later schietend dan Parijse Groene.

B — Parijse Groene (Paris Green Cos)

Zaadkleur wit; blad opstaand, matig dik, een weinig gebobbeld, aan de rand golvend, zonder anthocyaan; krop iets kleiner dan die van de Parijse Gele Zelfsluitende, iets driehoekig, vast, groen, van goede kwaliteit, tamelijk zacht en iets bitter van smaak, knappend van structuur.

BLEEKSELDERIJ

(Apium graveolens L. var. dulce (Mill.) DC.)

Dit gewas wordt geteeld om de sterk ontwikkelde bladstelen, welke in gebleekte toestand een uitstekende groente verschaffen. De teelt is in Nederland niet zeer omvangrijk, zij concentreert zich in hoofdzaak in de omgeving van Veur, Loosduinen en Vinkeveen.

In bleekselderij zijn 3 hoofdgroepen te onderscheiden: de rassen met geelgroene bladstelen, die met donkergroene bladstelen en die met groenviolette bladstelen.

De laatste twee groepen komen in Nederland niet in aanmerking.

A — Goudgele Zelfblekende (Chemin Doré, Doré amélioré, Goudgele stelen)

Bladeren met lange, geelgroene bladstelen. Rechtstandig in groei, waardoor de bladstelen zich enigszins zelf bleken.

Om een fijne kwaliteit te krijgen is kunstmatig bleken toch nodig.

B — Golden Plume

Selectie uit voorgaand ras. Bladstelen wat korter en dikker.

B — Van Senten

Plaatselijk ras, geselecteerd door D. van Senten te Vinkeveen. Gelijkvormig, goede groei. Zwarte struiken. Matig lange bladstelen. Wordt bij Vinkeveen geteeld op de grond (niet in greppeltjes) zonder bleken; voor verse consumptie en voor de conservenindustrie.

BLOEMKOOL

(Brassica oleracea L. var. botrytis L.)

Men onderscheidt bij bloemkool de navolgende teeltwijzen:

1. **Vroege bloemkool.** Gezaaid wordt in de laatste week van September of in de eerste week van October. Voor kas- en rijenteelt wordt dan in de eerste helft van December uitgeplant, waarna geoogst wordt resp. van half April—half Mei en van half Mei—begin Juni. De vollegrondskool, die begin Maart is uitgeplant, wordt van begin Juni tot begin Juli geoogst. Men werkt bij deze teelten met overwinterde planten, de zgn. *weeuwenplanten*. Wanneer door vorstschade een deel hiervan verloren gaat, wordt soms begin Februari in de warme kas opnieuw gezaaid; dit zijn de zgn. *vrijsterplanten*, die in de 2e helft van Juni oogstrijp zijn.
2. **Zomerbloemkool.** Gezaaid wordt in de eerste helft van Maart, waarna in de eerste helft van Mei wordt geplant. In sommige centra wordt wat later gezaaid en dan in de derde of vierde week van Mei uitgeplant. De oogst valt in de maanden Juli en Augustus.
3. **Herfstbloemkool.** Gezaaid wordt begin Juni, waarna omstreeks half Juli wordt uitgeplant. De oogst valt van half September—November. Is het land voor de nateelt eerder beschikbaar, dan wordt uiteraard vroeger gezaaid.

BLOEMKOOL

4. *Winterbloemkool*. Deze teelt wordt in ons land alleen op Walcheren beoefend. Men zaait dan begin Juli, waarna half Augustus wordt uitgeplant. Hiervoor worden middelvroeg zgn. „broccoli” rassen gebruikt, die omstreeks eind Maart-begin April oogstbaar zijn. Door vorstschade mislukt de teelt in andere streken meestal.

Vroege bloemkool.

A — Alpha — intr.: Fa F. de Vries en Zn, Alphen a.d. Rijn, 1926.

Blad golvend, gevouwen, afstaand. Kool wit, vast, diep, met matig grove korrel en grove wratten. Overwegend goede kwaliteit. Weinig gevoelig voor boren en schift, zeer gevoelig voor klemharten.

Door de goede kwaliteit van de kool en de in deze teelt geringe gevoeligheid voor boren behoort het tot de meest geteelde rassen. Het ras is evenwel niet vroeg, en daarom minder geschikt voor kas- en rijenteelt.

A — Vroege Alpha-achtige typen

Door selectie in en kruising met Alpha zijn een aantal vroege typen ontstaan, die bijzonder geschikt zijn voor glasteelt. Deze worden geleverd onder namen als *Vedeslez C*, *Climax*, *Aristo*, etc. Ze zijn 2-3 weken eerder oogstbaar dan de normale Alpha-selecties en dientengevolge gevoeliger voor boren. Bij iets latere zaai ook voor vollegrondsteelt geschikt.

A — Verbeterde Mechelse — intr.: Rijk Zwaan, Rotterdam, 1946.

Blad donkergroen, golvend, iets afstaand en vaak aan de rand wat naar binnen gebogen. Kool wit, vast, met grove korrel en wratten.

Weinig gevoelig voor schift, klemharten en vorstschade; gevoelig voor boren.

Onder de naam *Vroege Verbeterde Mechelse* worden selecties geleverd, die overwegend van goede kwaliteit zijn en in vroegheid overeenkomen met de vroege Alpha-achtige selecties.

Enkele extreem vroege selecties worden geleverd onder de namen als *Romax* en *Astrid*. Deze zijn vroeger dan de voorgaande en van even goede kwaliteit, doch op zware grond en bij te vroege zaai zeer gevoelig voor boren.

In de meeste gevallen kan het optreden van boorders worden voorkomen door later te zaaien, hoewel ook het weer in herfst en voorjaar, alsmede de bodemgesteldheid een grote rol spelen. Als algemene regel kan evenwel worden gesteld, dat later wordt gezaaid naarmate het ras vroeger en de bodem ongunstiger is. De beste volgorde van zaaien is dan: Alpha, Vroege Alpha, Verbeterde Mechelse, Romax. Dit geschiedt dan in de periode van 25 September-5 October.

B — Erfurter Dwerg

Blad glad, lang en vrij smal, opgericht. Kool wit, met fijne korrel, geen wratten.

Gevoelig voor boren en hartloosheid, matig gevoelig voor schift.

In dit ras komen zowel zeer vroege als relatief late selecties voor. De vroegsten zijn bekend als *Veentje* (Eersteling, Ideaal, Wit Wonder, Kaskool no. 1). Door de opgerichte bladstand is het ras geschikt voor combinatieteelt in warenhuizen. Voor vollegrondsteelt is het niet geschikt, de kool blijft te klein en wordt spoedig los.

Bladrijkere en latere selecties worden geleverd als *Erfurter Dwerg*, terwijl ook *Remme* en *Delftse Kortpool* hiertoe gerekend kunnen worden. Deze zijn evenwel practisch geheel door andere rassen verdrongen en bezitten voor kasteelt geen specifieke voordelen.

Zomerbloemkool.

A — Lecerf

Blad donkergroen, sterk gevouwen, bladrand sterk golvend, kool crème, groot, grofkorrelig.

Weinig gevoelig voor boren en schift, gevoelig voor bruinkleuring, hartloosheid en holle stronken.

De selecties in dit ras lopen in kwaliteit sterk uiteen. Soms treft men nog de ouderwetse, platte en losse kool aan, doch ook herkomsten met diepe en vaste kolen, die Alpha evenaren, komen voor. De beste kwaliteit vindt men op de goede, opdrachtige en steeds vochthoudende gronden. Door zijn geringe gevoeligheid voor boren het meest oogstzekere ras voor deze teelt.

B — Alpha

De latere selecties in dit ras worden ook voor zomerteelt gebruikt, de kool is meestal blanker en vaster dan van Lecerf. Op de minder goede gronden en bij weinig zorgvuldige teelt is de kans op boren echter zeer groot. Voor beschrijving zie onder Vroege Bloemkool.

Herfstbloemkool.

A — Lecerf

Het belangrijkste ras voor de teelt na vroege aardappelen. Geplant wordt omstreeks half Juli, waarna in September-October de grootste aanvoer komt (Zelfdekkers). Voor beschrijving zie men onder Zomerbloemkool.

A — Flora Blanca — K.: Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r. 1951.

Bovenste bladhelft sterk afstaand, blad groot, grijsgroen met sterk golvende rand. Kool groot, wit, vast, zeer diep, grove wratten. In een zachte herfst gevoelig voor schift, soms ook voor roodkleuring, weinig gevoelig voor boren.

Het ras is zeer geschikt voor de late teelt en kan dan op de zwaardere gronden een zeer goede kool leveren. Op zandgrond zijn de ervaringen wisselend.

A — Tussensoort

Blad groot, lang, grijsgroen, opgericht. Lange stronk. Kool wit, vrij groot, vast, matig fijnkorrelig, vrij bonkig.

Gevoelig voor schift en roodkleuring. Geschikt voor late teelt (oogst November-December).

BLOEMKOOL/BOERENKOOL

Het ras behoort tot de groep der Italiaanse Reuzen, die vroeger uitsluitend voor deze teelt werden gebruikt. Hoewel deze een droge nachtvorst kunnen doorstaan, worden ze bij een langere vorstperiode toch meestal ernstig beschadigd.

B — Allerheiligen

Eveneens een selectie uit Italiaanse Reuzen, doch wat vroeger dan Tussensoort. De kool is wat kleiner.

Winterbloemkool.

In Engeland en Frankrijk worden bloemkoolrassen geteeld, welke bij uitzaai in Augustus en na overwintering in de vollegrond van Februari tot Mei oogstbaar zijn. Deze rassen stonden tot dusverre bekend als „broccoli” doch daar geen botanische verschillen met bloemkool aanwezig zijn, is het beter om de nieuwe Engelse naam „wintercauliflower” over te nemen en te spreken van winterbloemkool.

Voor ons land is de teelt te riskant; de kans op een stevige vorstperiode is in onze winter te groot en de koude-resistentie van de meeste selecties te gering om vorst van enige betekenis te kunnen doorstaan.

De teelt wordt daarom uitsluitend uitgeoefend op Walcheren, doch ook hier zijn er risico's aan verbonden.

Van belang is, dat men over goed-ontwaterde grond beschikt en met een vrij kleine, stevige plant de winter ingaat. Daarom is het beter om niet voor 1 Juli te zaaien. De oogst valt dan eind Maart-begin April, juist voor de aanvoer van kasbloemkool. In deze periode zijn de prijzen dikwijls zeer aantrekkelijk.

O — Angers

De Zeeuwse Groentetelers Vereniging beschikt over een behoorlijk goede selectie in dit ras. Handelsselecties zijn dikwijls te vroeg of te laat en onvoldoende bestand tegen vorst. Door selectie kan de vorst-resistentie waarschijnlijk nog belangrijk worden verhoogd.

BOERENKOOL

(*Brassica oleracea* L. var. *laciniata* (L.) Schulz)

De eisen, die de gebruiker aan boerenkool stelt, komen hoofdzakelijk neer op een goede winterhardheid en een fijne kroezing. Nu zijn deze beide eigenschappen moeilijk met elkaar te combineren. De uitgesproken fijngekroesde rassen zijn niet winterhard en laten zelfs in November reeds een groot deel van hun bladeren vallen. Daardoor hebben deze rassen nooit een algemene verbreiding gevonden. De grove rassen zijn wel winterhard, maar kunnen niet aan de eis, die de consument aan de fijnheid van de kroezing stelt, voldoen. Naar de hoogte van de plant onderscheidt men hoge, middelhoge en lage rassen. Daarvan zijn alleen de middelhoge, matig-fijngekroesde rassen geschikt voor de Nederlandse tuinbouw.

A — Westlandse Herfst

Hoogte \pm 65 cm. Veel blad, dat reeds in de herfst vrij fijn gekroesd is. Kleur normaalgroen. Bladstelen vrij kort. Dichte, platte koppen. Matig winterhard. Voor oogst van October tot dat de vorst invalt. Op schrale grond dient vroeg gezaaid te worden.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1949-1950

Naam	Selectie van
Soort Drijver	N.V. L. P. Duivestein, Loosduinen
Westl. Winterharde, Middelhoge Fijngekrulde	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Westlandse of Amsterdamse Halfhoge	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen
Westlandse	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg
Westlandse Middelhoge	Rijk Zwaan, Rotterdam

De laatstgenoemde selectie kan, hoewel ze haar hoogtepunt in de herfst reeds bereikt, ook in de winter nog gebruikt worden.

A — Westlandse Winter

Hoogte \pm 70 cm. Veel blad dat in de herfst vrij grof gekroesd is, maar in de winter fijner wordt. Bladkleur normaal tot donkergroen. Bladstelen vrij lang. Vrij dichte kop. Behoorlijk winterhard. Voornamelijk voor oogst van December tot en met Februari.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1949-1950

Naam	Selectie van
Westlandse Halfhoge Winterharde	Jo's Reyers, Zwijndrecht
Westlandse Halfhoge Fijngekrulde	Coöp. „West-Friesland“, Wijdenes

O — Halfhoge Moskrul (Halfhoge Extra Fijngekrulde Niet Winterharde)

Hoogte \pm 65 cm. Zeer fijngekroesde bladeren, waarvan het bovenste deel sterk naar beneden omgebogen is.

Is reeds in September en October zeer fijngekroesd, maar laat reeds eind October-begin November een groot deel van de bladeren vallen. Is niet winterhard.

Alleen geschikt voor particulieren, die reeds vroeg in de herfst boerenkool willen eten.

O — Hoge Groene Grofgekrulde (Westerwoldse).

Hoogte \pm 100 cm. Grof tot vrijwel niet gekroesd. Fors groeiend gewas. Voor menselijke consumptie minder gezocht. In hoofdzaak geteeld voor groenvoer in de winter voor kippen, konijnen, geiten e.d.

Voor een vollediger verslag van de Practijkproeven zie men Mededeling no 42 van het I.V.T. „Practijkproeven met Westlandse Boerenkool 1949-1950” door Ir J. Sneep, December 1952 f 1.—.

BOON

De tot het geslacht *Phaseolus* behorende bonen zijn als volgt in te delen:

1. Slaboon of Princesseboon *Phaseolus vulgaris* L.
2. Spekboon *Phaseolus vulgaris* L.
3. Snijboon *Phaseolus vulgaris* L.
4. Pronkboon *Phaseolus coccineus* L.
(*Phaseolus multiflorus* Lam.)

Bij deze groepen onderscheidt men stam- en stokbonen. De stambonen zijn doorgaans, in vergelijking met de stokbonen, vroeger en stellen meestal minder eisen aan bodem, bemesting, verzorging en hulpmiddelen (stokken of draden en touw). Ze zijn in de regel snel afgedragen, terwijl zij een kleinere oogst voortbrengen. Vaak geven zij peulen van minder goede kwaliteit dan de stokbonen, wegens aantasting door schimmelziekten tengevolge van hogere luchtvochtigheid en geringe verdamping vlak bij de grond.

Dikwijls zijn ziekten of plagen de oorzaak van mislukking van de bonenteelt. Voor zover resistentie tegen bepaalde ziekten mogelijk is, dient men daarmee bij de rassenkeuze en teeltwijze rekening te houden. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste ziekten.

Virusziekten

Rolmozaïek
Phaseolus-virus 1 De bladeren krijgen een lichtgroene, dofke mozaïektekening en rollen op karakteristieke wijze naar beneden om. Deze ziekte kan met het zaad overgaan, terwijl op het veld verspreiding plaats vindt door bladluizen.

Zwarte vaatziekte
Phaseolus-virus 1 De vaatbundels in wortels, stengels, bladeren, bloemen en vooral ook in de peulen worden bruinzwart. Peulwand en zaadhuid vertonen vaak een bruinzwarte adering. Kenmerkend is een grijze kleur van de peulen met zwarte buik- en rugnaad.

Scherpmozaïek, topnecrose
Phaseolus-virus 2 De bladeren vertonen een scherp begrensde fijne mozaïektekening aan de groeitoppen, nadat zich bij de oudere bladeren tevoren op steengrauw gelijkende symptomen hebben ontwikkeld. Bij zeer gevoelige rassen, zoals bijv. Dubbele Witte z. dr. stamslaboon, ontstaat een zeer sterke groeiremming gevolgd door afsterving van de groeitoppen (topnecrose) en bloelstengels. Besmette gladiolen vormen doorgaans de besmettingsbron, terwijl de bladluizen evenals bij rolmozaïek voor verspreiding zorgen. Het virus gaat niet met het zaad over.

Stippelstreep
Nicotiana-virus 11 Dit virus veroorzaakt roodbruine vlekken en strepen in stengels en peulen. De bladeren verwelken, waarmee een rode verkleuring van hoofdnerven en pleksgewijs ook van de zijnerf, tot de fijnste vertakking toe, gepaard gaat. Het virus blijkt te overwinteren in vochtige gronden, van waaruit de besmetting optreedt.

Bacterieziekten

Vetvlekkenziekte
Pseudomonas phaseolicola Op de bladeren, stengels en peulen donker-groene vetachtige vlekken, die bij indrogen vaak roodachtig verkleuren.

Schimmelziekten

Vlekkenziekte
Colletotrichum
lindemuthianum

Diep ingezonken, donkerbruine vlekken op stengels en peulen. Ook op de zaden donkerbruine vlekken. Deze ziekte gaat met het zaad over.

Roest
Uromyces phaseoli
typica

In de voorzomer witte vlekken aan de onderzijde van de bladeren of op de stengels. In de nazomer talrijke roestbruine, verstulvende sporenhooftjes op de bladeren.

Spikkelziekte
Ascochyta
boltshauseri,
Ascochyta
phaseolorum

Beide schimmels veroorzaken in de nazomer roestbruine spikkels op stengels, bladeren en peulen, die op de duur tot een oppervlakkige bruine verkleuring samenvloeien.

Voor uitvoerige beschrijvingen en tekeningen van bonenziekten zie men: Ir N. Hubbeling, Ziekten en Beschadigingen van bonen, Tuinbouwvoorlichting no. 3. 1955.

SLABOON

Ruim de helft van de geteelde slabonen is bestemd voor directe consumptie, een betrekkelijk klein gedeelte wordt geëxporteerd, het overige deel wordt door de verwerkende industrie opgenomen.

De industrie begint pas met verwerking indien op een onderbroken aanvoer gerekend kan worden.

Voor conservering in blik kan men alleen witzadige rassen of rassen met lichtgevlamde of citroengele zaden gebruiken, daar de overige gekleurdzadigen troebelingen en verkleuringen geven.

De conserven- en diepvriesindustrie verlangen rechte, ronde of ovaalronde, niet al te dikke, groene slabonen zonder draad, mals, vlezig en zonder vlies.

Voor directe consumptie worden bijna even hoge eisen gesteld, alleen in het voor- en naseizoen wordt bij beperkt aanbod ook genoegen genomen met mindere kwaliteit. Een spreiding van de oogst en daardoor kans op betere prijzen kan verkregen worden door het toepassen van verschillende teeltwijzen.

Van de teelt kan in het algemeen gezegd worden, dat een boon van een diep losgemaakte, goed vochthoudende grond houdt en zeer dankbaar is voor enige beschutting, in het bijzonder bij vroege teelt. Het moet sterk afgeraden worden ieder jaar op hetzelfde perceel bonen te verbouwen, terwijl het zaaien in de buurt van gladiolen ook funeste gevolgen kan hebben (zie pag. 30).

STAMSLABOON

Bij stamslabonen kan men in hoofdzaak de volgende vier teeltwijzen onderscheiden:

- vroege teelt onder glas.
- vervroegde buitenteelt.
- normale teelt vollegrond; zaai in Mei.
- late teelt vollegrond; zaai in Juni of Juli.

Voor elk der genoemde teeltwijzen worden hieronder de meest geschikte rassen genoemd.

Vroege teelt onder glas

Hiervoor zaait men eind Maart tot begin April, liefst in een verwarmde kas. Zodra de eerste echte blaadjes zich beginnen te ontvouwen, wordt uitgeplant. Wanneer men voor de teelt onder platglas rassen gebruikt, die weinig gewas maken, kan men het glas er langer ophouden en daardoor vroeger plukken. Verder is het van groot belang een ras te kiezen, dat in korte tijd plukrijp is, want hoe vroeger men komt, des te hoger liggen de prijzen.

A — Dubbele Witte z. dr.

Voor beschrijving zie pag. 34. Wordt allerwege geteeld onder platglas en in warenhuizen. Het gewas kan dan echter wel eens gaan ranken, hetgeen een bezwaar is, omdat het glas dan dikwijls gelicht moet worden als de bonen nog maar net in bloei staan en het gewas kan dan gemakkelijk wind- of vorstschade oplopen.

B — Servus z. dr. — K.: I.V.T. (Ir N. Hubbeling). Kw.r.: 1952.

In 1952 aan zaadfirma's afgegeven ter vermeerdering en verhandeling.

Laag, compact gewas, zodat de rijafstand op $\frac{2}{3}$ van Dubbele Witte z. dr. genomen kan worden.

Peulen zwak gebogen, 10—13 cm lang, rond, lichtgroen, in overrijpe toestand snel verblekend, mals, mits jong geplukt zonder vlies. De smaak is flauwer en zoeter dan van Dubbele Witte z. dr.. Zeer vroeg.

Zaad langovaal, grijsviolet gemarmerd (gevlamd).

Resistent tegen rolmozaïek, matig vatbaar voor scherpmozaïek, vetvlekkenziekte en vlekkenziekte.

Zeer vatbaar voor zwarte vaatziekte.

Is gevoeliger voor ongunstige omstandigheden dan Vroege Wagenaar m. dr., vereist daarom wat meer zorg bij het opkweken.

Wegens zeer gedrongen groeiwijze en grote vroegheid, speciaal geschikt voor de teelt onder platglas en voor tussencultuur in warenhuizen.

O — Vroege Wagenaar m. dr.

Voor beschrijving zie pag. 33. Wegens grote vroegheid plaatselijk nog geteeld, in Venlo veel onder glas. Wordt echter nagenoeg verdrongen door rassen van betere kwaliteit.

Vervroegde Buitenteelt

Voor deze teelt wordt in April gezaaid, direct in de vollegrond of, als men nog vroeger wil zijn, eerst onder glas en daarna buiten uitgeplant. Hiervoor kiest men gewoonlijk gekleurdzadige rassen, omdat verschillende hiervan sterker zijn bij lagere temperaturen of ongunstige weersomstandigheden. Ook Dubbele Witte z. dr. leent zich uitstekend voor vervroegde teelt, mits in de tweede helft van April onder glas gezaaid en buiten uitgeplant wordt.

A — Dubbele Witte z. dr.

Voor beschrijving zie pag. 34.

Zaai in perspotten, stenen potten, kistjes of l.d. onder glas. Uitplanten in volle grond. De plantafstand kan in het algemeen wat kleiner genomen worden dan bij directe zaai in de vollegrond, omdat het gewas zich minder sterk vegetatief ontwikkelt.

B — Vroege Wagenaar m. dr. (Venlose Vroege Gele m. dr.)

Matig hoog opgaand gewas. Peulen recht, ongeveer 15 cm lang, ovaal, lichtgroen. Moet in jeugdige toestand geplukt worden, anders vliezig.

Zaad ovaal beigegeel.

Wordt in Limburg, voornamelijk in de omgeving van Venlo, nog geteeld om de vroegheid en sterkte, doch verdwijnt hoe langer hoe meer.

Matig vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek, vlekkenziekte en vlekkenziekte.

B — Saxa z. dr. (Saxa o.F., Wagenaar z. dr.)

Middelmatig hoog gewas. Peulen zwak gebogen, 10—14 cm lang, rond, lichtgroen, worden niet hard en vliezig, zoals die van Wagenaar m. dr.

Tamelijk rijkdragend en weinig later dan Vroege Wagenaar m. dr. Zaad langovaal, beigegeel. Matig vatbaar voor rolmozaïek, scherpmozaïek en vlekkenziekte.

In de handel komen selecties voor die verschillen ver-tonen in bloemkleur, kleur van de navelring en vroegheid.

O — Golden May (301) — K.: Erven Th. Koomen, Spanbroek. Kw.r.: 1952

Verschilt van Saxa z. dr. door het zwavelgele zaad.

O — Servus z. dr.

Voor beschrijving zie pag 32. Indien onder glas voorgekiemd wordt (eventueel in perspotten opgekweekt) en daarna in de vollegrond uitgeplant, kan men zonder veel risico (geen kans op zwarte vaatziekte) zeer vroeg een behoorlijke oogst verkrijgen.

N — Schreibers Imuna o.F. — K.: Dr F. Schreiber, Braunschweig (D.). Kw.r.: aangevraagd door diens gemachtigde J. J. Meddens, „Nunhem”, Hælen (L.),

Rechtopgaand, stevig, sterk gewas.

Peulen recht of zwak gebogen, 13-15 cm lang, rond, oppervlak enigszins ruw, lichtgroen, vlezig, in jonge toestand vliesloos, later matig vliezig; *dient daarom op tijd geplukt te worden.*

Zaad tamelijk groot, zwak niervormig, wit.

Weinig vatbaar voor rolmozaïek en scherpmozaïek; resistent tegen zwarte vaatziekte en topnecrose; vrijwel onvatbaar voor vlekkenziekte, matig vatbaar voor vetvlekkenziekte.

Normale teelt volle grond.

Hiermede wordt bedoeld de hoofdteelt, waarbij gezaaid wordt in de Mei, de voor zwarte vaatziekte vatbare rassen bij voorkeur in de eerste helft van Mei. Bij deze teelt heeft men de minste risico's en de grootste opbrengst. Daar de aanvoer het grootst is als deze bonen aan de markt komen is de prijs dan vaak op zijn laagst. De conservenindustrie koopt de benodigde bonen hoofdzakelijk van deze teelt.

A — Dubbele Witte z. dr.

Middelmatig hoog, nogal slap gewas.

Peulen zwak gebogen, 10-12 cm lang, breedovaal, glad, normaalgroen van kleur, vast, vlezig, mals blijvend en zeer smakelijk. Productief.

Zaad ovaal, wit.

Zeer vatbaar voor rolmozaïek, weinig vatbaar voor vlekkenziekte, vrijwel onvatbaar voor vetvlekkenziekte. Zeer gevoelig voor Phas. virus 2, dat topnecrose kan verwekken, in het bijzonder nabij gladiolen.

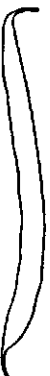
Het meest geteelde slabonenras in de volle grond, zowel voor vers gebruik als conserven.

B — Furore z. dr. — K.: Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1948

Sterk, fors, grootbladig gewas, sterker vertakt dan Dubbele Witte z. dr., dient daarom wat ruimer gezaaid te worden. Peulen recht tot zwak gebogen, 12-14 cm lang, breedovale doorsnee, lichtgroen, in overrijpe toestand sterk verblekend, zodat op tijd geplukt dient te worden. Is iets flauwer en lichter van kleur dan Dubbele Witte z. dr. Zaad ovaal met iets afgeplatte uiteinden, wit.

Onvatbaar voor rolmozaïek. Matig vatbaar voor zwarte vaatziekte, vlekkenziekte en roest. In streken waar deze ziekten hevig optreden, dient de teelt ontraden te worden.

De vatbaarheid voor topnecrose in de nabijheid van besmette gladiolen, komt vrijwel overeen met die van Dubbele Witte z. dr.

O — Groninger Weekschil m. dr.

Hoog, fors gewas met grote, lichtgroene bladeren.

Peulen zwak gebogen, 14-16 cm lang, rond, dik en vlezig, licht tot normaalgroen van kleur.

Zaad groot, zwak niervormig, gevuld, wit, dikwijls met gele navelring.

Tamelijk vatbaar voor rolmozaïek, praktisch onvatbaar voor vetvlekkenziekte, weinig vatbaar voor vlekkenziekte. Wordt in Groningen op beperkte schaal geteeld. Ook gebruikt om met schil en al te drogen. Van dit type komen in Groningen selecties voor, die verschillen in lengte en breedte van de peulen, in hoogte van het gewas en in vatbaarheid voor vlekkenziekte. Ostfriesische Speck behoort tot het type met de langste peulen.

N — Voorluk z. dr. — K.: Ver. Proefschooltuin „West-Friesland”, Hoorn. Kw.r.: 1952. In 1952 aan zaadfirma's afgegeven ter vermeerdering en verhandeling.

Vormt een laag gewas, waarvan de lichtgroene bladeren vlak bij de grond zijn uitgespreid, met lange, aanvankelijk boven het gewas uitstekende bloeiwijzen. Peulen recht tot zwak gebogen, 11-14 cm lang, rond, lichtgroen, glad. Pas bij het afrijpen van de zaden is enige uitpuiling van de peulwand te zien. Volkomen vliesloos, zodat zij in overrijp stadium nog zeer mals zijn, hoewel zij dan sterk verbleken. De peulen zitten vaak in trossen bij elkaar en zijn zeer gemakkelijk te plukken.

Goed van kwaliteit en smaak.

Zaad langovaal tot langwerpig met kantige rugnaadzijde, wit. Resistent tegen rolmozaïek, vatbaar voor zwarte vaatziekte, matig vatbaar voor scherpmozaïek, vetvlekkenziekte en vlekkenziekte. Heeft niet veel last van roest.

N — Probator z. dr. — K.: Wed. P. de Jongh, Goes. Kw.r.: 1954

Matig vertakt, tamelijk fijn gewas met kleinere bladeren dan Dubbele Witte z. dr.

Peulen van het type Dubbele Witte z. dr., zwak gebogen, 10-13 cm lang, breedovaal, normaalgroen van kleur, zonder vlies en zonder draad. Kwaliteit goed.

Kan in het algemeen iets nauwer gezaaid worden dan Dubbel Witte z. dr. Zaad langovaal, wit.

Weinig vatbaar voor rolmozaïek, vetvlekkenziekte en vlekkenziekte, matig vatbaar voor scherpmozaïek.

Late teelt vollegrond

Hiervoor kiest men thans algemeen die rassen, welke resistent zijn tegen rolmozaïek. Tevens is het van belang om rassen te nemen, welke in zo kort mogelijke tijd plukrijp zijn, in verband met de toepassing als nateelt van bijv. vroege aardappelen, tuinbonen e.d.

B — Furore z. dr.

Voor beschrijving zie pag. 35. Bruikbaar voor late teelt wegens resistentie tegen rolmozaïek. Dient ongeveer begin Juli te worden gezaaid.

B — Servus z. dr.

Voor beschrijving zie pag. 32. Door zijn resistentie tegen rolmozaïek en zijn vroegrijpheid geschikt voor late zaai. Voldoet het best op veengronden en opdrachtige zandgronden. Kan tot ongeveer half Juli worden gezaaid. In warme nazomers kan een zaaisel van eind Juli nog resultaat opleveren.

N — Voorluk z. dr.

Voor beschrijving zie pag. 35. Beproevenwaardig voor late teelt vanwege de resistentie tegen rolmozaïek en roest. Dient ongeveer begin Juli te worden gezaaid.

N — Schreibers Imuna o.F.

Voor beschrijving zie pag. 34.

Daar dit ras vrijwel onvatbaar is voor vlekkenziekte, beproevenwaardig voor late teelt.

STOKSLABOON

Naar de dikte van de peulen te verdelen in enkele en dubbele stokslabonen.

De aantasting van stokslabonen door schimmels is doorgaans, behalve in natte zomers, van weinig betekenis. Van virusziekten hebben de vatbare rassen soms veel te lijden.

Enkele stokslaboon

De hieronder genoemde rassen zijn minder productief dan de dubbele stokslabonen, maar omdat hun kwaliteit hoger wordt gewaardeerd, brengen zij gewoonlijk een betere kilogramprijs op. Ze vergen echter meer plukwerk dan de dubbele. De zaden zijn klein en wit.

- B — Non Plus Ultra z. dr.** (Excelsior z. dr., Franse Trosprinces z. dr., Pareltros z. dr., Preferent z. dr.) — Omstreeks 1925 uit Frankrijk geïmporteerd door de N.V. v/h Jo's Reyers, Zwijndrecht.

Peulen ongeveer recht, 11-13 cm lang, tussen de zaden sterk ingesnoerd, lichtgroen, draagt in trossen van 6-8 peulen. Kwaliteit zeer goed, mals. Rijkdragend. Tamelijk vroeg plukbaar. Matig vatbaar voor rolmozaïek. Draagt lang door. Goed voor vers gebruik en conserven. Van de enkele trosprincessen het meest geteelde ras.

- B — Ideaal z. dr.** (Verbeterde Enkele z. dr., Ras Valk) — K.: N.V. v/h A. Zwaan Jr, Enkhuizen.

Peulen recht, 12-14 cm lang, breder dan Non Plus Ultra, tussen de zaden ingesnoerd, lichtgroen, draagt in trossen van 6-8 stuks. Kwaliteit goed. Rijkdragend. Vroeg. Matig bestand tegen mozaïekziekten. Geschikt voor vers gebruik.

- B — Voorburgers z. dr.** (Rentegevers z. dr.) — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zn, Voorburg.

Peulen recht tot zwak gebogen, slank, 15-17 cm lang, tussen de zaden ingesnoerd, normaalgroen, draagt in trossen van 6-8 stuks. Kwaliteit goed. Rijkdragend. Middentijds. Vrij slecht bestand tegen mozaïekziekten. Voor vers gebruik en conserven. Ook geschikt voor teelt op zware gronden en veengrond.

B — Progress z. dr. — K.: Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1951

Peulen recht of zwak teruggebogen, 11-13 cm lang, tussen de zaden ingesnoerd, normaalgroen; draagt in trossen van 8-10 stuks. Kwaliteit goed. Rijkdragend. Tamelijk laat plukbaar.

Matig vatbaar voor rolmozaïek.

Geschikt voor conserven en vers gebruik. Kan ook voor late teelt goed gebruikt worden, aangezien bij zaai in de 2de helft van Juni, groei en vruchtzetting sneller plaats vinden.

B — Mechelse Markt z. dr. Intr.: Hollandse Zaadhandel, Mechelen.

Lijkt veel op Non Plus Ultra z. dr., peul echter wat breder. Is ook wat vroeger. Productief. Vormt de eerste peulen vlak bij de grond, maar draagt niet zo lang door. Goed bestand tegen mozaïekziekten; hierdoor ook geschikt voor late zaai.

Dubbele stokslaboon

A — Aromata z. dr. (voorheen Mentor z. dr.) — K.: Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1953

Peul ongeveer recht, 12-14 cm lang, rond, lichtgroen, dikvlezig, mals, draagt in trossen van 4-6 peulen. Kwaliteit zeer goed. Rijkdragend. Tamelijk vroeg.

Dient op tijd geplukt te worden, daar de zaden anders sterk uitpullen. Doorgaans spoedig afgedragen. Zaad ovaal met breed afgeknotte uiteinden, wit.

Resistent tegen rolmozaïek. Vatbaar voor zwarte vaatziekte, topnecrose, vlekkenziekte en roest.

Door de sterke groei en het grootbladige gewas, zijn iets minder zaden per stok nodig. Vanwege de onvatbaarheid voor rolmozaïek zeer geschikt voor late teelt (zaai 2de helft Juni-begin Juli).

A — Westlandia z. dr. (Westlandse Dubbele z. dr.) — K.: N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk.

Peul recht tot zwak gebogen, 11-12 cm lang, rond, lichtgroen, verblekend, in trossen van 4-6 peulen. Dient op tijd geplukt te worden, daar de peulen anders iets vliezig kunnen worden. Kwaliteit goed. Productief. Tamelijk vroeg.

Zaad langovaal met schuin afgeknotte uiteinden, weinig glanzend, wit. Matig gevoelig voor rolmozaïek, tamelijk gevoelig voor topnecrose.

B — Vroege Juli z. dr. (Triumphator z. dr., Express z. dr., Dubbele Tros z. dr.)

Onder bovenstaande namen is een dubbele stokslaboon in de handel, die veel lijkt op Westlandia z. dr. Peul doorgaans een weinig gebogen, 11-12 cm lang, rond, lichtgroen, weinig verblekend, in trossen van 4-6 peulen. Dient op tijd geplukt te worden, daar de peulen anders iets vliezig kunnen worden. Kwaliteit goed. Tamelijk vroeg. Productief.

Zaad ovaal met smal afgeknotte uiteinden, glanzend wit.

Tamelijk gevoelig voor mozaïekziekten.

SPEKBOON

De spekboon is een grove stokslaboon, die, wegens betrekkelijk grote afmetingen van zijn scheden, tevens als snijboon gebruikt kan worden. Hij is over het algemeen productiever dan de gewone slabonen, terwijl zijn smaak uitstekend is. Hoewel hij hier geleidelijk aan meer bekend wordt, is hij tot nu toe hoofdzakelijk geteeld voor export naar Duitsland en wel speciaal in de omgeving van Venlo. In de omgeving van Rotterdam zijn de spekbonen bekend als „Duitse bonen”.

A — Phenomeen m. dr.

Onder de naam Phenomeen of onder andere namen zijn selecties in omloop, welke onderling vrij grote verschillen in peulvorm en ziekeresistentie vertonen.

Peul recht, nabij de top zwak gebogen, 23-26 cm lang, ovaal, dikvlezig, normaalgroen, tamelijk lang mals blijvend, zodat meestal slechts driemaal geplukt behoef te worden.

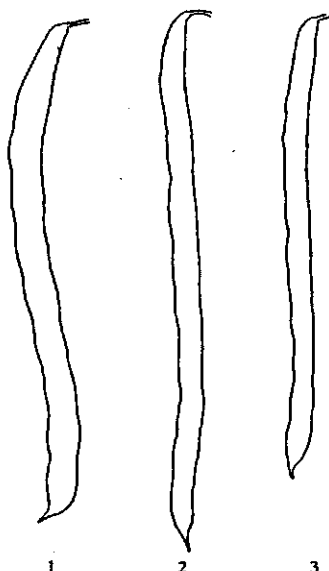
Kwaliteit goed. Productief. Vrij laat.

Zaad niervormig, middelmatig breed, wit.

Weinig vatbaar voor rolmozaïek. Vatbaar voor topnecrose, roest en vlekkenziekte. Kan daardoor nadelig in zijn opbrengst beïnvloed worden.

BOON

Wordt geteeld voor vers gebruik en conserven; voor dit laatste doel is het bezit van draad geen nadeel, mits op tijd geplukt wordt, daar de draad dan nog niet aanwezig is.

1 = Phenomeen m. dr. 2 = Animo m. dr. 3 = Mombacher Spek m. dr.

A — Animo m. dr. — K.: Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1950

Peul is een lang Mombacher Spek-type, recht, 24-27 cm lang, rond, dikvlezig, blijft vrij lang mals en wordt niet zo spoedig hol als Mombacher Spek, normaal- tot donkergroen.

Begint zeer laag te dragen, zeer lange trossen van 6-8 stuks. Kwaliteit goed. Productief. Middentijds.

Zaad tamelijk smal, niervormig, wit.

Resistent tegen rolmozaïek, vatbaar voor zwarte vaatziekte en topnecrose. Tamelijk vatbaar voor roest en vlekkenziekte. Wordt geteeld voor vers gebruik en conserven.

B — Mombacher Spek m. dr. (Ras Peters)

Peul recht, 20-23 cm lang, rond, dikvlezig, normaalgroen. De peulen worden spoedig hard en hol, zodat vaker geplukt moet worden. Kwaliteit matig. Is iets vroeger, doch minder productief dan Phenomeen.

Zaad langovaal met zwak afgeplatte uiteinden, wit.

Onvatbaar voor rolmozaïek. Zeer vatbaar voor zwarte vaatziekte, topnecrose, roest en vlekkenziekte.

SNIJBOON

De snijbonen eisen een goede bodem en verzorging. In ons land worden uitsluitend witzadige rassen met groene peulen

geteeld. De algemeen geteelde rassen hebben draad en zijn vaak niet vrij van vlies of perkament als bij droog, zonnig weer niet op tijd geplukt wordt. De hoop is gevestigd op nieuwe rassen, die weinig of geen vlies bevatten. Voor de conserven- en diepvriesindustrie dient in het plukstadium practisch geen draad of perkament aanwezig te zijn.

Voor vers gebruik behoeft draad geen bezwaar te zijn.

STAMSNIJBOON

Tengevolge van sterke vatbaarheid van stamsnijbonen voor vlekkenziekte en mozaïekziekten, is het verschil in kwaliteit tussen de peulen van stok- en stamsnijbonen meestal groter dan bij de slabonen. Daarom worden stamsnijbonen voor de teelt in het volle seizoen weinig gebruikt. Zij vinden vrijwel uitsluitend toepassing voor vroege teelt onder glas of in de volle grond.

B — Eerste Pluk m. dr. (Vroege Juni m. dr., Juniboon m. dr.) Selectie uit Noordster m. dr.

Peulen iets gebogen, 16-18 cm lang, matig breed, spoedig hard en vliezig. Rijkdragend en zeer vroeg. Door zijn vroegheid en gedrongen groeiwijze geschikt voor vroege teelt onder glas. Teelt in de volle grond riskant door de grote vatbaarheid voor rolmozaïek, topnecrose en vlekkenziekte.

B — Noordster m. dr.

Peulen meestal vrij recht, 17-19 cm lang, matig breed, vrij mals. Tamelijk vatbaar voor rolmozaïek, topnecrose en vlekkenziekte. Wegens iets hogere groei iets minder geschikt voor glasteelt dan Eerste Pluk m. dr. Van dit ras zijn tegenwoordig veel selecties in de handel met bredere peulen.

STOKSNIJBOON

De stoksnijbonen worden geteeld in de volle grond, of voor vroege of late teelt in kassen en warenhuizen. Voor de teelt onder glas komen speciaal de vroege rassen in aanmerking. De snijbonen hebben dikwijls nogal van mozaïekziekten te lijden. De oude rassen worden plaatselijk verdrongen door nieuwe, minder vatbare, die in een jong plukstadium practisch zonder draad zijn.

De teelt kan zowel aan stokken als aan touw geschieden. Op plaatsen waar het terrein wat beschut ligt, voldoet de teelt aan touw zeer goed. In winderige streken gebruikt men liever stokken, omdat men daar aan touw nogal windschade krijgt. Een voordeel van de teelt aan touw is, dat men het materiaal beter kan ontsmetten tegen spint, roest e.d.

Kasteelt**A — Vroege Veense m. dr.**

Laag, tamelijk vertakt gewas.

Peulen korter en lichter van kleur dan Allervroegste m. dr. Zeer geschikt voor kasteelt door de minder welige groei, grote vroegheid en doordat de planten vanaf de grond beginnen te dragen.

Behalve in de Venen, buiten niet te telen door de zeer grote vatbaarheid voor rolmozaïek.

VOOR KASTEELT GOEDGEKEURDE SELECTIES
PR. PR. 1953-1954

Naam	Selectie van
Vroege Veense A. H. Veense m. dr.	Jac. v. d. Meer Dzn, Roelofarendsveen Fa. F. de Vries & Zn, Alphen a.d. Rijn

A — Eersteling m. dr.

Peul iets korter dan van Allervroegste m. dr., dezelfde kwaliteit. Voor kasteelt aan te bevelen. Is dan iets vroeger dan Allervroegste m. dr. en begint lager te dragen.

Door grote vatbaarheid voor rolmozaïek voor buiten-teelt niet aanbevelenswaardig.

VOOR KASTEELT GOEDGEKEURDE SELECTIES
PR. PR. 1953-1954

Naam	Selectie van
Eersteling	Coöp. „West-Friesland“, Wjdenes
Eersteling	Fa. Gebr. Oudijk, Waddinxveen

B — Allervroegste m. dr.

Begint bij kasteelt hoger te dragen en is iets minder vroeg dan Vroege Veense m. dr. en Eersteling m. dr.

Voor beschrijving zie pag. 45.

N — Ezetha's Favoriet.

Voor beschrijving zie pag. 47.

N — Romore

Voor beschrijving zie pag. 47.

De voorlopige indruk is dat deze beide rassen zeer geschikt zijn voor kasteelt, doch er is nog niet veel ervaring mee.

Behalve de hierboven genoemde rassen kunnen Combine en Verschoor ook voor kasteelt gebruikt worden, alhoewel de oogst laat valt.

Vervroegde Buitenteelt

Zaai in perspotten, stenen potten, kistjes of i.d. onder glas. Uitplanten in de vollegrond.

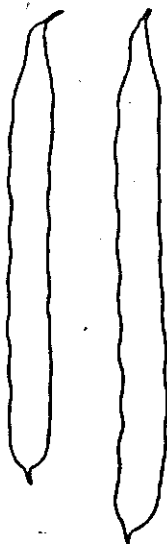
A — Allervroegste m. dr.

Dit ras wordt algemeen gebruikt voor de vervroegde buitenteelt. Is sterk en vroeg.

Voor beschrijving zie pag. 45.

Normale Buitenteelt

A — Combine — Samengesteld uit twee rassen *Infra* en *Supra*. K.: Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1950.

Peul recht tot zwak gebogen, 22-26 cm lang, 20-24 mm breed, mals en, mits op tijd geplukt, praktisch zonder draad.

Supra heeft iets langere peulen, die ook breder zijn dan die van *Infra* en is iets vroeger. Bovendien draagt de *Supra* de meeste peulen vrij hoog, terwijl *Infra* de hoofdproductie vrij laag draagt en reeds vanaf de grond peulen vormt. De peulen van *Supra* zijn iets malser en lichter van kleur, de zaden iets platter en breder dan van *Infra*. Vrij laat.

Zaad wit.

Beide typen komen in eigenschappen veel met Ras Verschoor overeen, doch onderscheiden zich daarvan door resistentie tegen rolmozaïek en vatbaarheid voor zwarte vaatziekte en topnecrose.

Late teelt is goed mogelijk, indien eind Juni-begin Juli gezaaid wordt en geen gladlolen in de nabijheid worden geteeld. Ook voor vroege of late kasteelt wordt wel Combine gebruikt.

Beide typen worden ook afzonderlijk verhandeld.

Goedgekeurd in de Practijkproeven 1953-1954 voor kas- en buitenteelt.

BOON

A — Verschoor m. dr.

Krachtig groeiend, tamelijk dicht gewas.
Peul recht, 22-25 cm lang, vrij breed, mals, licht-
groen van kleur. Laat oogstbaar.

Tamelijk vatbaar voor rolmozaïek.

In de Verschoor groep komen enige selecties voor van
Veense m. dr. welke niet in peulvorm verschillen van
Verschoor, doch wat lager beginnen te dragen. Daar
beide typen vaak door elkaar voorkomen worden deze
selecties niet apart vermeld.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR. PR. 1953-1954

Naam	Selectie van	Goedgekeurd voor:	
		kasteelt	buiten- teelt
Ras Verschoor	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	+	
Ras Verschoor	J. Buisman & Zn, Enkhuizen	+	
Ras Verschoor	Coöp. „West-Friesland”, Wijdenes	+	+
Ras Verschoor	Fa. J. R. Douma, Bergum	+	+
Ras Verschoor	Gebr. P. C. en L. de Jongh, Goes	+	+
Ras Verschoor	N.V. Wed. P. de Jongh, Goes	+	+
Ras Verschoor	Fa. H. van Kampen Jr, Pijnacker	+	
Ras Verschoor	Fa. J. Koolman Pzn, Andijk-O		+
Ras Verschoor	L.T.B., Alkmaar	+	+
Ras Verschoor	„Nunhem”, Haelen (L.)	+	+
Ras Verschoor	Fa. Gebr. Oudijk, Waddinxveen	+	+
Nummer 74	N.V. C. W. Pannevis, Delft	+	
Ras Verschoor	Fa. P. Pik, Hoorn	+	+
Ras Verschoor			
Dépé	N.V. D. v. d. Ploeg, Zwijndrecht		+
Ras Verschoor	N.V. Jo's Reyers, Zwijndrecht	+	+
Ras Verschoor	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen		+
Ras Verschoor	Fa. P. Vriend Pzn, Andijk-W	+	+
Ras Verschoor	Fa. F. de Vries, Alphen a.d. Rijn	+	+
Ras Verschoor	N.V. G. J. Wouda, Oranjewoud	+	+
Ras de Zeeuw			
(Ras Verschoor)	W. de Zeeuw J.Gzn, Barendrecht	+	+
Ras Verschoor	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	+	+

B — Allervroegste n. dr.

Gelijkmatig ontwikkeld gewas met normaal groene bladeren.

Peul recht of zwak gebogen, 20-22 cm lang, tamelijk donkergroen, spoedig vliezig. Dient daarom op tijd geplukt te worden.

Vroeg.

Matig vatbaar voor rolmozaiek. Sterk tegen ongunstige omstandigheden. Kan ook goed voor vervroegde huitenteelt gebruikt worden.

VOOR KAS- EN BUITENTEELT
GOEDGEKEURDE SELECTIES PR. PR. 1953-1954

Naam	Selectie van
Allervroegste	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk
Clazina	L.T.B., Alkmaar
v. d. Ploeg's Allervroegste	N.V. D. v. d. Ploeg, Zwijndrecht
Allervroegste	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen
Allervroegste	Piet van der Veld, Lisse

B — Bébé — K.: A. H. W. Bulten, Aalten. Kw.r.: 1951

Peul recht, 22-25 cm lang, 18-22 mm breed, normaal-groen. Wordt sneller stug dan Verschoor, moet dus op tijd geoogst worden en is dan vrijwel zonder draad. Vrij laat. Zaad wit.

Weinig gevoelig voor rol- en scherpmozaiek, onvatbaar voor zwarte vaatziekte en topnecrose. Hierdoor kan dit ras nog met succes naast besmette gladiolen geteeld worden, en is het ook geschikt voor late teelt bij zaai in Juni.

Werd niet in de praktijkproeven opgenomen.

B — Mechelse Sabel m. dr.

Gelijkmatig ontwikkeld, matig dicht gewas met normaal groene bladeren. Peul recht tot zwak gebogen, lang 24-26 cm, smal 19-21 mm met lange snavel, normaal groen, zeer vliezig, behoudens bij zeer vroege pluk. Tamelijk vroeg.

Matig vatbaar voor rolmozaïek, tamelijk vatbaar voor vlekkenziekte. Geschikt voor vroege buitenteelt, voor kasteelt niet aan te bevelen.

VOOR BUITENTEELT GOEDGEKEURDE SELECTIES
PR. PR. 1953-1954

Naam	Selectie van
Mechelse	Fa. J. Hoosemans-Oomen, Breda
Mechelse	Fa. Jos Huizer Azn, Rijnsoord
Mechelse Sabel	L.T.B., Alkmaar
Mechelse Sabel	N.V. Supergran, Overveen
„Reia” sel. C. uit Mechelse Sabel	Fa. W. Zaadnoordijk, Alkmaar
Mechelse m. dr.	N.V. Zwaan & de Wiljes, Scheemda

B — Veense z. dr. — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn., Voorburg.

Peul 20-24 cm lang, 18-20 mm breed, smaller en dikker dan Verschoor, glanzend groen. Oogst laat, matig rijkdragend. Zaad wit.

Matig vatbaar voor rolmozaïek en topnecrose. Wegens draadloosheid geschikt voor conserven. Werd niet in de praktijkproeven opgenomen.

N — Ezetha's Favoriet. — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen.
Kw.r.: aangevraagd.

Gelijkmatig ontwikkeld gewas met grote, normaal groene bladeren. Peul met draad, breder, rechter, zachter en iets lichter van kleur dan Allervroegtse m. dr. Gewaardeerd type. Door de betere peulkwaliteit te verkiezen boven Allervroegste m. dr.

Vroeg en productief.

Weinig vatbaar voor rolmozaïek, onvatbaar voor zwarte vaatziekte.

In de Pr.pr. 1953-1954 goedgekeurd voor kas- en buitenteeft.

N — Romore. — K.: Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: aangevraagd.

Gelijkmatig ontwikkeld tamelijk dicht gewas.

Komt in peulvorm en kwaliteit nagenoeg overeen met Ezetha's Favoriet. Heeft ook draad. Begint zeer laag te dragen.

Vroeg en productief.

Onvatbaar voor rolmozaïek, weinig vatbaar voor zwarte vaatziekte.

In de Pr.pr. 1953-1954 goedgekeurd voor kas- en buitenteeft.

PRONKBOON

De pronkboon is grover dan de stoksla- en stoksnijsboon, maar hij is sterker tegen de meeste ziekten en meer bestand

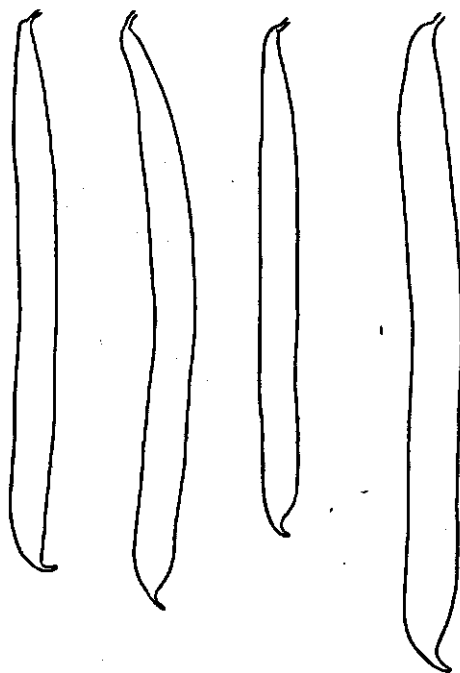
BOON

tegen ruwe weersomstandigheden. Daarom wordt hij vanouds vaak als windkering om snijbonen, augurken, tabak enz. gebruikt. Van enige rassen voldoen de peulen echter zo goed als snijboon, dat zij, wegens hun grotere opbrengst en oogstzekerheid, op zand-, veen- en zeer zware kleigrond in sterke mate de gewone snijboon hebben kunnen verdringen en in grote omvang volvelds worden geteeld.

De roodbloeiende en de bontbloeiende rassen worden geteeld voor export van de zaden naar Engeland; ze vinden in ons land enige afzet bij particulieren.

De pronkbonen zijn onvatbaar voor virusziekten en hebben doorgaans ook weinig van schimmelziekten te lijden. Indien onvoldoende vruchtwisseling wordt toegepast, komt soms verwelkingsziekte (*Fusarium*) voor. Verder zijn vooral de roodbloeiende nogal vatbaar voor vetvlekkenziekte.

WITBLOEIENDE RASSEN

1 = Smalle Snijpronker 2 = Witbloeiende Langschedige 3 = Universalis
4 = Witbloeiende Reuzen

A — Smalle Snijpronker — grondras; oorspronkelijk gewonnen door C. N. Vreeken, Dordrecht; in 1927 geïntroduceerd onder de naam *Erecta*; daar deze naam tevens als handelsmerk is

ingeschreven, is hij niet bruikbaar als naam voor het grondras.

Normaal gewas, witbloeiend. Peulen recht of zwak gebogen, 25-29 cm lang, smal, groen, vlezig. Zaad vrij groot, tamelijk smal, wit. Uitstekend bruikbaar als snijboon, mits op tijd geplukt. Over het algemeen iets minder mals dan Witbloeiende Langschedige. Voor vers gebruik en conserveren.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1950

Naam	Selectie van
Emergo	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen
Emergo	N.V. Gebr. v. Namen, Dordrecht
Selecta	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Emergo	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen
Emergo	N.V. Struik & Co., Enkhuizen
Emergo	Piet van der Veld, Lisse
Erecta	Fa. C. N. Vreeken, Dordrecht
Emergo	Fa. P. Vriend & Zn, Andijk (O.)
Emergo	Rijk Zwaan, Rotterdam

B — Witbloeiende Langschedige — grondras

Normaal gewas. Vrij lange tot lange peulen, die breder, ruwer en meestal lichter groen en malser zijn dan van de selecties van de Smalle Snijpronker. Zaad vrij groot, tamelijk breed, wit. Uitstekend als snijboon, mits op tijd geplukt. Daar de peulen niet zo spoedig vliezig en hard worden als die van Smalle Snijpronker, is dit ras speciaal geschikt voor particulieren.

GOEDGEKEURDE SELECTIE PR.PR. 1950

Naam	Selectie van	Peullengte	Opmerkingen
Witbloeiende Langschedige	N.V. Gebr. v. Namen, Dordrecht	± 30 cm	Tamelijk laat, blijft in opbrengst achter bij Smalle Snijpronker

B — Universalis — K.: C. N. Vreeken, Dordrecht.

Fijn gewas. Witbloeiend. Peulen recht, 25-27 cm lang, zeer smal. Matig productief. Laat. Zaad matig groot, smal, wit.

Voldoet meestal op veenachtige grond (o.a. IJsselmuiden) waar Smalle Snijpronker te grof en te wild groeit. Toch kan Universalis, ook op veengrond, onder minder gunstige omstandigheden tegenvallen.

Goedgekeurd in de praktijkproeven 1950.

B — Witbloeiende Reuzen — grondras

Grof gewas. Lange tot zeer lange, brede peulen. Over het algemeen malser dan Smalle Snijpronker; daarom geschikt voor particulieren. Dit type wordt in de omgeving van Groningen ook door tuinders geteeld, zij het op beperkte schaal.

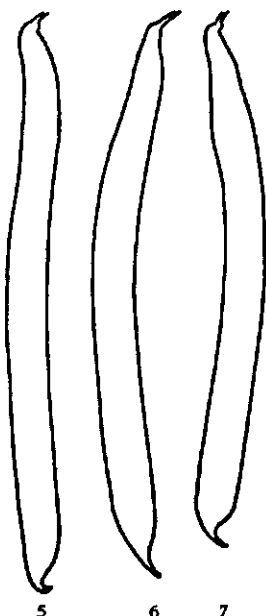
Wegens de brede peulen uitsluitend geschikt voor vers gebruik.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1950

Naam	Selectie van	Opmerkingen
Witbloeiende Verbeterde Lange Reuzen	N.V. C. W. Pannevis, Delft	Zeer brede peul, tamelijk laat
Selectie Dussel	Proeftuin Paterswolde	Brede peul, vroeg

ROOdBLOEIENDE RASSEN

De roodbloeiende rassen zijn buiten de praktijkproeven gelaten, daarom worden hiervan slechts enkele algemeen bekende rassen genoemd.

0 — Prijswinner (Prizewinner)

Peulen zwak gekromd, 25-30 cm lang, vrij smal. Zaad roodpaars met weinig zwarte strepen. Matig vatbaar voor vetvlekkenziekte.

0 — Roodbloeiende Langschedige (Scarlet Emperor)

Peulen matig tot zeer lang, breed. Zaad violet met veel zwarte strepen en stippen, met zwarte vlek om de navel. Matig vatbaar voor vetvlekkenziekte.

0 — Tweekleurige (Bontbloeiende, Painted Lady)

Vlag donkerrood, zwaarden wit tot lichtrose. Zaad beige, met donkerbruine stippen en strepen en donkerbruine vlek om de navel. Matig vatbaar voor vetvlekkenziekte.

5 = Prijswinner

6 = Roodbloeiende Langschedige

7 = Tweekleurige

BROCCOLI/CHINESE KOOL CONSUMPTIERAAP

BROCCOLI

(*Brassica oleracea* L. var. *cymosa* Duch.)

Niet te verwarren met winterbloemkool, die vroeger ook broccoli werd genoemd. Men zie hiervoor pag. 28.

Broccoli onderscheidt zich van bloemkool doordat de bloemstengels langgerekt zijn, waardoor geen vaste „kool” wordt gevormd, doch een losse bloeiwijze ontstaat. Er komen rassen voor met groene en violette bloemknoppen, terwijl ook een witte overgangsvorm naar bloemkool bekend is.

In Amerika maakt het groene ras veel opgang onder de naam „Green Sprouting Broccoli”. De kool is zeer smakelijk en heeft een hoge voedingswaarde vooral wat betreft het gehalte aan vitamines B₂ en C. De slechte houdbaarheid is echter een groot bezwaar; reeds een dag na de oogst is het product geel en onooglijk. Hierdoor is het alleen geschikt voor diepvries en voor gebruik door particulieren.

O — Vroege Broccoli

Onder de naam „*Italian Green Sprouting*” levert Ferry Morse, Detroit, U.S.A. een uniforme en zeer vroege selectie.

O — Late Broccoli

Italian Sprouting van Stokes Seeds Ltd, St. Catharines, Ontario, Canada is een uniforme, late selectie evenals *Green Mountain* van Ferry Morse, Detroit, U.S.A.

CHINESE KOOL

(*Brassica cernua* (Thbg) Forb. & Hemsl.)

De vraag naar deze groente is gering waardoor de teelt van zeer beperkte omvang is.

Het gewas is geschikt voor nateelt en wordt dan in Juli ter plaatse gezaaid. Zaaïen vóór 1 Juli heeft tot gevolg, dat de meeste planten ontijdig gaan schieten waardoor geen kool gevormd wordt. Op lichte grond is het gevaar voor knolvoetaantasting groot.

A — Cantonner Witkrop (Granaat, Torpedo)

Blad donkergroen, krop lang en smal.

CONSUMPTIERAAP

(*Brassica campestris* L. var. *rapa* (L.) Hartm.)

Men onderscheidt Meirapen, die begin Maart (of later) gezaaid worden en dan omstreeks eind Mei (of later) geoogst kunnen worden, en Herfstrapen, die omstreeks 10 Augustus worden gezaaid en omstreeks eind October geroid worden. Meirapen worden ook vroeg onder glas geteeld.

Hieronder worden alleen een aantal selecties van Meirapen

CONSUMPTIERAAP

vermeld, welke zijn goedgekeurd in de Vereenvoudigde Practijkproeven 1952-1953.

A — Italiaanse Roodkop

De vroegste van alle Meirapen. Heelbladig. Loof bij de meeste selecties kort of tamelijk kort. Knol plat, weinig of niet hoekig, wit met paarse kop.

GOEDGEKEURDE SELECTIES VEREENVOUDIGDE PR.PR. 1953-1954

Naam	Selectie van	Loof	Vroegheid
Milaanse Platte Witte Roodkop Extra Kort loof	P. Aker, Hoogkarspel	zeer fijn	zeer vroeg
Amerikaanse Platte Roodkop	Abr. Sluis, Enkhuizen	tam. lang	vroeg
Italiaanse Roodkop	Abr. Sluis, Enkhuizen	middelmatig	vroeg
Italiaanse Witte Roodkop	Sluis & Groot, Enkhuizen	fijn	zeer vroeg
Platte Gladde Heelbladige Witte Roodkop	Coöp. „West Friesland”, Wijdnes	middelmatig	zeer vroeg
Italiaanse Platte Witte Heelbladige Roodkop	A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	zeer fijn	zeer vroeg

B — Italiaanse Witte

Niet zo vroeg als Italiaanse Roodkop. Heelbladig. Vrij veel loof. Knol plat, weinig hoekig, wit.

GOEDGEKEURDE SELECTIES VEREENVOUDIGDE PR.PR. 1953-1954

Naam	Selectie van	Loof	Vroegheid
Milanese Platte Witte Mei	Zwaan & de Wiljes, Scheemda	lang	middelmatig
Italiaanse Platte Witte Heelbladige Mei	A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	middelmatig fijn	tamelijk vroeg
Platte Witte Heelbladige Mei	A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	tamelijk lang	middelmatig

B — Platte Vroege Mei

Middelmatig vroeg, soms zelfs laat. Loof ingesneden, middelmatig fors. Knol plat, nogal hoekig, wit met in de regel groene kop.

GOEDGEKEURDE SELECTIES VEREENVOUDIGDE PR.PR. 1953-1954

Naam	Selectie van	Loof	Vroegheid
Platte Witte Mei	Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	lang	laat
Platte Witte Mei	Jo's Reyers, Zwijndrecht	lang	tam. laat
Platte Witte Mei	Abr. Sluis, Enkhuizen	middelmatig	tam. laat
Platte Witte Mei	Sluis & Groot, Enkhuizen	tam. lang	vroeg
Platte Witte Mei	Coöp. „W.-Friesl.”, Wijdnes	tam. lang	vroeg
Platte Witte Mei	A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	lang	laat

DOPERWT

(Pisum sativum L.)

Doperwten worden geteeld voor vers gebruik en voor conserven. De oogstzekerheid wordt door verschillende factoren bepaald, waarvan resistentie tegen topvergeling, Amerikaanse vaatziekte en nachtvorst zeer belangrijk is. Een deel der rassen bezit resistentie tegen een of meer der genoemde kwalen, het verdient dus aanbeveling hierop bij de rassenkeuze te letten.

Behandeling van het zaaizaad met T.M.T.D.- of Chinon-bevattende middelen is bij kreukerwtenrassen beslist noodzakelijk en is ook aan te raden voor zwakke zaaizaadpartijen van rondzadige rassen.

Bladrandkever, knopmade en erwtpeulboorder (wormstekigheid) kunnen met goed resultaat bestreden worden. (Zie o.a. Bericht no 1077 van de Plantenziektenkundige Dienst).

Daar de rassenkeuze samenhangt met teeltwijze en bestemming van het product, is bij de hierna volgende rasbeschrijvingen een onderverdeling gemaakt in:

teelt voor conserven pag. 53

teelt voor vers gebruik pag. 60

Doperwten worden dikwijls aangetast door ziekten. De belangrijkste hiervan zijn topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

Topvergeling Tot voor kort werd deze ziekte aangeduid met de naam voetziekte. Het eerste symptoom van deze vooral in de westelijke kleigebieden optredende ziekte is een gele verkleuring van de top bij verspreid in het veld staande planten.

De zieke planten blijven sterk in groei achter, in de loop van het seizoen neemt het aantal zieke planten toe en hierdoor kan de opbrengst sterk verminderd worden. Het is thans duidelijk dat deze ziekte moet worden toegeschreven aan een virus van erwten en tuinbonen.

Bij ongunstige groeiomstandigheden zoals natte grond, nachtvorst, stuivende zandgrond kunnen echte voetziekten ontstaan door *Fusarium*, *Botrytis cinerea* of andere halfparasitaire schimmels. Hierbij treedt dikwijls rotting van stengelvoet en wortels op en zijn inwendige roodachtige verkleuringen algemeen.

**Amerikaanse
Vaatziekte**
Fusarium oxysporum
forma pisi ras I

Aangetaste planten verwelken en vallen uiteen. De bladeren rollen op, verkleuren grijs en verdorren, te beginnen onder aan de stengels. Meestal ontstaan roodbruine verkleuringen in de stengels. Het gewas sterft vroeg af (Juni).

TEELT VOOR CONSERVEN

De conservenindustrie verwerkt thans uitsluitend volvelds geteelde doperwten, welke veel goedkoper zijn dan aan rijst geteelde erwten.

De rassenkeuze wordt door verschillende factoren bepaald, waarvan hier enkele in het kort worden besproken.

Het streven is er op gericht om productieve, oogstzekere rassen van prima consumptiekwaliteit te telen en te verwerken. Bovendien wenst men rassen met uiteenlopende rijpingstijd om een noodzakelijke oogstspreading te verkrijgen.

De vriesconservenindustrie stelt andere eisen dan de blikconservenindustrie.

Voor de vriesconservering worden kreukerwtenrassen met niet te grove, donkergroene, zachte, sappige erwten verlangd.

Bij de blikconservenindustrie valt een uitgesproken voorkeur minder waar te nemen. Zowel *rondzadige* als *gekreuktzadige* rassen bieden mogelijkheden. Ook wat grofheid betreft zijn de eisen uiteenlopend. Een en ander hangt samen met de afzetpositie t.a.v. binnen- en buitenland.

Voor conservering worden nog veel „landbouwdoperwten” gebruikt. Bij tijdig oogsten kan een behoorlijk goede kwaliteit worden verkregen, doch bij later oogsten verkrijgt men een melig product, dat bovendien gemakkelijk gelinging geeft. Toch is voor de industrie de verwerking van „landbouwdoperwten” aantrekkelijk, omdat men het product in de erwteenteeltgebieden voor het uitzoeken heeft; dit in tegenstelling met speciale doperwtenrassen die op contract geteeld moeten worden.

De keuze van zaaizaadhoeveelheid en rijenafstand wordt o.a. bepaald door habitus, vroegheid van het gewas, vruchtbaarheid van de grond, kiemkracht, vitaliteit en korrelgrootte van het zaaizaad.

De mate van stro-ontwikkeling, nl. strolengte en -massa, alsmede de strostevigheid, zijn belangrijke eigenschappen voor volvelds te telen en — zoals overwegend geschiedt — machinaal te dorsen doperwten.

De conservenfabrikant heeft in principe liefst zo weinig mogelijk stro per ha, omdat dit minder transport geeft en de capaciteit van de dorsmachine gunstig beïnvloedt. Toch mag het stro niet te kort zijn, omdat dan geen voldoende opbrengst wordt verkregen en moeilijkheden bij het machinaal maaien ontstaan. Het ideaal ligt bij 40 à 50 cm strolengte. Vanzelfsprekend draagt kleinbladigheid bij tot een relatief geringe stromassa.

De stevigheid van het stro is zeer belangrijk, doch sinds de methodiek van het machinaal maaien aanzienlijk is verbeterd (o.a. pickup zwadmaaiër), kan hierop vooral bij de vroege rassen al heel wat worden toegegeven, althans zo lang geen betere rassen beschikbaar zijn.

Hetzelfde geldt ook enigszins voor de strolengte. Zo kan b.v. het zeer vroege ras Alaska, dat slap en vrij lang stro heeft, toch wel volvelds worden geteeld.

Naarmate rassen later rijpen, wordt de eis voor stevig stro dringender, omdat de kansen op rotting door veel neerslag verder in het seizoen toenemen.

Tenslotte is er een bijzondere omstandigheid, die invloed op de strolengte heeft, nl. de zaaitijd. Bij zeer late zaai is het stro in het algemeen korter en daardoor steviger. De in België gebruikelijke eind Mei-zaai van Serpette Cent Pour Un levert een vrij kort en stevig gewas op.

De hieronder opgenomen rassen zijn ingedeeld naar vorm (ronde- of kreukerwten) en naar de tijd van rijping (vroeg, hoofdseizoen, laat).

Ronde erwten	vroeg	B-Alaska B-Avanti B-Gloire de Quimper B-Venlose Lage	groenzadig groenzadig groenzadig geelzadig
	hoofdseizoen	B-Finette B-Unica, Mansholt's Pluk B-Servo B-Rondo B-Stijfstro	groenzadig groenzadig groenzadig groenzadig groenzadig
	laat	B-Stamkrombek Gele N-Clause 50	geelzadig groenzadig
Kreukerwten	vroeg	B-Kelvedon Wonder	groenzadig
	hoofdseizoen	A-Wyola A-Juwel B-Celsior	groenzadig groenzadig groenzadig
	laat	B-Lincoln B-Onward	geelzadig groenzadig

RONDE ERWTEN

Ronde erwten, vroeg

B — Alaska

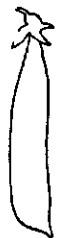

Lang (80-120 cm), slap, ijl, lichtgroen gewas. Overwegend éénpeuldig, peulen klein, 6-7 cm lang met 6-7 kleine, lichtgroene erwten. Het rijpe zaad is klein, rond, lichtgroen en glad, behoudens een kleine deuk. Zeer vroeg rijpend en matig productief, rijpt ongelijk af.

Matig gevoelig voor nachtvorst en vatbaar voor topvergeling. De meeste selecties zijn resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

De consumptiekwaliteit is goed, misschien iets beter dan van Venlose Lage. Wordt de laatste jaren op beperkte schaal voor blikconserven geteeld.

B — Avanti — K.: A. R. Zwaan & Zn, Voorburg

Het korte gedrongen gewas (30-40 cm) vertoont veel gelijkenis met Venlose Lage. Snel afbloeiend en zeer vroeg afrijpend. Veelal éénpeuldig, peulen klein, zwak gebogen met 6-7 matig grote lichtgroene erwten, die iets groter zijn dan van Venlose Lage. Het rijpe zaad is matig groot, rond, glad en groen. Vroeg rijp en productief.

Weinig tot matig gevoelig voor nachtvorst. Zeer vatbaar voor topvergeling, vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

De consumptiekwaliteit is vrij goed tot goed, een weinig grover, weker en zachter dan Venlose Lage; in een rijper stadium neigend tot troebeling.

DOPERWT

B — Gloire de Quimper — K: Tézier Frères, Valence-sur-Rhône, Frankrijk

Dit ras gelijkt in groeieigenschappen op Venlose Lage. Veelal éénpeulig, peulen klein, recht, met 6-7 matig grote lichtgroene erwten.

Matig gevoelig voor nachtvorst. Zeer vatbaar voor topvergeling, vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

De consumptiekwaliteit is goed, smaak wat beter dan van Venlose Lage, structuur echter wat zachter.

B — Venlose Lage

Kort tot vrij kort (30-60 cm), stevig gewas. De in de handel voorkomende selecties variëren in groeihoogte. Overwegend tweepeulig, peulen klein, stomp, met 6 matig grote, lichtgroene erwten. Het rijpe zaad is matig groot, rond, glad en geel. In droge jaren kan op zwaardere kleigronden het stro zo kort blijven, dat machinaal maaien moeilijkheden oplevert. Door een flinke stikstof bemesting kan hieraan tegemoet worden gekomen. Indien het gedurende de bloei koel en voldoende vochtig is, kan de bloei aanzienlijk langer dan normaal doorgaan, met als gevolg veel langer stro en latere rijping.

Matig gevoelig voor nachtvorst. Zeer vatbaar voor topvergeling. Enkele selecties zijn resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

De consumptiekwaliteit is goed, bij te laat oogsten komen gele erwten voor.

Ronde erwten, hoofdseizoen

B — Finette — K: A. R. Zwaan & Zn, Voorburg

Iets slap gewas (60-90 cm lang). Overwegend tweepeulig; peulen 8-10 cm lang met 6-7 kleine lichtgroene erwten. Het rijpe zaad is klein, rond, iets gedeukt, lichtgrijsgroen. Productief.

Vatbaar voor topvergeling, vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte, matig gevoelig voor nachtvorst.

De consumptiekwaliteit is goed, structuur goed of zeer goed, smaak wat flauw.

B — Unica *) en Mansholt's Pluk.

Unica — K.: P. J. Hylkema, Mensingeweer.

Mansholt's Pluk — K.: Dr R. J. Mansholt, Westpolder (Gr.)

Kort tot vrij kort, stevig gewas. Vlug en gelijkmatig afbloeiend, stro niet altijd regelmatig bezakkend. Overwegend tweepeulig, peul 8 cm lang met 8 lichtgroene erwten. Het rijpe zaad is klein, rond, groen, soms iets gedeukt. Verlangt een vruchtbare bodem en schoon land. Is aan te bevelen voor gescheurde graslanden. Voldoet ook goed op zandgrond. Blijft op zware en niet vochthoudende gronden aan de korte kant. Aanbevolen wordt dit ras dicht te zaaien en kleine rijenafstand te geven.

Weinig gevoelig voor nachtvorst. Zeer vatbaar voor topvergeling, vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

De consumptiekwaliteit is vrij goed, nogal week en zacht; in een rijper stadium spoedig melig en troebeling van het vocht.

B — Servo *) — K.: P. J. Hylkema, Mensingeweer

Gewas wat langer en slapper dan Unica, vrij robuust en bladrijk en daardoor vroege en goede grondbedekking. Bloeit iets langer door en rijpt ook even later. Overwegend tweepeulig, peulen kort met 7-8 lichtgroene erwten. Het rijpe zaad is iets groter dan van Unica, rond en groen. Oogst vrij laat. Heeft de laatste jaren vooral op zwaardere kleigronden en op zand- en dalgronden Unica belangrijk in opbrengst overtroffen. Is voor de westelijke klei te weinig oogstzeker.

Weinig gevoelig voor nachtvorst. Vatbaar voor topvergeling, vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

De consumptiekwaliteit is ongeveer gelijk als van Unica.

B — Rondo *) — K.: Centraal Bureau, Rotterdam

Stro wat langer en iets minder stevig dan van Unica. Wat bladrijker en vroeger grondbedekkend. Bloeit opvallender en wat langer. Overwegend tweepeulig, peulen kort met 7 vrij grote, lichtgroene erwten. Het rijpe zaad is vrij groot, kogelrond en lichtgrijsgroen. Door de geringe vatbaarheid voor voetziekte is de teelt op de westelijke klei sterk toegenomen. Geeft daar gemiddeld de hoogste opbrengsten. Gaf de laatste jaren ook op zandgrond goede resultaten. Op de noordelijke klei- en op dalgrond blijft de opbrengst gemiddeld beneden die van Unica.

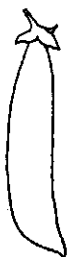
Weinig gevoelig voor nachtvorst. Weinig vatbaar voor topvergeling, vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

Kwalitatief minder dan Unica en Servo door meerdere neiging tot gclering.

*) Beschrijvingen gedeeltelijk overgenomen uit de Rassenlijst voor Landbouwgewassen.

DOPERWT

B — Stijfstro *) — K.: Centraal Bureau, Rotterdam

Vrij lang, stevig, vrij bladrijk, open gewas. Aanvankelijk traag ontwikkelend, maar geeft later toch een goede grondbedekking. Heeft vooral wegens het stevige stro en de hoge peulaanzetting enige belangstelling in verband met betere geschiktheid voor machinaal maaien. Gaat echter op zeer vruchtbare gronden tegen de rijping ook wel legeren en is dan moeilijk machinaal te maaien. Vrij veel zaaizaad en nauwe rijenafstand gewenst. Moet vooral vroeg gezaaid worden. Bloeit lang door en is later rijp dan Unica, Servo en Rondo. Overwegend tweepeulig, peulen klein met 6-7 lichtgroene erwten. Het rijpe zaad is vrij groot, rond, iets lichtgroen.

Weinig gevoelig voor nachtvorst. Resistent tegen topvergelting, vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

Kwaliteit voor de blikconservenindustrie iets minder dan van Unica, doch vindt door de latere rijping hiervoor wel afzet.

Ronde erwten, laat

B — Stamkrombek Gele (Serpette Cent Pour Un)

60-90 cm lang, vrij slap gewas. Overwegend tweepeulig, peulen behoren tot het krombektype met 7 à 8 lichtgroene erwten. Productief. Kan, indien niet tijdig wordt geoogst, in zeer korte tijd veel gele doperwten opleveren, de kwaliteitszekerheid is dus gering. Het rijpe zaad is klein, rond, zwak gedeukt, geel. Geschikt voor late zaai. Geeft dan, vooral op zwaardere grond, een niet te lang, tamelijk stevig gewas, dat niet spoedig aangetast wordt door meeldauw.

Matig gevoelig voor nachtvorst. Vatbaar voor topvergelting en resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

De consumptiekwaliteit van de blikerwt is, in het bijzonder wat betreft de structuur, zeer goed; de smaak is onder gunstige omstandigheden goed.

N — Clause 50 — K.: L. Clause S.A., Brétigny sur Orge, Frankrijk.

Heeft veel overeenkomst met Stamkrombek Gele, echter iets steviger, 60-80 cm. Overwegend éénpeulig, peulen krombektype met 7-8 lichtgroene zaden per peul. Zaden iets grover dan van Stamkrombek Gele. Laat. Productief.

Het rijpe zaad is klein, rond, groen.

De peulen zijn nogal gevoelig voor botrytis. Vatbaar voor topvergelting, resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

*) Beschrijving gedeeltelijk overgenomen uit de Rassenlijst voor Landbouwgewassen.

KREUKERWTEN

Kreukerwten, vroeg**B — Kelvedon Wonder**

50-80 cm lang, vrij open, matig stevig gewas. Karakteristiek voor de groeiwijze van dit ras is, dat de jonge plant aanvankelijk als een ijl en fijn plantje vlug opgroeit, daarna vrij plotseling forsere bladeren en stengels vormt. Gedeeltelijk tweepeulig, peulen vrij groot, spits, iets gebogen met 7-9 olijfgroene, vrij grote, zeer zoete erwten. Bij volle stand zeer productief. Het rijpe zaad is matig groot, lichtgroen, gekreukt en cilindrisch. De kiemkracht en vitaliteit van het zaad laten nogal eens te wensen over.

Zeer gevoelig voor nachtvorst. Weinig vatbaar voor topvergeling, vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

Wordt tegenwoordig veel voor vriesconserven gebruikt, omdat de donkere, olijfgroene kleur in overeenstemming is met de eisen, die de vriesconservering stelt. De consumptiekwaliteit is zeer goed. Er is overigens behoefte aan een goede vervanger van dit zo weinig oogstzekere ras.

Kreukerwten, hoofdseizoen**A — Wyola — K.: Asgrow, New Haven, Connecticut, U.S.A.**

Lang (70-100 cm), fors, vrij slap gewas. Tweepeulig, peulen stomp en hoogzittend, met 7-9 matig grove, donkergroene erwten. Het rijpe zaad is matig groot, gekreukt, groen. Productief.

Matig gevoelig voor nachtvorst. Resistent tegen topvergeling en tegen Amerikaanse vaatziekte.

Goed kwaliteitstype voor vriesconserven.

A — Juwel — K.: van Waveren & de Bres, Hann. — Münden, Duitsland.

Tamelijk slap stro, tot ruim 1 m. Overwegend tweepeulig, peulen spits, matig groot (7-9 cm), met 7-9 matig fijne, lichtgroene zaden. Het rijpe zaad is matig fijn, gekreukt groen. Productief. Matig gevoelig voor nachtvorst, resistent tegen topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

Kwaliteit vrij goed.

Het zaad heeft de neiging uit de schil te barsten, daarom wordt aanbevolen het gemaaide gewas een dag op het veld te laten liggen.

Brilliant v. Waveren is een veel op Juwel gelijkend ras met stompe peulen.

B — Celsior — K.: Groenteselectiebedrijf Nunhem, Haalen (L.).

Type hoge Wonder van Amerikt. Stro vrij stevig, \pm 60-70 cm, wat trage jeugdontwikkeling. Overwegend tweepeulig, peulen stomp, klein (7-8 cm), met 6-8 matig grove, lichtgroene zaden. Het rijpe zaad is matig grof, gekreukt groen. Productief.

Gevoelig voor nachtvorst. Resistent tegen topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

Kwaliteit goed.

Kreukerwten, laat

B — Lincoln

Zich aanvankelijk zeer traag ontwikkelend, 60-90 cm lang, vrij slap gewas. Veelal eenpeulig, peulen groot met 8 à 9 matig grote donkergroene erwten. Productief. Het rijpe zaad is matig groot, gekreukt, cilindrisch tot iets hoekig, groenachtig-geel.

In het voorjaar is het jonge gewas vrij vatbaar voor valse meeldauw. Weinig gevoelig voor nachtvorst. Vrijwel resistent tegen topvergeling. In de handel komen selecties voor die vatbaar, onvatbaar of gedeeltelijk vatbaar zijn voor de Amerikaanse vaatziekte.

De indruk is verkregen, dat de selecties kwalitatief nogal verschillen. De betere hebben, mits tijdig geogst, een goede tot vrij goede kwaliteit.

B — Onward

Zich aanvankelijk traag ontwikkelend, \pm 60-80 cm lang, slap gewas. Veelal éénpeulig, peulen grof, \pm 10-11 cm lang, met 6-8 grove, donkergroene erwten. Matig productief.

Het rijpe zaad is groot, hoekig, lichtgroen.

Weinig gevoelig voor nachtvorst, resistent tegen topvergeling, vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

Wordt op beperkte schaal voor de vriesconserveindustrie geteeld.

TEELT VOOR VERS GEBRUIK

Met het in gebruiknemen van dorsmachines, waarmee groengemaalde volvelds geteelde stamerwten met gewas en al worden verwerkt, is na 1945 de conservenmarkt voor rijserwten geheel uitgevallen. Dit heeft tot gevolg gehad, dat vroeger veel geteelde rassen, zoals bijv. Conservenkoningin, hun betekenis verloren hebben. De teler voor vers gebruik moet zijn afzet thans geheel richten naar de vraag van de particuliere verbruikers.

Het is belangrijk, dat de gebruikte rassen niet te veel plukwerk vragen. Daarom moeten de peulen liefst niet te klein zijn en heeft tweepeuligheid voordelen.

De rassenkeuze hangt vaak samen met plaatselijke teeltgebruiken.

Gevoeligheid voor nachtvorst en vatbaarheid voor topvergeling en Amerikaanse vaatziekte zijn bij de rassenkeuze van belang. Ook moet, vooral voor kreukerwten, gewezen worden op de noodzaak van ontsmetting van het zaaizaad met zgn. kiem-beschermende middelen (zie hierover uitvoeriger pag. 53).

Hieronder zijn de, voor de teelt voor vers gebruik, meest geschikte rassen opgenomen, ingedeeld volgens de lengte van het gewas (stam of rijs) en de tijd van rijping (vroeg, matig laat of laat).

		Droog zaad:	
Stam vroeg		B — Eminent B — Kelvedon Wonder	rond groen gekreukt groen
Rijs	Vroeg	A — Alaska, Haarsteegse A — Vroege Mei B — Melkoningin	rond groen rond geel rond geel
	Matig laat	A — Wyola B — Boordevol B — Conservenkonigin B — Mechelse Krombek B — Vlijmse Krombek B — Senator B — Bliss Abundance B — Delikatess B — Blauwschokker	gekreukt groen rond groen rond groen rond groen rond geel gekreukt groen gekreukt groen gekreukt groen gekreukt bruin
	Laat	B — Verbeterde Witte Krombek O — Lincoln	rond geel gekreukt geel

STAMERWTEN

Stam, vroeg

B — Eminent (Petit Provençal, Provençaalse, Kleine Rheinländerin, Matador, Meteor, Pannevis' Extra)

Vrij kort (\pm 50 cm), matig gedrongen, tamelijk stevig gewas. Overwegend éénpeulig, peulen recht tot iets gebogen met spits toelopende punt, 8-9 cm lang met 7-9 grote erwten. De donkergroene peulen en gedopte erwten lijken veel op die van Kelvedon Wonder, de erwten worden echter spoedig melig en zijn niet zoet. Productief en vroeg. Het rijpe zaad is groot, niet zuiver rond, glad en lichtgroen. Wordt, evenals Kelvedon Wonder, in Venlo en omgeving gebruikt als voortteelt van augurken. Wordt ook op andere plaatsen geteeld voor vers gebruik. Gevoelig voor nachtvorst. Vatbaar voor topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

DOPERWT

B — Kelvedon Wonder

Voor beschrijving zie pag. 59. Peullengte 8-10 cm. Wordt algemeen geteeld voor vers gebruik. Goede kwaliteit.

RIJSERWTEN

Rijs, vroeg

A — Alaska en Haarsteegse

Voor beschrijving van Alaska zie pag. 55. De naam Haarsteegse wordt meestal gebruikt voor de even vroege, maar iets hoger groeiende selecties (tot \pm 120 cm). Onder de naam Lentedopper worden dikwijls minder vroege typen aangeboden, die ongeschikt zijn voor vroege teelt.

A — Vroege Mei (Eerste Vroege Mei, Prins Albert, Vroege Veense of Amsterdamse)

Matig lang (100-130 cm), tamelijk slap, niet vertakt gewas. Peulen recht of zwak gebogen met recht afgeknotte top, 7,5 tot 8,5 cm lang met 6-8 matig kleine erwten per peul. Vroeg en productief. Het rijpe zaad is matig klein, rond, glad en geel.

Niet of weinig gevoelig voor nachtvorst, vatbaar voor topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

Van Vroege Mei zijn verschillende selecties in omloop, die in eigenschappen, zoals vroegheid, hoogte, tweepeuligheid, lengte en vulling van de peulen, min of meer variëren. In de Venen zijn tuindersselecties in omloop, meestal onder de naam Vroege Veense, welke

zich behalve door grote vroegheid onderscheiden door lange stelen.

B — Meikoningin

Vrij lang (120-160 cm), weinig stevig gewas. Peul recht of zwak gebogen, 6,5-7,5 cm lang met 6-7 matig kleine erwten. Vroeg en productief. Het rijpe zaad is matig klein, rond, glad, geel. Weinig tot matig gevoelig voor nachtvorst. Vatbaar voor topvergeling, meestal vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

Rijs, matig laat

A — Wyola — K.: Asgrow, New Haven, Connecticut, U.S.A.

Voor beschrijving zie pag. 59. Productieve kreukerwt.

B — Boordevol — K.: Groenteselectiebedrijf Nunhem, Haelen (L.)

Vrij lang gewas (\pm 150 cm). Overwegend tweepeulig, peulen krombekachtig, 9-10 cm lang met 7-10 kleine erwten. Productief. Het rijpe zaad is klein, rond, lichtgrijsgroen.

Meestal vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte, vatbaar voor topvergeling, matig gevoelig voor nachtvorst.

B — Conservenkoningin

Vrij lang gewas (150-200 cm). Overwegend tweepeulig, krombekachtig, 9-10 cm lang met 8-10 kleine erwten.

Productief, vrij laat. Werd vroeger veel gebruikt door de conservenfabrieken. Het rijpe zaad is klein, rond, lichtgrijsgroen.

Weinig gevoelig voor nachtvorst. Vatbaar voor topvergeling en Amerikaanse vaatziekte.

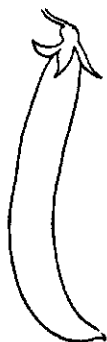
B — Mechelse Krombek (Marktveroveraar, Parijse Groene Krombek, Serpette de Paris)

Lang gewas (150-200 cm). Overwegend éénpeulig, peulen krombektype, zeer lichtgroen, \pm 10 cm lang met 8-10 matig grote erwten. Productief. Het rijpe zaad is vrij groot, rond, glad, lichtgrijsgroen. Weinig gevoelig voor nachtvorst. Matig vatbaar voor topvergeling, meestal resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

DOPERWT

B — Vlijmse Krombek (Roi des Serpettes)

Vrij lang (\pm 150 cm), smaragdgroen gewas (zonder wasbedekking). Overwegend éénpeuldig, peulen krombektype, 9-11 cm lang met 8-10 kleine erwten. Productief. Het rijpe zaad is vrij klein, rond, glad en geel.

Gevoelig voor nachtvorst, vatbaar voor topvergeling, resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

B — Senator (Nunhem's Suikerzoete)

Matig lang (100-120 cm), vrij grof, matig stevig gewas. Overwegend éénpeuldig, peulen matig gebogen, met spitse punt, 10 cm lang met 7-8 grote erwten. Productief. Het rijpe zaad is gekreukt en groen. Matig gevoelig voor nachtvorst, resistent tegen topvergeling. Meestal resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

B — Bliss Abundance

Matig lang (90-120 cm), sterk uitstoelend, weinig vertakkend gewas. Overwegend tweepeuldig, 7-8 cm lang met 7-8 vrij grote erwten. Productief. Het rijpe zaad is gekreukt, cilindrisch, lichtgroen.

Matig gevoelig voor nachtvorst. Weinig vatbaar voor topvergeling. Vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

B — Dellkatess

Matig lang (90-130 cm), fijn, slap gewas. Overwegend éénpeuldig, peul zwak gebogen met spitse punt, 8,5 à 9 cm lang met 8-9 erwten. Productief. Het rijpe zaad is vrij klein, gekreukt, lichtgrijsgroen. Weinig gevoelig voor nachtvorst, resistent tegen topvergeling. Vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

B — Blauwschokker

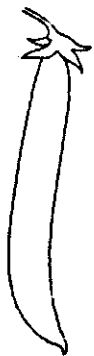

Lang (tot ± 200 cm), fors gewas. Overwegend éénpeuldig, peulen blauwviolet, 8-9 cm lang met 8 erwten. Productief. Wordt vrij veel als doperwt gebruikt. Het rijpe zaad is groot, iets plat cilindrisch, gekreukt, bleekbruin met witte navel en heeft als capucijner een goede consumptiekwiteit.

Matig gevoelig voor nachtvorst, vatbaar voor topvergeling, meestal resistent tegen Amerikaanse vaatziekte.

Rijs, laat

B — Verbeterde Witte Krombek (Serpette amélioré)

Lang gewas (150-200 cm). Overwegend éénpeuldig, peul krombektype, 11-12 cm lang met 8-10 vrij kleine erwten. Productief. Het rijpe zaad is vrij klein, rond, glad en geel.

Weinig tot matig gevoelig voor nachtvorst, vatbaar voor topvergeling, soms vatbaar voor Amerikaanse vaatziekte.

O — Lincoln

Voor beschrijving zie pag. 60. Wordt weinig geteeld voor vers gebruik. Als voor Amerikaanse vaatziekte onvatbare selecties gekozen worden, goed bruikbaar op plaatsen waar men veel last heeft van deze ziekte.

EIERPLANT/ENGELSE WINTERSPINAZIE KARDOEN/KNOLSELDERIJ

EIERPLANT

(*Solanum melongena* L.)

De eierplant of aubergine wordt geteeld om zijn vruchten. Verlangt meer warmte dan tomaat en komt daardoor in ons land uitsluitend in aanmerking voor de teelt onder glas.

B — Lange Violette

Fors gewas, 75-100 cm hoog, vruchten violet, tot 15 cm lang.

B — Halflange Violette

Gewas 40-50 cm hoog, vrucht violet, peervormig, tot 8 cm lang.

ENGELSE WINTERSPINAZIE

(*Rumex patientia* L.)

De planten zijn overblijvend en tegen strenge vorst bestand. De jonge bladeren ontwikkelen zich reeds zeer vroeg, soms al in Februari en geven dan een verse groente, die als spinazie wordt gegeten. Afzonderlijke rassen zijn van dit gewas niet bekend.

KARDOEN

(*Cynara cardunculus* L.)

De kardoen (cardons) is een overblijvende plant, die éénjarig wordt geteeld. Het gaat om de bladstelen, welke in gebleekte toestand op de wijze van asperges worden gegeten. Ook de vlezige wortelstok is goed voor consumptie geschikt. De rassen onderscheiden zich naar de breedheid en de volheid van de bladstelen en kunnen al of niet gedoornd zijn.

B — Van Tours

Hoogte 1 m. Dikke, volle bladstelen, maar gestekeld. Kwaliteit goed.

B — Spaanse

Wordt iets hoger dan Van Tours. Bladeren niet gestekeld.

B — Volribbige Zonder Doornen

Hoogte 70 cm. Wordt bij droogte en onvoldoende voedsel gemakkelijk hol, schiet dan ook voortijdig in het zaad.

KNOLSELDERIJ

(*Apium graveolens* L. var. *rapaceum* (Mill.) DC.)

Van de knolselderij zijn in 1953-1954 voor het eerst praktijkproeven gehouden. Daar de classificatie van de selecties tot duidelijk omschreven rassen in de meeste gevallen nog op moeilijkheden stuitte, zijn alle selecties voorlopig in één tabel geplaatst.

KNOLSELDERIJ/KOMKOMMER

Naar de hoeveelheid loof zijn zij in vier groepen ingedeeld. De betekenis van de loofcijfers is als volgt:

- 3 = flink loof
- 2 = matige hoeveelheid loof
- 1 = fijn loof

Verder is het knoltype aangegeven met een Romeins cijfer of een rasnaam:

- I = tamelijk platte knol
- II = tussenvorm van I en III
- III = tamelijk bolvormige knol
- Ton = de naam van een ras met vrij hoge knol
- Appel = de naam van een ras met een ongeveer bolvormige, tamelijk fijne knol van goede kwaliteit.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR. PR. 1953-1954

Naam	Selectie van	Hoeveelheid loof	Knoltype
Sel. Huizer	Fa. Jos Huizer Azn. Rijsoord	3	II
Limburgse	„Nunhem“, Haelen (L.)	3	II
Excelsior	N.V. C. W. Pannevis, Delft	3	I
Zwijndrechtse	Jan A. Zwaan, Voorburg	3	I
Barendrechtse Reuzen	Rijk Zwaan, Rotterdam	3	II
Delicatesse	Coöp. „West Friesland“, Wijdenes	2-3	III
Imperator	Abr. Sluis, Enkhuizen	2-3	II
Roem v. Zwijndrecht .	Rijk Zwaan, Rotterdam	2-3	II
Eureka	Gebr. v. Namen, Dordrecht	2	III
Maagdenburger	N.V. D. v. d. Ploeg, Zwijndrecht	2	II
Non Plus Ultra	Abr. Sluis, Enkhuizen	2	II
Alabaster	Abr. Sluis, Enkhuizen	2	II
Venlose	Abr. Sluis, Enkhuizen	2	Ton
Maagdenburger Markt	Coöp. „West Friesland“, Wijdenes	2	III
Klein Bladig	Rijk Zwaan, Rotterdam	1-2	Appel

KOMKOMMER

(*Cucumis sativus* L.)

Komkommers worden geteeld onder staand- en platglas. De teelt onder platglas is verreweg het belangrijkste. Vollegronds-komkommers vindt men alleen bij particulieren. Voor de bak heeft men de keuze uit groene, witte en gele rassen. De binnenlandse afnemers gaven vanouds de voorkeur aan de gele en witte (in het midden-Westen vooral aan de gele, in het Noorden, Oosten en Zuiden vooral aan de witte); de groene komkommers winnen hier thans echter steeds meer terrein. De buitenlandse afnemers vragen groene komkommers en in geringe mate ook witte. In de kas worden alleen groene komkommers geteeld.

KOMKOMMER

PLATGLASKOMKOMMERS

WITTE

Kunnen als regel een lagere temperatuur verdragen dan gele en groene komkommers. Worden in hoofdzaak zonder of met weinig broeimest geteeld.

A — Westlandse Halflange Witte (Delftse Halflange Witte)

Halflange vruchten ($\pm 35-37$ cm). Vruchten vrij goed van vorm, soms iets kantig; met een stompe, korte hals, wrattig. Rijkdragend.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR. PR. 1954

Naam	Selectie van
Halflange Witte . .	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk
Halflange Witte . .	H. v. Kampen Jr, Pijnacker
Halflange Witte . .	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Lange Witte (Broei)	N.V. P. Rood & Zn, Bovenkarspel
Delftse Halflange Rijkdragende Witte	N.V. A. Zwaan Jr, Enkhuizen

A — Lange Witte

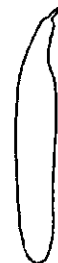

Vruchten vrij lang (± 45 cm) en vrij dun, wratten wat minder groot dan van Westlandse Halflange Witte, blad groter. Enkele dagen later dan Westlandse Halflange Witte.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR. PR. 1954

Naam	Selectie van
Halflange Witte . . .	„Nunhem“, Haalen (L.)
Edelweisz	Rijk Zwaan, Rotterdam
Verb. Lange Witte .	N.V. A. Zwaan Jr, Enkhuizen

B — Betuwse Witte

Vruchten gewoonlijk iets langer dan van Westlandse Halflange Witte (± 40 cm), met weinig en kleine wratten, glad, op dwarse doorsnede ongeveer driehoekig, hals vrij lang en dun. Onder minder gunstige omstandigheden groeit de top van de vruchten vaak onregelmatig uit. Blad donkergroen, matig groot met vrij lange, spitse eindlob. Vroeg oogstrijp.

Dit type werd onder allerlei namen ontvangen. Om tot een uniforme benaming te komen, werd door het I.V.T. de naam Betuwse Witte voorgesteld, waarmee de betrokken zaadproducenten accoord gingen.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR. PR. 1954

Naam	Selectie van
Betuwse Witte (Broei)	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen
Loenens Halflange Witte Broei (type Betuwse)	Fa. R. Loenen, Deventer
Albaster	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Delftse Halflange Witte	J. P. Rood, Wateringen

A — Witte Bruid — K.: Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1951.

Vruchten halflang (± 37 cm) met meestal een kort halsje en weinig, vrij kleine wratten. Vruchten veel gladder dan van Westlandse Halflange Witte. Rijkdragend.

Het grootbladige gewas ontwikkelt zich vlak en minder fors dan de Westlandse Halflange Witte en vereist daardoor minder snoei. Om voldoende groei in het gewas te houden kan het aanbeveling verdienen reeds vroegtijdig met overbemesting te beginnen.

GELE

Wat beter bestand tegen lage temperatuur dan groene, ook iets sterker tegen ziekten.

B — Lentse Halflange Gele

Halflange, dikke vruchten, ± 35 cm. Mooi van kleur, zwaar. Op lichtere gronden te veel tweede soort, omdat de vruchten dan te klein blijven.

Tamelijk dunne, korte, halflange hals. Rijkdragend. Willige groeier.

B — Amsterdamse Lange Gele (Westlandse Lange Gele, Veurse Gele, Zwijndrechtse Lange Gele)

Tamelijk lange vruchten (± 40 cm), goede vorm, slanker dan Lentse Halflange Gele. Tamelijk dunne, halflange hals; wat minder productief.

KOMKOMMER

B — Pastel Halflange Gele (voorheen Venus) — K.: Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: aangevraagd.

Tamelijk lange vruchten (\pm 35-40 cm). Heldergeel, slank, enigszins conisch toelopend, op dwarse doorsnede zuiver rond. Weinig zwarte stekelharen („doorntjes”), die niet op wratjes staan. Sterk, laagblijvend gewas, grootbladig. Vruchtbaar. Om voldoende groei in het gewas te houden, kan het aanbeveling verdienen reeds vroegtijdig met overbemesting te beginnen.

N — Vios — K.: Vereniging Proeftuin H.U.V., Amsterdam. Kw.r.: 1953

Gewas en vruchten ongeveer als van Lentse Gele. Resistent tegen vruchtvuur.

GROENE

Van groene platglaskomkommers bestaan veel selecties. De onderlinge verschillen zijn vaak niet groot genoeg om van duidelijk omschreven rassen te spreken; wel is het mogelijk aan de hand van enkele vruchtkenmerken een indeling in vier groepen te maken.

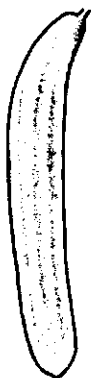

Fig. 1
Telegraaf

Fig. 2
Groene
Standaard

Fig. 3
Tussentype
tussen Tel.
en Spiers

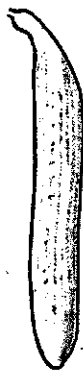

Fig. 4
Spiers

De groepen zijn in de tekening zodanig gerangschikt, dat van links naar rechts de vruchten steeds meer hals hebben; in dezelfde volgorde wordt de gevoeligheid voor koustreep groter. Telegraaf heeft vruchten met een wat kantig oppervlak; Groe-

ne Standaard is vrijwel glad; de vruchten van Tussentype en van Spiers vertonen een fijne ribbeling.

Bij de rassenkeuze moet men er rekening mee houden, dat groene platglaskomkommers zeer sterk reageren op uitwendige omstandigheden, zoals planttijd, grondsoort, gestoomde of niet gestoomde grond, geënte of niet geënte planten, de verzorging van het gewas enz. Meer dan bij vele andere gewassen zal elke teler aan de hand van de hem bekende omstandigheden op zijn eigen bedrijf moeten nagaan, welke selectie voor hem het meest geschikt is. Omschakeling op een andere selectie zonder grondige beproeving is sterk af te raden.

Men kan bij de teelt van groene platglaskomkommers globaal drie teeltwijzen onderscheiden, t.w. vroege teelt, matig vroege teelt en late teelt.

Hieronder volgen de belangrijkste eisen die bij deze teeltwijzen aan de rassen gesteld mogen worden:

Vroege teelt (zaai begin Februari, planttijd half-eind Maart).

Hierbij moeten de selecties:

- a. veel vruchten in het begin van de oogstperiode leveren;
- b. weinig gevoelig zijn voor koustrepen.

Aanbevelenswaardig: goede Telegraafselecties en, op gronden waar het gewas zich snel en krachtig kan ontwikkelen, Groene Standaard-selecties.

Matig vroege teelt (zaai \pm 1 Maart, planttijd half April).

Hierbij moeten de selecties:

- a. een vroege opbrengst geven;
- b. niet te gevoelig zijn voor koustrepen.

Aanbevelenswaardig: goede Telegraafselecties; goede selecties met niet te lange vruchten van het Tussentype (o.a. Perfecta); Groene Standaardselecties, mits op geschikte grond en goed behandeld, omdat anders wankleurige vruchten kunnen optreden.

Late teelt (zaai na half Maart, planttijd begin Mei).

Voor deze teelt is het zeer belangrijk dat de selecties weinig gevoelig zijn voor wankleurig, in de regel speelt de gevoeligheid voor koustrepen een minder belangrijke rol.

Aanbevelenswaardig: goede Telegraafselecties; goede selecties van Tussentype; goede Spiersselecties.

Voor alle teeltwijzen biedt vruchtvuurresistentie voordelen, mits deze samengaat met goede gebruikswaarde-eigenschappen. Binnen afzienbare tijd zullen diverse resistente selecties in de handel komen.

A — Telegraaf (Lange Groene Broei, Middellange Donkergroene Broei (fig. 1).

Gewas krachtig ontwikkeld.

Vrucht zwaar, meestal geen hals, vaak iets kantig, in het algemeen zeer weinig last van koustrepen. De goede selecties behouden ook later in het seizoen een goede kleur.

KOMKOMMER

Oogst vroeg en regelmatig.

De goede selecties kunnen tot de beste groene bakkomkommers gerekend worden, speciaal voor de vroege teelten.

B — Groene Standaard (fig. 2).

Gewas matig, krachtig ontwikkeld, voldoet daardoor het best op gronden waar een vlotte groei te verwachten is. Ook de opkweek van de jonge planten dient ongestoord te verlopen.

Vrucht minder zwaar en korter dan van Telegraaf. In de regel weinig hals, oppervlak vrijwel glad, weinig last van koustrepen, kleur onder gunstige teeltomstandigheden goed. Bij minder gunstige teeltomstandigheden vooral bij latere teelten in de zomer echter gevoelig voor wankleuring.

Wordt in sommige streken graag geteeld om zijn vroegheid en grote productiviteit.

B — Tussentype (fig. 3).

Voorlopig wordt deze aanduiding gebruikt voor selecties, die wat betreft vruchtvorm tussen Telegraaf en Spiers staan. In deze groep komen selecties voor met zeer lange, zware vruchten, welke bij minder zorgvuldige behandeling gemakkelijk steekpunten vormen.

In verband met de vraag naar minder zware komkommers worden deze selecties niet veel meer geteeld.

Daarnaast komen selecties voor met minder lange en minder zware vruchten, die wat meer op Spiers gelijken (o.a. Perfecta). Deze selecties treden de laatste jaren meer op de voorgrond.

B — Spiers (fig. 4).

Gewas tamelijk krachtig ontwikkeld.

Vrucht minder zwaar dan van Telegraaf. Veel hals, oppervlak matig sterk geribbeld, meestal sterk gevoelig voor koustrepen. Vruchtkleur over het algemeen goed, soms zeer goed. De goede selecties hebben ook 's zomers weinig last van wankleuring. Oogst vrij laat en regelmatig.

Om zijn gevoeligheid voor koustrepen niet geschikt voor vroege teelten. Komt door zijn meestal betere vruchtkleur wel in aanmerking voor latere teelten.

KASKOMMERS

A — Spotvrije

Uit Engeland ingevoerd onder de naam Spotdisease Resister. Weinig gevoelig voor bladvuur (zolang er goede groei in het gewas is). Rijkdragend. Mooie, tamelijk lange, slanke vruchten.

Enkele vooraanstaande kaskommertelers gebruiken een eigen selectie van dit ras.

VOLLEGRONDSKOMKOMMERS

De teelt van vollegrondskomkommers is slechts van belang voor particulieren.

O — Gele Tros

Gladde, vlezige, iets zwart behaarde, tot ongeveer 25 cm lange, vrij dikke vruchten, met veel kleine wratten.

KOOLRAAP

(*Brassica napus* L. var. *napobrassica* (L.) Rehb.)

Bij de koolraap onderscheidt men witte en gele rassen. De meeste witte, enkele uitgezonderd, dienen uitsluitend voor veevoer. De gele zijn, behalve voor het vee, ook voor menselijke consumptie geschikt. Zij worden voornamelijk slechts in Friesland en in de Bommelerwaard voor dit doel geteeld. In Friesland is het de Friese Gele Koolraap, met de daaruit gewonnen selecties, die op de voorgrond treedt. In de Bommelerwaard teelt men de Brakelse Gele Koolraap en de laatste tijd ook de Friese. Verder wordt van de zijde van verschillende selectiebedrijven vooral de Hollandse Roodkop Fijnbladige als een goede koolraap voor consumptie aanbevolen.

De hier volgende beschrijvingen zijn overgenomen uit de 30e Beschrijvende Rassenlijst voor Landbouwgewassen 1955. Voor aanbevelenswaardige selecties zie men de laatst uitgegeven Rassenlijst voor Landbouwgewassen.

A — Friese Gele Koolraap — grondras

Ronde tot ovale, geelvezige knol met even paarse of bronskleurige kop en fijne hals. Consumptiewaarde zeer goed. Bewaarbaarheid soms minder goed. Goede drogestof-opbrengst. Spreidend, lichtgroen loof, dat weinig grondbedekking geeft.

A' — Hollandse Roodkop — grondras

Ronde, soms ovale, geelvezige knol met rode of paarse kop. Geringe halsvorming. Vaak goede consumptiewaarde en vrij goede bewaarbaarheid. Drogestof-opbrengst matig, soms goed. Het loof is half opstaand, middelmatig ontwikkeld en blauw aangelopen.

KROOT

(*Beta vulgaris* L. var. *rubra* L.)

Uit een oogpunt van voedingswaarde treedt de kroot niet bijzonder op de voorgrond. Er zit wat suiker in de knol, maar de calorieënwaarde van een maaltje krotten komt niet boven die van het gemiddelde van de koolsoorten uit. Vitamine A zit er niet in. Als bron van vitamine C is de kroot lang niet te verwaarlozen, maar de koolsoorten, sla en b.v. ook snijbiet, zijn een rijkere bron. Het kalkgehalte is matig groot. Het ijzergehalte is behoorlijk, maar niet zo hoog als dat van spinazie, postelein of raapstelen.

KROOT

Toch behoort de kroot tot de groenten, die in vrijwel ieder gezin af en toe op tafel komen. Door de betrekkelijk gemakkelijke teelt, vindt men hem ook in vrijwel alle particuliere groentetuintjes.

Als men de knol te oud laat worden, gaat de kwaliteit bij de meeste rassen sterk achteruit. Daarom moet men de knollen in jeugdige toestand oogsten. Als ze een diameter van ongeveer 5 cm hebben, kan men daarmee reeds beginnen. Een knolletje van Egyptische weegt dan misschien 40 à 50 g, een knolletje van Detroit zowat 60 à 70 g. Bij een diameter van 7 cm wordt het knolgewicht bij Egyptische al 110 à 150 g, bij Detroit ongeveer 200 g. Zwaarder moeten ze feitelijk al niet worden. Wel kan het eene ras langer staan dan het andere, maar men doet toch in het algemeen verstandig, de knollen niet te oud te laten worden.

De waardering van de kroot hangt zeer nauw samen met het bezit van zijn anthocyaankleurstoffen, waardoor hij aan schotels, en vooral ook aan allerlei slaatjes, door zijn kleur een grotere aantrekkelijkheid kan geven.

Dit laatste is in het bijzonder van belang voor hotels, restaurants en cafetaria's. Voor deze doeleinden worden in Amerika grote hoeveelheden krotten ingeblikt. Dan heeft men ze ieder ogenblik, als men ze nodig heeft, bij de hand. In Nederland worden nog vrij wat knollen door speciale bietenkokers gekookt. Voor hen is een goede kleur eveneens van belang.

De hoeveelheid kleurstof van de kroot is afhankelijk van de erfelijke aanleg (sommige typen of selecties bezitten meer dan andere) en van de groeiomstandigheden (bij snelle groei is de kleur licht, bij langzame groei donker). Door dit laatste is dezelfde kroot in de herfst, als de planten langzaam gaan groeien, donkerder van kleur dan in de zomer, wanneer zij snel groeien.

Van verschillende selecties wordt hieronder het „kleurgetal 1 : 100” opgegeven. Dit betekent de kleurstofconcentratie op de golflengte 520, gevonden met behulp van een lumetron, in perssap dat 100 \times verdund is. Hoe hoger het kleurgetal is, hoe meer kleurstof aanwezig is.

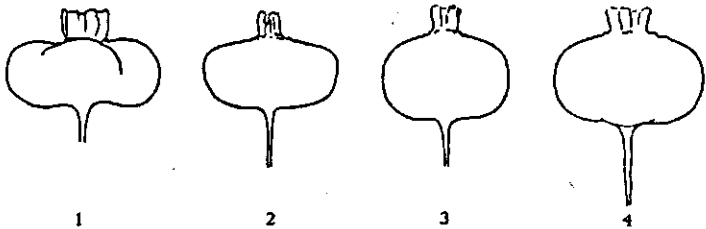
VROEGE KROTEN

Hierbij gaat het vooral om snelle groei en resistentie tegen voortijdig doorschieten bij teelt in het (nog koude) voorjaar. Temperaturen tussen 5 en 10° C werken het doorschieten het sterkst in de hand, maar naarmate de dag langer wordt, kunnen ook minder lage temperaturen het schieten bevorderen. Daarom is koud weer in Mei en Juni, als de dagen lang worden, vaak nog gevaarlijker voor het doorschieten, dan het normale koude weer in Maart en April. Gewoonlijk worden ook de vroegste teelten niet vóór eind Maart gezaaid, dikwijls later. Daar onder glas de temperatuur hoger is dan buiten, kan men hier vroeger zaaien.

De verschillende typen van Egyptische voldoen het best aan de eisen voor vroege teelt. De platte vorm is bovendien voordelig bij de verkoop per bos, welke bij vroege krotten veel wordt

toegepast, daar het gewicht hierbij geen rol speelt, en de brede, platte vorm spoediger volume suggereert.

De platte typen hebben een knolindex $l/d < 0,63$ (l = de lengte of hoogte van de knol, d = de diameter van de knol); voor de dikplatte is de knolindex $l/d = 0,63-0,69$.

1 = Egyptische Plat Hoekig 2 = Egyptische Plat Niethoekig 3 = Egyptische Dikplat Kortloof 4 = Egyptische Dikplat Gewoon Loof

Kortlooftypen van Egyptische

Vroege knolvorming, maar ook vroeg overrijp. Daarom speciaal voor zeer vroege oogst in open grond, voor teelt onder glas en voor tussenteelt.

A — Gladoro — K: Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1951

Kort fijn loof. Fijne, dikplatte, niet of weinig hoekige knol (fig 3), zeer snel groeiend, vroeg oogstbaar. Goedgekeurd in pr.pr. 1949-1950.

A — Egyptische Platte Kortloof

Kort fijn loof. Fijne, platte, iets of weinig hoekige knol, zeer snel groeiend, vroeg oogstbaar. Hiervan is in de Practijkproeven 1949-1950 één selectie goedgekeurd, n.l. de *Egyptische Platronde* van de Fa. Jos Huizer Azn te Rijsoord.

Typen van Egyptische met normaal loof

Iets later oogstbaar dan de kortlooftypen, maar ook later overrijp. Kunnen daarom iets langer staan zonder de goede smaak te verliezen. In hoofdzaak voor gewone vroege open grond cultuur.

A — Egyptische Platte Normaal Loof

Middelmatig zwaar loof. Knol plat. Selecties met extreem hoekige knollen komen onder de goedgekeurde niet meer voor. Men selecteert algemeen in de richting van een niet-hoekige knol (fig. 2), maar niet iedereen heeft dit reeds geheel bereikt. Huid glad. Vleeskleur paarsrood.

KROOT

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1949-1950

Naam	Selectie van
Egyptische Platronde	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk
Egyptische Platronde	Bulten's Zaadhandel, Aalten
Egyptische Platronde	Coöp. „West-Friesland”, Wijdeneas
Egyptische Platronde	N.V. Gebr. v. Namen, Dordrecht
Egyptische Platronde	Fa. P. Pijk, Hoorn
Egyptische Platronde	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen
Egyptische Platronde	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen

A — Egyptische Dikplatte Normaal Loof

Middelmatig zwaar loof. Knol dikplat, niet hoekig (fig. 4). Huid glad. Vleeskleur paarsrood. Groeit in het begin matig snel, later sneller.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1949-1950

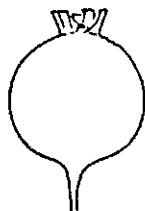
Naam	Selectie van
Egyptische Platronde	Fa. Gebr. Oudijk, Waddinxveen
Egyptische type R.Z.	Rijk Zwaan, Rotterdam

ZOMERKROTEN

Het gaat nu niet zozeer om vroegheid, maar om goede vorm en goede vleeskleur.

Kwaliteitskrotten

Knol min of meer bolvormig. Vleeskleur meer of minder intens bloedrood.

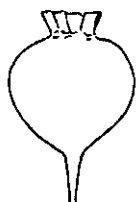
A — Detroit of Kogel

Middelmatig zwaar tot tamelijk fijn loof. Knol bolvormig, soms iets afgeplat of iets hoog bolvormig. Huid glad met grijze kurkstrepen. Vleeskleur bloedrood. Groeit iets langzamer dan Egyptische. Behalve voor afzet in verse toestand ook geschikt voor krottenkokers en voor inmaak.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1949-1950

Naam	Selectie van
Ronde Kogel	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk
Glorie	Fa. C. de Boer Wzn., Zuid-Scharwoude
Vroege Ronde Kogel	Coöp. „West-Friesland”, Wijdeneas
Vuurkogel	„Nunhem”, Haelen (L.)
Vuurkogel	Fa. Gebr. Oudijk, Waddinxveen
Vuurbal	Abr. Sluis, Enkhuizen
Detroit	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
Detroit	N.V. Gebr. Vis, Enkhuizen
Vroege Ronde	G. J. Wouda, Oranjewoud
Bravo	N.V. Zwaan & de Wiljes, Scheemda
Vroege Ronde	N.V. A. Zwaan Jr, Enkhuizen
Ronde Kogel	H. Zwaan, Enkhuizen
Vuurkogel	Rijk Zwaan, Rotterdam

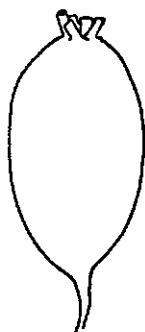
A — Perfected Detroit — K.: J. M. Lupton & Son, Eugene, Oregon, U.S.A.

Tamelijk zwaar loof. Knol meestal iets afgeplat bolvormig, vaak met iets wigvormige basis. Huid zeer grijs. Vleeskleur buitengewoon donker. Kwaliteit van het vlees zeer goed, vermoedelijk beter dan van enige andere kroot; blijft ook bij het ouder worden van de knol nog lang goed; de knollen kunnen daardoor lang staan zonder hun kwaliteit te verliezen. Groeit tamelijk langzaam. Zeer geschikt voor extensieve teelt ten behoeve van de conservenfabriek en voor bietenkokers. Tevens zeer geschikt voor particulieren.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1949-1950

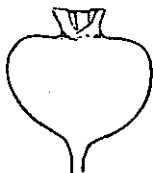
Naam	Selectie van
Griebowskaja	N.V. Sluis en Groot, Enkhuzen
Ronde Kogel	N.V. Zwaan & de Wiljes, Scheemda

B — Granaat

Middelmatig zwaar loof. Knol ongeveer cilindervormig, \pm tweemaal zo lang als dik, met afgeronde basis. Daarom speciaal geschikt om tot schijfjes te worden gesneden, voor inmaak in zuur. (Daar dit ras nog niet in praktijkproeven is opgenomen, kunnen geen selecties worden genoemd.)

Krotten met grote oogstzekerheid

In landen waar het klimaat voor knolgewassen minder gunstig is dan in Nederland speelt de *Crosby* een grote rol, daar dit ras onder verschillende omstandigheden sterker schijnt te zijn dan de Detroittypen. Men probeert wel door kruising een combinatie te bereiken van de grote oogstzekerheid van de Crosby en de kwaliteitseigenschappen van de Detroittypen.

WINTERKROTEN

Hiervoor gebruikte men vroeger uitsluitend lange krotten. De zeer lange, zoals Vertus (ook wel als Zwijndrechtse aangeduid) waren wegens hun moeilijke rooibaarheid op de mees-

te plaatsen reeds lang vervangen door iets minder lange rassen, zoals de Bleekblad Ondergrondse en de Bleekblad Bovengrondse. Tegenwoordig verliezen ook deze weer terrein ten bate van de ronde krotten.

Overigens is de echte Bleekblad Ondergrondse ondertussen meer en meer verdrongen door de Bleekblad Bovengrondse, daar deze laatste gemakkelijker te rooien is. Men wenst niet een al te ver boven de grond uitstekende kop; hij moet juist zover boven de grond komen, dat de kop nog goed met de hand te grijpen is.

Naast de Bleekblad Bovengrondse staat de Zwolse als een wat slankere, gladdere biet, die meer dan de Bleekblad Bovengrondse geschikt is om als een betrekkelijk kleine, fijne biet te worden geoogst. Soms is hij aan de punt echter iets minder gevuld dan de Bleekblad Bovengrondse.

In de Practijkproeven Lange Krotten 1951-1952 zijn alleen de rassen Bleekblad Bovengrondse en Zwolse als type goedgekeurd.

Van Bleekblad Ondergrondse waren slechts twee selecties aanwezig, maar deze waren onvoldoende zuiver. Verder werden de Vertus, de Lange Donkerrode Zwartblad, de Non Plus Ultra en de Deventer voor tuindersgebruik niet aanbevelenswaardig geacht.

Ronde krotten

Ronde krotten kunnen nog ruim een maand later worden gezaaid dan lange. Daardoor lenen zij zich beter voor nateelt na een ander gewas. Zij zijn behoorlijk te bewaren, en zijn zowel bij het rooien als bij het koken gemakkelijker dan lange krotten.

Voor goedgekeurde selecties zie men onder „Zomerkrotten”.

Lange krotten

Grottere opbrengst dan ronde krotten en goede bewaarbaarheid en kwaliteit, maar nemen het veld een heel seizoen in beslag.

A — Bleekblad Bovengrondse

Loof middelmatig zwaar, bleekgroen, in de herfst meer rood. Knol tamelijk lang, goed gevuld. Vleeskleur bloedrood.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1951-1952

Naam	Selectie van
Bleekblad b. d. gr.	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Marktkoning	Fa. C. de Boer Wzn. Zuid-Scharwoude
Bleekblad b. d. gr.	Coöp. „West-Friesland”, Wijdenes
Bleekblad b. d. gr.	Fa. Jos. Huizer Azn. Rijsoord
Bledo I	Jac. Jong, Noord-Scharwoude
Bledo II	Jac. Jong, Noord-Scharwoude
Bleekblad b. d. gr.	Fa. Andries Visser, Steenwijk
Bleekblad b. d. gr.	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg
Bleekblad b. d. gr.	Rijk Zwaan, Rotterdam

A — Zwolse

Loof middelmatig zwaar, tamelijk rood. Knol tamelijk lang, slank met iets afgeronde schouders, met gladde huid, aan de punt soms iets minder gevuld dan de Bleekblad Bovengrondse. Vleeskleur bloedrood.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1951-1952

Naam	Selectie van
Zwolse	Abr. Sluis, Enkhuizen
Zwolse	Rijk Zwaan, Rotterdam

KROPSLA

(*Lactuca sativa* L. var. *capitata* L.)

Naar hun gevoeligheid voor de daglengte, d.i. voor de lengte van de dagelijkse lichtperiode, die zij genieten, vallen de slarassen uiteen in daglengtegevoelige en daglengteongevoelige rassen. De eerste schieten bij een lange dag voortijdig door en vormen alleen bij een korte dag kroppen, zodat zij alleen in de korte dagen van herfst, winter en voorjaar kunnen worden geteeld. De daglengteongevoelige rassen zijn in staat om bij een lange dag te kroppen. Daarom is het niet te verwonderen, dat de meeste broel-, herfst-, winter- en voorjaarsrassen daglengtegevoelig, en alle zomerrassen daglengteongevoelig of althans weinig gevoelig zijn.

In Nederland wordt, onder uiteenlopende omstandigheden van klimaat en bodem, het gehele jaar door sla geteeld. De cultuur vindt zowel in warme kassen, warenhuizen, warme en koude bakken, als in de vollegrond plaats. Toch is het aantal rassen, dat hierbij van werkelijke betekenis is, gering. Een groot gedeelte van de onder glas geteelde sla en ook die, welke het meest voor de vroegste vollegrondsteelten wordt gebruikt, is *Meikoningin* of één van haar selecties. De laatste jaren komen echter enige stookslarassen naar voren n.l. Proeftuins Blackpool en Regina. Voor de zomerteelt wordt overwegend *Attractie* of *Zwart Duits* gekozen.

De Meikoningin- en Victoriaselecties vertonen onderling niet onbelangrijke verschillen, ook in hun geschiktheid voor bepaalde teelten. Daarom worden in de seizoenen 1954-1955 en 1955-1956 een serie praktijkproeven genomen.

Vroeger teelde men ook nog rassen als Vroege Steenkrop, Le Duc en Kardoes, uitgesproken broeirassen, met kleine, vroeg sluitende kroppen, die zich ook bij grote warmte in de bak nog vrij behoorlijk kunnen vormen en waarvan men er 28-40 per éénruiter kan plaatsen. Deze rassen zijn bijna geheel uit de cultuur verdwenen. Hiervoor worden o.a. de volgende oorzaken opgegeven. Ten eerste zijn ze niet meer gewild door de handel, omdat de kroppen te klein en te weinig „lawaaig” zijn, en ten tweede worden de bakken, doordat minder broeimest beschikbaar is, minder warm en deze rassen

vertonen alleen bij flinke warmte een voldoende ontwikkeling.

Behalve de gebruikelijke boterslarassen wordt er de laatste jaren in Nederland ook op beperkte schaal ijssla geteeld. Deze is bestemd voor het Amerikaanse bezettingsleger in Duitsland.

De laatste tijd hoort men zeer veel klachten over misvormde, gele kroppen (mozaïekziekte). Dit moet geweten worden aan een virus, dat gedeeltelijk met zaad overgaat en door luizen verder verspreid wordt.

Voor zover bekend zijn alle gangbare rassen er vatbaar voor.

Het is gebleken, dat zaad, afkomstig van een mozaïekzieke plant slechts voor $\pm 4\%$ de ziekte meeneemt in de jonge planten. Zorgt men derhalve reeds van het jonge stadium af voor een goede luizenbestrijding en vroegtijdige verwijdering van zieke planten, dan kan uitbreiding van de mozaïekziekte tegengegaan worden.

Hieronder geven wij een overzicht van de diverse teeltwijzen, de daarbij behorende zaaitijden en de voor de betreffende teelten meest geschikte rassen.

Teeltwijze	Zaaidatum	Ras	Opmerkingen
Vroege stooksla	3de en 4de week Sept.	Meikoningin	ter plaatse zaaien
Stooksla	3de week Oct.	Meikoningin	
Broeisla	3de-begin 4de week Oct.	Meikoningin	
Koude warenhuissla	3de-begin 4de week Oct.	Meikoningin	
Koude rijensla	3de-begin 4de week Oct.	Meikoningin	
Gelichte sla	3de-begin 4de week Oct.	Meikoningin	
Weeuwen vollegrondssla	3de week Oct.-half Nov.	Attractie, goede Victoria sel.) Meikoningin (goede Victoria sel.)	
Zomersla	begin Maart-eind Juni	Attractie Zwart Duits (Glorie v. Nantes Resistent)	ter plaatse zaaien
Vroege Herfstteelt vollegrond	1ste en 2de week Juli	Wonder v. Voorburg, Attractie	ter plaatse zaaien
Late Herfstteelt vollegrond	\pm 18-26 Juli	Attractie, Meikoningin	ter plaatse zaaien
Herfstteelt onder glas	\pm 15-22 Aug.	Meikoningin, Attractie	
Late Herfstteelt onder glas	24-28 Aug.	Meikoningin, Kampioen	

Rassen voor glasteelt en voor vollegrondsteelt

In voor- en najaar

Deze rassen mogen bij lange daglengte gerust doorschieten, daar zij steeds bij korte daglengte worden geteeld. Moeten in staat zijn om bij betrekkelijk weinig zonlicht toch een vaste krop te vormen. Niet zaaien na half Februari of vóór eind Juli.

A — Meikoningin — K.: Firma Max Kretschmer te Görlitz. Intr.: \pm 1902

Zaadkleur wit; het blad bevat enig anthocyaan (roodkleuring bij koude); vormt mooie vaste kroppen met zachtgroene

bladeren; schiet bij teelt in de lange zomerdagen tamelijk snel door.

Meest gebruikte ras voor teelt onder koud of warm glas, voor gelichte sla, herfstteelt onder glas en voor de vroege vollegrondsteelt in het voorjaar.

Bij late herfstteelt worden de kroppen los. Het ras is ook bruikbaar voor de herfstteelt in de vollegrond, wanneer tussen 18 en 26 Juli ter plaatse gezaaid wordt.

Er bestaan selecties uit dit ras, die zich onderscheiden door een iets strakkere vorm van de bladeren, wat minder „lawaaï” en een iets blankere krop. Deze lenen zich meer speciaal voor de broei. Andere selecties uit dit ras, die een iets wildere groei vertonen, zijn meer in het bijzonder voor de vollegrondsteelt en voor gelichte sla geschikt.

Dit laatste type groeit van onderen iets breder uit en toont daardoor goed in de veilingkist. De krop is inwendig iets minder vast van bouw. Tot dusver heeft dit type bij proeven goede resultaten opgeleverd bij de herfstteelt onder glas, voorjaarsteelt in een koud warenhuis en als gelichte sla op zware en vrij zware gronden. Als herkomsten van dit type kunnen genoemd worden: Verbeterde Meikoningin van Jos. Huizer, Selectie Timmers van H. van Noort, Pannevis' Glory van de N.V. Pannevis en Meesterproef van P. Rood & Zoon.

B — Victoria (Blanke Meikoningin, Excelsior, No 20, Reuzen Mei, Vorbote)

Zaadkleur wit; het blad is vrij van anthocyaan (kleurt niet rood); vormt bij voorjaarsteelt een behoorlijke krop, die aantrekkelijk geelgroen van kleur is. Schiet iets eerder door dan Meikoningin. Heeft bij glasteelt, vooral in de herfst, nogal last van randen.

Blondine, *Westlandia* en *Twello's Vroegste Gele* zijn te beschouwen als goede selecties uit het ras Victoria.

Geschikt voor vroege weeuwenteelt, is wat minder vorstgevoelig dan Meikoningin. *Blondine* is ook geschikt voor de teelt van gelichte sla.

Opgemerkt dient nog te worden, dat onder Blanke Meikoningin ook wel eens Kampioen geleverd wordt.

B — Kampioen — K.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. Intr.: 1935

Zaadkleur wit. Het blad is vrij van anthocyaan en is iets donkerder groen dan dat van Meikoningin. Schiet iets later door. Heeft in een proef als late herfstsla onder glas wel voldaan. Is echter wat gevoeliger voor vorst en rand, en de krop is van onderen aanmerkelijk smaller. Het ras geeft de indruk, dat het in de winter met minder licht toe kan dan Meikoningin.

B — Attractie

Dit zomerras is goed bruikbaar voor de herfstteelt onder glas. Op vochtige grond treedt daarbij nog al eens „wit” op (valse meeldauw).

Is ook bruikbaar voor gelichte sla in het voorjaar, dan echter vrij laat oogstbaar. Voor de beschrijving zie men onder zomerteelt.

KROPSLA

B — Wonder van Voorburg

Dit ras voldoet voor de vroege herfstteelt op de vollegrond (zaai vanaf begin tot omstreeks 20 Juli) over het algemeen goed. Het heeft dan weinig last van randen en blijft ondanks het korter worden van de dagen toch goed doorgroeien.

Bij herfstteelt onder glas veel last van randen. Voor de beschrijving zie men onder zomerteelt.

N — Regina — K.: Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: aangevraagd

Zaadkleur wit. Het blad is vrij van anthocyaan. Lijkt wat op Kampioen, doch het blad is iets lichter van kleur. Snelle groeier bij korte dagen, waardoor minder last van slappe blaadjes dan Meikoningin. In de vroege stookteelt aanmerkelijk vroeger dan Meikoningin. Kropt goed. Is breder en gevulder van broek dan Kampioen. Toont daardoor in de veilingkist goed. Is gevoeliger voor randen, wit en smeul dan Meikoningin.

Past alleen op betere, goed doorluchte gronden. Moet reeds vroegtijdig worden gestookt. Beproevenwaardig voor de teelt onder koud glas. Speciaal geschikt voor de vroege stookteelt.

N — Proeftuins Blackpool — K.: Proefstation Naaldwijk

Is door selectie van een afwijkend type uit een handelsmonster Blackpool ontstaan. Proeftuins Blackpool is daardoor geworden tot een geheel apart staand type en heeft niets meer uitstaande met het originele Blackpooltype. Het is dus gewenst bij bestelling Proeftuins Blackpool te vragen en niet gewoon Blackpool zonder meer.

Zaadkleur zwart. Proeftuins Blackpool is, evenals Regina een ras, dat zich speciaal leent voor de vroege stookteelt. Groeit, vooral bij korte dagen, sneller dan Meikoningin, waardoor dit ras minder last heeft van slappe blaadjes. Tevens iets sterker tegen minder gunstige bodemgesteldheid. Blad is vrij van anthocyaan. Krop minder mooi en iets donkerder dan Regina, ook iets minder mals. Wellicht daardoor minder gevoelig voor randen en voor wit. Wel heeft dit ras bij groeistagnatie vaak last van het verschijnsel, dat de randen van de buitenste bladeren droge bruine randjes vertonen. Daarom niet aan te bevelen voor teelten, waarvan de oogst in Januari of Februari valt. Beproevenwaardig voor herfst- en voorjaarsteelten onder glas, mits men het ras zonder onderbrekingen stookt.

Rassen voor zomerteelt

B — Attractie

Zaadkleur wit; geen anthocyaan in het blad; vormt grote, vaste kroppen, met iets gegolfd, wat stug blad, dat wat donkerder van kleur is dan dat van Zwart Duits; schiet in de zomer niet spoedig door.

Een in Amerika uit het Franse ras „Sans rivale à graine blanche” geselecteerd ras, dat onder de namen Attractie en White Boston in de handel is gebracht. Het ras wordt in geheel Europa en Amerika gebruikt.

Geschikt voor vollegrondsteelt in de zomer. Groter % eerste soort dan Zwart Duits. Echter enige dagen later oogstrijp.

Op vochtige grond wel eens last van roest. Weinig last van randen. Kan beter tegen vervoer dan Zwart Duits.

Gevoelig voor mozaïekziekte.

B — Zwart Duits

Zaadkleur zwart. Het blad is lichtgroen, mals en gebobbeld. Krop is wat onregelmatig en heeft weinig omblad. Nadat de krop rijp geworden is vormt de plant onder de krop vaak zij-scheuten.

Het ras is matig vatbaar voor valse meeldauw en voor randen. Doordat het blad zacht is, minder bestand tegen langdurig vervoer. Schiet in de zomer niet spoedig door. Wordt speciaal gebruikt voor zaai ter plaatse in de vollegrond van begin Maart tot eind Juni. Gevoelig voor mozaïekziekte.

Dateert op zijn minst van 1873 en is nog altijd een belangrijk zomerras.

B — Wonder van Voorburg (Triumphator, Franse Import)

Zaadkleur zwart; geen anthocyaan in het blad; vormt goede kroppen van brede, geelgroene bladeren, die zachter zijn dan die van *Attractie*. Schiet in de zomer niet spoedig door, maar de krop staat korter dan bij *Attractie* en *Zwart Duits*; is bij volledige ontwikkeling ongeveer gelijk oogstrijp met *Attractie*. De krop wordt, als hij voldoende ruimte heeft, groot. Gevoelig voor rand, ongunstige weersomstandigheden en wind. Een aantrekkelijk ras, dat gehandicapt wordt door zijn grote gevoeligheid voor randen. Als zomerras derhalve alleen bruikbaar op gronden, waar men geen last heeft van randen.

B — Glorie van Nantes (Wonder van Feltham, Productiva, Nr 42, Kwekerstrots, enz.)

Zaadkleur wit; het blad bevat geen anthocyaan (kleurt niet rood) en is wat donkerder grijsgroen en stugger dan dat van *Zwart Duits*. De krop is wat later oogstrijp in vergelijking tot laatstgenoemd ras. Schiet laat. Vrij vatbaar voor valse meeldauw („wit”), maar weinig last van rand.

Dit oude ras wordt, omdat het minder te lijden zou hebben van de mozaïekziekte dan *Attractie*, momenteel vooral in de omgeving van Venlo onder allerlei namen, als zomersla, geteeld. Als bezwaar wordt de stugheid genoemd, terwijl de mozaïek-resistentie tegen schijnt te vallen.

B — Great Lakes

Zaadkleur wit. Laat Amerikaans ijsslaras. Bladeren bros en knappend met getande en golvende bladranden en dikke nerven. Bladkleur zeer donkergroen, zonder anthocyaan. Geeft zware, zeer vaste krop. Schiet zeer laat door. Gevoelig voor schimmelsiekten o.a. *Sclerotinia*.

Het meest geschikt voor de vóórzomer- en zomerteelt; in de herfstteelt soms last van mozaïekziekte en *Sclerotinia*. Wordt de laatste jaren op contract met exporteurs geteeld i.v.m. uitvoer naar Duitsland voor het Amerikaanse leger.

KROPSLA/KRUIDEN

O — Laibacher Eis

Zaadkleur wit. IJsslaras. Bladeren bros en knappend, sterk getande bladranden en vrij dikke nerven. Bladkleur geelgroen met anthocyaan. Schiet vrij laat door. In de omgeving van Elburg en Harderwijk gebruikt voor weeuwenteelt. Is ook bruikbaar voor zomersla.

N — Resistent — Selectie van N.V. Gebr. Sluis te Enkhuizen uit een Oostenrijks grondras. Intr.: 1938

Zaadkleur zwart. Bladeren bevatten geen anthocyaan, zijn vrij dik en stug en vrij donkergroen van kleur. Vormt in de zomer vaste kroppen. Betrekkelijk weinig gevoelig voor rand; wel gevoelig voor valse meeldauw en andere schimmelziekten. Is later rijp dan *Attractie* en schiet ook later door. Wordt in de omgeving van Amsterdam geteeld.

Rassen voor winterteelt

Wegens het verdwijnen van deze teeltwijze, zijn er geen Nederlandse winterslarassen meer in de handel.

KRUIDEN

De kruiden omvatten een groep van geneeskrachtige, aromatische en aanverwante gewassen, welke de grondstoffen leveren voor de geneesmiddelen-, de cosmetische-, de likeur- en andere industrieën.

De voornaamste teeltcentra in ons land zijn gelegen rondom de plaatsen: Noordwijk, Westergeest, Ommen, Doetinchem, Doornspijk, Wychen, Veghel en Eindhoven.

De kruiden ontleen hun nut aan bepaalde stoffen die zij bevatten en die voor de mensheid van waarde zijn. Deze inhoudstoffen of werkzame bestanddelen worden vaak alleen maar in een bepaald gedeelte van de plant — de wortel, het blad of het zaad — aangetroffen. In pepermunt bijv. wordt de aetherische olie practisch uitsluitend in oliecellen in het blad gevonden; engelwortel daarentegen heeft zijn olie vnl. in de wortel zitten, terwijl in doodkruid de werkzame bestanddelen in de gehele plant worden aangetroffen.

Gewoonlijk delen we de kruiden in naar het gedeelte van het gewas, waarvoor het geteeld wordt en spreken dan van wortel-, blad-, kruid-, bloem- en zaadgewassen.

Sommige kruiden kunnen tot meerdere groepen behoren, wanneer bijv. zowel de wortel als gedeelten van het bovengrondse kruid waardevol zijn.

Ook kunnen we een indeling maken naar de werkzame bestanddelen, die de gewassen bevatten. Zo kennen we bijv. alkaloiden-, glycosiden-, aetherische olie- en santoninehoudende gewassen.

Hoewel de kruiden in de rassenlijst van groentegewassen zijn opgenomen, zijn we tot onze spijt nog niet zo ver, dat wij

rassen kunnen vermelden, met uitzondering van Dragon en Koriander, waarvan een korte beschrijving wordt gegeven.

Zodra wij met de andere gewassen zover zijn, zullen ook daarvan de rassen beschreven worden.

Daar het bij de kruiden voornamelijk om de inhoudstoffen gaat, is de selectie niet gemakkelijk. Het gehalte aan deze stoffen wordt nl. niet alleen door erfelijke factoren bepaald, maar vaak ook in sterke mate door de milieufactoren.

Voor gegevens betreffende de teelt van kruiden raadplegen men het boekje van G. Elzenga: „Practische Wenken voor de Nederlandse Kruidenteler”. Uitg. Tjeenk Willink, Zwolle 1954. 89 p. Prijs f 2.65.

WORTELGEWASSEN

Engelwortel

(*Angelica archangelica* L. — *Umbelliferae*)

We hebben momenteel enige selecties van *Angelica*, die echter nog niet zo ver onderzocht zijn, dat we ze met grote zekerheid wat betreft de raszuiverheid, kunnen vrij geven.

Geselecteerd wordt op de wortelophbrengst, het oliegehalte in de wortels en de dikwandigheid der bladstelen, terwijl daarnaast teeltproeven worden genomen.

Valeriaan

(*Valeriana officinalis* L. — *Valerianaceae*)

We beschikken momenteel over enkele veelbelovende klonen. Er is geselecteerd op wortelophbrengst, dikte der bijwortels en een zo hoog mogelijk gehalte aan vluchtige olie.

Chinese rabarber

(*Rheum palmatum* L. var. *tanguticum* Maximowitsch — *Polygonaceae*)

Onder leiding van Prof. F. H. L. van Os te Groningen is reeds zeer veel aandacht aan dit gewas besteed. Hij heeft uit een aantal klonen, er enkele aangewezen, die qua gehalte aan werkzame bestanddelen (glycosiden), als veelbelovend beschouwd moeten worden.

Hij wijst er op, dat er een positieve correlatie bestaat tussen een hoog gehalte en het veel voorkomen van secundaire mergstralen in de wortel. Planten met diep ingesneden bladeren hebben veel secundaire mergstralen. Voor de zaadwinning moet dus van dergelijke planten worden uitgegaan.

Heemst*(Althaea officinalis L. — Malvaceae)*

Een goede kloon is geselecteerd door de proeftuin Buitenpost. Deze heeft een forse groei en een goede, lange en grove wortel.

Paardenbloem*(Taraxacum officinale Weber — Compositae)*

Geselecteerd wordt op wortelopbrengst en bitterstofgehalte van de wortel. Daarnaast wordt geprobeerd een vereenvoudigde wortelvorm te krijgen, daar deze over het algemeen te sterk vertakt is om hem gemakkelijk te rooien.

BLADGEWASSEN**Vingerhoedskruid***(Digitalis purpurea L. — Scrophulariaceae)*

In *Digitalis purpurea* bestaat nog een grote variatie. Reeds enkele jaren is geselecteerd op een hoge bladopbrengst, waarin een hoog gehalte aan glycosiden aanwezig is.

Kortgeleden verscheen van de hand van Prof. F. H. L. van Os te Groningen een artikel, waarin hij aangaf, dat niet alleen het totaal gehalte aan glycosiden van belang is, maar dat van nog groter belang is de verhouding, waarin de componenten digitoxine en gitoxine voorkomen. Deze verhouding lag voor het Nederlandse product ongunstig. Ander materiaal is reeds op de proeftuinen te Buitenpost en Wageningen aanwezig, zodat daarmee verder gegaan kan worden. Tetraploïd materiaal is aanwezig. Tevens zijn tetraploïde *Digitalis purpurea*- en *Digitalis lanata*-planten gekruisd.

Wollig Vingerhoedskruid*(Digitalis lanata Ehrh. — Scrophulariaceae)*

Dit gewas heeft nog een enorme variabiliteit. Getracht wordt door selectie meer raszuiverheid te bereiken, waarbij tevens gelet moet worden op het gehalte.

Tetraploïd materiaal is voorhanden.

KRUIDGEWASSEN**Doodkruid***(Atropa belladonna L. — Solanaceae)*

Naar de bloemkleur te oordelen bestaat er nogal variatie. Er zijn planten met absoluut gele en absoluut paarse bloemen. Deze blijven bij vermeerdering door zelfbestuiving zuiver. Verder zijn er typen met geelpaarse en paarsgele bloemen, die waarschijnlijk zijn ontstaan door kruising van geel met paars.

De geelbloemige planten hebben groene stengels, terwijl de paars- en paarsgeelbloemige planten paars getinte stengels hebben. Het gele type is wat zwakker dan het paarse type. Men heeft gemeend dat het gele type een hoger alkaloidgehalte heeft dan het paarse, maar dit is geen regel. Het gehalte aan alkaloiden is in beide typen erg variabel.

Geselecteerd wordt op alkaloidgehalte en hoge opbrengst. Een hoog alkaloidgehalte is echter het voornaamste. Bij de selectie blijkt dat niet alleen erfelijke factoren hierbij een rol spelen, maar ook allerlei andere factoren.

Het is bijna regel dat een moederplant met een hoog gehalte een nageslacht heeft, waarvan het alkaloidgehalte normaal is. Het hoge gehalte van de moederplant werd dus waarschijnlijk door niet-erfelijke factoren veroorzaakt.

Veel materiaal wordt verzameld en onderzocht om te trachten een *Atropa* te vinden, waarvan het hoge alkaloidniveau erfelijk bepaald is.

Tetraploide *Atropa*'s zijn ook voorhanden. Zij worden op hun gehalte onderzocht. De literatuur geeft aan dat zij een hoger gehalte hebben dan diploïde planten.

Dragon

(*Artemisia dracunculus* L. — *Compositae*)

We onderscheiden vnl. twee typen, nl. de Russische en de Duitse dragon, die verschillende kenmerken hebben. Beide typen worden vnl. vegetatief (door middel van scheuren) vermeerderd. De Russische dragon kan ook gezaaid worden.

	Duitse dragon	Russische dragon
groei	matig sterke groeier. Matig bossig. Hoogte \pm 1 meter.	sterke groeier; bossige plant. Hoogte \pm 150 cm.
aantal uitlopers	matig, daardoor vegetatief niet zo snel te vermeerderen.	groot, daardoor vegetatief snel te vermeerderen.
jonge spruiten	de jonge spruiten zijn geopend. Het jonge blad is tamelijk sterk behaard, met stervormige of gevorkte haren. De haren hebben weinig stralen, die echter vrij lang zijn.	de jonge spruiten zijn aanvankelijk gesloten. Het jonge blad is zeer sterk behaard, met stervormige haren. Veel stralen per sterhaar.
bladgrootte	25 x 7 mm.	33 x 4 mm.
bladnerven	duidelijk zichtbaar.	alleen de middennerf duidelijk te zien.
bladvorm	matig breed, afgestompt.	smal, spits.
bladkleur	lichtgroen.	donkergroen.
behaaring van het oude blad	kaal.	behaard met sterharen.
bloei	Augustus. Kortgesteelde bloempjes (1 à 2 mm).	Augustus. Bloempjes zijn langer gesteld (2 à 3 mm).
vruchtzetting	ateriel.	fertiel. Dus ook door zaad te vermeerderen.
vluchtige olie	het gehalte is variabel. Aangenaam aroma, anijsachtig van geur.	het gehalte is variabel. Onaangenaam kervelachtig aroma.

Munt*(Mentha piperita L. — Labiatae)**(Mentha spicata L. — Labiatae)*

Deze beide Menthasoorten zijn geheel verschillend van elkaar. Zelfs in de soort komt een enorme polymorphie voor. *Mentha piperita* heeft in zijn olie menthol als hoofdbestanddeel, terwijl *Mentha spicata* carvon als hoofdbestanddeel heeft. Daardoor is hun aroma totaal verschillend.

We hebben momenteel 5 klonen *Mentha piperita*, waarvan de olie volgens de industrie goed is en 1 kloon *Mentha spicata*. De klonen moeten nu in opbrengst-vergelijkende proeven tegen elkaar uitgezet worden.

Daarnaast worden steeds herkomsten verzameld, die ook onderzocht worden.

Driekleurig viooltje*(Viola tricolor L. var. cornutum — Violaceae)*

Door de tuin te Buitenpost wordt enige selectie in dit gewas verricht. Op het I.V.T. wordt aandacht besteed aan resistentie tegen valse meeldauw.

Hyssop*(Hyssopus officinalis L. — Labiatae)*

Er zijn blauwe, rose en witbloeiende typen. Het blauwbloeiende type wordt gevraagd.

Basielkruid*(Ocimum basilicum L. — Labiatae)*

Fijnere en grovere vormen komen voor. Hoogte van de plant varieert van 20-45 cm.

BLOEMGEWASSEN**Goudsbloem***(Calendula officinalis L. — Compositae)*

Rassen: Radio, Oranje Quills en Orange King.

Oranje Quills bloeit wat langer dan Radio. Het zaad van Oranje Quills is over het algemeen moeilijker verkrijgbaar.

ZAADGEWASSEN**Koriander***(Coriandrum sativum L. — Umbelliferae)*

Het meest verbouwde ras in ons land is het „Hongaarse” ras, dat door de proeftuin te Buitenpost is uitgegeven. Heeger en Brückner beschrijven het als Thüringer Koriander.

Het Hongaarse ras heeft een kleine, ronde vrucht, met een hoog oliegehalte ($\pm 0,60\%$). Wanneer het zaad rijp is, is de kleur mooi lichtbruin.

MAIS

(Zea mays L.)

Van de mais komt één botanische variëteit in aanmerking als tuinbouwgewas nl. de suikermais (*Zea mays L. var. saccharata* (Koern.) Asch. & Graebn.). Verder wordt in particuliere tuinen weleens pofmais (*Zea mays L. var. everta* Bail.) verbouwd.

Suikermais wordt geteeld om de onrijpe (z.g. melkrijpe) kolven als een soort groente te eten. Meestal worden de hele kolven, ontdaan van de schutbladeren en de z.g. kolfbaard, in ruim water, gedurende 8 minuten gekookt. Ze worden warm opgediend en met wat boter en zout gegeten. Het is ook mogelijk de korrels met een mes van de kolfspil te scheiden en op de wijze van doperwtten te bereiden.

De korrels bevatten in plaats van zetmeel amyloextrine en, in het melk- tot deegrijpe stadium, veel suiker.

De teelt komt geheel overeen met die van gewone mais. Alleen de oogst wijkt af. Men moet het gewas nl. enige keren „doorlopen” om de kolven in het goede stadium te plukken. Na enige oefening kan men aan de bruine verkleuring van de verdorde kolfbaard wel zien of dit stadium bereikt is. De teeltwijze en de langdurige groei stempelen suikermais tot een gewas voor de landbouw of grove tuinbouw. De beste zaaitijd is eind April, begin Mei. De oogst valt, al naar het ras, in de laatste week van Augustus tot eind September.

Voor Nederland zijn geschikt de vroegrijpe rassen *Spancross* en *North Star*, de wat later rijpende *Marcross* en de nog iets latere, *Wisconsin Golden 900*.

Dit zijn alle hybriden, d.w.z. dat zelf zaaizaad winnen nutteloos is, omdat de nabouw verbasterd zal zijn.

De beste rijfstand is 75-100 cm. Het plantgetal van de vroege rassen mag 6 à 7 planten per m² zijn, voor de latere rassen iets minder, maar niet minder dan 5.

Pofmais heeft kleine, harde, bijna geheel glazige korrels, die door droge verhitting met een knal tot luchtige vlokken opzwellen. Voor goed poffen moet het vochtgehalte 13 à 14 % zijn. In de V.S. is pofmais een populair lekkernij, in het gebruik vergelijkbaar met pinda's. Er zijn rassen met gele en met witte, met ronde en met spitse korrels, die goed rijp geoogst moeten worden. De teelt komt overeen met die van gewone landbouwmais.

MELOEN

(Cucumis melo L.)

Het merendeel van onze meloenen kan in twee groepen worden ondergebracht:

a. Netmeloenen. Deze zijn gekenmerkt door een kurkachtig net op het oppervlak van de schil. De planten zijn meestal vrij sterk bestand tegen ziekten. De opbrengst is over het algemeen goed en de vruchten kunnen goed tegen vervoer, maar de

MELOEN

smaak is gewoonlijk matig. De vruchten van de rassen van deze groep worden veel voor export gebruikt.

b. Gladde Meloenen. Weinig netvorming op de schil. Vrucht meestal weinig geribd. Vorm meestal iets hoogronde. Smaak vaak zeer goed, meestal zeer zoet. De planten zijn over het algemeen niet zo goed bestand tegen ziekten, de bestuiving baart soms moeilijkheden en de soms dunne schil maakt dat de vruchten spoedig barsten en slecht tegen lang vervoer bestand zijn. De meeste rassen van deze groep dienen dan ook voor de binnenlandse consumptie.

NETMELOENEN

Voor allerlei teeltwijzen geschikt. Onder warm en koud plat glas, ook wel onder staand glas, al of niet verwarmd.

A — Enkele Net (Westlandse Enkele Net)

Vroeg rijp, zet gemakkelijk, vruchten kleiner dan die van Dubbele Net, maar meer per plant. Geen kwaliteitsras, is in Engeland en Zweden zeer gevraagd.

B — Gekruiste Net

Vroeg rijp, zet gemakkelijk, vruchten kleiner dan die van Dubbele Net, maar meer per plant, iets groter dan die van Enkele Net. Geen kwaliteitsras.

O — Dubbele Net (Westlandse Net)

In de regel wat later rijp dan Enkele Net, zet gemakkelijk vrucht, 3-4 per plant. Vruchten gemiddeld zwaarder dan van Enkele en Gekruiste Net. Geen kwaliteitsras.

GLADDE MELOENEN

A — Suikermeloen Witte (Guernsey Conqueror)

Tamelijk laat. Vruchten van uitstekende kwaliteit, 4 à 5 per plant, soms scheef door slechte bestuiving. Vrij sterk. Voor platglasteelt niet te vroeg planten.

A — Oranje Ananas (Tijgerananas)

Kan eind Mei onder platglas geplant worden voor late teelt, veelal zonder broeimest. Vrij laat rijp. Vruchten van fijne kwaliteit, 3 à 5 per plant, soms scheef door slechte bestuiving. scheuren gemakkelijk. Vrij sterk. Krachtig groeiend ras, heeft iets minder last van vroegtijdig afsterven.

O — Groene Ananas (Amerikaanse Kleine Groenvlezige Ananas)

Vertoont veel overeenkomst met Rode Ananas, de kleur van het vruchtvlees is echter groen.

O — Rode Ananas (Amerikaanse Kleine Roodvlezige Ananas)

Voor late teelt onder platglas, veelal zonder broeimest. Vruchten van fijne kwaliteit, 5-8 per plant, tere schil. Klein van stuk.

MOLSLA

(*Taraxacum officinale* Weber)

Van de gewone paardebloem heeft men rassen met grotere, bredere bladeren gekweekt. De bladeren worden gebleekt en rauw als sla of gekookt als witlof gegeten. Sinds de opkomst van de witlofteelt van geen belang meer.

Men zie ook onder Paardenbloem op pag. 86.

B — Verbeterde Grootbladige (Volhart)

NIEUW-ZEELANDSE SPINAZIE

(*Tetragonia tetragonoides* (Pall.) O. Kuntze (= *T. expansa* Mur.)

Een grote plant, waarvan de bladeren gedurende de gehele zomer geplukt kunnen worden om ze op de wijze van spinazie te eten.

Afzonderlijke rassen zijn van dit gewas niet bekend.

PAPRIKA

(*Capsicum frutescens* L. (*Cap. annum* L.)

Behalve hier en daar door liefhebbers, wordt paprika (of Spaanse peper), ook door beroepstuinders o.a. in het Westland geteeld. Dit geschiedt in warenhuizen.

In Nederland is het gebruik van paprika bij het publiek weinig bekend. In het buitenland heeft het gewas veel meer bekendheid en men heeft daar dan ook een groot aantal rassen en selecties. De waarde van dit gewas berust vooral op zijn hoog gehalte aan vitamine C. Men kan twee vormen onderscheiden:

- a. rassen met zoete (niet scherpe) vruchten;
- b. rassen met scherpe vruchten.

ZOETE PAPRIKA

A — Zoete Westlandse

Tamelijk hoog opgroeiende planten. Grote, hoekige vruchten met ingezonken kelkholte en ingedeukte neus. Voor de teelt in kassen en warenhuizen.

N — Vinedale — K: Horticultural Experiment Station, Vineland, Ontario, Canada. Intr. 1950

Lage, compact-struikvormige groeiwijze. Vruchten kleiner dan van Zoete Westlandse, naar de top meer conisch toelopend. Voldeed in 1953 zeer goed in een vollegrondsteelt; nog te weinig ervaring met glasteelt.

PAPRIKA/PASTINAAK/PEULEN

SCHERPE PAPRIKA

A — Westlandse Lange Rode

Selectie uit Spaanse Lange Rode. Vruchten iets langer dan bij deze laatste.

B — Spaanse Lange Rode

Hangende vruchten, gem. 10-12 cm lang, aan de basis 2-3 cm in doorsnede. Helrode kleur.

PASTINAAK

(*Pastinaca sativa* L. var. *hortensis* (Mill.) Ehrh.)

Een grote, vlezige, witte winterwortel, die in de winter op dezelfde wijze als de rode winterwortel gebruikt kan worden. Voorheen een exportartikel naar Engeland.

A — Lange Holkruin

B — Platronde

B — Lange Guernsey (Parson's Guernsey)

PEULEN

(*Pisum sativum* L. var. *saccharatum* Ser.)

Verschillende erwtenrassen zijn gekenmerkt door de eigenschap, dat ze geen of weinig vlies ontwikkelen in hun peulen. Daardoor kunnen deze laatste, als zij onrijp geplukt worden, als groente worden gegeten.

Rassen, die niet geheel vrij van vlies zijn, dienen op tijd geplukt te worden.

A — Record

Overwegend tweepeuldig, peulen 7-8 cm lang, recht tot zwak gebogen, afgeronde stompe top. Vroeg. Consumptiekwaliteit goed indien op tijd geoogst wordt. Zodra de peul iets ouder wordt, vormt ze direct een taaie perkamentlaag en kookt dan moeilijk gaar.

Van Record zijn selecties in de handel, die, in grotere mate dan de hieronder vermelde selecties, vooral onderaan de plant, veel slecht uitgegroeide peulen leveren.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1951-1952

Naam	Selectie van
Record	Gebr. Bongaerts, Beegden
Record	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen
Record	„Nunhem“, Haelen (L.)
Record	Fa. C. N. Vreeken, Dordrecht
Pronto	A. R. Zwaan & Zn., Voorburg

B — Heraut

Lijkt veel op Record. Heeft wat grotere, mooiere peulen. Consumptiekwaliteit ongeveer als van Record. Is gevoeliger voor nachtvorst dan Record.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1951-1952

Naam	Selectie van
Heraut	Jac. v. d. Meer Dzn, Roelofarendsveen

B — Morgenster — K.: A. R. Zwaan & Zn, Voorburg

Vrij fors gewas. Tamelijk tweepeulig. Peulen matig gebogen met spitse top, 8-10 cm lang, lichtgroen. Consumptiekwaliteit ongeveer als van Record. Oogst vroeg, productief.

Het rijpe zaad is rond, glad, geel.

Werd goedgekeurd in de praktijkproeven 1951-1952.

B — Lentebode

Tamelijk weinig vertakt, lichtgroen gewas. Overwegend éénpeulig. Peulen recht met wigvormig spitse top, ± 8 cm lang, zeer lichtgroen.

De consumptiekwaliteit is beter dan van Record, de peulen worden minder snel vliezig.

Oogst vroeg, tamelijk productief.

Het rijpe zaad is matig groot, ovaalrond, glad, crèmegeel. Oud ras, dat in de Langstraat reeds zeer lang op beperkte schaal door de tuinders wordt geteeld.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1951-1952

Naam	Selectie van
Lentebode	„Nunhem”, Haelen (L.)
Lentebode	Rijk Zwaan, Rotterdam

B — Vroege Hendrikspeul

Tamelijk grof gewas. Overwegend tweepeulig. Peulen recht tot zwak gebogen met afgerond stompe top, lichtgroen, 7-8 cm lang.

De consumptiekwaliteit is goed, mits op tijd geplukt wordt.

Oogst middelmatig laat, na de hiervoor genoemde rassen.

Productief.

Het rijpe zaad is vrij klein, rond, glad, geel.

PEULEN/PLUKSLA

O — Norrlands Express

IJl, middelmatig lang, niet vertakt, zeer lichtgroen gewas. Eénpeuldig, peulen zeer groot, recht met wigvormig spitse top, zeer lichtgroen, 9-10 cm lang.

Consumptiekwiliteit zeer goed, geheel zonder vlies, zodat niet precies op tijd geplukt behoefl te worden. Oogst zeer vroeg, matig productief.

Het rijpe zaad is groot, ovaal-rond, gerimpeld, crèmegeel. Om de zeer goede consumptiekwiliteit aan te bevelen voor *particulieren*.

Niet te verwarren met het minder vroege peulenras Norrland.

O — Lage Grije Roodbloeiende

Middelmatig lang.

Overwegend tweepeuldig, peulen zwak gebogen met stompe top, ± 8 cm lang, normaalgroen.

Consumptiekwiliteit goed. Blijft na het koken wat hard (z.g. knappend) en iets rinsig van smaak, hetgeen door vele mensen zeer geapprecieerd wordt.

Oogst laat. Productief. Het rijpe zaad is rond, glad, gedeukt, blauwgrijs gespikkeld.

Een overeenkomstig type is het ras *Dwarf Grey Sugar*, dat zeker aanbevelenswaardig is voor *particulieren*. Peulen sterker gebogen dan van Lage Grije Roodbloeiende. Is geheel zonder vlies, zodat deze peulen niet precies op tijd geplukt behoeven te worden.

1

2

1 = Lage Grije Roodbloeiende
2 = Dwarf Grey Sugar

O — Suikerpeul

Lijkt veel op Record, peulen lichter groen, wat kleiner dan van Heraut, iets meer ingesnoerd tussen de zaden en iets langere stelen. De consumptiekwiliteit is beter, daar de peulen minder vliezig zijn. Een nadeel zijn kleine blaadjes die voorkomen aan de stelen van de peulen.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1951-1952

Naam	Selectie van
Suikerpeul	Jac. v. d. Meer Dzn, Roelofarendsveen
Veense peul	„Nunhem“, Haelen (L.)

PLUKSLA

(*Lactuca sativa* L. var. *acephala* Alef.)

Daar de stengel gemiddeld pas 3 maanden na het zaaien gaat doorschieten, wordt de pluksla ook vaak gesneden (de eerste maal ± 50 dagen na het zaaien). De planten lopen daarna opnieuw uit en leveren na ± 25 dagen een tweede snede.

PLUKSLA/POMPOEN/POSTELEIN

A — Australische Gele

Wit zaad. Geelgroen, fijn gekruld, enigszins bitter blad. Voor rauwe sla en stoofsla.

B — Amerikaanse Roodrand

Wit zaad. Blad roodgetint (althans in de kou), iets gekruld, enigszins bitter.

Vanwege rode kleur bij teelt in de volle grond hoofdzakelijk voor stoofsla.

POMPOEN

(*Cucurbita maxima* Duch. en *C. pepo* L.)

Bij de pompoen komen vormen voor, die uitsluitend als sierplant gebruikt worden en andere, die eetbare vruchten leveren. Hieronder zijn alleen eetbare, niet rankende, vermeld. In verse toestand zijn de vruchten niet bijzonder smakelijk, maar ze kunnen, samen met ander fruit, verwerkt in vruchtensoep of -taart of ingelegd in suiker, een smakelijk gerecht geven. Ook gestoofd met een meelsausje wordt de pompoen wel gegeten; hiervoor gebruikt men de langvruchtige rassen (Vegetable Marrows), waarvan de vrucht onrijp gesneden moet worden.

Er kan eind Mei direct buiten gezaaid worden, maar beter is om de planten als bij komkommers op te kweken en later uit te planten, in de volle grond of aanvankelijk in bakken, waarvan het glas later verwijderd wordt. De teelt is in Nederland van weinig belang en geschiedt practisch alleen door particulieren.

Niet-rankende rassen

(Summer squashes)

O — Lange, Niet Rankende Groene Gestreepte (Zucchetti)

Donkergroen met lichtgroene vlekken en lengtestrepen. Plukrijp 35-40 cm, uitgegroeid 50-60 cm.

O — Lange, Niet Rankende Witte

Iets vroeger, kleiner en minder geel bij rijpheid dan de Lange Rankende Witte. Plukrijp 25-30 cm, uitgegroeid 35-40 cm.

POSTELEIN

(*Portulaca oleracea* L.)

Postelein vraagt voor zijn ontwikkeling veel warmte en vocht en wordt daarom onder warm of koud glas gezaaid. Vanaf Mei kan ook in de vollegrond gezaaid worden. De plantjes zijn zeer saprijp en broos, zodat zij zich niet voor lang vervoer of voor export lenen.

Men onderscheidt de groene postelein en de gele postelein. De groene wordt het meest gebruikt, daar deze sterker is dan

POSTELEIN/PREI

de gele. De gele gaat bij nat weer spoedig tot rotting over.

Postelein wordt zowel voor vers gebruik als voor conserven en voor de weck geteeld.

Al naar men grove of fijne postelein wenst, zaait men dun of dik.

A — Groene Postelein

Groot, dofgroen blad. Goed bestand tegen ongunstige weersomstandigheden. Het meest geteelde ras.

B — Gele Postelein

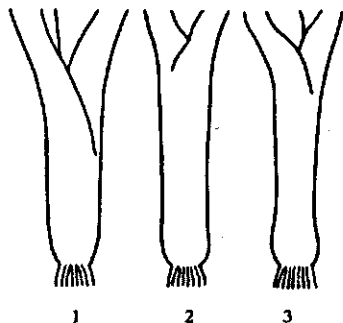
Glanzend, geelgroen blad. Mals, maar zwakker dan de Groene. Bij nat weer gemakkelijk rottend.

B — Breedblad Gele

Stengel grover en forser, bladeren iets kleiner, maar breder dan die van de Groene Postelein. Sterker dan de Gele, volgens mededelingen uit de practijk minstens even sterk als de Groene. Wordt op Walcheren zowel in de volle grond als onder glas geteeld.

PREI

(*Allium porrum* L.)

1 = Herfstreus 2 = Winterreus
3 = Brabantse Winter

In het algemeen verlangt men prei met een lange, dikke, vaste en blanke stam. Maar in bepaalde gevallen moet men deze eis noodgedwongen meer of minder matigen, terwille van eigenschappen als vroegheid of wintervastheid.

Naar de tijd van oogsten worden de preirassen ingedeeld in zomer-, herfst- en winterprei.

De zomerprei dient in hoofdzaak als toekruid bij sla e.d. Voor dit doel kan men echter even goed nog niet volgroeide herfstprei nemen. Voor de

zomerprei is derhalve geen plaats bij de beroepstuinder.

De herfstprei wordt in de nazomer en herfst geoogst en behoeft niet of slechts matig winterhard te zijn. De voor dit doel gebruikte rassen worden zeer zwaar en benaderen het ideaal van een mooie preivorm het meest.

De winterprei daarentegen moet in de winter op het veld kunnen blijven staan om gedurende winter en voorjaar geoogst te kunnen worden, zodat hij vóór alles winterhard moet zijn. Daar het moeilijk schijnt winterhardheid en zeer zware groei in één ras te combineren, zijn de winterpreirassen over het algemeen weer minder zwaar dan de herfstpreirassen. In het nieuwe ras Winterreus vindt men echter een ras, dat zwaar van stam wordt en tevens behoorlijk winterhard is.

Overigens komt het verschil tussen herfst- en winterprei in de teeltwijze niet altijd duidelijk naar voren. Is de prei nl. goedkoop, dan laat men de herfstprei vaak gewoon tot in de winter op het veld staan.

Krijgt men dan een zeer strenge winter, dan bevroren toch ook de gewone winterpreirassen. Alleen bij matige vorst zal men dan een verschil in wintervastheid tussen herfst- en winterprei ervaren.

Behalve de hieronder beschreven fijnzadige rassen worden ook soms grofzadige geleverd. De grofzadige winterassen zijn blijkens onze onderzoekingen onvoldoende winterhard. Het is dus aan te bevelen om op de grootte van het zaad te letten, in het bijzonder bij de teelt van winterprei.

Herfstprei

A — Herfstreus (Goliath, Olifant, Jumbo, Witte Zuil, d'Elbeuf)

Fijn zaad. Blad grijsgroen, zeer breed en dik. Stam zeer dik en vrij kort tot matig lang, van onder enigszins taps toelopend. Zeer productief. Bij tijdig oogsten weinig afval. Matig winterhard. Het meest geteelde herfstras.

Winterprei

A — Winterreus (Siegfried, Westlandia, de Liège)

Fijn zaad. Blad donkergrijsgroen, breed en dik. Stam dik en recht, van onderen soms zeer zwak verdikt. Bereikt pas in de winter zijn volle ontwikkeling en kan tot diep in het voorjaar geoogst worden. Behoorlijk winterhard. In zeer strenge winters befrist dit ras echter ook.

Het meest geteelde winterras.

B — Brabantse Winter

Fijn zaad. Blad grijsgroen, matig breed en matig dik. Stam vrij kort en matig dik, van onderen duidelijk tot een knobbel verdikt.

De verschillende herkomsten van dit ras variëren zeer sterk in hun eigenschappen en ook in de winterhardheid.

RAAPSTELLEN

Raapstelen zijn de jonge bladeren en bladstelen van consumptierapen of van Chinese kool. De eerste zijn groen, de laatste geel, althans voor zover afkomstig van de rassen Pé-Tsai en Wong-Bok. Van het ras Cantonner Witkrop zijn ze bleekgroen. Verder is de bladgroente Namenia in de handel. Dit is een vertegenwoordiger van Brassica rapa, die, dik gezaaid, raapstelen levert en dun gezaaid, na uitdunning, planten geeft, die ongeveer de grootte krijgen van een krulandijvieplant.

Alle rassen van raapstelen hebben vaak ernstig te lijden van aardvlooien. Men bestrijde deze derhalve tijdig.

Raapstelen worden vrijwel uitsluitend onder glas geteeld,

RAAPSTELLEN/RABARBER

als tussenteelt of als voorteelt. De afzet op de binnenlandse markt is beperkt; wordt alleen gevraagd in perioden van schaarste aan verse groenten. Voor de binnenlandse markt moet het product fijn en mals zijn, hetgeen men bereikt door dik te zaaien.

A — Namenia — Intr. N.V. Gebr. van Namen, Dordrecht. 1937-1938

Geschikt voor het winnen van raapstelen in het voorjaar, door betrekkelijk dik te zaaien. Echter niet te dik zaaien, daar men dan weinig gewicht krijgt en het gewas spoedig gaat rotten. Een selectie met minder diep ingesneden bladeren is als *Verbeterde Namenia* in de handel.

A — Gewone Groene

Bladeren en bladstelen van de consumptieraap. Deze zijn groen van kleur en enigszins behaard. Vaak wordt het consumptierapenras Platte Witte Mei voor Gewone Groene raapstelen geleverd.

O — Gele Malse

Jonge bladeren en bladstelen van Chinese kool. Kleur geelgroen of bleekgroen. Op vochtige gronden spoedig last van gele lobbladeren. Voor particulieren, die op gele, malse blaadjes prijs stellen.

RABARBER

(*Rheum rhabarbarum* L. en *Rh. rhaponticum* L.)

Rabarber kan worden vermenigvuldigd door middel van zaad of door middel van het scheuren van de moederplant. Daar de rassen niet zaadvast zijn, geeft men de voorkeur aan scheuren. Men kan een moederplant daartoe in herfst of voorjaar in zoveel delen opsplitsen als er „neuzen" aanwezig zijn.

Rassen met rode, volle, ronde stelen en niet spoedig zaadstengels vormend, genieten de voorkeur.

1

2

3

4

Dwarsdoorsneden van de bladstelen

1 = Goliath

2 = Paragon

3 = Victoria

4 = Champagne Rood

A — Goliath

Stelen zeer dik; sterk gootvormig met brede rand; uitwendig groen met karmijnrood, inwendig groen, scherpzuur door een betrekkelijk laag kalkgehalte. Vormt meestal enige zaadstengels. Is laat. Toch zeer goed bruikbaar voor forcering, omdat de stelen dan roder worden dan in de volle grond en bovendien aanmerkelijk dikker zijn dan die van Paragon.

Voor directe consumptie en conservering. Het gebruik van dit ras neemt tegenwoordig in verschillende streken toe, doordat de kg-opbrengst hoger is dan van Paragon.

A — Paragon

Stelen slank, gootvormig, met een scherpe, opstaande rand, niet zeer lang; uitwendig groen met karmijnrood, inwendig vrijwel groen; van goede kwaliteit. Vormt vrijwel geen zaadstengels. Is vrij vroeg. Kan buiten vervroegd worden. Behalve voor gewone consumptie zeer geschikt voor jambereiding. Kan zeer vroeg in de zomer nogmaals geoogst worden.

Is bij forcering wel vroeg, maar geeft dan vaak dunne stengels.

B — Champagne Rood

Stelen rank, zeer zwak gootvormig tot vrijwel vlak, aan de achterzijde duidelijk geribd, niet zeer lang. Uitwendig aan de stengeltop groen, naar beneden toe helderrood wordend, inwendig rood; van zeer goede kwaliteit. Vormt soms wel enige zaadstengels. Is iets vroeger dan Paragon en kan goed getrokken worden, hoewel we de stelen graag wat dikker zouden zien.

Wordt aangetroffen in Kennemerland, maar de belangstelling voor dit ras neemt ook in andere streken toe.

B — Victoria (Queen Victoria)

Stelen groen, beneden karmijnrood, inwendig groen, middelmatig dik en vrij lang. Vroeg, schiet meestal door.

O — Vroege Engelse

Waarschijnlijk afkomstig uit Engeland. Synoniem met „Verbeterde Victoria”. Stelen vrij lang, enigszins gootvormig; dun en krom, doordat de plant breed uitgroeit; kleur ongeveer als Victoria. Vormt zaadstengels. Kan zeer vroeg worden geoogst. Ook geschikt voor forcering. Stelen echter minder dik dan van Goliath. Wordt weinig meer geteeld.

R A D I J S

(*Raphanus sativus* L. var. *radicula* Pers.)

De vroegste radijs komt ter beschikking omstreeks Maart, wanneer het tekort aan vitamine C zeer sterk wordt. Radijs is voor het helpen aanvullen van dit tekort in Maart en daarna een belangrijke bron.

VROEGE RADIJS

Vroege radijs wordt vooral geteeld onder koud glas (plat glas, onderteelt in druivenkassen, tussenteelt bij bloemkool in het warenhuis, enz.) en in de vollegrond.

Van belang is in de eerste plaats de hoeveelheid loof. Dit moet niet te zwaar zijn, maar zwaar genoeg om het bossen van de radijs mogelijk te maken. De hoeveelheid loof is niet alleen afhankelijk van het ras, maar ook van de groeiomstandigheden. In de meeste gevallen komt men het best uit met rassen, die een middelzwaar loof bezitten. Alleen onder omstandigheden, die een extreem gunstige invloed op de loofgroei uitoefenen (b.v. glas op veengrond) wordt het loof van

RADIJS

de rassen met middelmatig loof te zwaar. In die gevallen gebruikt men nog de extra kortloof typen. Deze maken dan juist genoeg loof; onder meer normale omstandigheden is het loof van deze typen te kort voor het bossen.

Verder is de gevoeligheid voor het voos- worden van groot belang. Bij radijs, die in Maart en begin April wordt geoogst, heeft men er nog niet veel last van. Voor deze zeer vroeg geoogste radijs is snelle groei van meer belang dan grote resistentie tegen voosheid. Maar bij radijs, die eind April-Mei wordt geoogst, treedt voosheid zeer gemakkelijk op; ook nog tijdens het vervoer of tijdens het verblijf in de groentewinkel. Daarom is hiervoor resistentie tegen voosheid van meer belang dan snelle groei. Sinds A. R. Zwaan de Cherry Belle heeft gekweekt, is het niet meer nodig dat men in de grote steden eind April-Mei zoveel voze radijs ontmoet, want dit ras kan een royale grootte bereiken en dan ook nog worden vervoerd zonder voos te worden.

Het belang van de groeisnelheid is reeds genoemd. Verder zijn een goede vorm en een goede kleur dingen die bij de rassenkeuze een grote rol spelen.

A — Ronde Helderrode

Loof matig lang; knol bolvormig; kleur krachtig helder rood. Sommige selecties zijn snel of tamelijk snel voos; deze gebruikte men uitsluitend voor zeer vroege teelt. Andere hebben wat meer loof dan de meeste selecties van dit grondras; deze zijn in de regel wat later oogstrijp en dus niet zo geschikt voor de allervroegste oogst.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1951-1952

Naam	Selectie van	Gebruikswaarde		Opmerkingen
		voorjaar glas	voorjaar open grond	
Ronde Rode Broei No 6205	W. de Zeeuw J.Gzn, Barendrecht N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	+	+	} Alleen voor zeer vroege teelt
		+	+	
Ronde Rode Broei	Coöp. „W.-Friesland”, Wijdene	-	+	
Ronde Rode Broei Saxa Broei	N.V. „Hem” te Hem N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	+	+	
Ronde Rode Broei & V.gr.	Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+	
Ronde Rode Broei	N.V. Wed. P. de Jongh, Goes	+	+	} wat meer loof
Vuurbal	N.V. Supergran, Overveen	-	+	
Non Plus Ultra	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	+	+	

Legenda: + = geschikt; - = niet geschikt.

A — Ronde Scharlakenrode

Loof matig lang; knol bolvormig of afgeplat bolvormig; kleur overwegend rood met paars er in. In verscheidene selecties begint het paars meer of minder te verdwijnen en vormt de kleur reeds een overgang naar helderrood. Dit is in onderstaande tabel aangegeven met ov. Onder de goedgekeurde selecties zijn er die snel of tamelijk snel voos zijn; deze gebruike men uitsluitend voor zeer vroege teelt.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1951-1952

Naam	Selectie van	Kleur	Gebruikswaarde		Opmerkingen
			voorjaar glas	voorjaar open grond	
Ronde Rode Broet	Enkhuizer Zaadh. Enkhuizen	ov.	-	+	alleen voor zeer vroege teelt alleen voor zeer vroege teelt; barst niet gauw alleen voor zeer vroege teelt idem
Ronde Rode Broet & V.gr.	Fa. Jos Huizer Azn. Rijsoord		+	+	
Perozo Globe	P. Rood & Zn, Bovenkarspel	ov.	-	+	
Ronde Rode Broet	Fa. A. Zwaan Jr, Enkhuizen	ov.	+	+	
Ronde Rode Broet	Fa. H. v. Noort Wzn, Zwijndrecht	ov.	-	+	Langzaam voos
Ronde Rode V.gr.	Fa. Gebrs Oudijk, Waddinxveen	ov.	+	+	
Excelsior V.gr.	N.V. C. W. Pannevis Delft	ov.	-	+	
Ronde Rode V.gr.	Fa. Jo's Reyers, Zwijndrecht	ov.	-	+	
Vuurkogel	Abr. Sluis, Enkhuizen		+	+	
Non Plus Ultra	N.V. Gebrs Sluis, Enkhuizen		+	+	
Ronde Rode V.gr.	N.V. Gebrs Sluis, Enkhuizen		-	+	
Scarlet Globe Medium	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen	ov.	-	+	
Scarlet Globe Broet	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen	ov.	+	+	

Legenda: ov. betekent overgang van paars naar helderrood;
+ = geschikt; - = niet geschikt.

A — Cherry Belle — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg.
Kw.r.: 1951

Loof matig lang; knol bolvormig; kleur helder scharlakenrood, soms met iets rose. Zeer resistent tegen voosheid en barsten. Bijzonder geschikt voor het leveren van een goed ontwikkelde, niet voze radijs. Goedgekeurd in de Practijkproeven 1951-1952.

Een uitvoeriger beschrijving van de hierboven genoemde rassen en selecties kunt u vinden in Mededeling no 44 van het I.V.T. „Practijkproeven met Ronde Rode Radijs 1951-1952” door Dr O. Banga.

RADIJS

A — Ronde Rode Groot Witpunt

Loof matig tot tamelijk lang; knol bolvormig; kleur bovenste deel rood, onderste deel wit. Speciaal de latere vollegrondselecties bezitten een grote mate van resistentie tegen voosheid.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1953-1954

Naam	Selectie van	Gebruikswaarde		Opmerkingen
		glas	open grond	
Groot Witpunt	C. Arkenbout, Zwijndrecht	+	+	Al deze selecties zijn speciaal geschikt voor broei; zij worden bij gewone vollegrondsteelt snel voos. * onderscheiden zich door een meer heldere kleur van het rood
Groot Witpunt Broei	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	+	+	
Groot Witpunt Broei *	Coöp. W. Friesland, Wijdenes	+	+	
Ronde Rode Groot Witpunt	Fa. Gebr. Oudijk, Waddinxveen	+	+	
Gaudry Broei	N.V. D. v. d. Ploeg, Zwijndrecht	+	-	
Gaudry	Abr. Sluis, Enkhuizen	+	-	
Halfrood Halfwit Broei	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	+	-	
Groot Witpunt Broei	N.V. Supergran, Overveen	+	+	
Zwaan's Columbia Groot Witpunt Broei *	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	+	+	
Groot Witpunt Vollegrond	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	-	+	
Half Rood Half Wit	P. C. en L. de Jongh, Goes	-	+	
Half Rood Half Wit Vollegrond	N.V. D. v. d. Ploeg, Zwijndrecht	-	+	
Groot Witpunt Vollegrond	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen	-	+	
Ronde Roserode Met Grote Witte Punt **	N.V. A. Zwaan Jr, Enkhuizen	-	+	Zeer resistent tegen voos worden.
Zwaan's Bicolor Half Rood Half Wit Vollegrond**	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	-	+	
Groot Witpunt (Sparkler)	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	-	+	** meer speciaal voor Barendrecht e.o.

Legenda: + = geschikt; - = niet geschikt.

B — Ronde Scharlakenrode Extra Kortloof

Loof zeer kort, alleen onder omstandigheden die de loofgroei bijzonder sterk bevorderen (b.v. glas op venige grond) lang genoeg voor het bossen; knol bolvormig of afgeplat bolvormig; kleur overwegend rood met paars er in.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1951-1952

Naam	Selectie van
Ronde Rode Kortloof	M. van Beusekom, Utrecht
Ronde Rode Broei	Koning & Vlieger, Goes
Ronde Rode Broei	Fa. Gebr. Oudijk, Waddinxveen
Non Plus Ultra	Fa. Jo's Reyers, Zwijndrecht
Ronde Rode Broei	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen

B — Ronde Rode Klein Witpunt

Loof matig tot tamelijk lang; knol bolvormig, soms iets afgeplat; kleur meestal rood met iets paars en kleine witte punt. Wordt plaatselijk door tuinders gebruikt.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1953-1954

Naam	Selectie van	Gebruikswaarde		Opmerkingen
		glas	open grond	
Klein Witpunt Broei *	N.V. Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	+	+	* zijn typische broeiselecties; zij worden bij vollegrondsteelt snel voos.
Klein Witpunt Broei	N.V. Wed. P. de Jongh, Goes	+	-	behoorlijk resistent tegen voosheid.
Klein Witpunt Broei *	Fa. F. de Vries & Zn, Alphen a/d Rijn	+	+	
Klein Witpunt Vollegrond	Rijk Zwaan, Rotterdam	-	+	als typische vollegrondselectie zeer resistent tegen voosheid.

B — Ronde Rode Klein Witpunt Extra Kortloof

Loof zeer kort, alleen onder omstandigheden die de loofgroei bijzonder sterk bevorderen (b.v. glas op venige grond) lang genoeg voor het bossen; knol enigszins afgeplat bolvormig; kleur meestal rood met iets paars en kleine witte punt.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1953-1954

Naam	Selectie van	Gebruikswaarde	
		glas	open grond
Klein Witpunt Broei	Coöp. „West-Friesland”, Wijdenes	+	-
Klein Witpunt Broei	Fa. Jo's Reyers, Zwijndrecht	+	-
Scarlet Gem (Klein Witpunt Broei)	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	+	-

B — Roodkopje (Zwijndrechtse, Hoog Wit)

Loof matig lang tot fors; knol bol- tot soms iets hoog-bolvormig; kleur wit met klein rood kopje. Onder de latere vollegrondselecties vindt men er, die een grote mate van resistentie tegen voosheid bezitten. Wordt plaatselijk door tuinders gebruikt.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1953-1954

Naam	Selectie van	Gebruikswaarde	
		glas	open grond
Groot Witpunt Glas en Vollegrond	Fa. Jos Huizer Azn, Rijsoord	+	+
Half Rood Half Wit (Groot Witpunt Broei)	N.V. C. W. Pannevis, Delft	+	+
Groot Witpunt Broei	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	+	+
Groot Witpunt Kortlof	W. de Zeeuw J.Gzn, Barendrecht	+	-
Groot Witpunt Broei	Rijk Zwaan, Rotterdam	+	+
Zwijndrechtse Groot Witpunt .	Jan A. Zwaan, Voorburg	-	+
Half Rood Half Wit Vollegrond	Rijk Zwaan, Rotterdam	-	+

B — Capriccio — K.: N.V. A. R. Zwaan en Zn, Voorburg

Loof matig lang; knol bolvormig; kleur wit met rood kopje. Zeer resistent tegen voosheid. Zachte smaak. Zeer geschikt voor particulieren. Voor dit doel goedgekeurd in de Practijkproeven 1953-1954.

B — Halflange Scharlakenrode

Loof kort tot vrij fors; knol halflang cilindervormig; kleur scharlakenrood.

B — Halflange Scharlakenrode Witpunt (French Breakfast)

Loof kort tot vrij fors; knol halflang cilindervormig; kleur bovenste deel scharlakenrood, onderste deel wit.

B — Ronde Witte

Loof kort tot tamelijk kort; knol afgeplat bolvormig of bolvormig; kleur wit. Wordt bij Amsterdam geteeld, om tezamen met ronde rode radijs tot gemengd rood met witte bossen te worden gebonden.

N — Scarlet Globe

Loof matig lang tot fors; knol op lengtedoorsnee kort ovaal; kleur krachtig helder rood. Dit ras heeft in Amerika de meeste andere rassen verdrongen en is daar nu het hoofd ras.

In Nederland is men aan de kort ovale vorm niet gewend; daarom wijst men het voorsnog van de hand. In de Practijkproeven 1951-1952 waren de tuinders het er echter over eens, dat het ras, afgezien van de ongewone vorm van de knol, een goede indruk maakte.

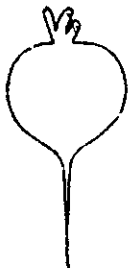
GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1951-1952

Naam	Selectie van	Gebruikswaarde		Opmerkingen
		glas	open grond	
Scarlet Globe	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen	-	+	Tam. fijn loof
Scarlet Globe	A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	-	+	
Lone Star	A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	+	+	
Cavalier Kortloof	A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	+	+	

ZOMERRADIJS

Voor de teelt in de zomer kan men in principe drie groepen van rassen gebruiken.

- Rassen uit de groep van de vroege radijs, welke een grote mate van resistentie tegen voosheid bezitten, zoals Cherry Belle en de late vollegrondselecties van de witpunttypen. Men zie hiervoor onder het hoofd „Vroege Radijs“.
- Rassen uit de groep van de zgn. Reuzen. Dit zijn langzaam groeiende rassen, die een zeer grote ronde knol vormen, welke lang kan staan zonder voos te worden. Hiervan zijn in de Practijkproeven 1951-1952 goedgekeurd de rassen Scarlet Champion en Komeet (zie hieronder).
- Rassen uit de groep van de lange radijs, zoals Ijskegel.

A — Scarlet Champion — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg. Kw.r.: 1951

Loof fors; knol groot, bolvormig; kleur helder rood. Wordt niet spoedig voos.

A — Komeet — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg

Loof tamelijk fors; knol tamelijk groot, bolvormig; kleur helder rood. Wordt niet spoedig voos.

B — Ijskegel

Loof tamelijk fors; knol lang, spits toelopen; kleur wit met een weinig groen aan de kop.

RAMENAS

(*Raphanus sativus* L. var. *niger* (Mill.) Pers.)

Zomer- en herfstramenas wordt vanaf half April gezaaid en in de zomer of de herfst geoogst. Men zaait winterramenas eind Juni-begin Juli en root de knollen in de herfst, vóórdát de vorst invalt.

Zomerrassen

B — Delicatess

Loof vrij fors. Knol iets hoogronnd, iets stomppuntig, wit, zeer vroeg oogstbaar.

B — Zeempjes (Fijne Vroege Gele Zomer)

Loof vrij kort. Knol matig groot, platronnd, geel. Dicht bij dit ras staat de Wener Gele Zomer.

B — Ronde Zwarte Zomer

Loof fors. Knol vrij groot, platronnd, zwart.

B — Lange Zwarte Zomer

Loof fors. Knol vrij groot, halflang, spits toelopend, zwart.

B — Chinese Ronde Roserode

Loof vrij fors. Knol matig groot, ovaal, roserood tot karmijnrood.

B — Chinese Halflange Witte

Loof fors. Knol halflang, spits toelopend, wit.

B — Chinese Halflange Roserode

Loof vrij fors. Knol matig lang, cilindervormig, stomppuntig, donkerroserood.

B — Chinese Lange Witte

Loof fors. Knol vrij lang, iets stomppuntig, wit.

B — Münchener Bier

Loof fors. Knol vrij groot, tolvormig, wit.

Winterrassen

A — Ronde Zwarte Winter

Loof fors. Knol vrij groot, rond, boven afgeplat, zwart.

A — Lange Zwarte Winter

Loof fors. Knol vrij lang, spits toelopend, zwart.

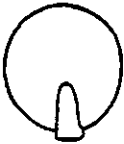
B — Erfurter Lange Witte Winter

Loof fors. Knol lang, spits toelopend, wit.

RODE KOOL

*(Brassica oleracea L. var. rubra DC.)*Vroeg

A — Langendijker Vroege Rode

Stronk kort. Blad rood met groene tint, rond, kort gesteeld. Kool rond tot hoogronde, paarsrood van kleur. Blad en kool zijn met een dikke waslaag bedekt.

Zaai: Februari onder glas. Oogst: half Juli tot half Augustus.

Gewicht: 2,0 tot 2,5 kg.

Geschikt voor weeuwenteelt.

De van dit ras aanbevolen selecties variëren in vroegheid. De vroegste selecties zijn het best geschikt voor goede, opdrachtige gronden en kunnen iets nauwer worden geplant. Op de zwaardere gronden neme men liever de iets latere selecties. Deze zijn wat bladrijker, beter tegen ongunstige omstandigheden bestand en leveren een beter gekleurde kool.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1950-1951

Naam	Selectie van
Langendijker Vroege	P. Aker, Hoogkarspel
Langendijker Vroege	Fa. Gebr. Bakker, Noord-Scharwoude (Overgangstype naar Langendijker Herfst)
Langendijker Allervroegste	Fa. Gebr. Bakker, Noord-Scharwoude
Langendijker Vroege	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Langendijker Vroege	C. Groen, Sint Pancras
Langendijker Vroege	Wed. M. Hoogeboom, Kalverdijk
Langendijker Allervroegste	Jac. Jong, Noord-Scharwoude
Langendijker Vroege	B. van Loenen, Zuid-Scharwoude (Overgangstype naar Langendijker Herfst)
Langendijker Vroege	M. Nieuwland, Sint Pancras
Langendijker Vroege	N. Snekes & Zoon, Zuid-Scharwoude
Langendijker Vroege	Coöp. „West-Friesland”, Wijdenes
Langendijker Vroege stam 25	Coöp. „West-Friesland”, Wijdenes
Langendijker Vroegste 4002	A. R. Zwaan & Zoon, Voorburg
Langendijker Vroege stam A	Rijk Zwaan, Rotterdam (Zeer vroeg type)

O — Zenith

Stronk kort tot half lang. Blad donker grijsrood, zwak gebobbeld met dunne waslaag. Kool rond, donkerrood.

Zaai: Februari onder glas. Oogst: begin Augustus.

Gewicht: 1,0 tot 1,5 kg.

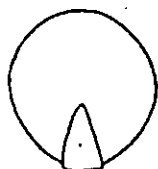
Dit ras is iets later en minder productief dan Langendijker Vroege Rode en daarom voor de beroepsteelt niet aanbevelenswaardig. Door de goede smaak en

RODE KOOL

kleur voor particulieren echter zeer aantrekkelijk. Helaas zijn er zeer weinig rasechte selecties in de handel.

Herfst

A — Langendijker Herfstrode

Stronk matig lang. Veel en groot blad met dunne waslaag. Kool groot, rond tot hoogrond, donkerrood.

Zaai: 2e helft Maart. Oogst: September tot October.

Gewicht: 3,0 tot 4,0 kg.

De aanbevolen selecties vertonen slechts geringe verschillen in vroegheid en opbrengst.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1950-1951

Naam	Selectie van
Langendijker Herfstrode . .	P. Aker, Hoogkarspel
Langendijker Herfstrode . .	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Langendijker Herfstrode . .	Gebr. Broersen, Harenkarspel
Langendijker Herfstrode . .	Wed. M. Hoogeboom, Kalverdijk
Langendijker Herfstrode . .	Jac. Jong, Noord-Scharwoude
Langendijker Herfstrode . .	B. van Loenen, Zuid-Scharwoude
Langendijker Herfstrode . .	N.V. P. Rood & Zoon, Bovenkarspel
Langendijker Herfstrode . .	Coöp. „West-Friesland”, Wijdenes
Langendijker Herfstrode . .	J. Wit, Broek op Langendijk
Langendijker Herfstrode . .	A. R. Zwaan & Zoon, Voorburg
Langendijker Herfstrode . .	Rijk Zwaan, Rotterdam

Bewaarkool

A — Langendijker Bewaarrode

Type I: Stronk vrij lang. Groot, kort-gesteeld blad met gladde, iets golvende rand. („Graag type”)

Type II: Stronk lang. Matig groot blad, dat zeer lang gesteeld is. Blad ovaal met gekartelde en geploide rand. („Taaie type”)

Van beide typen is de kool omgekeerd eirond en donkerrood van kleur.

Zaai: 2e helft Maart. Oogst: eind October.

Gewicht: 2,0 tot 3,0 kg.

Van de boven aangegeven typen wordt verondersteld dat het grage type productief en minder goed bewaarbaar zou zijn, terwijl het taaie type minder productief doch zeer goed te bewaren zou zijn. Voorts zouden de grage typen meer geschikt zijn voor zware gronden, terwijl het taaie type zich op de lichtere gronden beter zou ontwikkelen.

In de praktijkproeven bleek evenwel dat deze scheiding niet door te voeren is, omdat op de ene grond een taaie type er graag uitziet, terwijl omgekeerd ook grage typen zich als taaie kunnen

RODE KOOL/SAVOYE KOOL.

voordoen. Daarom werden de kwalificaties „graag” en „taai” alleen toegepast op de bewaareigenschappen. Een matig bewaarbare selectie werd „iets graag”, een goed bewaarbare werd „taai” genoemd. Laatstgenoemde zijn voor langdurige bewaring geschikt, terwijl de „iets grage” typen weliswaar productiever zijn, doch vrij vroeg geruimd moeten worden.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1951-1952

Naam	Type	Selectie van
Langendijker Rode Bewaar .	iets graag	Fa. Gebr. Bakker, Noord-Scharwoude
Langendijker Rode Bewaar .	taai	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhutzen
Langendijker Rode Bewaar .		Gebr. Broersen, Harenkarspel post Tuitjenhorn
Langendijker Rode Bewaar .		Gebr. Entes, Kalverdijk, Harenkarspel
Langendijker Rode Bewaar .		A. Kalverdijk-van Rijn, Noord-Scharwoude
Langendijker Rode Bewaar .	iets graag	B. v. Loenen, Zuid-Scharwoude
Langendijker Rode Bewaar .	taai	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen
Langendijker Rode Bewaar .	iets graag	Coöp. „W.-Friesland”, Wijdenes
Langendijker Rode Sel. B '50	iets graag	Rijk Zwaan, Rotterdam
Langendijker Rode Sel. A '49	zeer taai en donker, laat soms iets los	Rijk Zwaan, Rotterdam

Voor uitvoeriger beschrijving der goedgekeurde selecties raadplege men Mededeling no 57 „Practijkproeven met Rode Kool 1950-1951” door J. R. Jensma en A. Kraai.

SAVOYE KOOL

(*Brassica oleracea* L. var. *sabauda* (L.) Schulz)

Men onderscheidt savoye kool in gele en groene rassen. De gele zijn min of meer geelgroen van kleur en vormen een vaste ronde kool. De groene zijn overwegend groen tot zeer donkergroen gekleurd, terwijl het blad sterker gebobbeld en de kool dikwijls tamelijk los van structuur is. Ook is de overgang van kool naar omblad soms zeer geleidelijk, waardoor het mogelijk wordt een deel van het omblad mede te verkopen. In het algemeen is het percentage „groen blad” dat men bij groene savoye kool in handen krijgt hoger dan bij enige andere sluitkoolsoort. Dit komt de voedingswaarde en de smaak zeer ten goede.

In gele savoye kool selecteert men om deze redenen de laatste jaren sterk op een donkergroene bladkleur. Men hoopt deze te kunnen combineren met de productiviteit van deze rassen en met de geschiktheid voor bewaring. Het is daarom niet uitgesloten dat de indeling in groene en gele rassen op den duur niet houdbaar zal blijken te zijn. De gele rassen worden hoofdzakelijk aan de Langendijk geteeld, terwijl de groene rassen over het gehele land worden aangetroffen.

GROENE SAVOYE KOOL

Vroeg

A — Vroeg Groene Spitse

Weinig, vrij grof gebobbeld omblad. Kool spits tot stompspits, weinig gebobbeld, groengeel.

Zaai: Februari. Oogst: begin Juli.

Gewicht: 1,0 tot 1,5 kg.

Dit is een zeer vroeg en productief ras. Ook geschikt voor weeuwenteelt.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1954-1955

Naam	Selectie van
Spitse Vroeg	M. van Beusekom, Utrecht
Vroeg Groene Spitse	Jac. Jong, Noord-Scharwoude
Allervroegste Groene Spitse	N.V. A. R. Zwaan, Voorburg
Allervroegste Groene Spitse	Rijk Zwaan, Rotterdam
Vroeg Groene Spitse	Rijk Zwaan, Rotterdam

B — Zeer Vroeg Groene

Zeer weinig, grof gebobbeld omblad. Kool stompspits tot rond, zeer weinig gebobbeld, geel met iets groen.

Zaai: Februari. Oogst: eind Juni.

Gewicht: 0,75-1,00 kg.

Dit is het vroegste ras in deze groep.

De productiviteit is redelijk. Een bezwaar is echter, dat de oogstrijpe kool spoedig barst, reden waarom een spreiding van de aanvoer niet mogelijk is.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1954-1955

Naam	Selectie van
Stam A vroeg	Jac. Jong, Noord-Scharwoude
Stam B vroeg	Jac. Jong, Noord-Scharwoude

B — Advent — intr.: Jacob Jong, Noord-Scharwoude, 1938

Weinig, grof gebobbeld, donker grijsgroen omblad. Kool rond tot iets hoogronde, zeer weinig gebobbeld, matig vast.

Zaai: Augustus of Februari. Oogst: begin Juni tot half Juli.

Gewicht: 0,5 tot 1,5 kg.

De vroegste selecties in dit ras zijn weinig productief en barsten snel. Om deze reden werden ze in de praktijkproeven niet aanbevelenswaardig geacht.

Een latere selectie, die genoemde bezwaren niet vertoonde, werd goedgekeurd.

GOEDGEKEURDE SELECTIE PR.PR. 1954-1955

Naam	Selectie van
Vroege Groene (Advent-type).	Jac. Jong, Noord-Scharwoude

O — Fijne Vroege Groene

Fijn en sterk gebobbeld, donkergroen omblad. Kool klein, spits, matig vast, sterk gebobbeld.

Zaai: begin Februari. Oogst: begin Juli.

Gewicht: 1,0 tot 1,5 kg.

Door zijn lage opbrengst niet voor de beroepsteelt geschikt. De goede smaak en de aantrekkelijke donkergroene kleur maken het evenwel voor de particulier zeer geschikt. Ook voor weeuwenteelt en nateelt te gebruiken.

Een goede selectie levert de N.V. Sluis en Groot te Enkhuizen (S. & G'tjes).

Herfst**A — Novum — intr.: Jacob Jong, Noord-Scharwoude, 1936**

Blad grof en sterk gebobbeld, donkergroen; kool iets platrond, vrij groot en vast, donkergroen, sterk gebobbeld. Ons meest geteelde groene savoye koolras. Het is productief en aantrekkelijk van uiterlijk.

Het verdient aanbeveling, dit ras vrij vroeg te planten, b.v. in de 2e helft van Juni. Bij latere plant- en oogstdatum treedt nl. gemakkelijk geel op, waardoor de handelswaarde vermindert.

A — Hammer

Vrij veel buitenblad, vrij sterk en vrij fijn gebobbeld, donkergrijsgroen. Kool groot en enigszins platrond. Onder deze en andere namen wordt een aantal vrij uiteenlopende typen geleverd, die behoorlijk bestand zijn tegen ongunstig herfstweer.

B — Bredase Vroege — intr.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen

Weinig buitenblad, donkergroen, sterk en vrij grof gebobbeld. Kool met een putje, platrond, sterk gebobbeld, vrij vast. Dit is een zeer vroege selectie in Bredase Putjes, die zich hiervan door zijn donkergroene kleur en geringe hoeveelheid omblad onderscheidt.

Geschikt voor vrijsterteelt rond Breda; het land is dan omstreeks half Augustus weer beschikbaar voor aanplant van aardbeien. Ook geschikt voor nateelt, mits voor de winter geoogst.

SAVOYE KOOL

B — Vertus

Veel buitenblad, vrij sterk en grof gebobbeld, grijsgroen. Kool groot, platrond, vrij grof gebobbeld. Sterk variërend in vroegheid en winterhardheid.

Winterhard

B — Putjeskool

Groen, fijn of grof gebobbeld, platronde of hoogronde kool met korte stronk en weinig tot tamelijk veel omblad.

Dankt zijn naam aan het putje aan de top van de kool, dat ontstaat, doordat de bladeren niet over elkaar sluiten, zoals bij de andere rassen, maar vóór het bereiken van de top in een omgekrulde rand eindigen.

Er zijn verschillende typen van Putjeskool en ook verschillende namen, zoals de Bredase, Zwijndrechtse, Westlandse en Deventer, maar deze namen worden meer of minder door elkaar gebruikt, terwijl de uniformiteit van vele selecties vaak heel wat te wensen overlaat.

De *Bredase* is meestal platrond van vorm en voorzien van een groot aantal buitenbladeren, die min of meer rozetachtig op de korte stronk staan.

De *Zwijndrechtse* is hoogronde van vorm en meestal laat. Het blad staat meer opgericht dan van de Bredase.

De *Westlandse* en de *Deventer* staan min of meer tussen de Bredase en de Zwijndrechtse in.

Onder de verschillende typen valt de Bredase Fijne van de N.V. Sluis en Groot op, die 1 à 1½ maand vroeger is dan alle andere onderzochte Putjeskoolherkomsten en daarom bij de categorie „Groen, vroeg” is ondergebracht. Voor vroege teelt of voor nateelt, die voor de winter klaar is, is dit een geschikt ras, daar het in verreweg de kortste tijd een kool voortbrengt, die in netto-gewicht tenminste even zwaar, in de meeste gevallen zelfs zwaarder is dan de andere herkomsten.

De andere typen, die onderzocht zijn, zijn alle aanzienlijk later, maar lopen verder uiteen wat betreft hun vastheid, de fijnheid van hun bobbeling, de vorm van de kool en de hoeveelheid omblad, die zij bezitten. Daar voor deze late typen hun waarde vooral in hun graad van wintervastheid moet zitten en deze nog niet bepaald is, zullen wij een nadere classificatie nog achterwege laten.

B — Winterkoning

Veel buitenblad, sterk en zeer fijn gebobbeld, donkergrijsgroen, met sterke wasbedekking. Kool vrij groot, rond, matig vast. Laat en behoorlijk winterhard.

GELE SAVOYE KOOL

Vroeg

A — Langendijker Vroege Gele

Stronk kort, blad opgericht, komvormig, weinig en matig fijn gebobbeld, geelgroen. Kool vast, matig groot, rond tot hoogrond.

Zaai: begin Februari. Oogst: half Juli.

Gewicht: 1,5 tot 2,0 kg.

Het vroegste gele ras. Zeer productief.

Herfst

A — Langendijker Herfstgele

Stronk kort, veel en groot buitenblad dat zwak en vrij fijn gebobbeld is, geelgroen tot groen van kleur. Kool vast, rond tot hoogrond, groot.

Zaai: begin Maart. Oogst: eind September.

Gewicht: 2,0 tot 3,0 kg.

Er komen selecties in voor met een groene of grijsgroene bladkleur.

B — Grote Gele Ronde

Stronk matig lang, veel blad, dat zwak en matig grof gebobbeld is, geelgroen. Kool groot, rond tot platrond, matig vast.

Plaatselijk geteeld onder de naam *Rijnsburger Grote Gele*. Door de goede smaak geschikt voor particulieren.

Bewaar

A — Langendijker Bewaargele

Stronk lang, veel buitenblad, dat zwak en matig grof gebobbeld is, geelgroen tot groen. Kool vrij groot, omgekeerd eivormig, zeer vast, geelgroen tot groen.

Het enige savoye koolras, dat geschikt is om te worden bewaard. Sommige selecties (o.m. van Jac. Jong te Noord-Scharwoude) hebben een donkergroene bladkleur.

O — Bloemendaalse Gele

Stronk matig lang, weinig blad, grof gebobbeld, geel van kleur; kool matig groot, eivormig, zeer los, goudgeel van kleur.

Dit ras is enigszins winterhard en goed van smaak. Door de lage opbrengst evenwel alleen geschikt voor particulieren.

SCHORSENEER

(Scorzonera hispanica L.)

Een tweejarig gewas, dat als éénjarig geteeld wordt voor de wortels. Er komt practisch altijd een aantal planten in voor, dat in het eerste jaar reeds doorschiet. Daar de wortels na het vormen van de bloemstengel taai en droog worden, wordt er naar gestreefd, het percentage te vroege schieters door selectie zo klein mogelijk te maken. Het gewas is winterhard. Opneming van de wortels vóór de winter is niet noodzakelijk. Schorseneren worden in gestoofde toestand gegeten.

Van alle in Nederland geveilde schorseneren loopt er ongeveer vier vijfde deel over de veiling te 's-Gravenzande.

A — Eénjarige Nietschieters (Veurse Nietschieters, Westlandse Nietschieters)

Mooie, lange wortel van goede kleur. Loopt tamelijk stomp toe.

A — Duplex — Intr.: Gebr. Sluis, Enkhuizen

Zwaarder en productiever dan bovenstaand ras. Consumptiewaarde goed.

SJALOT

(Allium ascalonicum L.)

Sjalotten worden rauw als toekruid gebruikt of ingemaakt op de wijze van zilveruitjes. In het bijzonder de partijen, die in het vroege seizoen met name van half Juni tot half Juli geoogst worden, vinden hun bestemming als toekruid, omdat er omstreeks dit tijdstip een tekort aan uien is. Daarom gaan dikwijls reeds begin Juni de sjalotten groen gebost van de hand („sla-uitjes”) en brengen dan veelal een goede prijs op.

In tegenstelling met de ui wordt de sjalot niet door zaad maar door jonge bolletjes vermenigvuldigd. Dit heeft tot gevolg, dat het virus, dat de mozaïekzieke sjalotten of „krulbosjes” veroorzaakt, gemakkelijk van de zieke ouderplant op de zich vormende bolletjes (klisters) overgaat. Derhalve is het van de grootste betekenis, uitsluitend van gezonde planten de nakomelingschap voor plantgoed te bestemmen. Het is daarom noodzakelijk de plantgoedwinning te baseren op een nauwkeurige gezondheidsselectie.

Hier te lande zijn drie grondrassen van sjalotten aanwezig. Door de Stichting Nederlandse Uien-Federatie wordt het winnen van selecties uit deze grondrassen bevorderd.

Ouddorpse Bruine Sjalot — Grondras

Wordt vrijwel uitsluitend geteeld in de omgeving van Ouddorp (Z.-H.). Kan vroeg geplant worden. Vroeger afrijpend dan de beide volgende rassen. Matig productief. Oogstzeker. Minder gevoelig voor valse meeldauw en waarschijnlijk even-

eens voor aantasting door de zo gevreesde aaltjesziekte en de uienvliegmade dan beide andere grondrassen.

Noordhollandse Strogele Sjalot — Grondras

Wordt geteeld in Noord- en Zuid-Holland. Mag niet te vroeg worden geplant wegens gevaar van doorschieten. Fors gewas. Productief. Gevoelig voor valse meeldauw, in verband waarmee de stikstofdosering aan de lage kant moet worden gehouden.

Groningse Sjalot — Grondras

Komt in eigenschappen veel overeen met de Noordhollandse Strogele. Heeft enige neiging tot vorming van losse sjalotten.

SNIJBIET

(*Beta vulgaris* L. var. *cicla* L.)

Van de snijbiet kan men op drie manieren groente verkrijgen:

- a. Door de planten flink uit te laten groeien, het blad af te snijden en het te ontdoen van de hoofdnerven. Het overblijvende bladmoes kan men dan als spinazie toebereiden.
- b. Door de bladeren in jonge toestand af te snijden, zodra zij zowat een handbreed hoog zijn, en deze in hun geheel als spinazie toe te bereiden. Dit afsnijden kan men meerdere malen achtereen herhalen, mits men rassen kiest, die er tegen bestand zijn.

Dit product is malser dan het onder a genoemd.

- c. Door de bladstelen en de bladnerven, al of niet gebleekt, op de wijze van asperges toe te bereiden. Hiervoor kiest men vooral rassen met brede ribben.

Behalve door particulieren wordt de snijbiet ook op kleine schaal voor de verkoop geteeld.

Bij zaai in Maart in de vollegrond is ze in Juni snijrijp.

Voor snijbiet mag geen suiker- of voederbietenzaad geleverd worden. Afgezien van een aantal morphologische verschillen in het blad is een zeer kenmerkend verschil, dat snijbiet geen tot biet verdikte hoofdwortel heeft.

Rassen die herhaaldelijk gesneden kunnen worden

A — Gladde Groene Gewone

Groot, glad, groen blad; smalle, lichtgroene bladstelen.

B — Gladde Gele Gewone

Lichtgroen blad.

SNIJBIET/SNIJMOES/SNIJPETERSELIE

Rassen met zware ribben

A — Gladde Groene Witribbige Zilver

Middelmatig groot, donkergroen, glad blad met helderwitte nerven. Korte, brede, helderwitte bladstelen.

A — Lucullus (Goudgele Gekrulde, Gekroesde Gele)

Groot, sterk gebobbeld, rechtopgaand blad. Brede, witte, sterk gootvormige bladstelen. Veel door particulieren geteeld.

B — Gekrulde Donkergroene Witribbige

Middelmatig groot, gebobbeld, donkergroen blad met witte nerven.

B — Geelbladige Witribbige

Groot, glad, geelgroen blad. Brede, witte bladstelen.

SNIJMOES

(*Brassica napus* L. var. *pabularia* (DC.) Rchb.)

Snijmoes is speciaal een gewas voor de vollegrond, dat, in Maart gezaaid, omstreeks Juni-Juli geoogst kan worden. Daartoe worden de op de wortelhals staande bladeren iets boven de grond afgesneden. Als men de hartbladeren spaart, kan men het moes enige keven na elkaar van dezelfde planten winnen. Behalve de echte snijmoes, gebruikt men ook wel savoye kool voor dit doel.

B — Blauwe Groninger Snijmoes

In Groningen bij kleine oppervlakten algemeen geteeld.

B — Groene Gekrulde

SNIJPETERSELIE

(*Petroselinum crispum* (Mill.) Airy-Shaw syn. *P. sativum* Hoffm.)

Snijpeterselie dient voor het kruiden van spijzen en bezit daarnaast waarde voor de opmaak van schotels.

A — Gewone Snij (Amsterdamse Snij)

Fors gewas met grote, gladde bladeren. Kan dikwijls gesneden worden. Goed voor de fabriek.

B — Fijngekrulde (Moskrul, Dwerg)

Vrij laag. Donkergroen, zeer fijn gekruld blad.

B — Fijngekrulde Donkergroene

B — Kroeskop

Het laagst groeiende ras. Zeer fijn gekruld, heldergroen blad. Voor particulieren.

B — Emerald (Smaragd)

Voor particulieren.

SNIJSELDERIJ

(*Apium graveolens* L.)

Snij-, struik- of bosselderij dient tot het kruiden van spijzen. De voornaamste teeltcentra zijn IJsselmonde, het Westland met de Kring, Rijnsburg, de omgeving van Amsterdam, Utrecht en Noord-Oost Groningen. Verder volgen dan nog Venlo, Breda, IJsselmuiden en enige andere plaatsen.

A — Amsterdamse Fijne Donkergroene

Gedrongen groei. Donkergroen, fijn, aromatisch blad. De bladstelen zijn zeer fijn en ontwikkelen zich bij dit ras in zeer groot aantal. De plant schiet niet spoedig door. Speciaal voor de teelt onder glas. Bij Amsterdam geteeld in de bakken, waarin komkommers hebben gestaan.

A — Westlandse Fijne

Matig hoog wordend met een groot aantal bladeren. Bladeren fijn, hoewel iets grover dan van de Amsterdamse Fijne Donkergroene.

A — Gewone Snij (Lange Bos, Grove Struik)

Forse groeiwijze, grof van steel en blad. Niet zoveel bladstelen per plant als bij Amsterdamse Fijne Donkergroene. Voor voorjaarsteelt in de vollegrond, speciaal voor de drogerij. Grote opbrengst.

B — Zwolse Krul

De bladeren zijn zeer fijn en diep ingesneden, zodat ze pluimvormig lijken. Zeer aromatisch. Tamelijk winterhard. Wordt bij Zwolle onder glas en in de vollegrond geteeld.

B — Holpijp of Weeuwenselderij

Een fors, grof groeiend ras, dat vrij winterhard is en in België veel gevraagd wordt.

SNIJSLA

(*Lactuca sativa* L. var. *longifolia* Lam. en ook *L. sativa* var. *capitata* L.)

Het losse blad wordt in jeugdige toestand bij de grond afgesneden en heeft alleen waarde in de winter en in de vroege voorjaarsmaanden, als er geen of weinig kropsla te krijgen is. De teelt wordt derhalve door de beroepstuinder uitsluitend onder glas toegepast. Veelal gebruikt men zaad van gewone kropsla, dat dicht gezaaid wordt, b.v. van Grote Gele of Zwart Duits. Daar snijsla snel moet groeien is het gewenst steeds zaad te gebruiken met een hoge kiemenergie. De echte snijsla onderscheidt zich van de kropsla, doordat zij geen of onvoldoende kroppen vormt. Snijsla kan na de eerste snede, na opnieuw uitlopen, nog een tweede snede leveren.

- A — Wit Broeidunsel — witzadig
- A — Zwart Broeidunsel — zwartzadig
- B — Wit Dunsel — witzadig
- B — Zwart Dunsel — zwartzadig

SPINAZIE

(*Spinacia oleracea* L.)

Van de spinazie kent men de gladbladige rassen en rassen met gebobbeld blad. De eerstgenoemde lenen zich het beste voor de teelt van snijspinazie voor directe consumptie en van pikspinazie voor de conservenfabrieken. Doordat het blad glad is, laat het zich gemakkelijk reinigen, hetgeen voor dit doel noodzakelijk is. In Nederland pleegt men in de beroepstuintbouw alleen gladbladige spinazie te telen.

De rassen met gebobbeld blad ontleen hun betekenis speciaal aan hun geschiktheid voor vervoer. De gebobbelde bladeren komen niet zo dicht opeen gepakt te liggen en broeien daardoor niet zo gauw als de gladde. Ook vertonen zij minder neiging om te verwelken of geel te worden tijdens het vervoer.

Spinazie kan het gehele jaar door geteeld worden, maar is in hoofdzaak een groente voor het gebruik in het voorjaar en herfst. De teelt vindt derhalve voornamelijk plaats in de winter- en vroege voorjaarsmaanden en verder in nazomer en herfst.

In de tijd van eind Juni tot Augustus moet men geen spinazie op het veld hebben, daar anders in „luizenjaren" kans bestaat, dat alles aan virusziekten te gronde gaat.

Bij de teelt in de winter en het voorjaar onder glas kan de wolf (*Peronospora spinaciae*) zeer schadelijk worden.

Hierbij hangt veel af van de weersomstandigheden. Grote vochtigheid, gepaard gaande met een matige temperatuur zijn zeer funest. Aangenomen mag worden, dat binnen enige jaren resistente rassen aan de markt zullen komen.

De spinazierassen kan men verdelen in:

I. Rassen, die gevoelig zijn voor lange dagen, wat schieten betreft.

Deze groep kan men verder verdelen in:

- a. rassen, die niet winterhard zijn;
- b. rassen, die winterhard zijn.

II. Rassen, die weinig gevoelig zijn voor lange dagen, wat schieten betreft.

De rassen van de laatstgenoemde groep, welke bij lange dagen langzaam schieten, zijn minder geschikt voor de teelt bij korte dagen, in de herfst en de winter. De zéér trage schieters als bijv. Koning van Denemarken en Viking kunnen bij hun vegetatieve ontwikkeling niet alleen lange dagen verdragen, maar hebben deze daarvoor ook nodig.

De snelschietende rassen kunnen hun vegetatieve ontwikkeling daarentegen ook bij korte daglengte volbrengen.

Hieronder vindt u een overzicht van de aanbevolen rassen en de zaaitijden voor bepaalde teeltwijzen.

Teeltwijze	Zaaitijd	Rassen
Vroege glasteelt	eind Nov.-half Dec.	Vroege selecties uit Breedblad Scherpzaad Zomer, Cavallius
Gewone glasteelt	half Dec. t/m Febr.	Vroege Selecties uit Breedblad Scherpzaad Zomer
Vroege vollegrond	Febr.-begin Maart	Vroege Selecties uit Breedblad Scherpzaad Zomer
Middelvroeg vollegrond	half Maart-begin April	Iets latere Selec. uit Breedblad Scherpzaad Zomer, El-de-Es, Amsterdams Reuzenblad, Advance, Nobel, Viking, Noordland, (Viroflay)
Zomerteelt	van begin April af	Viking, Noordland, Nobel, (Koning van Denemarken)
Herfstteelt	20 Aug.-1 Sept.	Breedbl. Scherpz. Zomer
Winterspinazie vollegrond	begin Sept.	Thialf, Spica, Winterreuzen (Géant d'Hiver) Utrechtse Winter
Herfstteelt onder glas	tweede helft Sept.	Breedblad Scherpzaad Zomer, Cavallius

Glasteelt

A — Breedblad Scherpzaad Zomer

Blad vrij groot en vrij breed met matig spitse top; glad, heldergroen. Schiet in de zomer spoedig door. Zaad scherp. Groeit, ook bij korte dagen, vrij snel. Wordt in Nederland zeer veel geteeld. In dit grondras wordt nog een type aangeboden, met smalle, vrij lange bladeren, dat iets vroeger is en snel schiet. Doordat de bladeren rechtop staan en de bladstelen vrij lang zijn, is het gemakkelijk in een jong stadium te snijden.

SPINAZIE

Plaatselijk wordt aan dit type de naam „Ezelsoren” gegeven.

Uit het grondras zijn verschillende selecties gewonnen, die zich t.o.v. het uitgangsras onderscheiden door een minder groot aantal zuiver mannelijke planten, forser blad, gelijkmatiger gewas en minder snel doorschieten. Minder snel schieten gaat echter gepaard met minder snelle groei gedurende korte dagen. Daardoor zijn deze selecties beter voor de middelvroege voorjaarsteelt dan voor de glasteelt.

Van de vroege selecties met een eigen naam kunnen genoemd worden: **Verbeterde Hollandia** (Vroeg Reuzenblad) N.V. A. R. Zwaan & Zoon, Voorburg

Heraut — N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen

Preferent — Fa F. de Vries en Zoon, Alphen a. d. Rijn

N — Cavallius Scherpzaad — K.: Ohlsens-Enke, Kopenhagen.
Intr.: 1947.

Bladeren zijn lang, vrij smal, puntig en dun. Bladkleur geelgroen. Bladsteel vrij lang.

Dit ras groeit bij korte dagen sneller dan alle andere rassen. Het is echter gevoelig voor vorst, wat in de winter van 1953-1954 duidelijk gebleken is. Men dient derhalve temperaturen lager dan -5° C te voorkomen.

Het schiet bij lange dagen snel door, terwijl van de grote groeikracht dan niets blijkt. Is minder geschikt voor teelt in bakken.

In verband met het bovenstaande is **Cavallius** beproevenswaardig voor de teelt in kassen en warenhuizen, waarbij eind November-half December gezaaid wordt en dan speciaal wanneer men de temperatuur enigszins in de hand kan houden.

Verder bruikbaar voor de herfststeelt onder glas (zaai vanaf half September).

N — Cavallius Rondzaad — K.: Ohlsens-Enke, Kopenhagen.
Kw.r.: aangevraagd.

Een rondzadige selectie uit het voorgaande ras. Behalve het verschil in zaadvorm vrijwel gelijk daaraan. Door het ronde zaad aantrekkelijker.

Vroege vollegrondsteelt

A — Breedblad Scherpzaad Zomer en de onder „Glasteelt” genoemde selecties hiervan.

Middelvroege vollegrondsteelt

A — Breedblad Scherpzaad Zomer met de wat minder snel doorschietende, donkerbladige selecties.

Hiervan kunnen worden genoemd:

Verbeterde Breedblad Scherpzaad Zomer — N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen

Vroeg Reuzenblad — N.V. Zwaan & de Wiljes, Scheemda

Hollandia — N.V. Zwaan & de Wiljes, Scheemda

Blad donkergroen, vlezig en groot. Ook bruikbaar voor pikspinazie.

- A — El-de-Es — K.:** N.V. Zwaan & de Wiljes, Scheemda
Zaad scherp. Grote, vlezige, normaal groene bladeren. Schiet vrij laat door.
- A — Advance — K.:** N.V. A. R. Zwaan & Zoon, Voorburg. Kw.r.: 1951
Scherpzadige selectie uit Noordland.
Grote, donkergroene, vlezige bladeren. Groeit in het latere voorjaar vrij snel en schiet toch laat door. Krachtige groeier.
Degenen, die het donkergroene type van Amsterdams Reuzenblad gebruiken, kan Advance aangeraden worden.
- B — Amsterdams Reuzenblad — Intr.:** N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. 1886.
Zaad matig scherp. Blad groot, rond, glad en donkergroen. Is vrij laat en schiet niet gauw door.
Opgemerkt dient te worden, dat naast dit type van Sluis & Groot, door sommige firma's onder de naam Amsterdams Reuzenblad gewone selecties uit Breedblad Scherpzaad Zomer in de handel gebracht worden. Hierdoor is nogal enige verwarring rond dit ras ontstaan.
- B — Nobel**
Groeit wat minder snel dan Breedblad Scherpzaad Zomer en El-de-Es. Levert echter een goede kwaliteit en schiet laat door. Voor beschrijving zie „Zomerteelt”.
- B — Viking**
Groeit minder snel dan Breedblad Scherpzaad Zomer en El-de-Es. Levert echter een zeer goede kwaliteit (donkergroene, vlezige bladeren), terwijl het ras door de dikte van de bladeren minder van wolf te lijden heeft. Schiet zeer laat door. Voor beschrijving zie men onder „Zomerteelt”.
- B — Noordland**
Hiervoor geldt dezelfde opmerking als voor Viking.
- B — Viroflay**
Rond zaad. Blad vrij groot, matig dik, glanzend, heldergroen. Groeit vrij snel en schiet snel door. Oud Frans ras. Het enige voordeel boven Breedblad Scherpzaad Zomer is het ronde zaad.

Zomerteelt

- A — Viking — K.:** N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen. Intr.: 1932
Zaad rond. Blad zeer groot, breed eirond, dik, glad, zeer donkergroen, zacht en vlezig. Door het dikke blad heeft dit ras wat minder te lijden van wolf dan de dunbladige rassen. Schiet zeer laat door. Speciaal geschikt voor zomerteelt, maar ook voor de teelten in het late voorjaar. Niet geschikt voor herfst- en winterteelt.
De onderzochte herkomsten van het ras Noorman, dat wel voor een synoniem met Viking doorgaat, en andere herkomsten van Viking, konden het type van Sluis en Groot op één enkele uitzondering na niet evenaren.
- A — Noordland — K.:** N.V. A. R. Zwaan & Zoon, Voorburg. Intr.: 1934
Zaad rond. Selectie uit de Nobel. Komt de Viking nabij. Blad iets lichter van kleur. Schiet zeer laat door.

SPINAZIE

A — Nobel (Gaudflay, Supra, Mammouth) — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zoon, Voorburg. Intr.: 1926

Zaad rond. Gekweekt uit een éénhuizige plant van de Gaudry. Voor hetzelfde doel te gebruiken als Viking en Noordland; om zijn lichter gekleurd blad minder geliefd dan deze; snel groeiend. Blad zeer groot, dik, glad, heldergroen, zacht en vlezig. Niet spoedig doorschietend.

B — Koning van Denemarken — K.: Thomas Madsen, Slagelse, Denemarken. Intr.: 1919

Zaad rond. Aanvankelijk geïntroduceerd als Antvorskov. Speciaal voor zomerteelt. Tamelijk vroeg snijdbaar. Blad lang gesteld, groot, dik, gladbladig, dof donkergroen; zacht en vlezig. Schiet later door dan alle bovengenoemde spinazierassen. Daarom bruikbaar voor particulieren, die geleidelijk oogsten.

Herfstteelt in de vollegrond (zaai na half Augustus)

A — Breedblad Scherpzaad Zomer en de selecties hieruit. Voor beschrijving zie men onder „Glasteelt”.

Winterspinazie in de volle grond

De zeer strenge winter van 1953 op 1954 verschafte de mogelijkheid, om verscheidene winterspinazierassen op hun winterhardheid en hervatten van de groei in het voorjaar te testen.

Na de winter kwam het eerst naar voren het ras Thialf, welk ras het meest winterhard bleek. Direct daarop volgde Spica, vervolgens Winterreuzen en daarna Utrechtse Winter.

Opgemerkt dient nog te worden, dat ook de zomerspinazie Nobel zeer goed door deze strenge winter kwam.

B — Thialf — K.: Rijk Zwaan, Rotterdam

Rond zaad. Is een selectie uit Utrechtse Winter, met aanvankelijk te korte bladstelen waardoor moeilijk te maaien. Hierin is later verbetering gebracht en thans is de bladsteel vrij lang. Blad lichtgroen, opgericht, fors, enigszins pijlvormig, weinig ingesneden in tegenstelling tot Utrechtse Winter waarvan het blad sterk ingesneden is. Goede herstelkracht na de winter.

B — Spica — K.: Breustedt, Hamm (West-Duitsland) V.: N.V. Luidenburg, Groningen.

Rond zaad. Blad normaal groen, opgericht, fors, enigszins pijlvormig. Bladsteel lang. Lijkt veel op Winterreuzen. Goede herstelkracht na de winter. Is een selectie uit Gaudry van Breustedt.

B — Winterreuzen (= Géant d'Hiver) K.: Vilmorin-Andrieux, Parijs. Intr.: 1927 onder de naam Géant d'Hiver

Rond zaad. Blad normaal groen, opgericht, fors, enigszins pijlvormig. Bladsteel lang. Goede herstelkracht na de winter.

B — Utrechtse Winter

Rond zaad. Blad lichtgroen, afstaand, vrij smal en gelobd, niet fraai van vorm. Bladsteel lang. Goed bestand tegen ongunstige weersomstandigheden. Oud ras, bij Utrecht nog steeds gebruikt. Matige herstelkracht na de winter.

SPRUITKOOL

(*Brassica oleracea* L. var. *gemmifera* (DC.) Schulz)

Spruitkoolrassen kan men onderscheiden in vroege en late. De vroege worden in hoofdzaak geteeld rond Breda; de oogst begint in October en is voor de winter afgelopen. Van de late rassen begint de oogst in de tweede helft van November en gaat door tot in Februari. Deze worden over het gehele land geteeld, belangrijke centra zijn de gebieden rond Westerlee, IJsselmonde, de Beemster en N.O. Groningen.

Spruiten moeten aan de volgende eisen voldoen: ze moeten hard, rond, vast, glad en goed gesloten zijn. Verder moeten ze niet te dicht tegen elkaar aan de stronk geplaatst zijn, dit geeft kans op rotting en bemoeilijkt het plukken. Voor de late rassen is winterhardheid een zeer gewenste eigenschap, terwijl de conservenindustrie graag een donkergroene spruit ziet.

De kwaliteit van de spruiten is overigens, behalve van erfelijke aanleg, in sterke mate afhankelijk van weersomstandigheden, zaaitijd, bodem en bemesting.

A — Roodnerf

Blad groot, vlak, niet gebobbeld, donker grijsgroen. Bladsteel lang, evenals de hoofdnerf paars aangelopen. Spruit vast, omgekeerd eivormig, groen tot donkergroen.

Binnen dit ras kunnen de volgende typen worden onderscheiden:

1. Roodnerf zoals boven omschreven. Hiertoe behoren de aanbevolen selecties: Huizer, Roodnerf, Noordster en Gekruiste Lierse. Het zijn overwegend late, behoorlijk winterharde selecties.
2. Roem van Barendrecht. Dit is een vroege, matig winterharde selectie met korte bladsteel.
3. Roem van Castricum. Is evenals Kennemer ongeveer even vroeg als de voorgaande, doch onderscheidt zich van Roodnerf door de zeer lange bladsteel en het kleine komvormige blad. Redelijk winterhard.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1950-1951

Naam	Selectie van
Selectie Huizer	Fa. Jos Huizer Azn, Rijnsoord
Roodnerf	Gebr. P. C. & L. de Jongh, Goes
Roem van Castricum	J. Nuyens Mzn, Limmen
Roodnerf	N.V. C. W. Pannevis, Delft
Noordster	J. Scholtens, Eenrum
Middelvroeg Halfhoge Kennemer	Rijk Zwaan, Rotterdam
Roem van Barendrecht	Rijk Zwaan, Rotterdam

A — Lierse

Blad groot, vrijwel vlak, enigszins gebobbeld, spruit matig vast, vrij groot, omgekeerd eivormig soms lang ovaal.

Vele als Lierse, Gekruiste Lierse of Westlandse geleverde

SPRUITKOOL

selecties zijn sterk vermengd met Roodnerf en hiervan niet of moeilijk te onderscheiden.

De enige in dit ras goedgekeurde selectie is vroeg en redelijk winterhard.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1950-1951

Naam	Selectie van
Gekrulste Llerse	N.V. Gebr. van Namen, Dordrecht

B — Beemster

Van dit ras zijn verschillende, vaak vrij sterk uiteenlopende selecties in omloop.

De meeste selecties zijn hoog, met grote bladeren, die vrijwel vlak en glad zijn. De spruit is vast, vrij groot en normaalgroen.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1950-1951

Naam	Selectie van
Beemster Halfhoge Vrij hoog (ondanks de naam), normaalgroen. Laat.	Coöp. „West-Friesland”, Wijdenes

B — Bredase

Blad vrij groot, iets komvormig, enigszins gebobbeld, lichtgroen. Bladsteel lang. Spruit vast, matig groot, bleekgroen, omgekeerd eivormig.

Dit is een vroeg ras, vooral veel geteeld in de omgeving van Breda. De lichtgroene kleur is voor de conservenindustrie een bezwaar, er wordt daarom momenteel geselecteerd in de richting van een donkerder kleur.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1950-1951

Naam	Selectie van
Bredase	Fa. J. Hoosemans-Oomen, Breda
Bredase	„Nunhem”, Haalen (L.)

N — Vroege Dwerg

Dit is een laag en snelgroeiend ras, dat geschikt is voor na-teelt. Kan tot begin Augustus worden geplant en levert dan laat in de herfst nog een goede opbrengst. Bij normale teelt kan reeds begin September worden geplukt.

In dit ras kunnen genoemd worden de selecties *Early Morn* van de N.V. A. R. Zwaan te Voorburg en *Vroege Zuiltjes* van „Nunhem” te Haalen (L.).

Voor uitvoeriger beschrijving zie men Mededeling no 58 van het I.V.T. „Practijkproeven met Spruitkool 1950-1951” door J. R. Jensma en A. Kraai. f 0.85.

T A B A K

(Nicotiana tabacum L.)

Tabak behoort tot de familie der Solanaceae. In Nederland verbouwt men sigaren-(omblad) en pruimtabak (spindek). De mogelijkheden van de verbouw van grootbladige cigarettentabak (Virginia) zijn in onderzoek.

SIGARENTABAK

Bij de teelt van sigarentabak staat ons voornamelijk het verkrijgen van omblad voor ogen; het hiervoor geschikte ras kan in de oogstsamenstelling, al naar de omstandigheden, een meer of minder groot percentage hieraan opleveren, terwijl de rest van de oogst, al naar de hoedanigheid, geschikt is als sigarenbinnengoed of rooktabak (pijptabak) en spindek.

A — Mont Calm Brun

Geïmporteerd uit Zwitserland. Een zaadvast kruisingsproduct tussen de vroegere Amersfoorter (Maryland-type) en White Burley. Vroegrijp type, vrij dunne hoofdnerf, blad kleurt mooi op, soms iets te kleurig, goed aroma, weinig gevoelig voor ratelziekte en Thielavia. Goede opbrengst. Moet tegen rijp aan geplukt worden. Meest geschikte gronden: leemhoudende zandgronden tot lichte kleigronden.

PRUIMTABAK

Als pruimtabak geschikt voor spindekmateriaal, kunnen de rassen Mont Calm Brun en Maas en Waalse, bij een geëigende bemesting en op daarvoor geschikte grond, een voor dit doel bruikbaar product leveren. Onder hiervoor gunstige omstandigheden kunnen zand- en aardgoed materiaal leveren geschikt voor sigaren, omblad en binnengoed, alsmede de kerf.

A — Mont Calm Brun

Zie voor beschrijving onder sigarentabak. Het meest geschikt is lichte tot middelzware klei.

B — Maas en Waalse (Slits No. 25)

Een selectie van de tabaksteler F. Jansen te Boven-Leeuwen uit een oud landras. Laat rijp type, matig dun blad, vrij dikke hoofdnerf, droogt lastig op. Gevoelig voor ratelziekte en Thielavia. Neutraal van aroma, forse groei met flinke opbrengst. Moet tegen rijp aan geplukt worden. Zavelachtige- tot lichte kleigronden zijn het meest geschikt.

T O M A A T

(Solanum lycopersicum L. = Lycopersicum esculentum Mill.)

Tomaten worden geteeld in gestookte warenhuizen en kassen, in ongestookte (koude) warenhuizen en kassen en in de vollegrond.

TOMAAAT

In 1955 werden 703 ha stooktomaten en 1085 ha koude tomaten geteeld (Voorlopige uitkomsten Landbouwtelling Mei 1955, Centraal Bureau voor de Statistiek).

Bij de tomatenteelt onder glas wordt tegenwoordig algemeen grondontsmetting toegepast. Hierdoor kan men thans de minder grove rassen blijven telen op bedrijven waar dit vroeger niet meer mogelijk was.

Voor de *stookteelt* worden overwegend Ailsa Craig selecties gebruikt (o.a. Cromco en Kromkamp), daarnaast winnen de Moneymakerselecties steeds meer terrein. Waar de vorengenoemde selecties te fijn van vrucht blijven moet men noodgedwongen selecties met grovere vruchten telen, zoals Tuckqueen; ook met de nieuwe, vroegrijpende F₁ Unic werden goede resultaten bereikt.

Bij de *koude teelt* is Moneymaker verreweg het meest geteelde ras, gevolgd door de goede Ailsa Craigselecties. Waar deze te fijn van vrucht blijven kunnen o.a. Robar, Renova, Tuckqueen en de F₁ Unic gebruikt worden.

Voor de *vollegrondsteelt* zijn het meest geschikt Moneymaker, Renova, Robar en Unic.

Van de meeste tomatenrassen bestaan verschillende selecties. In 1954 en 1955 werden praktijkproeven genomen met 56 rassen of selecties van de bij de N.A.K.-G. ingeschreven selectiebedrijven. Eind 1955 zullen de namen van de goedgekeurde rassen of selecties in de vakbladen bekend gemaakt worden.

KASTOMAAAT

A — Ailsa Craig

Gewas fors. Vrucht 2- en 3-hokkig. Tussen de Ailsa Craigselecties bestaan aanmerkelijk verschillen in vroegheid, vruchtvorm en vruchtgrootte; ze zijn in het algemeen matig gevoelig voor waterziek en „groenkragen”; zeer gevoelig voor bladvlekkenziekte.

Voor de stookteelt worden de goede Ailsa Craigselecties, o.a. Cromco en Kromkamp nog het meest gebruikt.

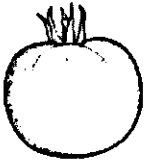
Glorie wordt weinig-, Kampioen vrijwel niet meer geteeld.

A — Moneymaker (Victory)

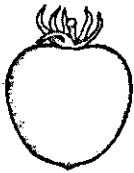
Gewas fors. Onrijpe vruchten geelachtiggroen zonder donkergroene basis. Vruchtvorm zeer goed, vruchten ongeveer even grof als die van de grovere Ailsa Craigselecties. „Groenkragen” komen weinig voor (althans uitwendig zichtbaar), voor waterziek minstens even gevoelig als Ailsa Craig. Zeer gevoelig voor bladvlekkenziekte; vertoont gauw Mg-gebreksverschijnselen.

Verreweg het meest geteelde ras voor koude teelt; wint ook terrein bij de stookteelt.

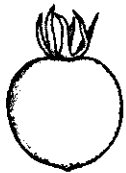
B — Tuckqueen

Gewas matig fors, tamelijk gedrongen, met betrekkelijk korte en vrij sterk neerhangende bladeren. Vruchten overwegend 3-, 4- en meerhokkig, vlezig, ongeveer rond, tamelijk stevig, zelden hol, er komen bonken in voor. Tamelijk gevoelig voor waterziek en „groenkragen”. Weinig gevoelig voor bladvlekkenziekte. De zetting aan de bovenste trossen laat bij minder goede groei te wensen over.

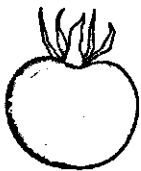
Vruchten voldoen meestal niet aan de voor export gestelde voorschriften.

B — Renova — K.: Rijk Zwaan, Rotterdam. Kw.r.: 1950

Gewas fors. Vruchten 2- en 3-hokkig, grof, hoog-rond. Tamelijk gevoelig voor waterziek en „groenkragen”. Minder gevoelig voor bladvlekkenziekte dan Ailsa Craig. Rijpt iets later dan Ailsa Craig.

B — Robar K.: Rijk Zwaan, Rotterdam

Gelijkt veel op Renova. Gewas wat minder fors dan van Renova, vruchten iets minder grof en wat mooier van vorm. De zetting aan de bovenste trossen laat bij minder goede groei vaak te wensen over.

N — Unic — K.: J. Bruinsma, Naaldwijk

Een F₁-ras. Gewas fors, gedrongen. Vruchten overwegend 3-hokkig, vlezig, ongeveer rond, weinig bonken, matig stevig, bij wat welige groei tamelijk zacht. Tamelijk gevoelig voor waterziek, wat minder gevoelig voor „groenkragen” dan Tuckqueen. Rijpt iets vroeger dan Tuckqueen. Wordt gebruikt op plaatsen waar Ailsa Craig en Moneymaker te fijn blijven.

VOLLEGRONDSTOMAAAT

De teelt van vollegrondstomaten is van veel minder belang dan die van kastomaten. Toch worden, vooral in Zeeland, rondom Zwolle, Utrecht, Vleuten en in Groningen, nog vrij veel vollegrondstomaten geteeld. Het meest geschikt voor dit doel zijn: Moneymaker, Renova, Robar en Unic.

In het algemeen zullen in een jaar met een droge, warme zomer de meeste rassen vrij goed voldoen. In natte zomers zal de teelt van al deze rassen vaak geheel mislukken.

TOMAAAT/TUINBOON

Particulieren stellen er soms prijs op, tomaten te telen, die zich onderscheiden door iets bijzonders in vorm en kleur.

Hiervoor kunnen worden genoemd: *Aurora*, karmijnrode vrucht; *Zonneschijn*, gele vrucht; *Kleinvruchtige Rode Suiker*, rode vrucht, zo groot als een knikker, zoet van smaak. Verder bestaan er nog rassen met abrikoos-, kers-, peer- of pruimvormige vruchten.

TUINBOON

(*Vicia faba* L.)

Tuinbonen worden volvelds geteeld of als windkering in combinatie met teerdere gewassen. Dikwijls worden tuinbonen onder platglas gezaaid, om later in de vollegrond te worden uitgeplant. De hoge rassen worden verreweg het meest geteeld. De lage rassen zijn meestal niet vroeger, maar lenen zich beter voor tussenteelt. Tuinbonen worden geteeld voor vers gebruik en conserven.

Bij de Practijkproeven Tuinbonen 1949-1950 werd een aantal selecties en rassen van hoge tuinbonen beproefd. De namen van de goedgekeurde inzendingen worden hieronder vermeld.

Windsor Witte en Driemaal Wit werden niet in de practijkproeven opgenomen, daarom worden hiervan geen aparte selecties vermeld.

Zeer vroege tuinboon

A — Allervroegste

Gedrongen, 80-90 cm hoog, fijn gewas. Bontbloeiend. Peulen dikwijls 2-4 bijeen, 14-16 cm lang, vrij smal tot matig breed, met 3-5 matig kleine bonen. Zaad grijswit met witte navel. Geschikt voor vroege of zeer vroege teelt op voedzame, vochthoudende, niet te zware grond, in het bijzonder op veengrond. Op veen stoelen de planten flink uit en geven zeer vroeg een behoorlijke opbrengst, terwijl ze op zware grond te ijel en te fijn blijven en dan te weinig productief blijken te zijn.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1949-1950

Naam	Selectie van
Eerste Witkiem	„Nunhem“, Haalen (L.)
Premier	Fa. F. de Vries & Zn, Alphen a.d. Rijn
Express	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg

A — Trio — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg. Kw.r.: 1952

Een Expressstype met iets forsere, langere (17-18 cm) en bredere peulen; het zaad vertoont zeer veel overeenkomst met laatstgenoemd ras. Het gewas is even fijn, maar iets hoger (90-100 cm) dan Express. Het is derhalve soms wat minder stevig en minder geschikt als windkering. Levert evenwel vroeg vaak een hogere opbrengst op dan Express. Goede consumptiekwaliteit. Is behalve voor veen ook geschikt gebleken voor teelt op zand en klei. Geschikt voor vers gebruik en conserven. Goedgekeurd in Practijkproeven 1949-1950.

A — Ezetha's Witkiem (V 3) — K.: Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen.

Zeer vroeg, laag (ongeveer 90 cm) maar stevig gewas. Ontwikkelt zeer vroeg en laag aan vrij korte stengels brede Witkiempeulen, die 16-18 cm lang zijn met 3-4 grote bonen. Zaad grijswit met witte navel. Blijkt op veen, klei en vochtige zandgrond goed te voldoen. Zeer vroeg. Productief. Geschikt voor vers gebruik en conserven.

Goedgekeurd in Practijkproeven 1949-1950.

N — Con Amore — K.: N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg. Kw.r.: 1952

Gewas forsier en iets hoger dan Express. Peul Witkiemtype, doch wat smaller en met toegespitste top, 15-18 cm lang met 3-5 bonen per peul. Zaad ovaal, crème-wit met witte navel. Even vroeg als Express en Trio, daarom beproevenswaardig voor vroege teelt in de vollegrond. Werd nog niet in de practijkproeven opgenomen.

Vroege tuinboon

A — Verbeterde Witkiem

Met de aanduiding Verbeterde Witkiem wordt bedoeld een langschedig, breed Witkiemtype, dat meer en meer door de tuinders wordt uitverkoren boven het normale Witkiemtype. Vrij fors gewas, dat 120-150 cm hoog kan worden. Levert op zware grond, een flink gewas op en is daardoor ook geschikt voor windschut. Bontbloeiend. Peulen 18-22 cm lang, tamelijk breed, met 4-5 grote bonen. Zaad groot, vrij breed, ovaalrond, plat, grijswit met witte navel. Het meest geteelde ras in Nederland. Voor vers gebruik en conserven.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1949-1950

Naam	Selectie van	Gewas	Vroegheid	Geschikt voor		
				zand	veen	klei
Vroege Brede Witkiem	Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	tam. fors	vrij vroeg	+	+	+
Witkiem	Erv. Th. Koomen Spanbroek	fors	vrij vroeg		(+)	+
Vroege Brede Witkiem	Abr. Siuis, Enkhuzen	tam. fors	tam. vroeg	(+)	+	(+)
Veredelde Witkiem	N.V. C. N. Vreeken, Dordrecht	fors	tam. vroeg	(+)	(+)	+
Verbeterde Witkiem	H. Zwaan, Enkhuzen	fors	tam. vroeg	+	+	+
Witkiem Vroege Lange Brede	Rijk Zwaan, Rotterdam	fors	tam. vroeg	+	+	+
Witkiem (heeft wat kortere peulen dan de voorgaande no's)	P. Vriend & Zn. Andijk (Oost)	tam. fijn	vroeg	+	+	

+ = geschikt (+) = matig geschikt - = niet geschikt

B — Witkiem Gewone

Met de aanduiding Witkiem Gewone wordt bedoeld de Korte Witkiem, zoals deze vanouds reeds bekend is. In dit type zijn kleine verschillen in forsheid van gewas, in vroegheid en in peultype te constateren. Behoudens enige uitzonderingen (zie hieronder) vormt de Korte Witkiem een normaal gewas (100-120 cm hoog). Bontbloeiend. Peulen recht tot zwak gebogen, 14-18 cm lang, breed, stomp met 2-4 grote bonen. Zaad groot, breed, ovaalrond, plat, grijswit met witte navel.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1949-1950

Naam	Selectie van	Gewas	Vroegheid	Geschikt voor		
				zand	veen	klei
Witkiem	Gebr. Broersen, Harenkarspel	normaal	vroeg	+	-	+
Witkiem	K. Brugman, Winkel	fors	tam. vroeg	+	+	(+)
Witkiem	Coop. „W.-Friesl.”, Wijdenes	normaal	vroeg	(+)	+	+
Zwijndrechtse Witkiem	Gebr. v. Namen, Dordrecht	normaal	vroeg	+	+	+
Witkiem	Gebr. Oudijk, Waddinxveen	tam. fijn	vroeg	(+)	+	(+)
Witkiem	Fred. Singer, Wijdenes	tam. fijn	vroeg	(+)	+	(+)
Witkiem	P. Vriend Pzn, Andijk (West)	normaal	vroeg	+	+	(+)

+ = geschikt (+) = matig geschikt - = niet geschikt

Iets latere tuinboon

B — Lange Hangers (Extra Hangers, Leidse Hangers, Blanke Hangers, Hangdown)

Gewas 120-150 cm hoog, fors, weinig uitstoelend. Bontbloeiend. Peulen afhankelijk, vaak 2, soms 3 bijeen, 20-25 cm lang, vrij smal, recht met 5-7 bonen. Meestal laat plukbaar. Naar de lengte werden de selecties ingedeeld in Lange Hangers lang type (fig. links) en Lange Hangers normaal type (fig. rechts). Zaad matig groot, smal, ovaal, tamelijk plat, grijswit met zwarte navel. Geschikt voor late teelt of als windschut.

Voor vers gebruik en conserven.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1949-1950

Naam	Selectie van	Gewas	Vroegheid	Geschikt voor		
				zand	veen	klei
Lang type: Lange Hangers	N. Prins, Andijk (West)	fors	tam. vroeg	+	+	+
Lange Hangers	P. Vriend & Zn, Andijk (Oost)	tam. fors	tam. vroeg	+	+	+
Normaal type: Lange Hangers	Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	fors	laat	-	+	+
Lange Hangers Goliath	N.V. P. Rood & Zn, Bovenkarspel	tam. fors	laat	+	+	+

+ = geschikt - = minder geschikt

TUINBOON/TUINKERS

O — Witkiem Hangers

Gewas 100-120 cm hoog, tamelijk fijn, sterk uitstoelend. Bontbloeiend. Peulen 16-18 cm lang, smal, recht met 4-5 bonen. Zeer laat, draagt lang door. Zaad matig groot, smal ovaal, plat, grijswit met witte navel, weinig verkleurend bij bewaring. In Nederland uitsluitend geteeld door particulieren, die nog zeer laat tuinbonen wensen te plukken.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1949-1950

Naam	Selectie van
Witkiem Hangers .	Abr. Sluis, Enkhuizen
Witkiem Hangers .	N.V. Sluis & Groot, Enkhuizen

O — Windsor Witte

Gewas 100-125 cm hoog. Bontbloeiend. Peulen afstaand, 10-14 cm lang, breed, met 2-3 bonen. De kwaliteit is goed voor vers gebruik. Zaad zeer groot, bijna rond, plat, grijswit met zwarte navel. De planten dragen lang door, daar de peulen ook nog hoog aan de stengel worden gevormd.

O — Driemaal Wit (Witbloeiende Witblijvende Witkiem)

Gewas 80-100 cm hoog. Witbloeiend. Peulen vrij recht, ongeveer 16 cm lang, smal, met 4-5 tamelijk kleine bonen, die bij het koken niet bruin worden. Daarom wordt deze boon wel speciaal voor de inmaak gebruikt. Een nadeel is echter dat ze geen looizuur bevat, waardoor ze de typische tuinbonensmaak mist. Zaad vrij klein, grijswit met witte navel. Vrij laat oogstbaar. Moet als jonge peul geplukt worden, daar de bonen spoedig hard van schil en stug worden. Is zwakker dan Witkiem en Lange Hangers, en vooral bij minder gunstige weersomstandigheden, niet erg productief.

TUINKERS

(*Lepidium sativum* L.)

Tuinkers (Sterrekers, Bitterkers) wordt nogal eens heel vroeg in het voorjaar gezaaid om met wat citroen en suiker een smakelijk broodbelegsel te verschaffen, dat rijk is aan vitamine C.

A — Gewone

Snelgroeïend, echter grover dan de onderstaande.

B — Gekrulde (Fijne Krul)

B — Extra Fijne Moskrul

UI

(*Allium cepa* L.)

De ui wordt in ons land voornamelijk als toekruid gebruikt. Als groente of als hoofdbestanddeel van een gerecht heeft de ui bij het Nederlandse publiek vooralsnog weinig ingang gevonden.

Bij de teelt maakt men onderscheid tussen gewone zaai-uien, pootuien, winteruien en plantuien. Op de landbouwbedrijven is de cultuur van de gewone zaai-ui het belangrijkste.

De voornaamste teeltgebieden zijn: Goeree-Overflakkee, de Zeeuwse eilanden en de Langendijk, terwijl in de laatste jaren ook in overig Zuid-Holland en in West Noord-Brabant de teelt werd uitgebreid.

Bij de teelt van de gewone zaai-ui wordt bij voorkeur gezaaid in de tweede helft van Maart of de eerste helft van April en valt de oogst begin September.

Tengevolge van de grote mate van overeenkomst, die ontstaan is tussen de vertegenwoordigers van het Rijnsburger type en de bolvormige selecties uit de Noordhollandse Strogele, zijn de laatstgenoemde thans onder de Rijnsburger gerangschikt. Het Noordhollandse Strogele type omvat naar aanleiding van deze wijziging in het vervolg uitsluitend selecties met een platte vorm.

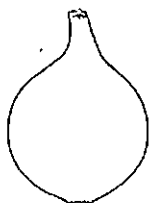
Het Zeeuwse Bruine-type is komen te vervallen. De betere duurzaamheid, die dit ras in vergelijking met de Rijnsburger voorheen vertoonde, is verdwenen, terwijl ook de vorm en roodkleuring niet meer karakteristiek zijn.

De Noordhollandse Bloedrode is slechts van plaatselijke betekenis.

De in dit hoofdstuk opgenomen tabel geeft een inzicht omtrent de eigenschappen van de selecties van de verschillende rassen.

Ter vermindering van misverstand wordt er op gewezen, dat de selecties zijn vermeld in alphabetische volgorde van de namen van de selecteurs, dus anders dan vroeger de gewoonte was.

GEWONE ZAAI-UI

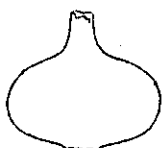
A — Rijnsburger

Bolvormige ui. Omvat tamelijk productieve tot zeer productieve, merendeels matig duurzame tot duurzame selecties, met sporadisch tot zeer weinig sterk uitwendig rood en weinig inwendig rood.

GOEDGEKEURDE SELECTIES

Naam	Selectie van	Beschrijving
Wijbo	Coöp. „West-Friesland”, Wijdenes	Tamelijk vroegrijpe, bolvormige, uniforme, zeer productieve, tamelijk duurzame ui met weinig dikhalzen. Sporadisch sterk uitwendig rood, zeer weinig inwendig rood.
Grobol	De Groot's Uien- selectiebedrijf. Broek op Langendijk	Vrij laatrijpe, bolvormige, uniforme, zeer productieve, tamelijk duurzame ui met weinig dikhalzen. Sporadisch sterk uitwendig rood, zeer weinig inwendig rood.
Maelstede	Fa D. J. v. d. Have, Kapelle-Biezellinge	Tamelijk vroegrijpe, bolvormige, tamelijk uniforme, zeer productieve, tamelijk duurzame ui met zeer weinig dikhalzen. Sporadisch sterk uitwendig rood, zeer weinig inwendig rood.
Bola	Jac. Jong, Noord-Scharwoude	Tamelijk vroegrijpe, bolvormige, uniforme, zeer productieve, tamelijk duurzame ui met weinig dikhalzen. Zeer weinig sterk uitwendig rood, weinig inwendig rood.
Favoriet	N.V. Wed. P. de Jongh, Goers	Tamelijk vroegrijpe, bolvormige, tamelijk uniforme, tamelijk productieve, matig duurzame ui met vrij veel dikhalzen. Geen sterk uitwendig rood, zeer weinig inwendig rood.
Westerloo	Gebr. Tanis, Goedereede	Vroegrijpe, bolvormige, uniforme, tamelijk productieve, tamelijk duurzame ui met zeer weinig dikhalzen. Sporadisch sterk uitwendig rood, weinig inwendig rood.
Maliebo	Chr. Maliepaard en Zn. Stad a.h. Haring- vliet	Vroegrijpe, bolvormige, uniforme, zeer productieve, duurzame ui met zeer weinig dikhalzen. Sporadisch sterk uitwendig rood, weinig inwendig rood.
Galathee	M. C. v. Nieuwen- huijzen, Achthuizen	Vroegrijpe, bolvormige, uniforme, productieve, tamelijk duurzame ui met zeer weinig dikhalzen. Zeer weinig sterk uitwendig rood, weinig inwendig rood.
Luctor	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen	Vroegrijpe, bolvormige, tamelijk uniforme, zeer productieve, tamelijk duurzame ui met zeer weinig dikhalzen. Zeer weinig sterk uitwendig rood, weinig inwendig rood.
Primeur	M. van Zielst, Nieuwe-Tonge	Vroegrijpe, bolvormige, uniforme, productieve, matig duurzame ui met zeer weinig dikhalzen. Sporadisch sterk uitwendig rood, weinig inwendig rood.
Pikeur	Rijk Zwaan, Rotterdam	Vroegrijpe, bolvormige, uniforme, zeer productieve, duurzame ui met zeer weinig dikhalzen. Sporadisch sterk uitwendig rood, zeer weinig inwendig rood.

A — Noordhollandse Strogele

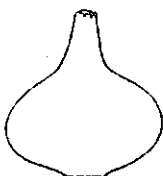
Platte ui. In vergelijking met het merendeel der Rijnsburger selecties is de productiviteit matig, terwijl de duurzaamheid beter is.

In roodkleuring ontlopen de twee rassen elkaar weinig.

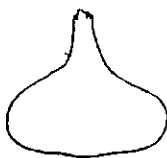
GOEDGEKEURDE SELECTIES

Naam	Selectie van	Beschrijving
Wijdehoud	Coöp. „West-Friesland”, Wijdenes	Vroegrijpe, platte tot bolvormige, tamelijk uniforme, tamelijk productieve, duurzame ui met zeer weinig dikhalzen. Sporadisch sterk uitwendig rood, zeer weinig inwendig rood.
Vietrix	Fa. W. Zaadnoordijk, Alkmaar	Vroegrijpe, platte tot bolvormige, tamelijk uniforme, matig productieve, duurzame ui met zeer weinig dikhalzen. Zeer weinig sterk uitwendig rood, weinig inwendig rood.

B — Noordhollandse Bloedrode

Afgeplat bolvormig type

Plat type

Wijkt in ieder opzicht van de overige rassen af door de paarsrode kleur van de uien en de goede duurzaamheid. Tegenover de Rijnsburger is de opbrengst laag.

GOEDGEKEURDE SELECTIES

Naam	Selectie van	Beschrijving
Wijdero	Coöp. „West-Friesland”, Wijdenes	Vroegrijpe, platte, tamelijk uniforme, zeer weinig productieve, duurzame ui met zeer weinig dikhalzen. Sporadisch uitwendig bleekrood.
West-Friesia	Jac. Kamper, Bovenkarspel	Vroegrijpe, bolvormige tot platte, tamelijk uniforme, zeer weinig productieve, zeer duurzame ui met zeer weinig dikhalzen. Zeer weinig uitwendig bleekrood.

**EIGENSCHAPPEN DER UIENSELECTIES GEDURENDE DE
PERIODE 1951-1954**

Het Nederlandse Uiensoortiment	Productiviteit	Duurzaamheid	Vroegrijpheid	Dikhalzen in %	Vorm	Uniformiteit van vorm	Roodkleuring in %		
							sterk uitw. rood	inv. rood	uitw. bleek- rood
Rijneburger									
Wijbo	110	99	7	1.3	bol	8	0.1	1	
Grobol	115	100	6	1.0	bol	8	0.1	1	
Maelstede	106	97	7	0.6	bol	7	0.2	1	
Bola	107	98	7	1.3	bol	8	0.5	3	
Favoriet	97	95	7	4.9	bol	7	afw.	1	
Westerloo	98	99	8	0.3	bol	8	0.1	2	
Maliebo	109	101	8	0.4	bol	8	0.2	2	
Galathee	104	97	8	0.7	bol	8	0.3	3	
Luctor	107	97	8	0.4	bol	7	0.5	4	
Primeur	102	95	8	0.4	bol	8	0.2	4	
Pikeur	109	101	8	0.3	bol	8	0.2	1	
Noordhollandse Strogele									
Wijdehoud	98	105	8	0.2	pl/b	7	0.1	1	
Victrix	92	104	8	0.2	pl/b	7	0.4	2	
Noordhollandse Bloedrode									
Wijdéro	82	101	8	0.9	plat	7	—	—	0.1
West-Friesland	81	106	8	0.8	b/pl	7	—	—	0.4

Legenda:

Bij vroegrijpheid en uniformiteit van vorm is een hoger cijfer gegeven, naarmate de betreffende eigenschap meer ontwikkeld is.

pl/b = overwegend plat, soms bolvormig.

b/pl = overwegend bolvormig, soms plat.

POOT- EN WINTERUI

De cultuur van de pootui vindt van oudsher toepassing op de tuinbouwbedrijven van Zwijndrecht en omgeving. Op een zaai-bed wordt omstreeks 20 Augustus gezaaid; de verkregen plantjes worden in het voorjaar verpoot.

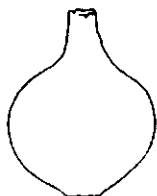
De verbouw van winteruien daarentegen wordt, voor zover nog toegepast, vrijwel uitsluitend op grote landbouwbedrijven aangetroffen. Bij deze teeltwijze wordt in de laatste week van Augustus of in de eerste week van September direct ter plaatse gezaaid. Alleen goed ontwaterde percelen komen voor deze teelt in aanmerking. De oogst valt evenals bij de pootui omstreeks begin Augustus.

Een bezwaar vormt bij beide cultuurmethoden de grote kans op uitvriezen, hetgeen bij de teeltwijze als pootui somtijds, bij die als winterui vaak voorkomt. Terecht wordt dan ook de verbouw van winteruien als riskant gekenschetst.

Zowel bij de teelt van pootuien als van winteruien wordt uitgegaan van selecties uit de Zwijndrechtse Pootui. Het merendeel dezer selecties onderscheidt zich, ten opzichte van het uitgangsras, door een grotere uniformiteit van vorm en een lager percentage zowel van uit- als inwendig roodgetinte uien. Als

resultaat van het uitgevoerde selectieonderzoek konden in dit hoofdstuk een aantal selecties geplaatst worden, die naast een zeer geringe roodkleuring een goede productiviteit te zien gaven.

Gedurende de periode, waarin het onderzoek plaats vond, trad geen strenge vorst op, zodat de wintervastheid niet kon worden beoordeeld.

A — Zwijndrechtse Pootui

Matig wintervaste, omgekeerd peervormige tot bolvormige, productieve, vrij zachte, sterk roodgetinte ui.

GOEDGEKEURDE SELECTIES

Naam	Selectie van	Beschrijving
Fortuna	Gebr. v. d. Berg, Naaldwijk	Tamelijk vroegrijpe, omgekeerd peervormige tot bolvormige, tamelijk uniforme, productieve ui met zeer weinig dikhalzen. Geen sterk uitwendig rood, zeer weinig inwendig rood.
Wijdewin	Coöp. „West-Friesland”, Wijdenes	Vroegrijpe, bolvormige tot omgekeerd peervormige, uniforme, productieve ui zonder dikhalzen. Zeer weinig sterk uitwendig rood, zeer weinig inwendig rood.
Winterkoning	N.V. Wed. P. de Jongh, Goes	Vroegrijpe, omgekeerd peervormige, tamelijk uniforme, tamelijk productieve ui zonder dikhalzen. Geen sterk uitwendig rood, zeer weinig inwendig rood.
Superno	Fa. H. van Noort, Zwijndrecht	Tamelijk vroegrijpe, bolvormige, uniforme, zeer productieve ui met zeer weinig dikhalzen. Geen sterk uitwendig rood, weinig inwendig rood.
Altena's Roemt	G. Tamerus, Alinkerck	Tamelijk vroegrijpe, bolvormige, uniforme, productieve ui met zeer weinig dikhalzen. Zeer weinig sterk uitwendig rood, weinig inwendig rood.

**EIGENSCHAPPEN VAN DE WINTERUIENSELECTIES
GEDURENDE DE PERIODE 1950-1952**

Sortiment	Productiviteit	Vroegrijpheid	Dikhalzen in %	Vorm	Uniformiteit van vorm	Roodkleuring in %	
						sterk uitw. rood	inw. rood
Fortuna	105	7	0,3	o.p./bol	7	afw.	1
Wijdewin	102	8	0	bol/o.p.	8	0,3	1
Winterkoning	99	8	0	o.p.	7	afw.	1
Superno	106	7	0,2	bol	8	afw.	2
Altena's Roem	104	7	0,2	bol	8	1,8	3

o.p./bol = overwegend omgekeerd peervormig, soms bolvormig

bol/o.p. = overwegend bolvormig, soms omgekeerd peervormig

o.p. = omgekeerd peervormig

bol = bolvormig

PLANTUI

De teelt van plantuien mag zich de laatste jaren in een sterk toegenomen belangstelling van de practijk verheugen. Bij deze cultuurmethode wordt gebruik gemaakt van in het voorafgaande jaar gewonnen, gedurende het winterseizoen bij hoge temperatuur (78-82° F) en een relatieve vochtigheid van 60-70 % bewaard plantgoed van de maten 8—15 en 15—22 mm doorsnede. Behalve dat invoering van de teelt van plantuien het mogelijk gemaakt heeft reeds half Juli aan de markt te komen, biedt deze teeltwijze buitendien nog tal van voordelen.

Aanbeveling verdienen de in deze Rassenlijst opgenomen vroegrijpe selecties van Rijsburger, terwijl eveneens met succes van een selectie uit de Noordhollandse Strogele gebruik gemaakt kan worden. Naast genoemde inlandse selecties worden voor deze teelt ook wel buitenlandse rassen gebezigd. Eén der bekendste hiervan is de Zittauer.

De N.A.K.-G. ziet toe op de preparerbedrijven van plantuitjes en certificeert de partijen, die op de juiste wijze zijn geprepareerd.

In prijscouranten van Nederlandse zaadhandelaren worden soms rassen opgenomen, waarvan het plantgoed geen speciale behandeling zou behoeven te ondergaan. Voorzover dit betreft het vermijden van schieters, is dit inderdaad in een aantal gevallen, bij gebruik van kleinere maten van het aanbevolen plantgoed, juist. Men dient echter niet uit het oog te verliezen, dat, ongeacht het feit, of al dan niet bloemstengels zullen optreden, de behandeling van het plantgoed steeds een krachtige groeibevorderende invloed blijkt uit te oefenen, die maar al te duidelijk in een aanzienlijke verhoging van de opbrengst tot uiting komt. Evenals Zittauer Riesen kenmerken deze rassen zich door een grotere gevoeligheid voor valse meeldauw.

A — Rijsburger

De bij zaai-uien opgenomen vroegrijpe selecties van dit ras.

A — Noordhollandse Strogele

De bij zaai-uien opgenomen selecties van dit ras.

A — Zittauer Riesen

Zeer vroegrijpe, platte, uniforme, tamelijk productieve en duurzame ui met tamelijk weinig dikhalzen. Sporadisch sterk uitwendig, weinig inwendig rood. Gevoeliger voor valse meeldauw dan de Nederlandse uienrassen.

INMAAKUITJE

Zoals de naam reeds aanduidt, worden deze uitjes uitsluitend voor inmaakdoeleinden gebruikt.

De belangrijkste cultuurcentra vormen Tholen, St. Philipsland en West Noord-Brabant.

Van het uit Italië geïmporteerde zaad zaait men 80 à 90 kg per ha.

De oogst vindt plaats in de tweede helft van Juli. Het gezegde ras wordt aangeduid als Zilverui.

In de prijscouranten van de Nederlandse zaadhandelaren vindt men nog een aantal rassen genoemd, welke hieronder volgen. In hoeverre dit onderscheid in rassen op wezenlijke kenmerken is gebaseerd, vormt nog een onderwerp van studie.

Door de Stichting Nederlandse Uien-Federatie is de aandacht gevestigd op het pareluitje (*Allium ampeloprasum* L.). Evenals bij de sjalot geschiedt hier de vermeerdering niet door zaad, maar door jonge bolletjes, die in de grond gevormd worden (klisters). Men zaait bolletjes ter grootte van een erwtenomstreeks half Augustus bij een rijenafstand van 22½ cm tegen 800 kg per ha. Het gewas, dat zeer wintervast is en op het eerste gezicht enigszins aan wintertarwe doet denken, wordt begin Juli van het volgend jaar geoogst. Het bepalen van het juiste tijdstip van oogsten is zeer belangrijk. De cultuur is oogstzeker en daardoor bijzonder aan te bevelen voor volkstuinders.

A — Zilverui**A — Allervroegste Wonder****A — St Jansui**

Deze zeer vroegrijpe rassen zijn vooral voor volkstuinders van belang.

A — Pompel**A — Barletta****A — La Reine**

Laatstgenoemde 3 rassen worden in de praktijk het meest gebruikt. Het ras Pompel heeft de gunstigste vroegrijpheid.

N — Parelui

VELDSLÄ WATERMELOEN/WINTERPOSTELEIN

VELDSLÄ

(*Valerianella locusta* (L.) Betcke (*V. olitoria* (L.) Poll.
en *V. eriocarpa* Desv.)

Veldsla wordt, zowel onder glas als in de vollegrond, hier en daar geteeld, maar vooral op IJsselmonde, in Limburg en ook in Zeeland.

In Limburg uitsluitend in de vollegrond. De oogst valt in de herfst, de winter of het vroege voorjaar.

Er werd steeds veel naar België geëxporteerd.

A — Grote Noordhollandse

Donkergroen, langwerpig blad.

Voor glas en vollegrond. Het uitgezifte, fijne zaad wordt veelal als Gewone Fijnzaad of Broeivet verkocht.

B — Goudblad (Goudhart)

Groen blad, hartblaadjes in het voorjaar goudgeel. Spoedig last van weggroten. Geschikt voor teelt in de bak. Voor particulieren, die prijs stellen op een geelgekleurd blad.

B — Geelgroene Italiaanse (Régence)

Groot, geelgroen blad. Behoort tot *V. eriocarpa*. Voor particulieren, die een geelgroen blad prefereren.

WATERMELOEN

(*Citrullus battich* Forsk. = *C. vulgaris* Schrad.)

De watermeloen kan in de Zuid-Europese landen wel in de vollegrond worden geteeld, maar in Nederland slaagt zij alleen onder glas. De vruchten zijn zoet en smeltend, maar weinig krachtig van smaak. Zij worden in ons land zeer weinig en dan alleen door particulieren geteeld.

WINTERPOSTELEIN

(*Montia perfoliata* (Donn.) Howell)

In tegenstelling met gewone postelein is de winterpostelein bestand tegen strenge koude, zodat hij 's winters van de open grond gesneden zou kunnen worden. Daar echter door koude het blad roodachtig bruin wordt, teelt men hem liever in de bak. Men zaait vanaf eind Juli voor de teelt in de volle grond en vanaf begin October voor de teelt onder glas. De teelt van winterpostelein is thans in Nederland slechts van zeer geringe betekenis.

Afzonderlijke rassen zijn van deze groente niet bekend.

Hij wordt weinig geteeld. In de omgeving van Leiden en van Rotterdam vindt men hem nog wel eens onder glas. Op sommige plaatsen (b.v. in vele boomkwekerijen) als onkruid bekend.

WITLOF

(Cichorium intybus L.)

Zaad van andijvie

Zaad van witlof

Van witlof zijn in ons land twee grondrassen te onderscheiden, het Gewone Witlof en het Meilof. Het Gewone Witlof is vroeger en het is geschikt om geforceerd te worden. Het Meilof is later, leent zich niet voor forcering; het schijnt sterker tegen vuur in de kuil te zijn.

De meeste selecties dragen nog een populatiekarakter en zijn niet behoorlijk uniform. In de witlof komen selecties voor, die vrij lange, smalle kroppen vormen en andere, welke korte, vooral aan de basis dikke kroppen leveren. Tussen deze twee uitersten bestaan vele overgangen.

Hoewel de in 1954 begonnen praktijkproeven nog lopen, hebben wij reeds de indruk gekregen, dat de selecties met betrekkelijk korte, dikke kroppen het waardevolst zijn. Dit is ook het type, dat in België gewild is.

Vroege trek**A — Vroege Mechelse**

Wortel meestal wat slanker en loof iets minder glad dan van het gewone Witlof. Door selectie uit de gewone Witlof ontstaan. Levert bij de trek in de herfst een vastere krop, die korter en dikker is. De pit is echter vrij lang.

Dit ras is na de laatste oorlog uit België geïmporteerd naar aanleiding van de goede resultaten, die er daar mee behaald werden.

Verschillende selectiebedrijven zijn er sedertdien in gaan selecteren met het gevolg, dat er thans verschillende selecties zijn ontstaan, die in gebruikswaarde uiteenlopen.

B — Witlof

Levert bij de zeer vroege trek vaak lange, losse kroppen, vooral wanneer de temperatuur te hoog geweest is.

Voor beschrijving zie men onder „Middelvroeg en middel-late trek”.

WITLOF/WITTE KOOL

Middelvroege en middellate trek

A — Witlof

In de zomer op het veld rechtopstaand blad met hoogstens een zwak afstaande bovenste bladheft. Kleur licht- tot normaalgroen. Het blad is vrijwel glad tot hoogstens zeer zwak gebobbeld. De krop is in goede selecties dik, met goed gesloten top en brede bladeren, waarvan twee of drie de hele krop omvatten. De bladschijf is geelwit.

De beste kwaliteit wordt verkregen bij de oogsten vanaf Kerstmis tot en met Maart.

Late trek in koude kuilen

A — Meilof

In de zomer aan het blad te herkennen doordat het donkerder is dan dat van Witlof, verder is het enigszins gebobbeld en staat de bovenste bladheft vrij sterk naar buiten af. De krop is granaatvormig met eigeel blad en een spitse top. Zeer laat. Voor late teelt in koude kuilen. Wordt o.a. in de omgeving van Hilversum gebruikt.

B — Witlof

Is meestal wat langer en iets minder vast gesloten dan Meilof. Moet eerder geoogst worden. Voor de allerlaatste trek niet aan te bevelen.

WITTE KOOL

(*Brassica oleracea* L. var. *alba* DC.)

Men kan de rassen naar de koolvorm onderscheiden in ronde, spitse en platronde. Hiervan worden vrijwel uitsluitend de ronde en de spitse geteeld; de platronde zijn, althans wat Nederland betreft, vrijwel verdwenen. Ook in Amerika worden de platronde meer en meer verdrongen door de beter vervoerbare ronde rassen.

In het Noordhollandse koolgebied worden uitsluitend ronde rassen geteeld. Ongeveer 40-50 % van de herfststrassen wordt verwerkt tot zuurkool, het overige deel, alsmede de bewaarkool is voor verse consumptie bestemd. Hiervan wordt jaarlijks een meer of minder belangrijk deel geëxporteerd.

In het gebied rond Hoogezand-Sappemeer worden alleen spitse rassen geteeld en wel in weeuwenteelt, waarvoor 15—20 September gezaaid wordt. De aanvoertop valt in Juni. Een groot deel is voor uitvoer bestemd. Ook plaatselijk over het land verspreid vindt men deze teelt. Van de ronde rassen wordt alleen Gouden Akker als weeuwenplant gebruikt.

A — Vroege Spitskool

Stronk kort. Weinig blad met iets golvende rand, zeer korte bladsteel. Kool omgekeerd tolvormig met spitse top, matig vast.

Zaai: 15-20 September. Oogst: half Juni-half Juli.

Gewicht: 1,0-1,5 kg.

Onder „Vroege Spitskool” wordt een groep van selecties verstaan, die onderling enigszins in type en vroegheid verschillen,

doch die alle voor de Nederlandse teelt geschikt moeten worden geacht. Men treft er zeer vroege selecties in aan, die voor combinatieteelt zeer geschikt zijn, doch die spoedig barsten en soms gevoelig zijn voor rand. De 5 à 10 dagen latere selecties barsten minder snel en vormen een zwaardere kool. De vroegste selecties komen op de goede gronden het best tot hun recht, terwijl de latere selecties ook op de minder goede gronden goed voldoen.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1950-1951

Naam	Herkomst	Vroegheid
Sel. Gemeenteproeftuin Sappemeer	Gem. proeftuin Sappemeer	3
Vroege Groninger	Jac. Jong, Noord-Scharwoude	7
Vroegste van Allen	N.V. P. Rood & Zn., Bovenkarspel	7
Eersteling	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	1
Little Wonder	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	6
Expres	N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen	5
Witte Spitse	Rijk Zwaan, Rotterdam	6
Eersteling	N.V. Zwaan & de Wiljes, Scheemda	7

Legenda:

1 = zeer vroeg 7 = middelvroeg

Vroege rassen (Juni-Juli)

A — Langendijker Vroege Witte

Stronk kort, vrij weinig blad; kool rond, matig vast.

Zaai: Februari. Oogst: Juli.

Gewicht: 2,5-3,0 kg.

Dit is de vroegste van de Langendijker rassen. De teelt is vrij speculatief, omdat de vraag voor verse consumptie in Juli gering is, terwijl het ras voor verwerking tot zuurkool te weinig productief is. Niet voor weeuwenteelt geschikt. In Noord-Holland bekend als Poepewitte of Sulkerwitte.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1952-1953

Naam	Selectie van
Langendijker Vroege	Gebr. Bakker, Noord-Scharwoude
Langendijker Vroege	Jac. Jong, Noord-Scharwoude
Vroege Witte EB 51	Rijk Zwaan, Rotterdam

B — Gouden Akker

Stronk kort. Weinig buitenblad dat komvormig is. Kool rond, weinig vast.

Zaai: begin Februari. Oogst: 2e helft Juni.

Gewicht: 1,5-2,0 kg.

Dit is het vroegste wittekoolras. Het is zeer gevoelig voor barsten, terwijl de vraag naar kool in de zomer gering is. Om deze redenen is de omvang van de teelt beperkt.

WITTE KOOL

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1952-1953

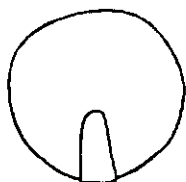
Naam	Selectie van	Rangorde vroegheid	Opmerkingen
Ditmarscher Treib . .	Coöp. „West-Friesland”, Wijdenes	4,3	barst iets later
Ditmarscher Treib . .	N.V. „Hem”, Hem	8,6	
Gouden Akker Sel. A	Jac. Jong, Noord-Scharwoude	1,7	
Gouden Akker Sel. B	Jac. Jong, Noord-Scharwoude	6,2	blauwgroene blad- kleur, barst iets later
Eerste Oogst	N.V. D. v. d. Ploeg, Zwijndrecht	1,7	
Ditmarscher Treib . .	N.V. D. v. d. Ploeg, Zwijndrecht	5,5	
Gouden Akker	Fa. Jo's Reyers, Zwijndrecht	9,2	

Legenda:

1 = vroeg 10 = middenvroeg

Vroege herfststrassen (Aug.-Sept.)

A — Langendijker Vroege Herfstwitte

Stronk vrij kort. Vrij veel buitenblad. Kool groot, rond, vast.

Zaai: Februari-Maart. Oogst: half Augustus-eind September.

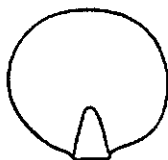
Gewicht: 4,5-5,5 kg.

Veel gebruikt door de zuurkoolindustrie. De gevoeligheid voor inwendig rand is echter een groot bezwaar.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1952-1953

Naam	Selectie van
September Herfst	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen
Langendijker Vroege Herfst Orig.	Coöp. „West-Friesland”, Wijdenes
Langendijker Vroege Herfst	Jac. Jong, Noord-Scharwoude
Herfstwit, vroeg	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg
Langendijker Vroege Herfst	Rijk Zwaan, Rotterdam

A — Roem van Enkhuizen — intr.: N.V. Sluis en Groot, Enkhuizen. 1902

Stronk kort. Vrij weinig buitenblad, dat iets gebobbeld is, grijsgroen. Bladrand golvend. Kool groot, rond tot iets hoogronde, zeer vast.

Zaai: begin Maart. Oogst: Augustus.

Gewicht: 4,0-5,0 kg.

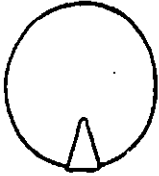
Door zijn goede inwendige structuur en geringe gevoeligheid voor rand, zeer geschikt voor verwerking tot zuurkool. In Nederland weinig geteeld doch om zijn goede eigenschappen over de gehele wereld bekend.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1952-1953

Naam	Selectie van
Roem van Enkhuizen	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Roem van Enkhuizen sel. A	Jac. Jong, Noord-Scharwoude
Roem van Enkhuizen sel. B	Jac. Jong, Noord-Scharwoude
Roem van Enkhuizen I	Abr. Sluis, Enkhuizen

Late herfstrassen (October-November)

A — Langendijker Late Herfstwitte

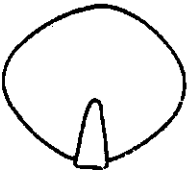

Stronk matig lang. Veel buitenblad. Kool groot, rond tot hoogrond, vrij vast.
 Zaaitijd: Februari-Maart. Oogst: October.
 Gewicht: 5,5-7,5 kg.
 Geschikt voor zuurkool, doch gevoelig voor inwendig rand.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1952-1953

Naam	Selectie van
Orig. Langendijker Vroege Herfst	Fa. Gebr. Bakker, Noord-Scharwoude
Langendijker Late Herfst Orig.	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Orig. Langendijker Herfst	Gebr. Broersen, Harenkarspel
Langendijker Herfst	Jac. Jong, Noord-Scharwoude
Langendijker Vroege Herfst	M. Nieuwland, St. Pancras
Herfstwit, laat	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg
Langendijker Grote Late Herfst	Rijk Zwaan, Rotterdam

A — Succes — K.: Jac. Jong, Noord-Scharwoude. Intr.: 1936

Stronk zeer lang. Zeer veel buitenblad met sterk golvende bladrand, lange bladsteel. Blad grijsgroen, soms iets rood geaderd. Kool iets platrond, zeer vast.
 Zaaitijd: begin Maart. Oogst: half October-half November.
 Gewicht: 5,0-7,0 kg.

Door zijn vaste kool met goede inwendige structuur en geringe gevoeligheid voor rand zeer geschikt voor zuurkool. Kan onder goede omstandigheden tot Januari worden bewaard.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1952-1953

Naam	Selectie van
Succes, Sel. A	Jac. Jong, Noord-Scharwoude
Succes, Sel. B	Jac. Jong, Noord-Scharwoude
Herfstdeen of Bastaardwitte	B. van Loenen, Zuid-Scharwoude

WITTE KOOL/WORTEL

Bewaarrassen

A — Langendijker Bewaarwitte

Stronk lang, veel buitenblad, grijsgroen, met golvende, soms gladde bladrand. Kool omgekeerd eirond, zeer vast.

Zaaitijd: 2e helft Maart. Oogst: half October-half November.

Gewicht: 3,0-4,5 kg.

In dit ras komen een aantal typen voor die sterk in bewaar-eigenschappen en morphologische kenmerken variëren. In de praktijkproeven werden alleen die selecties aanbevolen die aan redelijke eisen met betrekking tot de bewaarbaarheid konden voldoen.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1952-1953

Naam	Selectie van
Orig. Deense Witte Bewaar	N.V. C. Beemsterboer, Warmenhuizen
Orig. Deense Witte Bewaar	Fa. C. de Boer Wzn, Zuid-Scharwoude
Orig. Deense Witte Bewaar	Y. Kaan & Zn, Noord-Scharwoude
Deense Bewaar Origineel . .	B. van Loenen, Zuid-Scharwoude
Deense Bewaar	
Langendijker Origineel .	M. Nieuwland, St. Pancras
Langendijker Bewaar	N.V. D. v. d. Ploeg, Zwijndrecht

O — Blauwrand Kapper

Stronk kort. Veel buitenblad dat een paarse rand heeft. Kool matig groot, iets afgeplat, aan de bovenzijde iets paars. Matig productief, geschikt voor korte bewaring. Voor particulieren.

WORTEL

(*Daucus carota* L.)

Als bron van vitamine A (de kleurstof carotine = pro-vitamine A) staat de wortel, tezamen met boerenkool en spinazie, aan de top van de groenten. Volgens de voedingsmiddelentabel in de Tuinbouwgids is het gemiddelde gehalte van de wortel nog ruim 10 à 20 % hoger dan dat van de andere twee (wanneer dat van deze laatste op 100 wordt gesteld).

Een goede kleur van de wortel is dus niet uitsluitend van belang voor het „mooie“, maar ook van eminent belang voor de volksgezondheid.

De wortel bevat verder vrij wat vitamine B, en is ook om zijn vitamine C gehalte niet te verwaarlozen.

VROEGE WORTEL

Van belang zijn speciaal de vroegheid van kleuring en de hoeveelheid loof. Voor werkelijk vroege oogst moeten de wortels vroeg op kleur komen, daar de kleur bepaalt wanneer zij kunnen worden geoogst. Als het niet de bedoeling is zo vroeg mogelijk te oogsten, maar een iets meer volgroeide wortel op een wat later tijdstip te produceren, mag ook de volledige

kleuring wel iets later vallen. De kleurontwikkeling is vooral afhankelijk van de leeftijd van de wortel (sommige kleuren al in jongere toestand dan andere) en van de temperatuur (als het te koud is blijven de wortels bleek). Hoe meer loof een wortel heeft, hoe dikker zijn pit is; fijn loof gaat samen met een fijne pit. Een fijne pit wordt gewenst vanwege de kwaliteit van de wortel; het loof mag echter niet te fijn worden, daar het dan bij het bossen te zwak is. In de regel is men derhalve aangewezen op een compromis tussen deze twee richtpunten. De hoeveelheid loof is overigens niet alleen afhankelijk van de erfelijke aanleg, maar ook van de groeiomstandigheden. Voor omstandigheden, die de loofgroei bevorderen (glas; vochtrijke, groeizame grond) kiest men een type met minder loof, dan voor omstandigheden, die de loofgroei tegenhouden (droogte, kou, weinig groeizame grond). Een type met weinig loof kan men steviger loof laten vormen, door de plantafstand wat ruimer te maken.

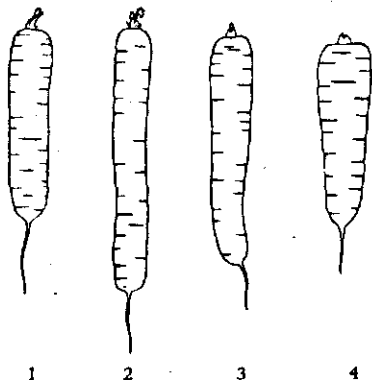
A — Amsterdamse Bak

In Nederland is de Amsterdamse Bak het ras voor de vroege teelt. Maar het heeft een goed verzorgde, behoorlijk losse, goed vochthoudende grond nodig. De stuggere en de drogere gronden zijn voor dit ras niet zo geschikt.

De Amsterdamse Bak wordt gebruikt voor zaai van voorjaarspeen onder glas in October of eventueel later, voor zaai van zomerpeen in de vollegrond in het voorjaar, en voor zaai van herfstpeen in Juli of begin Augustus.

In verschillende selecties kunnen verschillende vormen overwegen; deze zijn hieronder afgebeeld.

- 1 = Cylindrisch matig lang
- 2 = Cylindrisch lang
- 3 = Overgang
- 4 = Conisch

Selecties waarin de in fig. 4 weergegeven vorm overwegend voorkwam zijn door de Commissie Practijkproeven 1949-1950 als type afgekeurd.

In de goedgekeurde selecties kan een van de in fig. 1, 2 en 3 afgebeelde vormen de overhand hebben. „Overgang” en „Cylindrisch lang” zijn over het algemeen het sterkst. De aller-vroegste kleuring treft men het vaakst aan in „Overgang”;

Naam	Selectie van	Loofgew. p. 10 g wortel	Meest voork. vorm	Gebruikswaarde			
				Vorm		Kleur	
				zeer jong	iets m. volgr.	zeer jong	iets m. volgr.
Amsterdams Bak	Fa. J. v. Beelen, Katwijk	< gem.	Cyl. M.L.	-	+	+	+
Amsterdams Bak, vollegrond.	Corns v. Beusekom, Utrecht	"	Cyl. L.	-	+	+	+
Amsterdams Bak, vollegrond.	N.V. L. P. Duivestein, Losoduin	"	Overgang	-	+	+	+
Amsterdams Bak, vollegrond.	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen	"	Overgang	-	+	+	+
Amsterdams Bak, vollegrond en tussensoort.	Gebr. Eveleens, Aalsmeer	"	Cyl. M.L.	+	+	+	+
Amsterdams Bak, voor plat glas	Fa. H. v. Noord Wzn, Zwijndrecht	"	Cyl. M.L.	+	+	+	+
Amsterdams Bak, glas	Fa. Gebr. Oudijk, Waddinxveen	"	Overgang	+	+	+	+
Amsterdams Bak, broei en vollegrond	N.V. C. W. Pannevis, Delft	"	Overgang	+	+	+	+
Amsterdams Bak, broei en vollegrond	Fa. Jo's Reyers, Zwijndrecht	"	Cyl. M.L.	-	+	+	+
Amsterdams Bak, vollegrond	N.V. Struik & Co, Enkhuizen	"	Overgang	-	+	+	+
Amsterdams Bak, glas	Fa. P. Vriend & Zn, Andijk-O.	"	Cyl. L.	-	+	+	+
Amsterdams Bak, glas	Fa. F. de Vries, Alphen a.d. Rijn	"	Overgang	-	+	+	+
Amsterdams Bak, glas	Coöp. "West-Friesland", Wijdnes	"	Cyl. L.	-	+	+	+
Amsterdams Bak, glas	G. J. Wouda, Oraniewoud	"	Overgang	+	+	+	+
Amsterdams Bak, glas	N.V. A. Zwaan Jr, Enkhuizen	"	Overgang	+	+	+	+
Amsterdams Bak, glas	N.V. A. Zwaan Jr, Enkhuizen	"	Cyl. M.L.	+	+	+	+
Amsterdams Bak, glas	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg	"	Cyl. M.L.	+	+	+	+
Amsterdams Bak, glas	H. Zwaan, Enkhuizen	"	Overgang	-	+	+	+
Amsterdams Bak, glas	Enkhuizer Zaadhandel, Enkhuizen	gem.	Overgang	+	+	+	+
Amsterdams Bak, glas en vollegrond	Wed. A. Greven & Zn, Steenwijk	"	Overgang	+	+	+	+
Amsterdams Bak, glas en vollegrond	Hollandia, Honselersdijk	"	Overgang	-	+	+	+
Amsterdams Bak, glas en vollegrond	Fa. Jos Huizer Azn, Rijsoord	"	Overgang	-	+	+	+
Amsterdams Bak, glas en vollegrond	fac. Jong Noord-Scharwoude	"	Overgang	-	+	+	+
Amsterdams Bak, glas en vollegrond	N.V. W. J. v. Kampen, Voorburg	"	Cyl. M.L.	-	+	+	+
Amsterdams Bak, fijn	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	"	Cyl. M.L.	-	+	+	+
Amsterdams Bak, vollegrond.	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen	"	Overgang	-	+	+	+
Amsterdams Bak, nieuw ras	Andries Visser, Steenwijk	"	Overgang	-	+	+	+
Amsterdams Bak, nieuw ras	Rijk Zwaan, Rotterdam	> gem.	Cyl. L.	-	+	+	+

Legenda: + = goed; - = minder goed

soms ook in „Cylindrisch matig lang”. Men zie de tabel. Zeer vroege kleuring wil niet altijd zeggen, dat de kleur bij iets verdere ontwikkeling van de wortels ook de beste is; dat kan wel, maar hoeft niet. Voor teelten, waarbij de wortels in zeer jeugdige toestand worden geoogst, lette men derhalve op vroege kleuring; voor teelten, waarbij de wortels in iets meer volgroeië toestand worden opgetrokken, is dit niet van betekenis en lette men meer op het gehele complex van eigenschappen.

Voor een uitvoeriger beschrijving zie men Mededeling no 37 van het I.V.T.: „Practijkproeven wortelen Amsterdamse Bak 1949-1950” door O. Banga en M. Keuls, Juni 1952. (Uitverkocht.)

B — Vertou (Venlose Broei)

Dit ras (zie onder zomerwortelen) is over het algemeen niet zo geschikt voor vroege teelt op goede wortelgronden als Amsterdamse Bak, maar in de Practijkproeven 1949-1950 kwam één selectie naar voren, die zo vroeg kleurde, dat hij het gemakkelijk tegen de Amsterdamse Bak kon opnemen. Zie hieronder.

GOEDGEKEURDE SELECTIE PR.PR. 1949-1950

Selectie van	Loofgew. p. 10 g wortel	Meest voork. vorm	Gebruikswaarde voor vroege teelt			
			Vorm		Kleur	
			zeer jong	iets m. volgr.	zeer jong	iets m. volgr.
Rijk Zwaan, Rotterdam	>gem.	Overgang	+	+	+	+

ZOMERWORTEL

Voor losse, tegelijk goed vochthoudende gronden

Op deze gronden kan men in Nederland het gehele jaar door, dus ook in de zomer, heel goed Amsterdamse Bak telen. In de regel neme men dan niet de selecties met het allerfijnste loof.

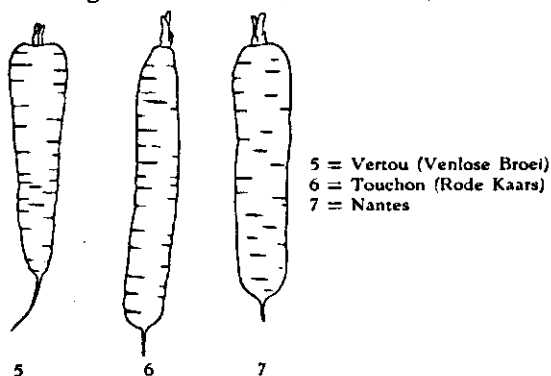
Verder kan men hier ook de Nantes typen heel goed gebruiken.

Voor iets minder losse of niet al te vochtrijke gronden

Hier voldoet de Amsterdamse Bak in de regel niet, maar geeft men de voorkeur aan de niet te grove cilindrische Nantestypen. Bij grote vraag naar wortelen kan men ook de wat grovere cilindrische Nantestypen gebruiken, als een product dat na de fijnere Nantes en vóór de winterwortels ter beschikking komt. De tamelijk conische Vertou is vroeger dan de andere Nantestypen; er bestaan selecties van, die de overgangsvorm tussen conisch en cilindrisch bezitten. Na Vertou volgen in vroegheid eerst de Touchon (of Rode Kaars) en de Fijne Nantes; vervolgens de Nantes (d.i. eigenlijk de Verbeterde Nantes, daar het een meer cilindrisch gemaakte verbetering is van de ouderwetse, meer dikkoppige Nantes) en daarna dan eventueel nog een wat grover Nantestype.

WORTEL

Een uitvoeriger beschrijving kunt U vinden in Mededeling no 38 van het I.V.T.: „Practijkproeven Zomerwortelen 1949-1950” door O. Banga en M. Keuls. (Uitverkocht.)

A — Vertou (Venlose Broei)

Stevig, tamelijk fors loof. Wortel conisch (fig. 5), soms overgangsvorm naar cilindrisch. Vroeger op kleur dan andere Nantestypen, maar minder zware wortel.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1949-1950

Naam	Selectie van	Vorm	Vroegheid van kleuring
Venlose Bak . . .	Enkhuizer Zaadh., Enkhuizen	conisch	vroeg
Nantes	Fa. Jo's Reyers, Zwijndrecht	conisch	vroeg
Vertou	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen	conisch	vroeg
Venlose Broei . . .	Rijk Zwaan, Rotterdam	overgang	zeer vroeg

A — Nantes Fijn tot Matig Grof

Hieronder vallen zowel de Touchon (Rode Kaars) (fig. 6) selecties, als de betrekkelijk fijne, cilindrische Nanteselecties die practisch gelijk zijn aan de Touchon, maar in plaats van de min of meer smal toelopende Touchon-kop een halbolvormige tot tamelijk platte kop bezitten. Deze twee typen zijn n.l. zeer moeilijk te scheiden.

Stevig, tamelijk fors loof. Wortel slank cilindrisch.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1949-1950

Naam	Selectie van
Nantes	Coöp. „West-Friesland”, Wijdenes
Nantes Perozo	N.V. P. Rood & Zn, Bovenkarspel
Touchon	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
Nantes Marktdunder Sluis	N.V. Abr. Sluis, Enkhuizen
Halfl. Fijne Zomer Geslu	N.V. Gebr. Sluis, Enkhuizen
Nantes	N.V. A. Zwaan Jr, Enkhuizen
Nantes	H. Zwaan, Enkhuizen
Nantes	Rijk Zwaan, Rotterdam

WINTERWORTEL

De rassenkeuze bij winterwortelen wordt reeds lange tijd beheerst door de tegenstelling: Berlikumer voor kwaliteit en Flakkeese voor opbrengst, oogstzekerheid en vervoerbaarheid. Deze tegenstelling bestaat nog, maar van weerskanten zijn de selecties van deze typen in sommige opzichten dichter bij elkaar gekomen. „Type van Zielst” werd vroeger ook als een selectie uit Flakkeese beschouwd, maar schijnt toch een andere oorsprong te hebben.

Een winterwortel moet over het algemeen een flink loof hebben. Dit houdt in, dat men ook een vrij dikke pit moet aanvaarden. Het selectiewerk heeft zich ter verbetering van de kwaliteit in dit geval dus niet op verkleining van de pit kunnen richten, maar volgt het streven, het verschil in kleur en structuur van de pit t.o.v. het vlees zo klein mogelijk te maken. Verder moeten de pit en het vlees niet gemakkelijk van elkaar los laten en moet de kleur van de wortel levendig oranje-rood zijn.

Goede kwaliteit is vermoedelijk beter te combineren met grote opbrengst dan met goede bewaar- en vervoerbaarheid. Want het is nu eenmaal zo, dat een wortel, naarmate hij droger en stugger is, ook beter bestand is tegen allerlei ruwe aanrakingen. Een kwaliteitswortel vraagt een zorgvuldige behandeling en een behoorlijke emballage, en hij verdient deze ook.

Voor uitvoerige beschrijving der goedgekeurde selecties raadplege men Mededeling no 47 „Practijkproeven met Berlikumer Wortel 1949” door O. Banga en M. Keuls f 0.65, en Mededeling no 49 „Practijkproeven met Flakkeese Winterwortel 1950-1951” door O. Banga, M. Keuls en M. Wattel f 0.90.

Kwaliteitswortel

A — Berlikumer Type Bierma — K.: Ids Bierma, Holwerd. Intr.: tussen 1943 en 1948

Loof tamelijk zwaar, iets zwaarder dan dat van Berlikumer Gewone. Wortel lang, vol, cilindrisch of aan de kop iets dikker dan beneden, met stomp uiteinde, glad van oppervlak. Kwaliteit uitmuntend. Productief. Vraagt bij vervoer of bewaring een zorgvuldige behandeling.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1949

Naam	Selectie van
Berlikumer	Ids Bierma, Holwerd
Berlikumer Perozo	N.V. P. Rood & Zn, Bovenkarspel
Berlikumer Slusia	Abr. Sluis, Enkhuizen
Berlikumer soort Bierma	Rijk Zwaan, Rotterdam

WORTEL

A — Berlikumer Gewone

Loof middelmatig zwaar. Wortel middelmatig lang, aan de kop meestal iets dikker dan beneden, stomp uiteinde, glad van oppervlak. Kwaliteit goed. Vermoedelijk iets gemakkelijker te bewaren en te vervoeren dan Berlikumer Type Bierma.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1949

Naam	Selectie van
Berlikumer	Bulten's Zaadhandel, Aalten
Berlikumer	B. J. Hiemstra, Tjummaram
Berlikumer	Jac. Jong, Noord-Scharwoude
Berlikumer	S. J. Wouda, Oranjewoud

O — Berlikumer Lang Fijn — Intr.: J. Westra, Berlikum, ± 1900

Tamelijk fijn loof. Wortel lang, cilindrisch, betrekkelijk dun. Kwaliteit matig. Werd enige tientallen jaren geleden in Friesland algemeen verbouwd als late zomerwortel, die gebost werd verkocht. Heeft als zodanig zijn betekenis verloren.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1949

Naam	Selectie van
Berlikumer	N.V. W. J. van Kampen, Voorburg
Berlikumer	N.V. A. Zwaan Jr, Enkhuzen

Wortel voor opbrengst en vervoer

A — Flakkeese Verbeterde

Loof zwaar. Wortel middelmatig lang, slank, glad, licht conisch, stomp. Zeer productief. Kwaliteit goed. Kan volgens praktijkervaringen bij voorzichtige behandeling in zakken worden vervoerd.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1950-1951

Naam	Selectie van
Flakkeese stomppunt	C. Bakker Wzn, Nieuwe Tonge
Flakkeese	Coöp. „West-Friesland“, Wjdenes
Flakkeese stomppunt	T. v. d. Doel, Sommeldijk
Flakkeese sel.	
Nunhem	„Nunhem“, Nunhem post Haalen
Flakkeese stomppunt	N.V. A. R. Zwaan & Zn, Voorburg
8923	

A — Flaro — K.: Jac. Jong, Noord-Scharwoude. Kw.r.: 1951

Loof zwaar. Wortel middelmatig lang, slank, glad, licht conisch of soms cilindrisch, stomp. Zeer productief. Kwaliteit goed. Komt in type grotendeels overeen met Flakkeese Verbeterde, maar onderscheidt zich hiervan door de paarse voet van zijn bladstelen.

B — Flakkeese Gewone

Loof zwaar. Wortel tamelijk kort tot middelmatig lang, conisch met brede kop, meer of minder stomp. Kwaliteit matig. Zeer sterk; breekt bij vervoer in zakken en bij tamelijk ruwe verladung practisch niet. De hieronder genoemde goedgekeurde selecties zijn reeds iets meer in de richting van Flakkeese Verbeterde geselecteerd maar behoren daar nog niet toe.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1950-1951

Naam	Selectie van
Flakkeese	Fa. Gebr. Bakker, N.-Scharwoude
Flakkeese	Gebr. Broersen, Harenkarspel
Flakkeese	Jacob Jong, Noord-Scharwoude
Flakkeese stomppunt	J. Les, Oude Tonge

B — Lange Stomppuntige Winter (Type van Zielst)

Loof zwaar. Wortel zeer lang, cilindrisch, stomp, mooie vorm. Kwaliteit tamelijk goed. Bij volledige uitgroei op zware grond echter moeilijk heel te rooien en ongeschikt voor vervoer in zakken (breekt). Blijft bij zeer dichte stand echter korter; geeft dan hoge opbrengst per ha en is dan beter te vervoeren.

GOEDGEKEURDE SELECTIES PR.PR. 1950-1951

Naam	Selectie van
Flakkeese stomppunt	J. Mastenbroek, Sommeldijk
Flakkeese stomppunt	J. Ras, Herkingen
Flakkeese stomppunt	M. van Zielst, Nieuwe Tonge
Rode Cylinder	Rijk Zwaan, Rotterdam

WORTELPETERSELIE

(*Petroselinum crispum* (Mill.) Airy-Shaw = *P. sativum* Hoffm.)

Wortelpeterselie vindt in hoofdzaak afzet bij particulieren.

B — Korte Dikke

B — Halflange

B — Lange

ZURING

(*Rumex acetosa* L.)

Zuring kan als toekruid bij spinazie of als afzonderlijke bladgroente worden gebruikt. Een belangrijke teelt is er nergens van. Maar men kan ze op plaatsen zetten, waar zowat niets anders wil groeien, b.v. langs hagen, aan de noordkant van schuttingen, enz.

A — Breedblad Nobel

Brede, lichtgroene bladeren. Minder winterhard dan Gewone.

B — Gewone of Gras

Wintervast.

B — Reuzen van Belleville

Lichtgroen.

B — Lyonse Grootbladige Gele

REGISTER

A

Aardappel, 8
 Aardbei, 10
 Advance, 121
 Advent, 110
 Ailsa Craig, 126
 Alabaster, 67
 Alaska, 55, 62
 Albaster, 69
 Allerheiligen, 28
 Allervroegste, 45, 128
 Allervroegste Groene Spitse, 110
 Allervroegste m. dr., 42, 43, 45
 Allervroegste Wonder, 139
 Alpha, 26, 27
 Altena's Roem, 137
Althaea officinalis L., 86
 Altijd Gele Fijne Krul, 20
 Amerik. Kleine Groenvlezige Ananas, 90
 Amerik. Kleine Roodvlezige Ananas, 90
 Amerikaanse Platte Roodkop, 52
 Amerikaanse Roodrand, 95
 Amsterdamse, 62
 Amsterdamse Bak, 147
 Amsterdamse Fijne Donkergroene, 117
 Amsterdamse Halfhoge, 29
 Amsterdamse Lange Gele, 69
 Amsterdamse Snij, 116
 Amsterdams Reuzenblad, 121
 Andijvie, 18
Angelica archangelica L., 85
 Angers, 28
 Animo m. dr., 40
 Aristo, 26
 Aromata z. dr., 38
Artemisia dracunculus L., 87
 Artisjok, 20
 Asperge, 21
 Astrid, 26
Atropa belladonna L., 86
 Attractie, 81, 82
 Auchincruive Climax, 13
 Augurk, 22
 Aurora, 128

Australische Gele, 95
 Avanti, 55

B

Baarlose Nietplekker Ras VI, 23
 Baarlose Nietplekker Ras VII, 23
 Barendrechtse Reuzen, 67
 Barima, 9
 Barletta, 139
 Basielkruid, 88
 Bastaardwitte, 145
 Bébé, 45
 Beemster, 124
 Beemster Halfhoge, 124
 Bergen op Zoomse, 22
 Berlikumer Gewone, 151
 Berlikumer Lang Fijn, 152
 Berlikumer Type Bierma, 151
 Betuwse Witte, 68
 Bindsla, 24
 Blanke Hangers, 131
 Blanke Meikoningin, 81
 Blauwe Groninger Snijmoes, 116
 Blauwrand Kapper, 146
 Blauwschokker, 65
 Bledo I, 78
 Bledo II, 78
 Bleekblad Bovengrondse, 78
 Bleekselderij, 25
 Bliss Abundance, 64
 Bloemendaalse Gele, 113
 Bloemkool, 25
 Bonde Maraichère, 24
 Blondine, 81
 Boerenkool, 28
 Bola, 134
 Boon, 30
 Bontbloeiende, 50
 Boordevol, 63
 Bowa, 15
 Brabantse Winter, 97
 Bravo, 76
 Bredase (Savoyekool), 112
 Bredase (Spruiten), 124
 Bredase Vroege, 111
 Bredblad Gele, 96

REGISTER

Breedblad Late Krop, 19
 Breedblad Nobel, 154
 Breedblad Scherpzaad Zomer, 119
 Breedblad Volhart Winter, 19
 Breedblad Volhart Zomer, 20
 Brilliant v. Waveren, 59
Broccoli, 51
 Brunswijker, 22
 Brunswijker Reuzen, 22

C

Calendula officinalis L., 88
 Camus de Bretagne, 21
 Cantonner Witkrop, 51
 Capriccio, 104
 Cavalier Kortloof, 105
 Cavallius Rondzaad, 120
 Cavallius Scherpzaad, 120
 Celsior, 60
 Champagne Rood, 99
 Chemin Doré, 25
 Cherry Belle, 101, 105
 Chinese Halflange Roserode, 106
 Chinese Halflange Witte, 106
Chinese Kool, 51
 Chinese Lange Witte, 106
Chinese Rabarber, 85
 Chinese Ronde Roserode, 106
 Clasina, 45
 Clause, 50, 58
 Climax (Aardbei), 13
 Climax (Bloemkool), 26
 Combine, 43
 Con Amore, 129
 Conservenkonigin, 63
 Consumptieraap, 51
Coriandrum sativum L., 88
 Courte de Paris, 20
 Cromco, 126
 Crosby, 77

D

Deense Bewaar, 146
 Delftse Halflange Rijkdragen-
 de Witte, 68
 Delftse Halflange Witte, 68
 Delftse Kortpoot, 27
 Delicatess (Ramenas), 106
 Delicatess (Knolselderij), 67
 De Liège, 97
 Delikatess (Augurk), 24
 Delikatess (Doperwt), 65

Detroit, 76
 Deutsch Evern, 10
 Deventer (Kroot), 78
 Deventer (Savoye Kool), 112
Digitalis lanata Ehrh., 86
Digitalis purpurea L., 86
 Ditmarscher Treib, 144
Doodkruid, 86
Doperwt, 53
 Doré, 8
 Doré amélioré, 25
Dragon, 87
Driekleurig Viooltje, 88
 Driemaal Wit, 132
 Dubbele Net, 90
 Dubbele Tros z. dr., 39
 Dubbele Witte z. dr., 32, 33, 34
 Duplex, 114
 Dwarf Grey Sugar, 94
 Dwerg, 116

E

Early Morn, 124
 Edelweisz, 68
 Eenjarige Nietschieters, 114
 Eersteling (Aardappel), 8
 Eersteling (Bloemkool), 27
 Eersteling (Spitskool), 143
 Eersteling m. dr., 42
 Eerste Oogst, 144
 Eerste Pluk m. dr., 41
 Eerste Vroege Mei, 62
 Eerste Witkiem, 128
 Egyptische Dikplatte Normaal
 Loof, 76
 Egyptische Platronde, 76
 Egyptische Platte Kortloof, 75
 Egyptische Platte Normaal
 Loof, 75
 Eierplant, 66
 d'Elbeuf, 97
 EL-DE-ES, 121
 Emerald, 117
 Emergo, 49
 Eminent (Doperwt), 61
Engelse Winterspinazie, 66
Engelwortel, 85
 Enkele Net, 90
 Erecta, 49
 Erfurter Dwerg, 26, 27
 Erfurter Lange Witte Winter,
 106
 Erfurter Reuzen, 22
 Eureka, 67

Excelsior (Kropsla), 81
 Excelsior Vollegrond, 101
 Excelsior z. dr., 37
 Express (Spitskool), 143
 Express (Tuinboon), 128
 Express z. dr., 39
 Extra Fijne Moskrul, 133
 Extra Hangers, 131
 Ezelsoren, 120
 Ezetha's Favoriet, 42, 47
 Ezetha's Witkiem, 129

F

Favoriet, 134
 Finette, 56
 Flakkeese Gewone, 153
 Flakkeese Verbeterde, 152
 Flaro, 153
 Flora Blanca, 27
 Fortuna, 137
 Franse Import, 83
 Franse Trosprinces z. dr., 37
 French Breakfast, 104
 Friese Gele Koolraap, 73
 Furore z. dr., 35, 36
 Fijne Krul (Andijvie), 20
 Fijne Krul (Tuinkers), 133
 Fijne Vroege Gele Zomer, 106
 Fijne Vroege Groene, 111
 Fijngekrulde, 116
 Fijngekrulde Donkergroene,
 117

G

Galathee, 134
 Gaudflay, 122
 Gaudry, 102
 Gaudry Broei, 102
 Géant d'Hiver, 122
 Geelbladige Witribbige, 116
 Geelgroene Italiaanse, 140
 Gekroesde Gele, 116
 Gekruiste Lierse, 124
 Gekruiste Net, 90
 Gekrulde, 133
 Gekrulde Donkergroene Wit-
 ribbige, 116
 Gele Krul, 20
 Gele Malse, 98
 Gele Postelein, 96
 Gele Tros, 73
 Georg Soltwedel, 14
 Gewone, 133
 Gewone Groene, 98

Gewone of Gras, 154
 Gewone Snij (Peterselie), 116
 Gewone Snij (Snijselderij), 117
 Gewone Volhart, 19
 Gewone Vroege Volhart, 19
 Gladde Gele Gewone, 115
 Gladde Groene Gewone, 115
 Gladde Groene Witribbige
 Zilver, 116
 Gladoro, 75
 Gloire de Quimper, 56
 Glorie (Kroot), 76
 Glorie (Tomaat), 126
 Glorie van Nantes, 83
 Golden May, 33
 Golden Plume, 25
 Goliath (Prei), 97
 Goliath (Rabarber), 98
 Goudblad, 140
 Gouden Akker, 143
 Gouden Akker Sel. A, 144
 Gouden Akker Sel. B, 144
 Goudgele Gekrulde, 116
 Goudgele Stelen, 25
 Goudgele Zelfblekende, 25
 Goudhart, 140
 Goudsbloem, 88
 Granaat (Chinese Kool), 51
 Granaat (Kroot), 77
 Great Lakes, 24, 83
 Green Mountain, 51
 Green Sprouting Broccoli, 51
 Griebowskaja, 77
 Grobol, 134
 Groene Ananas, 90
 Groene Gekrulde, 116
 Groene Krul, 20
 Groene Moskrul 20
 Groene Postelein, 96
 Groene Standaard, 72
 Groene van Laon, 21
 Groene Volhart, 19
 Groninger Weekschil m. dr., 35
 Groningse Sjalot, 115
 Groot Witpunt, 102
 Groot Witpunt Broei, 102
 Groot Witpunt Glas en Volle-
 grond, 104
 Groot Witpunt Korloof, 104
 Groot Witpunt Vollegrond, 102
 Grote Gele Ronde, 113
 Grote Noordhollandse, 140
 Grove Struik, 117
 Guernsey Conqueror, 90

REGISTER

H

Haarlems Volhart, 19
Haarsteegse, 62
Halfhoge Extra Fijngekrulde
Niet Winterharde, 29
Halfhoge Moskrul, 29
Halflange, 154
Halflange Fijne Zomer Geslu,
150
Halflange Scharlakenrode, 104
Halflange Scharlakenrode
Witpunt, 104
Halflange Violette, 66
Halflange Witte, 68
Halfrood-halfwit, 102
Halfrood-halfwit Broei, 102
Halfrood-halfwit Vollegrond,
102, 104
Hammer, 111
Hangdown, 131
Heemst, 86
Heraut (Peul), 93
Heraut (Spinazie), 120
Herfstdeen, 145
Herfstkoning, 19
Herfstraap, 51
Herfstreus, 97
Herfstwit laat, 145
Herfstwit vroeg, 144
Hoge Groene Grofgekrulde, 29
Hollandia, 120
Hollandse Roodkop, 73
Holpijp, 117
Hoog Wit, 103
Hyssop, 88
Hyssopus officinalis L., 88

I

Ideaal, 27
Ideaal z. dr., 37
Imperator, 67
Imperial, 24
Infra, 43
Inmaakuitje, 139
Italiaanse Reuzen, 28
Italiaanse Roodkop, 52
Italiaanse Platte Witte Heel-
bladige Mei, 52
Italiaanse Platte Witte Heel-
bladige Roodkop, 52
Italiaanse Witte, 52
Italiaanse Witte Roodkop, 52
Italian Green Sprouting, 51
Italian Sprouting, 51

J

Jucunda, 14
Jumbo, 97
Juniboon m. dr., 41
Juwel, 59

K

Kampioen (Sla), 81
Kampioen (Tomaat), 126
Kardoen, 66
Kaskool no 1, 27
Kelvedon Wonder, 59, 62
Klein Bladig, 67
Kleine Groene Krul, 20
Kleine Rheinländerin, 61
Kleinvruchtige Rode Suiker,
128
Klein Witpunt Broei, 103
Klein Witpunt Vollegrond, 103
Knolselderij, 66
Kogel, 76
Komeet, 105
Komkommer, 67
Koning van Denemarken, 122
Koolraap, 73
Koriander, 88
Korte Dikke, 154
Korte Witkiem, 130
Kroeskop, 117
Kroot, 73
Kropsla, 79
Kruiden, 84
Kwekerstrots (Kropsla), 83

L

La Reine, 139
Lage Grijsze Roodbloeiende, 94
Laibacher Eis, 84
Lange, 154
Lange Bos, 117
Lange Donkerrode Zwartblad,
78
Lange Groene Broei, 71
Lange Guernsey, 92
Lange Hangers, 131
Lange Hangers Goliath, 131
Lange Holkruijn, 92
Langendijker Allervroegste,
107
Langendijker Bewaar, 146
Langendijker Bewaargele, 113
Langendijker Bewaarrode, 107
Langendijker Bewaarwitte, 146

Langendijker Deense Bewaar, 146
 Langendijker Grote Late Herfst, 145
 Langendijker Herfst, 145
 Langendijker Herfstgele, 113
 Langendijker Herfstrode, 107
 Langendijker Late Herfst Orig., 145
 Langendijker Late Herfst Witte, 145
 Langendijker Rode Bewaar, 109
 Langendijker Rode Bewaar Sel. A '49, 109
 Langendijker Rode Bewaar Sel. B '50, 109
 Langendijker Vroege (Rode Kool), 107
 Langendijker Vroege (Witte Kool), 143
 Langendijker Vroege Gele, 113
 Langendijker Vroege Herfst, 144, 145
 Langendijker Vroege Herfst Origineel, 144
 Langendijker Vroeg Herfst Witte, 144
 Langendijker Vroege Rode, 107
 Langendijker Vroege Stam, 25, 107
 Langendijker Vroege Stam A, 107
 Langendijker Vroege Witte, 143
 Langendijker Vroegste 4002, 107
 Lange, Niet Rankende Groene Gestreepte, 95
 Lange, Niet Rankende Witte, 95
 Lange Stomppuntige Winter, 153
 Lange Violette, 66
 Lange Witte, 68
 Lange Zwarte Winter, 106
 Lange Zwarte Zomer, 106
 Late Broccoli, 51
 Laxton van Glanerbrug, 16
 Lecerf, 27
 Leidse Hangers, 131
 Lentebode, 93
 Lentse Halflange Gele, 69
 Lierse, 123

Limburgse, 67
 Lincoln, 60, 65
 Little Wonder, 143
 Loenens Halflange Witte Broei, 69
 Lone Star, 105
 Luctor, 134
 Lucullus, 116
 Lyonse Grootbladige Gele, 154

M

Maagdenburger, 67
 Maagdenburger Markt, 67
 Maas en Waalse, 125
 Macherauch's Frühernte, 11
 Madame Lefeber, 12
 Madame Moutot, 15
 Maelstede, 134
 Mais, 89
 Maliebo, 134
 Mammouth, 122
 Mansholt's Pluk, 57
 Marcross, 89
 Marktkoning, 78
 Marktveroveraar, 63
 Mary Washington, 22
 Matador, 61
 Mechelse, 46
 Mechelse Krombek, 63
 Mechelse Markt z. dr., 38
 Mechelse Sabel m. dr., 46
 Meesterproef, 81
 Meikoningin (Erwt), 62
 Meikoningin (Kropsla), 80
 Meilof, 142
 Meiraap, 51
 Meloen, 89
 Mentha piperita L., 88
 Mentha spicata L., 88
 Mentor z. dr., 38
 Meteor, 61
 Middellange Donkergroene Broei, 71
 Middelvroege Halfhoge Kennermer, 123
 Milaanse Platte Witte Roodkop Extra Kort Loof, 52
 Milanese Platte Witte Mei, 52
 Molsla, 91
 Mombacher Spek m. dr., 40
 Monarch, 19
 Moneymaker, 126
 Mont Calme Brun, 125

REGISTER

Morgenster, 93
 Moskrul, 116
 Moulin Rouge, 12
 Münchener Bier, 106
 Munt, 88

N

Namenia, 98
 Nantes, 150
 Nantes Fijn tot Matig Grof, 150
 Nantes Markttuinder Slusia, 150
 Nantes Perozo, 150
 New York, 24
 Nieuw-Zeelandse Spinazie, 91
 Nobel, 121, 122
 Non Plus Ultra (Kroot), 78
 Non Plus Ultra (Knolselderij), 67
 Non Plus Ultra (Radijs), 100, 101, 102
 Non Plus Ultra z. dr., 37
 Noordhollandse Bloedrode, 135
 Noordhollandse Strogele, 135, 139
 Noordhollandse Strogele Sjalot, 115
 Noordland, 121
 Noordster m. dr., 41
 Noordster, 123
 Noorman, 121
 Norrlands Express, 94
 North Star, 89
 Novum, 111
 Nummer Vijf, 19
 Nummer Zes, 19
 Nummer 74, 44
 No 20, 81
 No 42, 83
 No 501, 33
 No 6205, 100
 Nunhem's Suikerzoete, 64

O

Oberschlesien, 12
Ocimum basilicum L., 88
 Olifant, 97
 Onward, 60
 Orange King, 88
 Oranje Ananas, 90
 Oranje Quills, 88
 Orig. Deense Witte Bewaar, 146

Orig. Langendijker Herfst, 145
 Orig. Langendijker Vroege Herfst, 145
 Ouddorpse Bruine Sjalot, 114

P

Paardenbloem, 86
 Painted Lady, 50
 Pannevis' Extra, 61
 Pannevis' Glory, 81
 Paprika, 91
 Paragon, 99
 Parelros z. dr., 37
 Parelui, 139
 Paris Green Cos, 24
 Paris White Cos, 24
 Parson's Guernsey, 92
 Parijse Gele Zelfsluitende, 24
 Parijse Groene, 24
 Parijse Groene Krombek, 63
 Pastel Halflange Gele, 70
 Pastinaak, 92
 Perfecta (Andijvie), 19
 Perfecta (Kokkommer), 71
 Perfected Detroit, 77
 Perozo Globe, 101
 Petit Procençal, 61
 Peul, 92
 Phenomeen m. dr., 39
 Pikeur, 134
 Plantui, 138
 Platronde, 92
 Platte Gladde Heelbladige Witte Roodkop, 52
 Platte Witte Heelbladige Mei, 52
 Platte Vroege Mei, 52
 Platte Witte Mei, 52
 Pluksla, 94
 Pofmais, 89
 Pompei, 139
 Pompoen, 95
 Pootui, 136
 Postelein, 95
 Preferent, 120
 Preferent z. dr., 37
 Pret, 96
 Premier, 128
 Prijswinner, 50
 Primeur, 134
 Prins Albert, 62
 Prizewinner, 50
 Probator z. dr., 36

Productiva, 83
 Proeftuins Blackpool, 82
 Progress z. dr., 38
 Pronkboon, 47
 Pronto, 92
 Provençaalse, 61
 Putjeskool, 112

Q

Queen Victoria, 99

R

Raapstelen, 97
 Rabarber, 98
 Radio, 88
 Radijs, 99
 Ramenas, 106
 Ras de Zeeuw, 44
 Ras Peters, 40
 Ras Valk, 37
 Ras Verschoor, 44
 Record, 92
 Régence, 140
 Regina (Aardbei), 11
 Regina (Kropsla), 82
 „Rela" Sel. C, 46
 Remme, 27
 Renova, 127
 Rentegevers z. dr., 37
 Resistent, 84
 Reuzen Mei, 81
 Reuzen van Belleville, 154
 Rheum palmatum L., 85
 Rijnsburger, 133, 138
 Rijnsburger Grote Gele, 113
 Robar, 127
 Rode Ananas, 90
 Rode Cylinder, 153
 Rode Eersteling, 9
 Rode Kaars, 150
 Rode Kool, 107
 Roem van Barendrecht, 123
 Roem van Brunswijk, 22
 Roem van Castricum, 123
 Roem van Enkhuizen, 144
 Roem van Enkhuizen Sel. A, 145
 Roem van Enkhuizen Sel. B, 145
 Roem van Enkhuizen I, 145
 Roem van Zwijndrecht, 67
 Roi des Serpettes, 64
 Romax, 26

Romora, 43, 47
 Ronde Helderrode, 100
 Ronde Kogel, 76, 77
 Ronde Rode Broei, 100, 102
 Ronde Rode Groot Witpunt, 102
 Ronde Rode Klein Witpunt, 103
 Ronde Rode Klein Witpunt Extra Kortloof, 103
 Ronde Rode Kortloof, 102
 Ronde Rode Vollegrond, 101
 Ronde Roserode met Grote Witte Punt, 102
 Ronde Scharlakenrode, 101
 Ronde Scharlakenrode Extra Kortloof, 102
 Ronde Witte, 104
 Ronde Zwarte Winter, 106
 Ronde Zwarte Zomer, 106
 Rondo, 57
 Roodbloeiende Langschedige, 50
 Roodkopje, 103
 Roodnerf, 123

S

Savoie Kool, 109
 Saxa z. dr., 33
 Saxa Broei, 100
 Scarlet Champion, 105
 Scarlet Emperor, 50
 Scarlet Gem, 103
 Scarlet Globe, 104, 105
 Scarlet Globe Broei, 101
 Scarlet Globe Medium, 101
 Schorseneer, 114
 Schreibers Imuna o.F. 34, 36
 Selecta, 49
 Selectie Dussel, 50
 Selectie Gemeenteproeftuin Sappemeer, 143
 Selectie Huizer, 67, 123
 Selectie Timmers, 81
 Senator, 64
 September Herfst, 144
 Serpette Amélioré, 65
 Serpette Cent Pour Un, 58
 Serpette de Paris, 63
 Servo, 57
 Servus z. dr., 32, 34, 36
 Siegfried, 97
 Sint Jansui, 139
 Sjalot, 114

REGISTER

Sla (Kropsla), 79
Slaboon, 31
Slits No 25, 125
Smalle Snijpronker, 48
Smaragd, 117
Snijbiet, 115
Snijboon, 40
Snijmoes, 116
Snijpetersellie, 116
Snijselderij, 117
Snijsla, 118
Soort Drijver, 29
Spaanse, 66
Spaanse Lange Rode, 92
Spancross, 89
Sparkler, 102
Spekboon, 39
Spica, 122
Spiers, 72
Spinazie, 118
Spitse Vroege, 110
Spotvrije, 72
Spruitkool, 123
Stamkrombek Gele, 58
Stijfstro, 58
Succes, 145
Succes Sel. A, 145
Succes Sel. B, 145
Suikermais, 89
Suiker Meloen Witte, 90
Suikerpeul, 94
Superno, 137
Supra (Spinazie), 122
Supra (Stoksnijboon), 43

T

Tabak, 125
Taraxacum officinale Weber,
 86
Telegraaf, 71
Thialf, 122
Tomaat, 125
Torpedo, 51
Touchon, 150
Trio, 129
Triumphator, 83
Triumphator z. dr., 39
Tuckqueen, 127
Tuinboon, 128
Tuinders Volhart, 19
Tuinkers, 132
Tussensoort, 27
Tussentype, 72
Tweekleurige, 50

Twello's Vroegste Gele, 81
Tijgerananas, 90
Type van Zielst, 153

U

Ui, 133
Unica, 57
Universalis, 49
Utrechtse Reuzenstruik, 19
Utrechtse Winter, 122
Unic, 127

V

V 3, 129
Valeriaan, 85
Valeriana officinalis L., 85
Van Senten, 25
Van Tours, 66
VE-DE-SLEZ-C, 26
Veense m. dr., 42
Veense z. dr., 46
Veense Peul, 94
Veentje, 27
Veldsla, 140
Venlose, 67
Venlose Bak, 150
Venlose Broei, 149, 150
Venlose Lage, 56
Venlose Nietplekker, 23
Venlose Vroege Gele m. dr., 33
Venus, 70
**Verbeterde Breedblad Scherp-
 zaad Zomer**, 120
Verbeterde Enkele z. dr., 37
Verbeterde Grootbladige, 91
Verbeterde Hollandia, 120
Verbeterde Lange Witte, 68
Verbeterde Mechelse, 26
Verbeterde Meikoningin, 81
Verbeterde Witkiem, 130
Verbeterde Witte Krombek, 65
Veredelde Witkiem, 130
Verschoor m. dr., 44
Vertou, 149, 150
Vertus (Kroot), 78
Vertus (Savoye kool), 112
Veurse Gele, 69
Veurse Nietschieters, 114
Victoria (Rabarber), 99
Victoria (Kropsla), 81
Victory, 126
Victrix, 135
Viking, 121
Vinedale, 91

- Vingerhoedskruid**, 86
Viola tricolor L., 88
Violette Franse, 21
Vios, 70
Viroflay, 121
Vlijmse Krombek, 64
Volhart, 91
Volribbige Zonder Doornen, 66
Voorburgers z. dr., 37
Voorluk z. dr., 35, 36
Vorbote, 81
Vroege Alpha-achtige typen, 26
Vroege Brede Witkiem, 130
Vroege Broccoli, 51
Vroege Dwerg, 124
Vroege Engelse, 99
Vroege Groene, 111
Vroege Groene Spitse, 110
Vroege Groninger, 143
Vroege Hendrikspeul, 93
Vroege Juli z. dr., 39
Vroege Juni m. dr., 41
Vroege Krop, 20
Vroege Mechelse, 141
Vroege Mei, 62
Vroege Ronde, 76
Vroege Ronde Kogel, 76
Vroege Spitskool, 142
Vroege van Argenteuil, 22
Vroege Veense, 62
Vroege Veense A.H., 42
Vroege Veense m. dr., 42
Vroege Verbeterde Mechelse, 26
Vroege Wagenaar m. dr., 32, 33
Vroege Witte EB '51, 143
Vroege Zuiltjes, 124
Vroeg Reuzenblad, 120
Vroegste van Allen, 143
Vuurbal (Kroot), 76
Vuurbal (Radijs), 100
Vuurkogel (Kroot), 76
Vuurkogel (Radijs), 101
- W**
- Wagenaar z. dr.**, 33
Watermeloen, 140
Weeuwenselderij, 117
Westerloo, 134
Westerwoldse, 29
West-Friesland, 135
Westlandia (Kropsia), 81
Westlandia (Prei), 97
Westlandia z. dr., 39
Westlandse (Boerenkool), 29
Westlandse (Savoye Kool), 112
Westlandse (Spruitkool), 123
Westlandse Dubbele z. dr., 39
Westlandse Enkele Net, 90
Westlandse Fijne, 117
Westlandse of Amsterdamse Halfhoge, 29
Westlandse Halfhoge Fijngekrulde, 29
Westlandse Halfhoge Winterharde, 29
Westlandse Herfst, 29
Westlandse Lange Gele, 69
Westlandse Lange Rode, 92
Westlandse Middelhoge, 29
Westlandse Net, 90
Westlandse Nietschieters, 114
Westlandse Winter, 29
Westlandse Winterharde Middelhoge Fijngekrulde, 29
Wijbo, 134
Wijdehoud, 135
Wijdéro, 135
Wijdewin, 137
Windsor Witte, 132
Winterkoning (Savoye Kool), 112
Winterkoning (Ui), 137
Winterpostelein, 140
Winterreus, 97
Winterreuzen, 122
Winterui, 136
Wisconsin Golden 900, 89
Wit Broeidunsel, 118
Witbloeiende Langschedige, 49
Witbloeiende Reuzen, 49
Witbloeiende Verbeterde Lange Reuzen, 50
Witbloeiende Witblijvende Witkiem, 132
Wit Dunsel 118
Witkiem, 130
Witkiem Gewone, 130
Witkiem Hangers, 132
Witkiem Vroege Lange Brede, 130
Witlof, 141, 142
Witte Bruid, 69
Witte Kool, 142
Witte Spitse, 143

REGISTER

Witte Zuil, 97
Wit Wonder, 27
Wollig Vingerhoedskruid, 86
Wonder van Feltham, 83
Wonder van Voorburg, 82, 83
Wortel, 146
Wortelpeterselie, 154
Wyola, 59, 62

IJ

IJskegel, 105

Z

Zaaiui, 133
Zeempjes, 106
Zeer Vroege Groene, 110
Zenith, 107
Zilverui, 139
Zittauer Riesen, 139
Zoete Westlandse, 91
Zomerkrop, 19

Zonneschijn, 128
Zucchetti, 95
Zuring, 154
Zwaan's Bicolor Half Rood
Half Wit Vollegrond, 102
Zwaan's Columbia Groot Wit-
punt Broei, 102
Zwart Broeidunsel, 118
Zwart Duits, 83
Zwart Dunsel, 118
Zwijndrechtse (Knolselderij),
67
Zwijndrechtse (Radijs), 103
Zwijndrechtse (Savoye Kool),
112
Zwijndrechtse Groot Witpunt,
104
Zwijndrechtse Lange Gele, 69
Zwijndrechtse Pootui, 137
Zwijndrechtse Volhart, 19
Zwijndrechtse Witkiem, 131
Zwolse, 79
Zwolse Krul, 117

MEDEDELINGEN 1)

VAN HET INSTITUUT VOOR DE VEREDELING VAN TUINBOUWGEWASSEN

12. Banga, O. Het kweken van nieuwe vruchtboomonderstammen in Engeland. Maart 1949	f 0.20
13. Banga, O. en Hester G. Kronenberg. Teelt en veredeling van aardbeien in België. Juni 1949	f 0.20
14. Banga, O. Krotenstudies. Juli 1949	f 0.50
V. De inwendige vleeskleur van krotten. Haar beoordeling bij rasvergelijking en selectiewerk.	
15. Andeweg, J. M. Veredelingsdoeleinden en -resultaten bij de tomaat. September 1949	f 0.20
16. Hubbelling, N. Veredelingsdoeleinden bij slabonen. September 1949	f 0.20
17. Algemene Veredelingsdagen 1949. Verslag van voordrachten en discussies. Mei 1950	f 1.40
18. Zeventien korte artikelen voor boomkwekers. Juni 1950	Uitverk.
19. Banga, O. Krotenstudies. September 1950	f 1.50
VI. De invloed van het loof op de groeisnelheid van de knol.	
VII. Classificatie van platte en ronde krotten naar knolindex, niveau van loofprestatie en groeisnelheid.	
20. Andeweg, J. M. en M. Keuls. Practijkproeven tomaten 1948—1949. October 1950	f 0.75
21. Banga, O. Krotenstudies. November 1950. VIII. Veredelingsmethodiek bij de rode biet	f 0.25
22. Kronenberg, H. G. Teelt en veredeling van fruitgewassen in Zwitserland. December 1950	f 0.25
23. Banga, O. en J. Sneep. Veredeling van tuinbouwgewassen in Denemarken. December 1950	f 0.25
24. Floor, J. Het enten van noten. Januari 1951	f 0.35
25. Floor, J. De vermeerdering van onderstammen voor fruitgewassen. Augustus 1951	f 0.75
26. Banga, O. Bescherming van kwekerseigendom. September 1951	f 0.40
27. Sneep, J. Selectie op het juiste tijdstip. September 1951	f 0.35
28. Floor, J. Onderstammenonderzoek. September 1951	f 0.40
29. Gerritsen, C. J. Walnotenteelt. September 1951	f 0.35
30. Kronenberg, H. G. (I.V.T.) en H. J. de Fluiter (I.P.O.). Resistentie van frambozen tegen de grote frambozenluis <i>Amphorophora rubi</i> Kalt. October 1951	f 0.40
31. Sneep, J. De betekenis van de andromonoecische planten voor de veredeling van <i>Asparagus officinalis</i> L. November 1951	f 0.35
32. Algemene Veredelingsdagen 1951. Verslag van voordrachten en discussies. Maart 1952	f 2.50
33. Banga, O. Protection of the breeder's work. April 1952	Uitverkocht
34. Sonnaville, P. de. De mirabelleteelt. April 1952	f 0.40
35. Kronenberg, Hester G. Nieuwe aardbeirassen in West-Europa, Juni 1952	Uitverkocht
36. Hofstra, R. en M. Keuls. Onderzoek naar de opbrengst van nicotine van <i>Nicotiana rustica</i> L. over de jaren 1949—1950. Juli 1952	Uitverkocht
37. Banga, O. en M. Keuls. Practijkproeven wortelen Amsterdamse Bak 1949—1950. Juli 1952	Uitverkocht
38. Banga, O. en M. Keuls. Practijkproeven zomerwortelen 1949—1950. Juli 1952	Uitverkocht
39. Kronenberg, H. G. Veredelingswerk met de aardbei op het I.V.T. October 1952	Uitverkocht
40. Floor, J. Proeven met vermeerdering door entstekken. October 1952	f 1.25
41. Banga, O. Some factors in the growth rate of red garden beets. November 1952	f 0.45
42. Sneep, J. Practijkproeven met Westlandse Boerenkool 1949—1950 en 1950—1951. December 1952	f 1.—
43. Een bos enthoutjes. Januari 1953	f 1.35
44. Banga, O. Practijkproeven met Ronde Rode Radj's 1951—1952. Februari 1953	f 0.65
45. Gerritsen, C. J. De rassenkeuze bij de Walnoot. Maart 1953	f 1.15
46. Kronenberg, H. G. De veredeling van Klein-Fruit in de Ver. Staten van Amerika	f 0.65
47. Banga, O. en M. Keuls. Practijkproeven met Berlikumer Wortel 1949. April 1953	f 0.65
48. Gerritsen, C. J. Welke kersen moeten we planten. April 1953	f 0.45
49. Banga, O., M. Keuls en M. Wattel. Practijkproeven met Flakkeese Winterwortel 1950—1951. Mei 1953	f 0.90
50. Algemene Veredelingsdagen 1952. Verslag van voordrachten en discussies. Juni 1953	f 1.50
51. Sneep, J. Practijkproeven met Spitskool 1949—1950 en 1950—1951. Juli 1953	f 0.65

52. Boom, B. K. Internationaal reglement voor de naamgeving van ge- weekte planten	f 0.75
53. Kronenberg, H. G. en F. Garretsen. Opbrengstproeven met aardbeiklo- nen. November 1953	f 0.35
54. Veredelingsdag Groentegewassen 1953. Verslag van voordrachten en discussies. December 1953	f 1.—
55. Floor, J. Planten in plastic. Januari 1954	Uitverkocht
56. Banga, O. Taproot-problems in the breeding of root vegetables	f 0.25
57. Jansma, J. B. en A. Kraai. Practijkproeven met Rode Kool 1950-1951. Juni 1954	f 1.10
58. Jansma, J. B. en A. Kraai. Practijkproeven met Spruitkool 1950-1951. Juli 1954	f 0.85
59. Veredelingsdag Fruitgewassen 1954. Verslag van voordrachten en dis- cussies. Augustus 1954	f 0.95
60. Kraai, A. The use of Honey-bees and Bumble-bees in breeding work. September 1954	f 0.45
61. Jansma, J. R. en A. Kraai. Practijkproeven met Witte Kool 1952-1953. Februari 1955	f 1.35
62. Banga, O. en J. W. de Bruyn. Selection of Carrots for Carotene Con- tent. Februari 1955	f 0.25
63. Kronenberg, H. G. en L. M. Wassenaar. Practijkproeven met aardbei- rassen 1952-1954. April 1955	f 0.90
64. Keuls, M. en J. W. Sieben. Two statistical problems in plant selec- tion. April 1955	f 0.35
65. Banga, O. The Institute of Horticultural Plant Breeding. April 1955.	f 0.25
66. Banga, O. Uienveredeling met gebruikmaking van inteelt en herstel door heterosis. Juni 1955	f 0.30
67. Banga, O. Carrot yield analysis. September 1955	f 0.30
68. Banga, O., J. W. de Bruyn and L. Smeets. Selection of carrots for carotene content. II Sub-normal content at low temperature. September 1955	f 0.25
69. Braak, J. P. Effect of temperature and light on June Yellows in strawberries. September 1955	f 0.25

PERSBERICHTEN UITSLAGEN PRACTIJKPROEVEN

18- 1-'50. Uitslag Practijkproeven Tomaten 1948—1949.	
10- 3-'50. Uitslag Practijkproeven Wortel Berlikumer 1949.	
4-10-'50. Uitslag Practijkproeven Tuinbonen 1949—1950.	
29-11-'50. Uitslag Practijkproeven Bak- en Zomerwortelen 1949—1950.	
29-11-'50. Uitslag Practijkproeven Platronde en Ronde Kroten 1949—1950.	
12-12-'50. Uitslag Practijkproeven Pronkbonen 1950.	
21- 3-'51. Uitslag Practijkproeven Westlandse Boerenkool 1949—1950 en 1950—1951.	
3- 9-'51. Uitslag Practijkproeven Spitskool 1949—1950 en 1950—1951	
7-12-'51. Uitslag Practijkproeven Flakkeese Winterwortel 1950—1951.	
23- 1-'52. Uitslag Practijkproeven Vroege en Herfst Rodekool 1950—1951.	
31- 3-'52. Uitslag Practijkproeven Spruitkool 1950—1951 en 1951—1952.	
4-11-'52. Uitslag Practijkproeven Ronde Rode Radijs 1951—1952.	
4-11-'52. Uitslag Practijkproeven Vroege Rijspeulen 1951—1952.	
25-11-'52. Uitslag Practijkproeven Lange Kroten 1951—1952.	
13- 1-'53. Uitslag Practijkproeven Radijs Ronde Scharlakenrode Extra Kortloof 1951—1952.	
10- 9-'53. Uitslag Practijkproeven Vroege Witte Kool 1952—1953.	
18-12-'53. Uitslag Practijkproeven Herfst Witte Kool 1952-1953.	
3- 6 '54. Uitslag Practijkproeven Bewaar Witte Kool 1952-1953.	
17-11-'54. Uitslag Practijkproeven Stoksnijbonen 1953-1954.	
2-12-'54. Uitslag Practijkproeven Ronde Rode Witpunt Radijs 1953-1954.	
12- 2-'55. Uitslag Practijkproeven Knolselderij 1953-1954.	
1- 9-'55. Uitslag Practijkproeven Vroege Groene Savoye Kool 1953-1954 en 1954-1955.	

Zijn geplaatst
in diverse tuinbouwbladen.

RASSENLIJSTEN 1) UITGEGEVEN DOOR HET INSTITUUT VOOR DE VEREDELING VAN TUINBOUWGEWASSEN

Tweede Beschrijvende Rassenlijst voor Populieren, Wilgen en Iepen 1947. Redacteur Prof. Dr. G. Houtzaggers	f 0.50
Achtste Beschrijvende Rassenlijst voor Groentegewassen 1956. Redacteur Dr O. Banga	f 1.75

JAARVERSLAGEN 1)	
VAN HET INSTITUUT VOOR DE VEREDELING VAN TUINBOUWGEWASSEN	
Jaarverslag 1950. 1 (1951)	Uitverkocht
Jaarverslag 1951-1952. 2 (1954)	f 3.50

**PUBLICATIES VAN HET INSTITUUT VOOR DE VEREDELING VAN
TUINBOUWGEWASSEN IN ANDERE ORGANEN OF IN BOEKVOORM
EVENTUEEL IN SAMENWERKING MET ANDERE INSTELLINGEN 2)**

Van de artikelen, waarbij de prijs genoemd is, zijn in beperkte mate overgedrukt beschikbaar. Overigens wende men zich tot de opgegeven bronnen of tot de bibliotheek van het I.V.T.

- Elzenga, G. *Digitalis lanata*-teelt. V.N.K.-Nieuws 1954: 17—19.
- Andeweg, J. M. Kan Paprika in Nederland in de volle grond geteeld worden? Zaadbelangen 8, 1954: 68.
- Boom, B. K. Amstellora en nomenclatuur. Vakbl. v. d. Bloemisterij 9, 1954: 127.
- Banga, O. Regel in de rassenbenaming. Zaadbelangen 8, 1954: 75.
- Jensma, J. R. Broccoli, een nieuwe groente. *Floralia* 74, 1954: 135—136.
- Floor, J. Plastic, een materiaal voor de toekomst, ook voor de boomkwekerij. De Boomkwekerij 9, 1954: 123.
- Kronenberg, H. G. Two-crop strawberry production in Holland. *American Fruitgrower* 74, no 4, 1954: 13, 36.
- Elzenga, G. Het uitdrogen van Angelicawortels. V.N.K.-Nieuws 1954: 48—49.
- Jensma, J. R. De proeftuin, trefpunt van praktijk en onderzoek. Zaadbelangen 8, 1954: 113—114.
- Kraai, A. Het gebruik van bijen bij het veredelingswerk. (I) Zaadbelangen 8, 1954: 121—122.
- Kraai, A. Het gebruik van hommels bij het veredelingswerk. (II) Zaadbelangen 8, 1954: 132—133.
- Kraai, A. Het gebruik van bijen bij het veredelingswerk (slot). Zaadbelangen 8, 1954: 144—146.
- Boom, B. K. *Populus canadensis* of *Populus euramericana*. De Boomkwekerij 9, 1954: 140—141.
- Jensma, J. R. en M. v. d. Vliet. Perspectieven van de spruitkoolteelt. Groenten en Fruit 9, 1954: 911—912.
- Jensma, J. R. Over praktijkproeven en over witte kool. Groenten en Fruit 9, 1954: 1213.
- Banga, O. Het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen. Vakbl. v. d. Bloemisterij 9, 1954: 271.
- Floor, J. en J. van Soest. Toepassingsmogelijkheden van plastic in tuinbouw en bosbouw. *Plastica* 7, 1954, no 4.
- Wassenaar, L. M. Determinatietabel en beschrijving van een aantal aardbeirassen. Uitgave I.V.T. 1954.
- Boom, B. K. *Ficus benghalensis*. Vakbl. v. d. Bloemisterij 9, 1954: 337.
- Os, F. H. L. van, C. H. Galenkamp en A. R. Kliphuis. De verhouding tussen de van Digitoxigenine en Gitoxigenine afgeleide glycosiden in *folia digitalis*. *Pharmaceutisch Weekblad* 89, 1954: 429—433.
- Boom, B. K. *Ficus lyrata* en *Ficus cyathistipula*. Vakbl. v. d. Bloemisterij 9, 1954: 303.
- Bruyn, J. W. de, G. Elzenga en M. Keuls. Selection of living angelica-roots for volatile oil content. *Euphytica* 3, 1954: 147—153.
- Jensma, J. R. Rassenkeuze bij vroege bloemkool. Groenten en Fruit 10, 1954: 177.
- Jensma, J. R. Rand in witte kool. Zaadbelangen 8, 1954: 196.
- Floor, J. Wat er op de Proeftuin van het I.V.T. te zien is. De Boomkwekerij 9, 1954: 192.
- Jensma, J. R. Strijd om de groeistof. I. *Floralia* 74, 1954: 286—287.
- Bruyne, A. S. de. Stark Earliest, een aanvulling van het vroege sortiment. De Fruitteelt 44, 1954: 778.
- Boom, B. K. De toepassing van de nomenclatuurregels in de tuinbouw. Med. Dir. v. d. Tuinbouw 17, 1954: 607—614.
- Elzenga, G. Het drogen van *Digitalis lanatablad*. Het drogen van *Rheum palmatum L.* (Chinese rabarber). V.N.K.-Nieuws 1954: 79—81.
- Bruyne, A. S. de. Het probleem der nieuwe appellarassen. De Fruitteelt 44, 1954: 822—823.
- Boom, B. K. *Ficus pumila*. Vakbl. v. d. Bloemisterij 9, 1954: 381.
- Elzenga, G. Teeltproef met *Angelica archangelica L.* V.N.K.-Nieuws 1954: 91—97.
- Elzenga, G. Verslag van het onderzoek naar het verloop van het gehalte aan werkzame stoffen (glycosiden) in het blad van *Digitalis lanata* en de bladproductie. V.N.K.-Nieuws 1954: 98—99.
- Kronenberg, H. G. Autumn crop by short day treatment. *The Grower* 42, 1954: 729—731.
- Boom, B. K. *Berberis thunbergii* en *ottawensis*. De Boomkwekerij 10, 1954: 9.
- Jensma, J. R. De smalle basis en zijn gevaren. Zaadbelangen 8, 1954: 226.
- Petiet, J. Overwintering van selectiemateriaal. Zaadbelangen 8, 1954: 238.
- Boom, B. K. *Populus canadensis aurea*. De Boomkwekerij 10, 1954: 25.

f 0.25

f 1.50

- Boom, B. K. De benaming van enkele bekende coniferen. De Boomkwekerij 10, 1954: 32.
- Kronenberg, H. G. Welke aardbeirassen? De Fruitteelt 44, 1954: 1074—1077.
- Banga, O. Ontwikkeling van de praktijkproeven. Zaadbelangen 8, 1954: 255—256.
- Elzenga, G. De selectie van Angelica-wortel op wortelgewicht en vluchtige oliegehalte in verband met milieu-factoren. Herba 13, 1954: 69—80.
- Bruyn, J. W. de. De bepaling van het vluchtige olie-gehalte in Angelica-wortel met het oog op de selectie. Herba 13, 1954: 81—85.
- Elzenga, G. De teelt van *Lobelia inflata*. V.N.K.-Nieuws 1954: 127—129.
- Bruyn, J. W. de. De exportcontrole van kruiden in 1954. V.N.K.-Nieuws 1955: 1—3.
- Elzenga, G. *Digitalis lanata*. V.N.K.-Nieuws 1955: 3—4.
- Elzenga, G. *Lobelia inflata*. V.N.K.-Nieuws 1955: 5—6.
- Bruyn, J. W. de. De gehaltebepaling bij Angelica-wortels. V.N.K.-Nieuws 1955: 7—10.
- Broertjes, C. Het forceren van *Forsythia intermedia spectabilis* Khne. Med. Dir. Tuinbouw 18, 1955: 111—118.
- Komen, G. Wat groeit er in de moestuin? Uitg. W. J. Thieme & Cie, Zutphen, 1955. 127 p.
- Gerritsen, C. J. De walnoot als fruitteeltgewas. Groenten en Fruit 10, 1955: 747, 803—804, 875—878, 890—891. f 3.50
- Wassenaar, L. M. Welke nieuwe aardbeirassen zijn voor Nederland van belang? De Tuinderij 35, 1955, No 12.
- Petiet, J. Isolatiemiddelen. Zaadbelangen 9, 1955: 53—54.
- Boom, B. K. *Polygonum cuspidatum*. De Boomkwekerij 10, 1955: 84—85.
- Kronenberg, H. G. Nachtvorstschade aan zwarte bessenrassen 1954. De Fruitteelt 45, 1955: 400—401.
- Elzenga, G. *Digitalis lanata* en de bladvlekkenziekte. V.N.K.-Nieuws 1955: 26—27.
- Elzenga, G. De selectie van Angelica-wortel op wortelgewicht en vluchtige oliegehalte in verband met milieu-factoren. V.N.K.-Nieuws 1955: 34—39, 42—47.
- Gerritsen, C. J. De selectie van (okker)-noten. Dendrologisch Jaarboek 1954: 40—43.
- Jensma, J. B. Mei in Mechelen. Groenten en Fruit 10, 1955: 1292.
- Floor, J. en P. A. Wezelenburg. Planten in plastic. Uitg. I.V.T. Juni 1955, 10 p. f 0.25
- Banga, O. De plantenveredeling als factor in de strijd om het bestaan. Extra nummer Landbouwkundig Tijdschrift Mei 1955 en Zaadbelangen 9, 1955: 173—174, 187—188.
- Kronenberg, H. G. Ervaringen met aardbeirassen in 1955. Groenten en Fruit 11, 1955: 138.
- Elzenga, G. Het kweken van plantmateriaal van Valeriaan. V.N.K.-Nieuws 1955: 70—72.
- Jensma, J. B. Is spits + vroeg + groen = Vroege Groene Spitse? Groenten en Fruit 11, 1955: 221.
- Elzenga, G. *Digitalis lanata*. V.N.K.-Nieuws 1955: 87—91.
- Boom, B. K. Notes on cultivated plants. Acta Botanica Neerlandica 4, 1955: 167—171.
- Banga, O. Het XIVE Internationale Tuinbouwcongres. Zaadbelangen 9, 1955: 232—233.
- Gaag, H. C. v. d. Het kweken en het gebruik van vleesvliegen bij het veredelingswerk. Zaadbelangen 9, 1955: 233—236.

1) Zolang de voorraad strekt kunnen deze publicaties franco worden toegezonden, na ontvangst van het vermelde bedrag op giro no. 425340 van het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen, S. L. Mansholtlaan 15 te Wageningen onder vermelding van wat verlangd wordt; ook bestaat de mogelijkheid deze publicaties uit de bibliotheek van het I.V.T. te lenen.

2) Eerder verschenen publicaties zijn vermeld achterin in de Mededelingen nos 1 t/m 54 en in de jaarverslagen van het I.V.T.